

CURRENT AFFIARS

MIRACLES

EXCLUSIVE FOR GPSC

संपादक : भौतिक गोंधिया | VOLUME - 61 | 07 to 13 Feb. 2022

 icerajkotofficial
join our telegram channel

 icerajkot
follow us on youtube channel

 joinicerajkot.com
click to join our whatsapp

 icerajkot
follow us on instagram

 icerajkot
follow us on facebook channel

INDEX

01

બંધારણ અને રાજ્ય વ્યવસ્થા..01

1. ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટે કોલેજિયમ સિસ્ટમ.....01
2. રાજ્યપાલની ભૂમિકા અને સત્તા.02
3. ફાંસીની સજા પર સુપ્રીમ કોર્ટની સલાહ.....03
4. IPCની કલમ 498Aનો દુરુપયોગ.....05
5. ધર્માતરણ વિરોધી વિધેયકનો મુસદ્દો: હરિયાણા.....06
6. સેન્ટ્રલ મીડિયા એક્રેડિટેશન ગાઈડલાઈન્સ - 2022.....07
7. માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયની સામગ્રી નિયમનકારી સત્તાઓ.....08
8. રાજકારણનું અપરાધીકરણ.....10
9. જમ્મુ-કાશ્મીર સીમાંકન પંચનો વચગાળાનો અહેવાલ.....11
10. પ્રશ્નોત્તરી.....12

02

અર્થતંત્ર.....15

1. આવકવેરા કાયદામાં સુધારા દ્વારા રેટ્રોસ્પેક્ટિવ ટેક્સ.....15
2. કૃષિ લોન માફી.....16
3. ભારતનું ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્ર...17
4. શ્રમિકોની આવક અને વપરાશ ખર્ચને વેગ આપવાની જરૂરિયાત..19
5. સોવરેન ગ્રીન બોન્ડ.....20
6. ભારતીય ફૂટવેર અને ચર્મ વિકાસ કાર્યક્રમ.....21
7. પ્રશ્નોત્તરી.....22

03

આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....24

1. વન ઓશન સમિટ.....24
2. ભારત-શ્રીલંકા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય બેઠક.....25
3. ચીન અને રશિયા વચ્ચેના સંબંધો.....26
4. ફાલ્કન ટાપુઓ પર વિવાદ.....28
5. 'જોઇન્ટ કોમ્પ્રિહેન્સિવ એક્શન પ્લાન'ની પુનઃસ્થાપના.....29
6. CPECનો બીજો તબક્કો.....30
7. પ્રશ્નોત્તરી.....31

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

04

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી.....33

1. અસ્થિર કાર્બનિક સંયોજનો અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનો.....33
2. ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન એનર્જી.....34
3. ફેરબેક્સનોરોગઅનેમહાકાયતાડિ સર્ઓર્ડર.....35
4. પ્લાસ્ટિકના કચરાના પ્રદૂષણને રોકવામાંસુક્ષ્મજીવોનોઉપયોગ.36
5. ભારતનું સૌર ઊર્જા ક્ષેત્ર.....37
6. આર્ટિફિશિયલ ન્યુરલ નેટવર્ક...38
7. પ્રશ્નોત્તરી.....39

05

યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....41

1. પોલીસ સુધારણા પર સંસદીય પેનલનો અહેવાલ.....41
2. પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના.....42
3. પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના.....44
4. વિજ્ઞાન જ્યોતિ કાર્યક્રમ.....45
5. ઓપરેશન આહટ અને માનવ તસ્કરી.....45
6. સમૃદ્ધ પહેલ.....46
7. કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી ઇન્ડેક્સ.47
8. 'એક્સિલરેટેડ વિજ્ઞાન' યોજના...48
9. નયી રોશની યોજના.....48
10. પાવરથોન-2022.....49
11. વંદે ભારત ટ્રેન.....49
12. રસી માટે પેટન્ટ માફી યોજના.....50
13. પર્વતમાળા યોજના.....51
14. એનીમિયા મુક્ત ભારત.....52
15. પ્રશ્નોત્તરી.....53

06

પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....56

1. ભૂ-ચુંબકીય તોફાન.....56
2. ભારતનું નવું સસ્તન પ્રાણી: સફેદ ગાલવાળો મકાક.....57
3. ઊંચાઈવાળા હિમાલયનું તાપમાનમાં વધારો.....57
4. ઢોલ.....58
5. વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય.....59
6. દરિયાઈ હીટવેવ.....59
7. પાક વૈવિધ્યકરણ.....61
8. પ્રશ્નોત્તરી.....62

icerajkotofficial
join official telegram channel

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkot

07

અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....64

1. અટલ ટનલ.....64
2. કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન.....64
3. નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ..65
4. શૈક્ષણિક વહીવટમાં નવીનતાઓ અને વધુ સારી પદ્ધતિઓ માટેનો રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ.....66
5. પ્રશ્નોત્તરી.....66

08

ICE SUPER CURRENT.....68

1. લતા મંગેશકર.....68
2. રથ સખમી.....68
3. ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સેમી-થર્મલ ટ્રોપિકલ કોપ્સ રિસર્ચની 50મી વર્ષગાંઠ.....68
4. ICC અંડર-19 ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપ.....69
5. 'પરમ પ્રવેગ' સુપર કમ્પ્યુટર.....69
6. સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ 4.0...69
7. જવાહરલાલ નહેરુ યુનિવર્સિટીના પ્રથમ મહિલા વાઇસ ચાન્સેલર..69
8. સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલ.....70
9. ઓપરેશન આહાટ.....70
10. કોન્કર્સ-એમ એન્ટી-ટેન્ક ગાઇડેડ મિસાઇલ.....70
11. ઓલિમ્પિક વિથી અથવા ઓલિમ્પિક બુલેવાર્ડ.....71
12. પેરા- સ્કૂલ.....71
13. ICC અંડર-19 વર્લ્ડ કપ 2022...71
14. એમ. જગદીશ કુમાર.....71
15. વિશ્વ કઠોળ દિવસ.....72
16. એન્ડ્યુરન્સ એક્સપિડિશન.....72
17. વિજ્ઞાનમાં મહિલાઓ અને છોકરીઓ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ.....72

18. વિશ્વ ગ્રીક દિવસ.....72
19. 'PSLV-C52' લોન્ચ.....73
20. ભારતમાં ડ્રોનની આયાત પર પ્રતિબંધ.....73
21. પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય.....73
22. રહેવા યોગ્ય ગ્રહોની ઓળખ માટે અલગોરિધમ્સ.....73
23. 'મલ્ટિ-સ્લિટ સોલર એક્સપ્લોરર' અને 'હેલિઓવોર્મ' મિશન.....74
24. 'કાર્યક્ષમ' એવોર્ડ.....74

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

1 બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા

ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટે કોલેજિયમ સિસ્ટમ

- તાજેતરમાં જ સુપ્રીમ કોર્ટના કોલેજિયમને ભલામણ કરી છે કે જસ્ટિસ મુનિશ્વર નાથ ભંડારીને મદ્રાસ હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટિસ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે.

કોલેજિયમ સિસ્ટમ અને તેનો વિકાસ

- તે ન્યાયાધીશોની નિમણૂક અને સ્થાનાંતરણની પ્રણાલી છે, જે સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો દ્વારા વિકસિત થઈ છે, જે સંસદના કોઈ કાયદા અથવા બંધારણની જોગવાઈ દ્વારા સ્થાપિત નથી.
- કોલેજિયમ સિસ્ટમનો વિકાસ:
 - ફર્સ્ટ જજ કેસ (1981):-
 - તેમાં એવી શરત મૂકવામાં આવી હતી કે ન્યાયિક નિમણૂકો અને સ્થાનાંતરણો અંગેના ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ (સીજેઆઈ) ના સૂચનની “સર્વોપરીતા” “સચોટ કારણોસર” નકારી શકાય છે.
 - આ નિર્ણયે આગામી 12 વર્ષ માટે ન્યાયિક નિમણૂકોમાં ન્યાયતંત્ર ઉપર કારોબારીની પ્રાધાન્યતા સ્થાપિત કરી છે.
 - સેકન્ડ જજ કેસ (1993):-
 - સર્વોચ્ચ અદાલતે કોલેજિયમ સિસ્ટમ રજૂ કરી સ્પષ્ટ કર્યું કે “પરામર્શ” નો અર્થ ખરેખર “સંમતિ” છે.
 - આ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે, આ સીજેઆઈનો અંગત અભિપ્રાય નહીં હોય, પરંતુ સુપ્રીમ કોર્ટના બે સૌથી વરિષ્ઠ જજો સાથે પરામર્શ કરીને લેવામાં આવેલો સંસ્થાકીય અભિપ્રાય હશે.
 - ત્રીજા ન્યાયાધીશનો કેસ (1998):
 - રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના સંદર્ભ પછી, સુપ્રીમ કોર્ટે કોલેજિયમને પાંચ સભ્યોની સંસ્થા તરીકે વિસ્તૃત કર્યું, જેમાં સીજેઆઈ અને તેમના ચાર વરિષ્ઠ સાથીદારોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

કોલેજિયમ સિસ્ટમના વડા

- સુપ્રીમ કોર્ટના કોલેજિયમનું નેતૃત્વ CJI કરે છે અને તેમાં સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય ચાર વરિષ્ઠતમ ન્યાયાધીશોનો સમાવેશ થાય છે.
- એક હાઈકોર્ટના કોલેજિયમનું નેતૃત્વ તેના મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને તે કોર્ટના અન્ય ચાર સૌથી વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશો કરે છે.

- હાઈકોર્ટના કોલેજિયમ દ્વારા નિમણૂક માટે ભલામણ કરવામાં આવેલા નામો સીજેઆઈ અને સુપ્રીમ કોર્ટના કોલેજિયમની મંજૂરી પછી જ સરકાર સુધી પહોંચે છે.
- ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રના ન્યાયાધીશોની નિમણૂક કોલેજિયમ સિસ્ટમ દ્વારા કરવામાં આવે છે અને આ પ્રક્રિયામાં સરકારની ભૂમિકા કોલેજિયમ દ્વારા નામો નક્કી કરવામાં આવ્યા પછી પ્રક્રિયામાં રહેલી છે.

વિવિધ ન્યાયિક નિમણૂકો માટે નિર્ધારિત પ્રક્રિયા

- ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ (CJI):
 - સીજેઆઈ અને સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય ન્યાયાધીશોની નિમણૂક ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 - આગામી સીજેઆઈના સંદર્ભમાં, વિદાય લઈ રહેલા સીજેઆઈ તેના અનુગામીના નામની ભલામણ કરે છે.
 - જો કે, 1970ના દાયકાના ઉલ્લંઘનના વિવાદ પછી, આ માટે વરિષ્ઠતાના આધારને વ્યવહારિક રીતે અનુસરવામાં આવે છે.
 - સુપ્રીમ કોર્ટના જજ :
 - સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય ન્યાયાધીશો માટે નામોની પસંદગીનો પ્રસ્તાવ સીજેઆઈ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવે છે.
 - સીજેઆઈ કોલેજિયમના બાકીના સભ્યો તેમજ તે હાઈકોર્ટના સૌથી વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશની સલાહ લે છે, જેમાં ન્યાયાધીશના પદ માટે વ્યક્તિએ ભલામણ કરી છે.
 - નિર્ધારિત પ્રક્રિયા મુજબ, સલાહકારોએ લેખિતમાં પોતાનો અભિપ્રાય દાખલ કરવો પડે છે અને તેને ફાઈલનો ભાગ બનાવવો જોઈએ.
 - ત્યારબાદ કોલેજિયમ પોતાની ભલામણ કેન્દ્રીય કાયદા મંત્રીને મોકલે છે, જેના દ્વારા તેને રાષ્ટ્રપતિને સલાહ માટે પ્રધાનમંત્રી પાસે મોકલવામાં આવે છે.
 - હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશ માટે:
 - મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક પામનાર વ્યક્તિ સંબંધિત રાજ્યની નહીં પણ અન્ય કોઈ રાજ્યની હશે, એ આધાર પર હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટિસની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
 - જોકે તેમની પસંદગી કોલેજિયમ નક્કી કરે છે.
 - હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશોની ભલામણ સીજેઆઈ અને બે વરિષ્ઠતમ ન્યાયાધીશોની બનેલી કોલેજિયમ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 - જો કે, આ માટેનો પ્રસ્તાવ સંબંધિત હાઈકોર્ટના વિદાય લઈ રહેલા મુખ્ય ન્યાયાધીશ દ્વારા તેમના બે સૌથી વરિષ્ઠ સાથીદારો સાથે પરામર્શ કર્યા પછી રજૂ કરવામાં આવે છે.
 - આ ભલામણ મુખ્ય પ્રધાનને મોકલવામાં આવે છે, જે રાજ્યપાલને આ પ્રસ્તાવ કેન્દ્રીય કાયદા પ્રધાનને મોકલવાની સલાહ આપે છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- કોલેજિયમ પ્રણાલીની ટીકા:
- સ્પષ્ટતા અને પારદર્શિતાનો અભાવ.
- નેપોટિઝમ જેવી વિસંગતતાઓની શક્યતા.
- જાહેર વિવાદોમાં સામેલ થવું.
- ઘણા પ્રતિભાશાળી જુનિયર ન્યાયાધીશો અને હિમાયતીઓની અવગણના કરવી.
- એપોઈન્ટમેન્ટ સિસ્ટમને સુધારવા માટેના પ્રયાસો:
- તેના સ્થાને 'નેશનલ જ્યુડિશિયલ એપોઈન્ટમેન્ટ્સ કમિશન' (99માં સુધારા અધિનિયમ, 2014 દ્વારા) લાવવાના પ્રયાસમાં, કોર્ટે 2015માં તેને એ આધાર પર ફગાવી દીધી હતી કે તે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા માટે ખતરો છે.

આગળનો રસ્તો

- કારોબારી અને ન્યાયતંત્ર સાથે સંકળાયેલી ખાલી જગ્યાઓ ભરવી એ એક સતત અને સહયોગી પ્રક્રિયા છે અને તેના માટે કોઈ સમયમર્યાદા હોઈ શકે નહીં. જો કે, હવે સમય પાકી ગયો છે કે એક કાયમી, સ્વતંત્ર સંસ્થા વિશે વિચારવું જોઈએ, જે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાને ટકાવી રાખવા માટે પૂરતી સલામતીઓ સાથે પ્રક્રિયાને સંસ્થાકીય સ્વરૂપ આપવા માટે ન્યાયિક સર્વોપરિતાની બાંધધરી આપે છે, પરંતુ ન્યાયિક વિશિષ્ટતાની નહીં.
- તેણે સ્વતંત્રતાની ખાતરી કરવી જોઈએ, વિવિધતાને પ્રતિબિંબિત કરવી જોઈએ, વ્યાવસાયિક યોગ્યતા અને અખંડિતતા દર્શાવવી જોઈએ.

રાજ્યપાલની ભૂમિકા અને સત્તા

- રાજ્યપાલ રાજ્યના બંધારણીય વડા અને કેન્દ્ર સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે 'બેવડી ભૂમિકા' માં કામ કરે છે.
- તાજેતરનાં વર્ષોમાં રાજ્યો અને રાજ્યપાલો વચ્ચે ઘર્ષણ જોવા મળ્યું છે, જે મોટાભાગે સરકારની રચના, પક્ષની પસંદગી, બહુમતી સાબિત કરવા માટેની સમયમર્યાદા, બિલો પર બેઠકો યોજવા અને રાજ્યના વહીવટ પર નકારાત્મક ટિપ્પણીઓ કરવાને લઈને છે.

મુખ્યબિંદુ

- રાજ્યપાલને લગતી બંધારણીય જોગવાઈઓ:
- અનુચ્છેદ 153: દરેક રાજ્ય માટે એક રાજ્યપાલ હશે. એક વ્યક્તિને બે કે તેથી વધુ રાજ્યોના ગવર્નર તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય છે.
- રાજ્યપાલ કેન્દ્ર સરકારના નોમિની હોય છે, જેમની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- બંધારણ મુજબ રાજ્યના રાજ્યપાલ બેવડી ભૂમિકા ભજવે છે.
- તેઓ રાજ્યના બંધારણીય વડા છે, જે રાજ્ય મંત્રીપરિષદ (CoM)ની સલાહનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા છે.

- તેઓ કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચે એક મહત્વપૂર્ણ કડી તરીકે કામ કરે છે.
- અનુચ્છેદ 157 અને 158 હેઠળ, રાજ્યપાલ પદ માટે પાત્રતા આવશ્યકતાઓ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે.
- રાજ્યપાલ પાસે બંધારણની અનુચ્છેદ 161 હેઠળ માફી અને મુક્તિ વગેરે આપવાની સત્તા પણ છે.
- કેટલીક વિવેકાધીન સત્તાઓ ઉપરાંત મુખ્યમંત્રીની અધ્યક્ષતામાં મંત્રીપરિષદની રચના કરવાની જોગવાઈ છે, જે રાજ્યપાલને તેમના અન્ય તમામ કાર્યોમાં મદદ અને સલાહ આપે છે. (અનુચ્છેદ 163)
- મુખ્યમંત્રી અને રાજ્યના અન્ય પ્રધાનોની નિમણૂક રાજ્યપાલ દ્વારા કરવામાં આવે છે. (અનુચ્છેદ 164)
- રાજ્યપાલ રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા વિધેયકને મંજૂરી આપે છે, જેમાં રાષ્ટ્રપતિની વિચારણા માટે વિધેયકની મંજૂરી અટકાવી દેવામાં આવે છે અથવા અનામત રાખવામાં આવે છે. (અનુચ્છેદ 200)
- રાજ્યપાલ ચોક્કસ સંજોગોમાં વટહુકમો બહાર પાડી શકે છે. (અનુચ્છેદ 213)

રાજ્યપાલ-રાજ્ય સંબંધો

- ગવર્નરની કલ્પના એક બિન-રાજકીય વડા તરીકે કરવામાં આવી છે, જેમણે મંત્રીપરિષદની સલાહ પર કાર્ય કરવું જોઈએ. જો કે, રાજ્યપાલને બંધારણ હેઠળ કેટલીક વિવેકાધીન સત્તા મળે છે. દાખલા તરીકે:
- રાજ્યની ધારાસભા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા કોઈ પણ વિધેયકને સંમતિ આપવી અથવા તેને અટકાવી રાખવી,
- કોઈ પક્ષને બહુમતી સાબિત કરવા માટે જરૂરી સમયનો નિર્ણય, અથવા
- સામાન્ય રીતે ચૂંટણીમાં ત્રિશંકુ જનાદેશ બાદ બહુમત સાબિત કરવા માટે કયા પક્ષને પહેલા બોલાવવો જોઈએ?
- રાજ્યપાલનો કાર્યકાળ 5 વર્ષનો છે, તેઓ રાષ્ટ્રપતિના પ્રસાદ સુધી જ પદ પર ચાલુ રહી શકે છે.
- 2001માં, બંધારણની કામગીરીની સમીક્ષા કરવા માટેના રાષ્ટ્રીય પંચે સ્વીકાર્યું હતું કે રાજ્યપાલની નિમણૂક અને તેને ચાલુ રાખવું સંઘ માટે જરૂરી છે.
- એવી આશંકા વ્યક્ત કરવામાં આવે છે કે રાજ્યપાલ ઘણીવાર કેન્દ્રીય મંત્રીપરિષદ તરફથી મળેલી સૂચનાઓ અનુસાર કાર્ય કરે છે.
- રાજ્યપાલની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે બંધારણમાં મુખ્યમંત્રીની નિમણૂક કે વિધાનસભા ભંગ કરવા સહિતની કોઈ માર્ગદર્શિકા નથી.
- રાજ્યપાલ ક્યાં સુધી વિધેયકની સંમતિ રોકી શકે તેની કોઈ મર્યાદા નથી.

- રાજ્યપાલ કેન્દ્ર સરકારને એક રિપોર્ટ મોકલે છે, જે અનુચ્છેદ 356 (રાષ્ટ્રપતિ શાસન)ના અમલીકરણ માટે રાષ્ટ્રપતિને કેન્દ્રીય મંત્રીપરિષદની ભલામણોનો આધાર બનાવે છે.
- કયા સુધારા સૂચવવામાં આવ્યા છે?:
- રાજ્યપાલની નિમણૂક અને તેને દૂર કરવા અંગે:-
- પુંછી કમિશને (2010) ભલામણ કરી હતી કે રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા રાજ્યપાલ પર મહાભિયોગ લાવવાની જોગવાઈને બંધારણમાં સામેલ કરવી જોઈએ.
- રાજ્યપાલની નિમણૂકમાં રાજ્યના મુખ્યમંત્રીનો અભિપ્રાય પણ લેવો જોઈએ.
- અનુચ્છેદ-356ના સંદર્ભમાં:-
- પુંછી કમિશને અનુચ્છેદ-355 અને 356 માં સુધારો કરવાની ભલામણ કરી હતી.
- રાજ્યમાં બંધારણીય વ્યવસ્થાને પુનઃસ્થાપિત કરવી અનિવાર્ય બની ગઈ હોય તેવી પરિસ્થિતિમાં ખૂબ જ દુર્લભ કિસ્સાઓમાં અનુચ્છેદ-356નો વિવેકપૂર્ણ ઉપયોગ કરવો જોઈએ એવી ભલામણ સરકારિયા પંચે (1988) કરી હતી.
- આ ઉપરાંત વહીવટી સુધારણા આયોગ (1968), રાજમંત્રાર સમિતિ (1971) અને ન્યાયમૂર્તિ વી.ચેલૈયા કમિશન (2002) વગેરેએ પણ આ સંબંધમાં ભલામણો કરી છે.
- અનુચ્છેદ-356 હેઠળ રાજ્ય સરકારને બરતરફ કરવા અંગે:
- એસ.આર.બોમ્મઈ કેસ (1994): આ કેસ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રાજ્ય સરકારને મનસ્વી રીતે બરતરફ કરવામાં આવી હતી.
- આ નિર્ણય અનુસાર વિધાનસભા જ એક માત્ર એવું મંચ છે જ્યાં તત્કાલીન સરકારની બહુમતીની કસોટી થવી જોઈએ, રાજ્યપાલના વ્યક્તિલક્ષી અભિપ્રાયના આધારે નહીં.
- વિવેકાદીન સત્તાઓના સંદર્ભમાં:
- નબામ રેબિયા કેસ (2016)માં સુપ્રીમ કોર્ટે પોતાના ચુકાદામાં ઠરાવ્યું હતું કે, અનુચ્છેદ-163 હેઠળ રાજ્યપાલની વિવેકાદીન સત્તાઓનો ઉપયોગ મર્યાદિત છે અને રાજ્યપાલની કાર્યવાહી મનસ્વી કે કાલ્પનિક તથ્યોના આધારે ન હોવી જોઈએ.

આગળનો રસ્તો

- સંઘવાદને મજબૂત બનાવવો: ગવર્નરના પદનો દુરુપયોગ રોકવા માટે ભારતમાં સંઘીય વ્યવસ્થાને મજબૂત કરવાની જરૂર છે.
- આ સંબંધમાં આંતર-રાજ્ય પરિષદ અને સંઘવાદના વિકલ્પ તરીકે રાજ્યસભાની ભૂમિકા મજબૂત થવી જોઈએ.
- રાજ્યપાલની નિમણૂકની પદ્ધતિમાં સુધારો : રાજ્ય વિધાનસભાએ તૈયાર કરેલી પેનલના આધારે રાજ્યપાલની નિમણૂક કરી શકાય છે, જ્યારે વાસ્તવિક નિમણૂકની સત્તા કેન્દ્ર સરકાર પાસે નહીં પરંતુ આંતરરાજ્ય પરિષદ પાસે હોવી જોઈએ.

- રાજ્યપાલ માટે આચારસંહિતા: આ 'આચારસંહિતા'માં કેટલાક 'ધોરણો અને સિદ્ધાંતો' નક્કી કરવા જોઈએ જે રાજ્યપાલને તેમની 'વિવેકબુદ્ધિ' અને તેમની શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવા માટે માર્ગદર્શન આપી શકે.

ફાંસીની સજા પર સુપ્રીમ કોર્ટની સલાહ

- તાજેતરમાં જ સુપ્રીમ કોર્ટે સાત વર્ષની બાળકી પર બળાત્કાર અને હત્યાના દોષિત વ્યક્તિની ફાંસીની સજાને આજીવન કેદમાં ફેરવી દીધી હતી.
- મૃત્યુદંડનો વિરોધ કરવાના કારણો માટે આ નિર્ણય એક મહત્વપૂર્ણ ઉદાહરણ બની શકે છે.

હાલના કેસ પર સુપ્રિમ કોર્ટનો નિર્ણય

- સુપ્રીમ કોર્ટે આજીવન કેદના હુકમમાં કોઈ પણ પ્રકારની માફી વિના ફેરફાર કરીને 30 વર્ષની કેદની સજા ફરમાવી હતી.
- સુપ્રીમ કોર્ટે ટ્રાયલ જજોને સલાહ આપી હતી કે, તેમણે અપરાધની ભયાનક પ્રકૃતિ અને સમાજ પર તેની હાનિકારક અસરને કારણે જ આજીવન કેદના પરિબળોને સમાનરૂપે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.
- સર્વોચ્ચ અદાલતે પેનોલોજીના સિદ્ધાંતોના વિકાસનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે "માનવ જીવનની સુરક્ષા"ના સિદ્ધાંતને સમાવવા માટે શિક્ષાત્મક વિજ્ઞાન જરૂરી છે.
- પેનોલોજી એ અપરાધશાસ્ત્રનું એક ઘટક છે જે ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓને દબાવવાના તેમના પ્રયત્નોમાં વિવિધ સમાજોની ફિલસૂફી અને વર્તણૂક સાથે કામ કરે છે.
- SCએ જણાવ્યું હતું કે મૃત્યુ દંડ અવરોધક અને "કેસોમાં વાજબી સજા માટે સમાજના આહ્વાનનો પ્રતિસાદ" ના રૂપમાં કાર્ય કરે છે.
- સજાનો સિદ્ધાંત "સમાજની અન્ય જવાબદારીઓને સંતુલિત કરવા માટે વિકસાવવામાં આવ્યો છે, જેમાં માનવ જીવનનું રક્ષણ અને સમાજનું રક્ષણ અને સેવા કરવાનો સમાવેશ થાય છે."

ફાંસીની સજા

- ફાંસી, જેને મૃત્યુદંડ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ફોજદારી કૃત્ય માટે ગુનેગારને કોર્ટ દ્વારા મળેલી સર્વોચ્ચ સજા છે. સામાન્ય રીતે તે હત્યા, બળાત્કાર, દેશદ્રોહ વગેરેના ખૂબ જ ગંભીર કેસોમાં આપવામાં આવે છે.
- મૃત્યુ દંડને સૌથી ખરાબ ગુનાઓ માટે સૌથી યોગ્ય સજા અને અસરકારક અવરોધક તરીકે જોવામાં આવે છે. જો કે, તેનો વિરોધ કરનારાઓ તેને અમાનવીય માને છે. આમ, મૃત્યુદંડની નૈતિકતા એ ચર્ચાનો વિષય છે અને વિશ્વભરના ઘણા માનવાધિકાર રક્ષકો અને સમાજવાદીઓ લાંબા સમયથી મૃત્યુદંડની સજાને નાબૂદ કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

મૃત્યુદંડની તરફેણમાં દલીલો

- બદલો લેવો: બદલો લેવાનો એક મુખ્ય સિદ્ધાંત એ છે કે લોકોને તેમના ગુનાની તીવ્રતાના પ્રમાણમાં સજા મળવી જોઈએ.
- આ દલીલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જે વ્યક્તિ હત્યા કરે છે તે કોઈના જીવન જીવવાના અધિકારને છીનવી લે છે જેના કારણે તેના જીવન જીવવાના અધિકારનો પણ અંત આવે છે. આમ, મૃત્યુદંડ એ એક પ્રકારનો બદલો છે.
- નિવારણ: મૃત્યુદંડને ઘણીવાર એવી દલીલ સાથે વાજબી ઠેરવવામાં આવે છે કે દોષિત હત્યારાઓને મૃત્યુદંડ આપીને, આપણે ખૂનીઓને લોકોની હત્યા કરતા અટકાવી શકીએ છીએ.
- ઘણીવાર એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે મૃત્યુ દંડ પીડિતોના પરિવારોને સંતોષ આપવાનું કામ કરે છે.

મૃત્યુદંડની સજા સામે દલીલો

- અટકાયત બિનઅસરકારક: આંકડાકીય પુરાવા એ વાતની પુષ્ટિ કરતા નથી કે આ નિવારક પ્રક્રિયા કાર્ય કરે છે. મૃત્યુ દંડથી બળાત્કાર અને હત્યા જેવા ગુનાઓની સંખ્યામાં ઘટાડો થયો છે તે નિર્ધારિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી.
- વર્ષ 2013થી બળાત્કારના કેસોમાં (IPCની કલમ 376A) મૃત્યુની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, તેમ છતાં સામાન્ય રીતે બળાત્કારની ઘટનાઓ સામે આવતી રહે છે અને હકીકતમાં બળાત્કારની ફરતામાં અનેકગણો વધારો થયો છે. તે દરેકને એવું વિચારવા પ્રેરે છે કે મૃત્યુ દંડ એ ગુના માટે અસરકારક અવરોધક છે.
- નિર્દોષોને સજા થવાની ભીતિ: મૃત્યુદંડ સામે સૌથી સામાન્ય દલીલ ન્યાય વ્યવસ્થામાં ભૂલો કે ખામીઓના કારણે મોડે-મોડે નિર્દોષ લોકોની હત્યા પણ થઈ શકે છે.
- એન્ગ્રેસ્ટી ઈન્ટરનેશનલના જણાવ્યા અનુસાર, જ્યાં સુધી માનવ ન્યાયમાં ખામી રહે છે, ત્યાં સુધી નિર્દોષોને ફાંસીએ લટકાવવાનું જોખમ દૂર કરી શકાતું નથી.
- મોટા ભાગના વિકસિત દેશોમાં ફાંસીની સજાને નાબૂદ કરવામાં આવી છે.
- પુનર્વસનનો અભાવ: મૃત્યુદંડથી કેદીનું પુનર્વસન થતું નથી જેથી તે સમાજમાં પાછો ફરી શકે.

ભારતીય સંદર્ભમાં મૃત્યુદંડની સ્થિતિ

- 1955ના ફોજદારી કાર્યરીતિ (સુધારા) અધિનિયમ (CrPC) પહેલાં ભારતમાં મૃત્યુદંડનો નિયમ અને આજીવન કારાવાસ અપવાદ હતા.
- વધુમાં, અદાલતે મૃત્યુદંડની જગ્યાએ હળવી સજા આપવા બદલ ખુલાસો આપવાની ફરજ પડતી હતી.

- 1955ના સુધારા બાદ કોર્ટેને ફાંસીની સજા કે આજીવન કેદની સજા ફટકારવાની છૂટ હતી.
- CrPC, 1973ની કલમ 354(3) મુજબ, અદાલતોએ વધુમાં વધુ સજા આપવા માટે લેખિતમાં કારણો આપવા જરૂરી છે.
- હાલ પરિસ્થિતિ વિપરીત છે જેમાં ગંભીર ગુના બદલ આજીવન કેદની સજાનો નિયમ છે અને ફાંસીની સજા અપવાદ છે.
- વળી, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા મૃત્યુદંડની સજા સામે વૈશ્વિક પ્રતિબંધ હોવા છતાં ભારતમાં મૃત્યુદંડની સજા ચથાવત છે.
- ભારતનો મત એવો છે કે ફૂર, ઈરાદાપૂર્વકની અને ઘાતકી હત્યાના ગુનેગારોને ઓછી સજા આપવાથી આ કાયદાની અસરકારકતામાં ઘટાડો થશે, જે ન્યાયની મજાકમાં પરિણમશે.
- આ સંદર્ભમાં, 1967 ના કાયદા પંચના 35 મા અહેવાલમાં મૃત્યુદંડને નાબૂદ કરવાના પ્રસ્તાવને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.
- ભારતમાં સત્તાવાર આંકડાઓ અનુસાર, 1947માં આઝાદી પછી અત્યાર સુધીમાં 720 લોકોને ફાંસી આપવામાં આવી છે, જે નીચલી અદાલતો દ્વારા મૃત્યુદંડની સજા પામેલા લોકોનો એક નાનો અંશ છે.
- મોટાભાગના કેસોમાં મૃત્યુદંડને આજીવન કેદમાં ફેરવવામાં આવ્યો હતો અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

મૃત્યુદંડ અંગે સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય ચુકાદાઓ

- જગમોહન સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ દાવો (1973): સુપ્રીમ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ-21 મુજબ, જો કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવે તો જીવનથી વંચિત રહેવું બંધારણીય રીતે માન્ય છે.
- આમ, CrPC અને ઈન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, 1872 હેઠળ કાયદાકીય રીતે સ્થાપિત પ્રક્રિયા અનુસાર, ટ્રાયલ બાદ જાહેર કરાયેલી મૃત્યુદંડની સજા અનુચ્છેદ-21 હેઠળ ગેરબંધારણીય નથી.
- રાજેન્દ્ર પ્રસાદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ કેસ (1973): સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે જો કોઈ વ્યક્તિનું ગુનાહિત કૃત્ય વ્યવસ્થિત રીતે અને ખતરનાક રીતે સામાજિક સુરક્ષાને જોખમમાં મૂકે છે, તો તેના મૂળભૂત અધિકારોને નાબૂદ કરી શકાય છે.
- બચન સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ કેસ (1980): સુપ્રીમ કોર્ટે 'દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓ'નો આદેશ તૈયાર કર્યો હતો, જે મુજબ 'દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓ' સિવાય અન્ય કોઈ પણ કેસમાં મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવી જોઈએ નહીં.
- 'દુર્લભ કિસ્સાઓમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓ' ની વ્યાખ્યા નીચેના આધારે કરી શકાય છે:
- જ્યારે હત્યા અત્યંત ફૂર, હાસ્યાસ્પદ, શેતાની, બળવાખોર અથવા નિંદનીય રીતે કરવામાં આવે છે જેથી સમુદાયમાં તીવ્ર અને અતિશય રોષ પેદા થાય.

- જ્યારે હત્યા પાછળનો હેતુ સંપૂર્ણપણે ભ્રષ્ટાચાર અને ફૂરતા છે.
- બચન સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ કેસ (1983): સુપ્રીમ કોર્ટે કોઈ પણ કેસને 'દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓ'ની શ્રેણીમાં સામેલ કરવા માટે પોતાના મંતવ્યો રજૂ કર્યા હતા.

આગળનો રસ્તો

- માત્ર સજામાં વધારો કરવાને બદલે, સર્વગ્રાહી સામાજિક સુધારાઓ, શાસનના સતત પ્રયાસો અને મહિલાઓ અને બાળકો સામેના ગુનાઓને પહોંચી વળવા માટે તપાસ અને રિપોર્ટિંગ મિકેનિઝમને મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે.

IPCની કલમ 498Aનો દુરુપયોગ

- સુપ્રીમ કોર્ટે તાજેતરના એક ચુકાદામાં IPCની કલમ 498Aના વધતા જતા દુરુપયોગને રેખાંકિત કરતા કહ્યું હતું કે તેનાથી લગ્ન સંબંધોમાં સંઘર્ષ થઈ રહ્યો છે.
- કલમ 498Aનો હેતુ તેના પતિ અને સાસરિયાઓ દ્વારા તાત્કાલિક રાજ્યના હસ્તક્ષેપ દ્વારા મહિલા પર કરવામાં આવતી ફૂરતાને રોકવાનો છે.
- કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે પતિ અને તેના સંબંધીઓ સામે વ્યક્તિગત દુશ્મનાવટનો સામનો કરવા માટે IPCની કલમ 498A જેવી જોગવાઈઓનો એક સાધન તરીકે ઉપયોગ કરવાનું વલણ વધી રહ્યું છે.

IPCની કલમ 498A

- ભારતીય ઇંડ સંહિતા-1860ની કલમ 498A ભારતીય સંસદે વર્ષ 1983માં પસાર કરી હતી.
- ભારતીય ઇંડ સંહિતાની કલમ 498A ફોજદારી કાયદો છે.
- જેમાં એવી વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે કે જો કોઈ મહિલાના પતિ કે તેના પતિના કોઈ સંબંધીએ મહિલા સાથે ફૂરતા આચરી હોય તો તેને 3 વર્ષ સુધીની કેદ અને ઇંડની સજા થઈ શકે છે.
- ભારતીય ઇંડ સંહિતાની કલમ 498A મહિલાઓ વિરુદ્ધ હિંસા (VAW) માટેનો સૌથી મોટો બચાવ છે, જે ઘરની સીમાની દિવાલની અંદર થતી ઘરેલુ હિંસાની વાસ્તવિકતાનું પ્રતિબિંબ છે.

ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ

- શારીરિક હિંસા, જેમ કે થપ્પડ મારવી, લાત મારવી અને માર મારવો.
- જાતીય હિંસા, જેમાં બળજબરીથી જાતીય સંભોગ અને જાતીય સતામણીના અન્ય સ્વરૂપોનો સમાવેશ થાય છે.
- ભાવનાત્મક (માનસિક) દુર્વ્યવહાર જેમકે અપમાન કરવું, ડરાવવું, નુકસાન પહોંચાડવાની ધમકી, બાળકોને લઈ જવાની ધમકી.

- વર્તણૂકને નિયંત્રિત કરવી, જેમાં વ્યક્તિને પરિવાર અને મિત્રોથી અલગ પાડવા, તેની પ્રવૃત્તિઓ પર દેખરેખ રાખવી અને નાણાકીય સંસાધનો, રોજગાર, શિક્ષણ અથવા તબીબી સંભાળની સુલભતાને મર્યાદિત કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતીય કાયદાઓ જે મહિલાઓ વિરુદ્ધ હિંસાની

ઘટનાઓને રોકવામાં મદદ કરે છે?

- દહેજ પ્રતિબંધ ધારો, 1961
- મહિલાઓનું અભદ્ર પ્રતિનિધિત્વ (પ્રતિબંધ) અધિનિયમ, 1986
- સતી આયોગ (નિવારણ) અધિનિયમ, 1987
- ઘરેલું હિંસાથી મહિલાઓનું રક્ષણ અધિનિયમ, 2005
- કાર્યસ્થળ પર મહિલાઓની જાતીય સતામણી અધિનિયમ, 2013
- ફોજદારી કાયદો (સુધારા) અધિનિયમ, 2013

કલમ 498Aનો દુરુપયોગ

- પતિ અને સંબંધીઓ સામે: 498A હેઠળ, પતિ અને તેના સંબંધીઓ વિરુદ્ધ બનાવટી કેસોમાં ધરપકડ માટે મહિલાઓ દ્વારા તેનો દુરુપયોગ કરવામાં આવે છે.
- બ્લેકમેલ કરવાના પ્રયાસ: આજકાલ ઘણા કિસ્સાઓમાં કલમ 498Aને તણાવપૂર્ણ વૈવાહિક પરિસ્થિતિથી પરેશાન થઈને પત્ની (અથવા તેના નજીકના સંબંધીઓ) દ્વારા બ્લેકમેલનું સાધન બનાવવામાં આવે છે.
- જેના કારણે મોટા ભાગના કેસમાં કલમ 498A હેઠળ ફરિયાદ બાદ સામાન્ય રીતે કોર્ટ બહાર કેસનો નિકાલ કરવા માટે મોટી રકમની માગણી કરવામાં આવે છે.
- લગ્ન સંસ્થાનું અધઃપતન: કોર્ટે ખાસ કહ્યું કે, જોગવાઈઓનો દુરુપયોગ અને શોષણ એ હદે થઈ રહ્યું છે કે તેનાથી લગ્નના પાયા પર અસર પડી રહી છે.
- આખરે આ મોટા પાયે સમાજના સ્વાસ્થ્ય માટે સારો સંકેત સાબિત થયો નથી.
- મહિલાઓએ IPCની કલમ 498A નો દુરુપયોગ કરવાનું શરૂ કર્યું છે કારણ કે કાયદો તેમના બદલાની ભાવના અથવા વૈવાહિક દરજ્જામાંથી બહાર નીકળવાનું સાધન બની ગયો છે.
- મલીમથ કમિટી રિપોર્ટ, 2003: ક્રિમિનલ જસ્ટિસ સિસ્ટમમાં સુધારા અંગેના 2003ના મલિમથ કમિટીના અહેવાલમાં પણ આવા જ વિચારો વ્યક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.
- સમિતિએ કહ્યું હતું કે IPCની કલમ 498A નો દુરુપયોગ થઈ શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- મહત્વનું છે કે લાંબા ગાળાની ટ્રાયલના કારણે મોટી સંખ્યામાં આરોપીઓને મુક્ત કરવામાં આવે છે. ક્યારેક તો પોલીસ કેસ એટલો નબળો કરી દે છે કે આરોપીને ગુનામાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવે છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- સાથે જ કેટલીક વખત ફરિયાદી કાં તો થાકીને સમાધાન કરવા મજબૂર બની જાય છે અથવા તો કેસ પાછો ખેંચવા તૈયાર થઈ જાય છે.
- તેથી, રાજ્ય અને લોકોના વલણમાં ફેરફાર કરવાની અને ઘરેલું હિંસાને લગતા કાયદાઓના સંભવિત “દુરૂપયોગ” ને રોકવા અને તેમના વાસ્તવિક હેતુ માટે તેનો અમલ કરવાની જરૂર છે.

ધર્માતરણ વિરોધી વિધેયકનો મુસદ્દો: હરિયાણા

- તાજેતરમાં, હરિયાણા સરકારે ગેરકાયદેસર ધર્માતરણ નિવારણ બિલ, 2022 નો ડ્રાફ્ટ બહાર પાડ્યો હતો.
- આ બિલનો હેતુ ધર્મ પરિવર્તન રોકવાનો છે. આ વિધેયકમાં ખોટી રજૂઆત, બળજબરી, છેતરપિંડી, લોભ કે લગ્ન દ્વારા એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં રૂપાંતર કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.
- કર્ણાટક, અરુણાચલ પ્રદેશ, છત્તીસગઢ, ગુજરાત, હિમાચલ પ્રદેશ, ઝારખંડ, મધ્ય પ્રદેશ, ઓડિશા, ઉત્તર પ્રદેશ અને ઉત્તરાખંડ જેવા અન્ય રાજ્યોએ પણ ધર્મ પરિવર્તન પર પ્રતિબંધ મૂકતા કાયદા પસાર કર્યા છે.

ધર્માતરણ વિરોધી કાયદાઓ જરૂરીયાત

- ધર્માતરણનો અધિકાર નથી: બંધારણમાં દરેક વ્યક્તિને તેના ધર્મને પાળવાનો, તેનો અમલ કરવાનો અને તેનો પ્રચાર કરવાનો મૂળભૂત અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે.
- અંતઃકરણ અને ધર્મની સ્વતંત્રતાના વ્યક્તિગત અધિકારને ધર્માતરણના સામૂહિક અધિકારના અર્થમાં વિસ્તૃત કરી શકાતો નથી.
- કારણ કે ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનો અધિકાર તે વ્યક્તિ માટે પણ સમાન છે જે ધર્મપરિવર્તન કરે છે અને ધર્મપરિવર્તન કરવા માંગે છે.
- કપટપૂર્વક લગ્ન: હાલના સમયમાં એવા અનેક કિસ્સાઓ સામે આવ્યા છે જેમાં લોકો પોતાના ધર્મને છુપાવીને અથવા ખોટી રીતે બીજા ધર્મના લોકો સાથે લગ્ન કરે છે અને લગ્ન બાદ આવી અન્ય વ્યક્તિને ધર્મ અંગીકાર કરવા માટે મજબૂર કરે છે.
- સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનો: તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટે પણ આવા કેસોની ન્યાયિક નોંધ લીધી હતી.
- કોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર આ પ્રકારની ઘટનાઓ ધર્માતરણ વ્યક્તિઓની ધર્મસ્વાતંત્ર્યનો ભંગ તો કરે જ છે, પરંતુ આપણા સમાજના ધર્મનિરપેક્ષ તાણાવાણાની પણ વિરુદ્ધ છે.

બરડાના મુસદ્દાની જોગવાઈઓ

- આ બિલમાં સગીર, મહિલાઓ, અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના ધર્મ પરિવર્તનના સંબંધમાં ઉચ્ચ શિક્ષાની જોગવાઈ છે.
- તે સાબિત કરવાની જવાબદારી આરોપી પર મૂકે છે કે ધર્માતરણ ખોટી રજૂઆત, બળનો ઉપયોગ, ધાકધમકી, અયોગ્ય પ્રભાવ, બળજબરી, પ્રલોભન અથવા લગ્નને કપટપૂર્ણ રીતે કરવામાં આવ્યું ન હતું.
- દરેક વ્યક્તિ કે જેણે એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં રૂપાંતરિત કર્યું છે, તેણે નિયત ઓથોરિટી સમક્ષ એક જાહેરનામું રજૂ કરવાનું રહેશે કે ધર્માતરણ કોઈ છેતરપિંડીથી કરવામાં આવ્યું નથી.
- આ ઉપરાંત તેમાં લગ્નને રદબાતલ જાહેર કરવાની જોગવાઈ છે, જે ધર્મને છુપાવીને કરવામાં આવ્યા છે.

ભારતમાં ધર્માતરણ વિરોધી કાયદાઓની સ્થિતિ

- બંધારણીય જોગવાઈઓ: અનુચ્છેદ-25 હેઠળ, ભારતીય બંધારણ ધર્મ પાળવાની, પ્રચાર કરવાની અને આચરણ કરવાની સ્વતંત્રતાની બાંધધરી આપે છે અને તમામ ધર્મોના વર્ગોને તેમના ધર્મની બાબતોનું સંચાલન કરવાની મંજૂરી આપે છે, જો કે તે જાહેર વ્યવસ્થા, નૈતિકતા અને આરોગ્યને આધિન છે.
- કોઈ પણ વ્યક્તિ તેની ધાર્મિક વિશ્વાસોનો બળજબરીથી અમલ કરશે નહીં અને કોઈને પણ તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ કોઈ પણ ધર્મનું પાલન કરવાની ફરજ પાડવી જોઈએ નહીં.
- હાલના કાયદાઓ: ધર્મ પરિવર્તન પર પ્રતિબંધ મૂકતો કે તેનું નિયમન કરતો કોઈ કેન્દ્રીય કાયદો નથી.
- જો કે, 1954 થી, ઘણા પ્રસંગોએ, ધર્મ પરિવર્તનને નિયંત્રિત કરવા માટે સંસદમાં ખાનગી બિલ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.
- 2015માં કેન્દ્રીય કાયદા મંત્રાલયે કહ્યું હતું કે ધર્માતરણ વિરોધી કાયદા પસાર કરવાની કાયદાકીય સત્તા સંસદ પાસે નથી.
- વર્ષોથી, ઘણાં રાજ્યોએ બળજબરીથી, છેતરપિંડી અથવા પ્રલોભન દ્વારા ધર્મ પરિવર્તન પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે ‘ધાર્મિક સ્વતંત્રતા’ પર કાયદા ઘડ્યા છે.

ધર્માતરણ વિરોધી કાયદાઓ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- અનિશ્ચિત અને અસ્પષ્ટ પરિભાષા: ખોટી રજૂઆત, બળ, છેતરપિંડી, પ્રલોભનો જેવી અનિશ્ચિત અને અસ્પષ્ટ પરિભાષા તેના દુરુપયોગ માટે ગંભીર તક રજૂ કરે છે.
- તે નોંધપાત્ર રીતે વધુ સંદિગ્ધ અને વ્યાપક શબ્દભંડોળ છે, જેમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતાની જાળવણી ઉપરાંત પણ ઘણા વિષયોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
- લઘુમતીઓનો વિરોધ: બીજો મુદ્દો એ છે કે હાલના ધર્માતરણ વિરોધી કાયદાઓ ધાર્મિક સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવા માટે ધર્માતરણ પર પ્રતિબંધ પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

- જો કે, ધર્માતરણના પ્રતિબંધના કાયદા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી વ્યાપક ભાષાનો ઉપયોગ અધિકારીઓ લઘુમતીઓ પર દમન અને ભેદભાવ રાખવા માટે કરી શકે છે.
- ધર્મનિરપેક્ષતા વિરોધી: આ કાયદાઓ ભારતના બિનસાંપ્રદાયિક તાણાવાણા અને આપણા સમાજના આંતરિક મૂલ્યો અને કાનૂની વ્યવસ્થાની આંતરરાષ્ટ્રીય ધારણાને જોખમમાં મૂકી શકે છે.

લગ્ન અને ધર્માતરણ પર સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓ

- વર્ષ 2017નો હાદિયા કેસ:
- હાદિયા કેસમાં ચુકાદો સંભળાવતા સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે, “પોતાની પસંદગીના કપડાં પહેરવા, જમવું, ખોરાક લેવો, વિચારો કે વિચારધારા ધરાવવી અને જીવનસાથીનો પ્રેમ અને પસંદગીનો મામલો વ્યક્તિની ઓળખનું એક કેન્દ્રીય પાસું છે.”
- આવા કિસ્સાઓમાં, રાજ્ય કે કાયદો કોઈ વ્યક્તિને જીવનસાથીની પસંદગી અંગે કોઈ આદેશ આપી શકશે નહીં અથવા આવી બાબતોમાં નિર્ણય લેવાની વ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને મર્યાદિત કરી શકશે નહીં.
- કોઈની પસંદગીના જીવનસાથી સાથે લગ્ન કરવાનો અધિકાર એ અનુચ્છેદ-21 નો અભિન્ન ભાગ છે.
- કે.એસ. પુટ્ટાસ્વામી અથવા ‘ગોપનીયતા’ નિર્ણય 2017:
- વ્યક્તિની સ્વાયત્તતા એ જીવનની મહત્વપૂર્ણ બાબતોમાં નિર્ણય લેવાની તેની ક્ષમતાને સંદર્ભિત કરે છે.
- અન્ય કિસ્સાઓ:
- સુપ્રીમ કોર્ટે તેના વિવિધ ચુકાદાઓમાં જણાવ્યું છે કે, પુખ્ત વયના લોકોના જીવનસાથીની પસંદગી કરવાના સંપૂર્ણ અધિકાર પર આસ્થા, રાજ્ય અને અદાલતોનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.
- સુપ્રીમ કોર્ટે તેના વિવિધ ચુકાદાઓમાં સ્વીકાર્યું છે કે, પતિ-પત્નીની પસંદગીની બાબતમાં પુખ્ત વયના નાગરિકના અધિકાર અંગે રાજ્ય અને અદાલતોનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.
- ભારત એક ‘મુક્ત અને લોકશાહી રાષ્ટ્ર’ છે અને પુખ્ત વયના લોકોના પ્રેમ અને લગ્નના અધિકારમાં રાજ્યની દખલગીરી વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના અધિકારને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.
- લગ્ન જેવી બાબતો વ્યક્તિની પ્રાઈવસી હેઠળ આવે છે, જેનું ઉલ્લંઘન થતું નથી, તેમજ લગ્નજીવનમાં અથવા બહાર જીવનસાથી પસંદ કરવાનો નિર્ણય તે વ્યક્તિના ‘વ્યક્તિત્વ અને ઓળખ’નો એક ભાગ છે.
- જીવનસાથી પસંદ કરવાના વ્યક્તિના સંપૂર્ણ અધિકાર પર ધર્મ/આસ્થાની જરા પણ અસર થતી નથી.

આગળનો રસ્તો

- આવા કાયદાઓ ઘડવા માટે, સરકારે એ સુનિશ્ચિત કરવું જરૂરી છે કે તે વ્યક્તિના મૂળભૂત અધિકારોને મર્યાદિત ન કરે, ન તો તે રાષ્ટ્રીય એકતાને નુકસાન પહોંચાડે; આવા કાયદાઓના કિસ્સામાં, સ્વતંત્રતા અને દૂષિત રૂપાંતર વચ્ચે સંતુલન જાળવવું ખૂબ જ જરૂરી છે.

સેન્ટ્રલ મીડિયા એકેડિટેશન ગાઈડલાઈન્સ – 2022

- હાલમાં જ કેન્દ્ર સરકાર તરફથી સેન્ટ્રલ મીડિયા એકેડિટેશન ગાઈડલાઈન્સ-2022 જાહેર કરવામાં આવી છે.
- એકેડિટેશન આપવા માટેની અરજીઓની તપાસ ડીજી, પીઆઈબીના અધ્યક્ષતાવાળી સેન્ટ્રલ પ્રેસ એકેડિટેશન કમિટી દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- હાલમાં દેશમાં પીઆઈબી દ્વારા એકેડિટેશન પ્રાપ્ત 2,457 પત્રકારો છે.

મુખ્યબિંદુ

- માર્ગદર્શિકાઓ હેઠળની જોગવાઈઓ:
- એકેડિટેશન પાછી ખેંચવા/સ્થગિત કરવા સાથે સંબંધિત જોગવાઈઓ:-
- જો કોઈ પત્રકાર દેશની સુરક્ષા, સાર્વભૌમત્વ અને અખંડિતતા, વિદેશી રાજ્યો સાથેના મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો, જાહેર વ્યવસ્થા અથવા ગંભીર કોગ્રિઝેબલ ગુનાનો આરોપ મૂકવા માટે અયોગ્ય રીતે કાર્ય કરે છે.
- જો તેનું કૃત્ય શિષ્ટાચાર અથવા નૈતિકતાની વિરુદ્ધ છે અથવા કોર્ટના તિરસ્કાર, બદનામી અથવા કોઈ ગુના માટે ઉશ્કેરણી સાથે સંબંધિત છે.
- એકેડિટેશન પ્રાપ્ત મીડિયા કર્મીઓને જાહેર/સોશિયલ મીડિયા પ્રોફાઈલ્સ, વિઝિટિંગ કાર્ડ્સ, લેટર હેડ્સ અથવા અન્ય કોઈ પણ સ્વરૂપ અથવા કોઈપણ પ્રકાશિત સામગ્રી પર “ભારત સરકાર દ્વારા એકેડિટેશન પ્રાપ્ત” શબ્દનો ઉપયોગ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવો.
- એકેડિટેશન આપવા સાથે સંબંધિત જોગવાઈઓ:-
- એકેડિટેશન ફક્ત દિલ્લી NCR ક્ષેત્રના પત્રકારો માટે જ ઉપલબ્ધ છે જેમાં ઘણી કેટેગરી છે.
- પત્રકારને એક સમાચાર સંસ્થામાં પૂર્ણ-સમયના પત્રકાર અથવા કેમેરાપર્સન તરીકે ઓછામાં ઓછો પાંચ વર્ષનો વ્યાવસાયિક અનુભવ હોવો જોઈએ અથવા એક ફીલાન્સર તરીકે ઓછામાં ઓછો 15 વર્ષનો અનુભવ હોવો જોઈએ જેથી તે પાત્ર બની શકે.
- 30 વર્ષથી વધુનો અનુભવ ધરાવતા અને 65 વર્ષથી વધુ વયના પીઠ પત્રકારો પણ પાત્ર છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- અખબાર અથવા મેગેઝિન માટે, લઘુત્તમ દૈનિક પરિભ્રમણ 10,000 હોવું જોઈએ અને સમાચાર એજન્સીઓમાં ઓછામાં ઓછા 100 સબસ્ક્રાઇબર્સ હોવા જોઈએ. આવા જ નિયમો વિદેશી સમાચાર સંગઠનો અને વિદેશી પત્રકારોને પણ લાગુ પડે છે.
- ડિજિટલ ન્યૂઝ પ્લેટફોર્મ સાથે કામ કરતા પત્રકારો પણ પાત્ર છે, જો કે વેબસાઇટ પર દર મહિને ઓછામાં ઓછા 10 લાખ વિશિષ્ટ મુલાકાતીઓ હોવા જોઈએ.
- વિદેશી સમાચાર મીડિયા સંગઠનો માટે કામ કરતા સ્વતંત્ર પત્રકારોને કોઈ એક્રેડિટેશન આપવામાં આવશે નહીં.
- સેન્ટ્રલ મીડિયા એક્રેડિટેશન કમિટી (CMAC):
- સરકાર 'સેન્ટ્રલ મીડિયા એક્રેડિટેશન કમિટી' નામની કમિટી બનાવશે.
- આ સમિતિનું નેતૃત્વ પ્રેસ ઈન્ફોર્મેશન બ્યુરો (PIB)ના પ્રિન્સિપલ ડાયરેક્ટર જનરલ કરશે અને આ સમિતિની રચના સરકાર દ્વારા નિયુક્ત 25 સભ્યોનો સમાવેશ કરીને કરવામાં આવશે, જે માર્ગદર્શિકા હેઠળ નિર્ધારિત કાર્યોને અદા કરશે.
- 'સેન્ટ્રલ મીડિયા એક્રેડિટેશન કમિટી' તેની પ્રથમ બેઠકની તારીખથી બે વર્ષ માટે કામ કરશે અને જરૂર પડ્યે ત્રિમાસિક ગાળામાં એક કે તેથી વધુ વખત મળશે.
- સંબંધિત ચિંતાઓ:
- પત્રકારની એક્રેડિટેશન સ્થગિત કરવી જોઈએ કે પાછી ખેંચી લેવી જોઈએ કે નહીં તે નક્કી કરતી વખતે, તે ભારતની સાર્વભૌમત્વ અથવા અખંડિતતા માટે પ્રતિકૂળ છે કે કેમ તેનું મૂલ્યાંકન કરવા માટેની માર્ગદર્શિકા સરકાર દ્વારા નિયુક્ત અધિકારીઓની મુનસફી પર છોડી દેવામાં આવી છે.
- પત્રકારની મુખ્ય જવાબદારીઓમાંની એક એ છે કે તે ગેરરીતિને દૂર કરવી, પછી ભલે તે જાહેર અધિકારીઓ, રાજકારણીઓ, મોટા ઉદ્યોગપતિઓ, કોર્પોરેટ જૂથો અથવા સત્તામાં રહેલા અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હોય.
- પરિણામે અમુક સમયે આવા દળો દ્વારા પત્રકારોને ડરાવવા અથવા માહિતીને બહાર આવતા અટકાવવામાં આવી શકે છે.
- પત્રકારો ઘણીવાર એવા મુદ્દાઓ અને નીતિગત નિર્ણયો પર અહેવાલ આપે છે જે સરકારની વિરુદ્ધ જાય છે.
- સંવેદનશીલ મુદ્દાઓ પરના કોઈપણ કેસને આમાંની કોઈપણ જોગવાઈના ઉલ્લંઘન તરીકે ગણી શકાય.

એક્રેડિટેશન કેવી રીતે મદદ કરે છે?

- મહત્વપૂર્ણ પરિસરમાંથી રિપોર્ટ કરવાની મંજૂરી:-
- કેટલીક ઈવેન્ટ્સમાં જ્યાં રાષ્ટ્રપતિ, ઉપરાષ્ટ્રપતિ અથવા વડા પ્રધાન જેવા મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિઓ હાજર હોય છે, ફક્ત એક્રેડિટેશન પ્રાપ્ત પત્રકારોને કેમ્પસમાંથી રિપોર્ટ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

- ઓળખને સુરક્ષિત રાખવામાં મદદ:
- બીજું, એક્રેડિટેશન એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે પત્રકાર તેના સ્ત્રોતોની ઓળખનું રક્ષણ કરવા સક્ષમ છે.
- એક્રેડિટેશન પ્રાપ્ત પત્રકારે કેન્દ્રીય મંત્રાલયોની ઓફિસોમાં પ્રવેશ કરતી વખતે કોને મળવું છે તેનો ખુલાસો કરવાની જરૂર નથી, કારણ કે એક્રેડિટેશન કાર્ડ ગૃહ મંત્રાલયના સિક્યોરિટી ઓન હેઠળની ઇમારતોમાં પ્રવેશ માટે માન્ય છે.
- પત્રકારને થતા લાભો:
- એક્રેડિટેશનથી પત્રકાર અને તેના પરિવારને કેટલાક લાભ મળે છે, જેમ કે કેન્દ્ર સરકારની આરોગ્ય યોજનામાં જોડાવું અને રેલવે ટિકિટ પર કેટલીક રાહતો મેળવવી.
- પ્રેસની સ્વતંત્રતાને લગતી બંધારણીય જોગવાઈઓ
- બંધારણ, અનુચ્છેદ-19 હેઠળ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાની બાંધકામી આપે છે, જે વાણી સ્વાતંત્ર્ય વગેરેના સંદર્ભમાં ચોક્કસ અધિકારોના રક્ષણ સાથે સંબંધિત છે.
- પ્રેસની સ્વતંત્રતા ભારતીય કાનૂની પ્રણાલી દ્વારા સ્પષ્ટપણે સુરક્ષિત નથી, પરંતુ તે બંધારણના અનુચ્છેદ-19 (1) (A) હેઠળ સુરક્ષિત છે, જેમાં જણાવાયું છે કે "તમામ નાગરિકોને વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર રહેશે".
- જો કે પ્રેસની સ્વતંત્રતા પણ અમર્યાદિત નથી. કાયદો આ અધિકારના ઉપયોગ પર નિયંત્રણો લાદી શકે છે, જે અનુચ્છેદ-19 (2) હેઠળ નીચે મુજબ છે -
- ભારતની સાર્વભૌમત્વ અને અખંડિતતાના હિતો, રાજ્યની સુરક્ષા, વિદેશી રાજ્યો સાથે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો, જાહેર વ્યવસ્થાના સંદર્ભમાં માનહાનિ અથવા ગુનાને પ્રોત્સાહન, શિષ્ટાચાર અથવા નૈતિકતા અથવા અદાલતની અવમાનના સાથે સંબંધિત બાબતો.

માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયની સામગ્રી નિયમનકારી સત્તાઓ

- હાલમાં જ સૂચના અને પ્રસારણ મંત્રાલય (Information and Broadcasting Ministry-I&B) એ મલયાલમ ભાષાની એક ન્યૂઝ ચેનલનું લાયસન્સ રદ કરી દીધું છે.
- લાઈસન્સ રદ કરવાના કારણોમાં ગૃહ મંત્રાલયના આદેશને ટાંકવામાં આવ્યો છે. ગૃહ મંત્રાલયે ચેનલને 'સિક્યોરિટી ક્લિયરન્સ' આપવાનો ઇનકાર કર્યા બાદ માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય દ્વારા સસ્પેન્શન ઓર્ડર જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય કયા ક્ષેત્રમાં સામગ્રીનું**નિયમન કરી શકે છે?**

- 2021 સુધીમાં, તેની પાસે ટીવી ચેનલો, અખબારો અને સામયિકો, સિનેમાઘરો, ટીવી અને રેડિયો પરની ફિલ્મો જેવા ઇન્ટરનેટ સિવાયના તમામ ક્ષેત્રોને લગતી સામગ્રીને નિયંત્રિત કરવાની સત્તા હતી.
- ફેબ્રુઆરી 2021 માં, ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (મધ્યસ્થી માર્ગદર્શિકા અને ડિજિટલ મીડિયા એથિક્સ કોડ) નિયમો, 2021 એ ઇન્ટરનેટ સામગ્રી અને ખાસ કરીને ડિજિટલ ન્યૂઝ પ્લેટફોર્મ્સ અને ટોપ (ઓટીટી) પ્લેટફોર્મ્સ પર પણ તેની નિયમનકારી શક્તિઓને વિસ્તૃત કરી હતી.

તેમાં કયા પ્રકારની શક્તિઓ સામેલ છે?

- ફિલ્મ સાથે સંબંધિત:
- ઉદાહરણ તરીકે, સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન (CBFC) દ્વારા પ્રમાણિત થયા પછી જ ભારતમાં સિનેમા હોલમાં અથવા જાહેરમાં ફિલ્મો પ્રદર્શિત કરી શકાય છે.
- જોકે, વ્યવહારમાં, સીબીએફસી (CBFC) ઘણી વખત ફિલ્મને સર્ટિફિકેશન આપવામાં આવે તે પહેલાં તેમાં ફેરફાર અથવા કટનું સૂચન કરે છે. જો કે ફિલ્મને સેન્સર કરવું એ CBFCનો આદેશ નથી, પરંતુ જ્યાં સુધી ફિલ્મ નિર્માતા તેના સૂચનો સાથે સંમત ન થાય ત્યાં સુધી તે રેટિંગ્સ આપવાની પ્રક્રિયાને અટકાવી શકે છે.
- ટીવી ચેનલો અને ઓટીટી સાથે સંબંધિત:
- ટી.વી. ચેનલોના સંદર્ભમાં, સરકારે ગયા વર્ષે દર્શકોને લગતી ચિંતાઓ (જો કોઈ હોય તો) ને દૂર કરવા માટે ત્રિ-સ્તરીય ફરિયાદ નિવારણ માળખાની રચના કરી હતી.
- આ અંતર્ગત, પ્રેક્ષકો ક્રમશઃ ચેનલનો સંપર્ક કરી શકે છે, ત્યારબાદ ઉદ્યોગની એક સ્વ-નિયમનકારી સંસ્થા પણ છે અને છેવટે માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય આ સંદર્ભે ચેનલને કારણદર્શક નોટિસ ફટકારી શકે છે અને પછી આ મુદ્દાને 'ઇન્ટર-મિનિસ્ટ્રીયલ કમિટી' (IMC) ને મોકલી શકે છે.
- ઓટીટી પ્લેટફોર્મની સામગ્રી માટે સમાન માળખું અસ્તિત્વમાં છે.
- મંત્રાલય પાસે એક 'ઇલેક્ટ્રોનિક મીડિયા મોનિટરિંગ સેલ' પણ છે, જે કેબલ ટીવી નેટવર્ક્સ ઝલ્સ, 1994માં ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ પ્રોગ્રામિંગ અને એડવર્ટાઇઝિંગ કોડના કોઈપણ ઉલ્લંઘન માટે ચેનલો પર નજર રાખે છે.
- આ ઉલ્લંઘનને કારણે ચેનલનું અપલિંકિંગ લાઇસન્સ રદ થઈ શકે છે (સેટેલાઇટને કન્ટેન્ટ મોકલવા માટે) અથવા ડાઉનલિંકિંગ લાઇસન્સ (વચેટિયા મારફતે દર્શકોને બ્રોડકાસ્ટ કરવા માટે). 'મીડિયા-વન' (મલયાલમ ભાષાની ન્યૂઝ ચેનલ) ના આ લાઇસન્સ સરકારે રદ કર્યા છે.

- પ્રિન્ટ મીડિયા અને વેબસાઇટના સંદર્ભમાં:
- પ્રિન્ટના કિસ્સામાં, પ્રેસ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાની ભલામણોના આધારે, સરકાર તેની જાહેરાતને પ્રકાશન માટે સ્થગિત કરી શકે છે.
- ઉલ્લેખનીય છે કે ગયા વર્ષના આઈટી નિયમોમાં માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયને તેમની સામગ્રીના આધારે વેબસાઇટ્સ પર પ્રતિબંધ લગાવવાના આદેશો જારી કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

કયા પ્રકારની સામગ્રી માન્ય નથી?

- પ્રિન્ટ અને ઇલેક્ટ્રોનિક મીડિયા, રેડિયો, ફિલ્મ અથવા ઓટીટી પ્લેટફોર્મમાં માન્ય અથવા પ્રતિબંધિત સામગ્રી પર કોઈ ચોક્કસ કાયદા નથી.
- આમાંના કોઈપણ પ્લેટફોર્મ પરની સામગ્રી / સામગ્રીએ દેશમાં બોલવાની / મુક્ત ભાષણની સ્વતંત્રતાના નિયમોનું પાલન કરવું પડશે. બંધારણની કલમ 19(1) અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરતી વખતે, કેટલાક "વાજબી નિયંત્રણો"ની યાદી પણ આપે છે, જેમાં સંબંધિત સામગ્રીનો પણ સમાવેશ થાય છે:
- રાજ્યની સુરક્ષા
- વિદેશી રાજ્યો સાથે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો
- જાહેર વ્યવસ્થા
- નમ્રતા
- નૈતિકતા વગેરે.
- જો આમાંથી કોઈ પણ પ્રતિબંધનો ભંગ કરવામાં આવે તો કાર્યવાહી થઈ શકે છે.

અન્ય એજન્સીઓની ભૂમિકા

- આમાં અન્ય એજન્સીઓની સીધી સંડોવણી નથી, કારણ કે કન્ટેન્ટને નિયંત્રિત કરવાની સત્તા માત્ર માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય પાસે જ છે. જો કે માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય અન્ય મંત્રાલયો તેમજ ગુપ્તચર એજન્સીઓ પાસેથી મળેલા ડેટા પર આધાર રાખે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે: તાજેતરના કેટલાક કિસ્સાઓમાં, લાઇસન્સ રદ કરવામાં આવ્યા હતા કારણ કે ગૃહ મંત્રાલયે સુરક્ષા મંજૂરીનો ઇનકાર કર્યો હતો, જે નીતિના ભાગરૂપે જરૂરી છે.
- માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય દ્વારા નવી વ્યવસ્થાનો સ્વીકાર: મંત્રાલયે ગુપ્તચર એજન્સીઓના ઇનપુટના આધારે કેટલીક યુટ્યુબ ચેનલો અને સોશિયલ મીડિયા એકાઉન્ટ્સને બ્લોક કરવા માટે નવા આઈટી નિયમો હેઠળ તેની ઇમરજન્સી સત્તાઓનો ઉપયોગ કર્યો છે.
- જેની ચેનલ અથવા એકાઉન્ટ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે તે કોર્ટનો આશરો લઈ શકે છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsappicerajkotofficial
join official telegram channel

રાજકારણનું અપરાધીકરણ

- ન્યાય મિત્ર (એમિક્સ ક્યુરી) દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવેલા ડેટા અનુસાર, 1 ડિસેમ્બર, 2021 ના રોજ, દેશભરની વિવિધ અદાલતોમાં ધારાસભ્યોને સંડોવતા 4,984 ફોજદારી કેસ પેન્ડિંગ હતા.
- સાંસદો અને ધારાસભ્યો સામેના કેસોની ઝડપી સુનાવણી માટે વિશેષ અદાલતોની સ્થાપના કરવામાં મદદ માટે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એમિક્સ ક્યુરિયાની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.
- આ વલણ રાજકારણના અપરાધીકરણની વધતી જતી ઘટનાઓને ઉશ્કેરે છે.
- ન્યાય મિત્રા (શાબ્દિક રીતે “કોર્ટનો મિત્ર”) એવી વ્યક્તિ છે જે કોઈ કેસમાં પક્ષકાર નથી અને જે કેસના મુદ્દાઓ પર અસર કરતી માહિતી, કુશળતા અથવા આંતરદૃષ્ટિ પ્રદાન કરીને કોર્ટને મદદ કરે છે.

રાજકારણનું અપરાધીકરણ

- તેનો અર્થ એ છે કે રાજકારણમાં ગુનેગારોની વધતી ભાગીદારી, જેમાં ગુનેગારો ચૂંટણી લડી શકે છે અને સંસદ અને રાજ્ય વિધાનસભાના સભ્યો તરીકે ચૂંટાઈ શકે છે.
- આ મુખ્યત્વે રાજકારણીઓ અને ગુનેગારો વચ્ચેની સાંઠગાંઠને કારણે છે.
- ગુનાહિત છબી ધરાવતા ઉમેદવારોને ગેરલાયક ઠેરવવાનું કાનૂની પાસું:
- ભારતના બંધારણમાં સંસદ કે ધારાસભાઓની ચૂંટણી લડનાર ગુનાહિત વૃત્તિ ધરાવતી વ્યક્તિને ગેરલાયક ઠેરવવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી.
- લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951માં કોઈ પણ વ્યક્તિને ધારાસભાની ચૂંટણી લડવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવા માટેના માપદંડો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.
- કાયદાની કલમ 8 ભૂલભરેલા રાજકારણીઓને ચૂંટણી લડતા અટકાવતી નથી, જેમના પર ફક્ત કેસ ચાલી રહ્યો છે અને દોષિતો હજી સુધી સાબિત થયા નથી. તેમની સામેના આક્ષેપો કેટલા ગંભીર છે તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી.
- આ કાયદાની કલમ 8(1) અને 8(2) હેઠળ એવી જોગવાઈ છે કે, જો વિધાનસભાનો સભ્ય (સાંસદ કે ધારાસભ્ય) હત્યા, બળાત્કાર, આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવણી જેવા ગુનાઓમાં સંડોવાયેલો હોય તો તેને આ કલમ હેઠળ ગેરલાયક ગણવામાં આવશે અને છ વર્ષ માટે ગેરલાયક ઠરશે.

અપરાધીકરણનું કારણ

- અમલીકરણનો અભાવ: રાજકારણમાં અપરાધીકરણને રોકવા માટેના કાયદાઓ અને નિર્ણયોના અમલીકરણના અભાવે બહુ મદદ કરી નથી.
- સંકુચિત સ્વાર્થ: રાજકીય પક્ષો દ્વારા પસંદ કરાયેલા ઉમેદવારોના સમગ્ર ગુનાહિત ઇતિહાસનું પ્રકાશન બહુ અસરકારક ન પણ હોઈ શકે, કારણ કે મોટા ભાગના મતદારો જ્ઞાતિ અથવા ધર્મ જેવા સમુદાયના હિતોથી પ્રભાવિત થઈને મત આપે છે.
- બાહુબળ અને ભંડોળનો ઉપયોગ: ગંભીર ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવતા ઉમેદવારો પાસે ઘણી વખત મોટી માત્રામાં નાણાં અને સંપત્તિ હોય છે, તેથી તેઓ પક્ષના ચૂંટણી પ્રચાર પાછળ વધુને વધુ નાણાં ખર્ચ કરે છે અને રાજકારણમાં પ્રવેશવાની અને જીતવાની તેમની તકો વધી જાય છે.
- આ ઉપરાંત કેટલીક વખત મતદારો પાસે કોઈ વિકલ્પ હોતો નથી, કારણ કે તમામ પ્રતિસ્પર્ધી ઉમેદવારો ગુનાહિત સ્વભાવના હોય છે.
- પ્રભાવ:
- સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણીઓના સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ:-
- આ સારા ઉમેદવારને ચૂંટવા માટે મતદારોની પસંદગીને મર્યાદિત કરે છે.
- તે સ્વતંત્ર અને ન્યાયી ચૂંટણીઓની નૈતિકતાની વિરુદ્ધ છે જે લોકશાહીનો આધાર છે.
- સુશાસન પર અસર:-
- મુખ્ય સમસ્યા એ છે કે કાયદો તોડનારા કાયદા બનાવનાર બને છે, આ સુશાસન સ્થાપિત કરવામાં લોકશાહી પ્રક્રિયાની અસરકારકતાને અસર કરે છે.
- ભારતીય લોકશાહી પ્રણાલીનો આ પ્રવાહ અહીંની સંસ્થાઓની પ્રકૃતિની નબળી છબી અને વિધાનસભાના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓની ગુણવત્તાને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- જાહેર સેવકોના કામ પર અસર:-
- આનાથી ચૂંટણી દરમિયાન અને પછી કાળાં નાણાંનું પ્રમાણ વધે છે, જે સમાજમાં ભ્રષ્ટાચાર વધારે છે અને જાહેર સેવકોના કામને અસર કરે છે.
- સામાજિક ભેદભાવને પ્રોત્સાહન આપવું:-
- તે સમાજમાં હિંસાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહિત કરે છે અને ભાવિ જન પ્રતિનિધિઓ માટે ખોટું ઉદાહરણ બેસાડે છે.

આગળનો રસ્તો

- ચૂંટણી સુધારણા અંગેની વિવિધ સમિતિઓએ (દિનેશ ગોસ્વામી, ઇન્દ્રજિત સમિતિ) ભલામણ કરી હતી કે રાજ્ય ચૂંટણી ખર્ચ ઉઠાવે, જે ચૂંટણીઓમાં કાળાં નાણાંના ઉપયોગને ઘણી હદ સુધી અંકુશમાં લેવામાં મદદ કરશે અને પરિણામે રાજકારણના અપરાધીકરણને મર્યાદિત કરશે.

- સ્વચ્છ ચૂંટણી પ્રક્રિયા માટે રાજકીય પક્ષોની બાબતોનું નિયમન કરવું જરૂરી છે, જે માટે ચૂંટણી પંચને મજબૂત બનાવવું જરૂરી છે.
- મતદારોએ ચૂંટણી દરમિયાન પૈસા, ભેટસોગાદો જેવા અન્ય પ્રલોભનો પ્રત્યે સજાગ રહેવાની જરૂર છે.
- ભારતના રાજકીય પક્ષોની રાજકારણને ગુનાહિત બનાવવાની અને ભારતીય લોકશાહી પર તેની વધતી જતી નુકસાનકારક અસરોને અંકુશમાં લેવાની અનિચ્છાને ધ્યાનમાં રાખીને, અહીંની અદાલતોએ હવે ગંભીર ગુનાહિત વલણ ધરાવતા ઉમેદવારો પર ચૂંટણી લડવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા જેવા ચુકાદાઓ પર વિચાર કરવો જોઈએ.

જમ્મુ-કાશ્મીર સીમાંકન પંચનો વચગાળાનો અહેવાલ

- હાલમાં જ પોતાના વચગાળાના રિપોર્ટમાં જમ્મુ-કાશ્મીર (J&K) ડિલિમિટેશન કમિશને જમ્મુ-કાશ્મીરના ચૂંટણી નકશામાં મહત્વપૂર્ણ ફેરફારનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- રાજ્યમાં સીમાંકનની કવાયત જૂન, 2021 માં શરૂ થઈ હતી.

જમ્મુ-કાશ્મીર મતક્ષેત્રોનું અગાઉનું વિતરણ

- આ પહેલા જમ્મુ-કાશ્મીર રાજ્યમાં 87 સભ્યોની વિધાનસભા હતી, જેમાં જમ્મુ ક્ષેત્રમાં 37, કાશ્મીર વિભાગમાં 46 અને લદ્દાખમાં 4 સભ્યોની વિધાનસભા હતી. આ ઉપરાંત પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીર (પીઓકે) માટે 24 બેઠકો અનામત રાખવામાં આવી હતી.
- 5 ઓગસ્ટ, 2019 ના રોજ કલમ 370 હેઠળ જમ્મુ-કાશ્મીરના વિશેષ દરજ્જાને રદ કર્યા પછી તેણે પોતાનો વિશેષ દરજ્જો ગુમાવ્યો હતો અને તેને બે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (જમ્મુ-કાશ્મીર અને લદ્દાખ) માં વહેંચવામાં આવ્યો હતો.

જમ્મુ-કાશ્મીર સીમાંકન પંચની મુખ્ય ભલામણો

- પરિચય:
- વિધાનસભા ક્ષેત્રોમાં વધારો:-
- પંચે જમ્મુ અને કાશ્મીર પુનર્ગઠન અધિનિયમ, 2019 હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવેલા આદેશ અનુસાર જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં સાત વિધાનસભા ક્ષેત્રો ઉમેર્યા છે.
- વચગાળાના અહેવાલમાં જમ્મુ પ્રાંત માટે છ બેઠકોનો વધારો કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો છે, જેમાં મતવિસ્તારોની સંખ્યા વધારીને 43 કરવાનો, કાશ્મીર પ્રાંતમાં બેઠકોની સંખ્યા અને એક બેઠકની સંખ્યા વધારીને 47 કરવાનો સમાવેશ થાય છે અને બંને પ્રદેશોને લગભગ એકબીજાની સમકક્ષ લાવવાનો સમાવેશ થાય છે.

- પંચે જમ્મુ-કાશ્મીરના મોટાભાગના વિધાનસભા ક્ષેત્રોની સરહદોને ફરીથી સુનિશ્ચિત કરવાનું સૂચન કર્યું છે. તેણે 28 નવા મતવિસ્તારોનું પુનર્ગઠન કર્યું છે અને 19 વિધાનસભા ક્ષેત્રને દૂર કર્યા છે.
- વિધાનસભાઓમાં અનામત:-
- પંચે અનુસૂચિત જાતિ (એસસી)ના હિન્દુઓ માટે સાત બેઠકો અનામત રાખવાની દરખાસ્ત કરી છે, જેઓ મુખ્યત્વે સાંબા-કઠુઆ-જમ્મુ-ઉદમપુર પટ્ટામાં રહે છે અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ (એસટી) માટે નવ બેઠકો અનામત રાખે છે, જે જમ્મુ પ્રાંતના રાજૌરી-પૂંછ પટ્ટામાં રહેતા મોટાભાગના બિન-કાશ્મીરી ભાષી મુસ્લિમો, ગુર્જરો અને બકરવાલને મદદરૂપ થશે.
- લોકસભાની બેઠકોમાં વધારો:-
- પંચે લોકસભા મતવિસ્તારોના પુનર્વિશ્લેષણનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે. જમ્મુ-કાશ્મીરમાં પાંચ સંસદીય ક્ષેત્રો છે, જેમાં ત્રણ કાશ્મીરના અને બે જમ્મુના છે.
- તેમાં દક્ષિણ કાશ્મીરના ત્રણ જિલ્લા અને પિરપંજલ ખીણ, રાજૌરી અને પૂંછના બે જિલ્લાઓની એક લોકસભા બેઠકનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો છે અને તેને અનંતનાગ-રાજૌરી બેઠક નામ આપવામાં આવશે.
- ટીકા:-
- કાશ્મીરમાં વધુ વસ્તી:-
- કાશ્મીર પ્રાંતની વસ્તી 68.88 લાખ છે, જ્યારે જમ્મુ પ્રાંતમાં 53.50 લાખ લોકો વસે છે, આ બેઠકના વિભાજનની ટીકા કરવામાં આવી હતી.
- જો કે, પંચની દલીલ છે કે તેણે માત્ર વસ્તીના કદને જ નહીં, પરંતુ ટોપોગ્રાફી, સંદેશાવ્યવહારના માધ્યમો અને ઉપલબ્ધ સુવિધાને ધ્યાનમાં રાખીને આ બેઠકોને વિભાજિત કરી છે.
- પુનર્ગઠન ગેરબંધારણીય:-
- એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે જમ્મુ-કાશ્મીર પુનર્ગઠન અધિનિયમ, 2019 “સ્પષ્ટપણે ગેરબંધારણીય” હતો અને તેને સુપ્રીમ કોર્ટમાં પડકારવામાં આવી ચૂક્યો છે.
- વિવેકાદીન પ્રક્રિયા:-
- ટીકાકારોએ જમ્મુ-કાશ્મીરના કિસ્સામાં પંચ દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલી ફોર્મ્યુલા પર પણ સવાલ ઉઠાવ્યા છે અને પંચના અહેવાલને મનસ્વી/વિવેકાદીન પ્રક્રિયા ગણાવી છે, જેમાં તે વિસ્તાર/વિસ્તારોની વસ્તીની અવગણના કરવામાં આવી છે, જે વિધાનસભા અને સંસદીય મતવિસ્તારોની સીમાઓને ફરીથી વ્યાખ્યાયિત કરવા માટેનો મૂળભૂત માપદંડ છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

સીમાંકન

- ચૂંટણી પંચના જણાવ્યા અનુસાર, કાયદાકીય સંસ્થા ધરાવતા દેશ અથવા પ્રાંતમાં પ્રાદેશિક મતવિસ્તારો (વિધાનસભા અથવા લોકસભા બેઠકો)ની સીમાઓ નક્કી કરવા અથવા ફરીથી વ્યાખ્યાયિત કરવાનું કાર્ય સીમાંકન છે.
- સીમાંકન કવાયત એક સ્વતંત્ર ઉચ્ચ સ્તરીય પેનલ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે, જેને સીમાંકન પંચ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, જેના આદેશોમાં કાયદાનું બળ હોય છે અને કોઈ પણ અદાલત દ્વારા તેની પૂછપરછ કરી શકાતી નથી.
- કોઈ પણ મતવિસ્તારના વિસ્તારને તેની વસ્તીના કદ (છેલ્લી વસ્તી ગણતરી)ના આધારે પુનઃવ્યાખ્યાયિત કરવાની પ્રથા વર્ષોથી કરવામાં આવે છે.
- આ પ્રક્રિયાથી મતવિસ્તારની સીમાઓ બદલવા ઉપરાંત રાજ્યમાં બેઠકોની સંખ્યામાં પણ ફેરફાર થઈ શકે છે.
- બંધારણ અનુસાર તેમાં અનુસૂચિત જાતિ (એસસી) અને અનુસૂચિત જનજાતિ (એસટી) માટે વિધાનસભા બેઠકોની અનામતનો પણ સમાવેશ થાય છે.

લક્ષ્ય

- સીમાંકનનો ઉદ્દેશ સમય જતાં વસ્તીમાં ફેરફાર પછી પણ તમામ નાગરિકો માટે સમાન પ્રતિનિધિત્વની ખાતરી કરવાનો છે. વસ્તીના આધારે મતદારક્ષેત્રોને યોગ્ય રીતે વિભાજિત કરવા જેથી દરેક વર્ગના નાગરિકોને પ્રતિનિધિત્વની સમાન તક મળી શકે.

સીમાંકનનો બંધારણીય આધાર

- દરેક વસ્તી ગણતરી પછી, બંધારણની અનુચ્છેદ-82 હેઠળ ભારતની સંસદ દ્વારા સીમાંકન કાયદો ઘડવામાં આવે છે.
- અનુચ્છેદ-170 હેઠળ, રાજ્યોને દરેક વસ્તી ગણતરી પછી સીમાંકન અધિનિયમ મુજબ પ્રાદેશિક મતદારક્ષેત્રોમાં પણ વહેંચવામાં આવે છે.
- આ કાયદો અમલમાં આવ્યા બાદ કેન્દ્ર સરકાર એક સીમાંકન પંચની રચના કરે છે.
- સીમાંકન પંચ એ અનુચ્છેદ-82 હેઠળ રચાયેલી એક સ્વતંત્ર સંસ્થા છે, જે સીમાંકન અધિનિયમ લાગુ કર્યા પછી સંસદ દ્વારા દરેક વસ્તી ગણતરી કરવામાં આવે છે.
- જો કે, પ્રથમ સીમાંકન કવાયત રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા (ચૂંટણી પંચની મદદથી) 1950-51માં હાથ ધરવામાં આવી હતી.
- 1952, 1962, 1972 અને 2002ના કાયદાને આધારે 1952, 1963, 1973 અને 2002માં ચાર વખત સીમાંકન પંચની રચના કરવામાં આવી છે.
- 1981 અને 1991 ની વસ્તી ગણતરી પછી સીમાંકન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

સીમાંકન પંચનું માળખું

- સીમાંકન પંચની રચના ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે અને તે ભારતના ચૂંટણી પંચના સહયોગથી કામ કરે છે.
- બંધારણ:
- સુપ્રીમ કોર્ટના નિવૃત્ત જજ.
- મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર.
- સંબંધિત રાજ્ય ચૂંટણી કમિશનર.

સીમાંકનની જરૂર શા માટે?

- દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં તેમજ એક જ રાજ્યના જુદા જુદા મતવિસ્તારોમાં વસ્તીમાં અસમાન વધારો.
- વળી, ખાસ કરીને ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાંથી શહેરી વિસ્તારોમાં લોકો/મતદાતાઓનું એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે સતત સ્થળાંતર એક જ રાજ્યમાં પણ વિવિધ કદના ચૂંટણીલક્ષી વિસ્તારોમાં પરિણમ્યું છે.

સીમાંકનના મુદ્દાઓ

- વસ્તી નિયંત્રણમાં ઓછો રસ લેનારા રાજ્યોને સંસદમાં વધુ બેઠકો મળી શકે છે. કુટુંબ નિયંત્રણને પ્રોત્સાહન આપતા દક્ષિણના રાજ્યોએ તેમની બેઠકો ઓછી પડવાની સંભાવનાનો સામનો કરવો પડ્યો.
- 2002-08 સુધી સીમાંકનની વસ્તી ગણતરી 2001ના આધારે કરવામાં આવી હતી, પરંતુ 1971ની વસ્તી ગણતરી મુજબ વિધાનસભાઓ અને સંસદમાં નક્કી થયેલી બેઠકોની કુલ સંખ્યામાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.
- બંધારણે લોકસભા અને રાજ્યસભાની બેઠકોની સંખ્યા અનુક્રમે 550 અને 250 સુધી મર્યાદિત કરી દીધી છે અને વધતી વસ્તીનું પ્રતિનિધિત્વ એક જ પ્રતિનિધિ દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) જમ્મુ-કાશ્મીર સીમાંકન પંચનો વચગાળાનો અહેવાલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. આ પહેલા જમ્મુ-કાશ્મીર રાજ્યમાં 87 સભ્યોની વિધાનસભા હતી, જેમાં જમ્મુ ક્ષેત્રમાં 37, કાશ્મીર વિભાગમાં 46 અને લદ્દાખમાં 4 સભ્યોની વિધાનસભા હતી.
 2. પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીર (પીઓકે) માટે 24 બેઠકો અનામત રાખવામાં આવી હતી.
 3. 5 ઓગસ્ટ, 2019 ના રોજ કલમ 370 હેઠળ જમ્મુ-કાશ્મીરના વિશેષ દરજ્જાને રદ કર્યા પછી તેણે પોતાનો વિશેષ દરજ્જો ગુમાવ્યો હતો.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

2) રાજકારણના અપરાધીકરણ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. આ સારા ઉમેદવારને ચૂંટવા માટે મતદારોની પસંદગીને મર્યાદિત કરે છે.
2. તે સ્વતંત્ર અને ન્યાયી ચૂંટણીઓની નૈતિકતાની વિરુદ્ધ છે જે લોકશાહીનો આધાર છે.
3. મુખ્ય સમસ્યા એ છે કે કાયદો તોડનારા કાયદા બનાવનાર બને છે, આ સુશાસન સ્થાપિત કરવામાં લોકશાહી પ્રક્રિયાની અસરકારકતાને અસર કરે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

3) માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયની સામગ્રી નિયમનકારી સત્તાઓ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન (CBFC) દ્વારા પ્રમાણિત થયા પછી જ ભારતમાં સિનેમા હોલમાં અથવા જાહેરમાં ફિલ્મો પ્રદર્શિત કરી શકાય છે.
2. જોકે, વ્યવહારમાં, સીબીએફસી (CBFC) ઘણી વખત ફિલ્મને સર્ટિફિકેશન આપવામાં આવે તે પહેલાં તેમાં ફેરફાર અથવા કટનું સૂચન કરે છે.
3. ફિલ્મને સેન્સર કરવું એ CBFCનો આદેશ નથી, પરંતુ જ્યાં સુધી ફિલ્મ નિર્માતા તેના સૂચનો સાથે સંમત ન થાય ત્યાં સુધી તે રેટિંગ્સ આપવાની પ્રક્રિયાને અટકાવી શકે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

4) સેન્ટ્રલ મીડિયા એકેડિટેશન ગાઈડલાઈન્સ - 2022 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. બંધારણ, અનુચ્છેદ-19 હેઠળ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાની બાંધધરી આપે છે, જે વાણી સ્વાતંત્ર્ય વગેરેના સંદર્ભમાં ચોક્કસ અધિકારોના રક્ષણ સાથે સંબંધિત છે.
2. પ્રેસની સ્વતંત્રતા ભારતીય કાનૂની પ્રણાલી દ્વારા સ્પષ્ટપણે સુરક્ષિત નથી, પરંતુ તે બંધારણના અનુચ્છેદ-19 (1) (A) હેઠળ સુરક્ષિત છે, જેમાં જણાવાયું છે કે “તમામ નાગરિકોને વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર રહેશે”.
3. જો કે પ્રેસની સ્વતંત્રતા પણ અમર્યાદિત નથી.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

5) ધર્માતરણ વિરોધી વિધેયક સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સુપ્રીમ કોર્ટે તેના વિવિધ ચુકાદાઓમાં જણાવ્યું છે કે, પુખ્ત વયના લોકોના જીવનસાથીની પસંદગી કરવાના સંપૂર્ણ અધિકાર પર આસ્થા, રાજ્ય અને અદાલતોનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.
2. સુપ્રીમ કોર્ટે તેના વિવિધ ચુકાદાઓમાં સ્વીકાર્યું છે કે, પતિ-પત્નીની પસંદગીની બાબતમાં પુખ્ત વયના નાગરિકના અધિકાર અંગે રાજ્ય અને અદાલતોનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.
3. ભારત એક ‘મુક્ત અને લોકશાહી રાષ્ટ્ર’ છે અને પુખ્ત વયના લોકોના પ્રેમ અને લગ્નના અધિકારમાં રાજ્યની દખલગીરી વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના અધિકારને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

6) IPCની કલમ 498A સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ભારતીય ઇંડ સંહિતા-1860ની કલમ 498A ભારતીય સંસદે વર્ષ 1983માં પસાર કરી હતી.
2. ભારતીય ઇંડ સંહિતાની કલમ 498A ફોજદારી કાયદો છે.
3. જેમાં એવી વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે કે જો કોઈ મહિલાના પતિ કે તેના પતિના કોઈ સંબંધીએ મહિલા સાથે ફૂરતા આચરી હોય તો તેને 3 વર્ષ સુધીની કેદ અને ઇંડની સજા થઈ શકે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

7) ફાંસીની સજા પર સુપ્રીમ કોર્ટની સલાહ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સુપ્રીમ કોર્ટે આજીવન કેદના હુકમમાં કોઈ પણ પ્રકારની માફી વિના ફેરફાર કરીને 30 વર્ષની કેદની સજા ફરમાવી હતી.
2. સુપ્રીમ કોર્ટે ટ્રાયલ જજોને સલાહ આપી હતી કે, તેમણે અપરાધની ભયાનક પ્રકૃતિ અને સમાજ પર તેની હાનિકારક અસરને કારણે જ આજીવન કેદના પરિબળોને સમાનરૂપે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.
3. સર્વોચ્ચ અદાલતે પેનોલોજીના સિદ્ધાંતોના વિકાસનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે “માનવ જીવનની સુરક્ષા”ના સિદ્ધાંતને સમાવવા માટે શિક્ષાત્મક વિજ્ઞાન જરૂરી છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

8) રાજ્યપાલને લગતી બંધારણીય ભૂમિકા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. રાજ્યપાલ કેન્દ્ર સરકારના નોમિની હોય છે, જેમની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 2. બંધારણ મુજબ રાજ્યના રાજ્યપાલ બેવડી ભૂમિકા ભજવે છે.
 3. તેઓ રાજ્યના બંધારણીય વડા છે, જે રાજ્ય મંત્રીપરિષદ (CoM)ની સલાહનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

9) કોલેજિયમ સિસ્ટમ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક પામનાર વ્યક્તિ સંબંધિત રાજ્યની નહીં પણ અન્ય કોઈ રાજ્યની હશે, એ આધાર પર હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટિસની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
 2. તેમની પસંદગી કોલેજિયમ નક્કી કરે છે.
 3. હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશોની ભલામણ સીજેઆઈ અને બે વરિષ્ઠતમ ન્યાયાધીશોની બનેલી કોલેજિયમ દ્વારા કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

મહેક મહેક થાય છે, ગ્રામ જગતની માટી હે તેજસ્વી યુવાનો! આવો બનવા તલાટી...

ધો.12 પાસ માટે સુવર્ણ તક

(3437 જગ્યા)

24 તારીખ સુધી એડમિશન લેનારને
10% DISCOUNT

તલાટી મંત્રી

નવી બેચ

તારીખ : 24/02/2022

સવારે : 10:30 TO 12:30

Weekly Test

ટૂંક સમયમાં સફળતા પ્રાપ્ત કરવાની આક્રમક વ્યૂહરચના

1

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના નિષ્ણાંતો દ્વારા અભ્યાસ

2

પરીક્ષાલક્ષી મટીરિયલ્સ અને FREE BOOKS

3

નવા અભ્યાસક્રમ મુજબની પરિણામલક્ષી તૈયારી

એડમિશન વેહલા તે પહેલાના ધોરણે

93757-01110
93280-01110

offline

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

કાલાવડ રોડ, તિરૂપતી પેટ્રોલ પંપ સામે,
સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે,
રાજકોટ.

રાજકોટ

આવકવેરા કાયદામાં સુધારા દ્વારા રેટ્રોસ્પેક્ટિવ ટેક્સ

- કેન્દ્રીય બજેટ 2022-23 દ્વારા 'આવકવેરા અધિનિયમ-1961'માં કેટલાક સુધારા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે, જે પૂર્વવર્તી અસરથી લાગુ થશે.

‘રેટ્રોસ્પેક્ટિવ ટેક્સ’નો અર્થ

- ‘રેટ્રોસ્પેક્ટિવ ટેક્સ’નો અર્થ થાય છે ટેક્સ પાસ થયાની તારીખના પહેલાના સમયગાળાથી લાગુ કર. ભૂતકાળમાં કરવામાં આવેલા વ્યવહારો પર આ એક નવો અથવા વધારાનો ચાર્જ હોઈ શકે છે.
- મૂળભૂત રીતે, પશ્ચાદવર્તી કરનો અર્થ એ છે કે ભૂતકાળ અને વર્તમાનની નીતિઓ એટલી બધી અલગ હોય છે કે જૂની નીતિ હેઠળ અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલો કર ઘણો ઓછો હોય તેવી પરિસ્થિતિમાં સમાયોજનો કરવા માટે છે. રેટ્રોસ્પેક્ટિવ ટેક્સ હાલની નીતિ હેઠળ કર લાદીને તે પરિસ્થિતિને સુધારી શકે છે.
- પશ્ચાદવર્તી કરવેરા કોઈપણ દેશને અમુક ઉત્પાદનો, ચીજવસ્તુઓ અથવા સેવાઓ પર કર લાદવા અંગેનો નિયમ પસાર કરવાની મંજૂરી આપે છે. તે કોઈપણ કાયદો પસાર કરવાની તારીખના પહેલાના સમયગાળાથી કંપનીઓ પાસેથી શુલ્ક લે છે.
- તે દેશો તેમની કરવેરા નીતિઓમાં કોઈ પણ વિસંગતતાને સુધારવા માટે આવા નિયમોનો ઉપયોગ કરે છે, જે ભૂતકાળમાં કંપનીઓને આવી છટકબારીઓનો લાભ લેવાની છૂટ આપતું હતું.
- ભારત ઉપરાંત યુએસએ, યુકે, નેધરલેન્ડ્સ અને બેલ્જિયમ, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ઈટાલી સહિત ઘણા દેશોમાં પશ્ચાદવર્તી કરવેરા વ્યવસ્થા અમલમાં છે.

આવકવેરા કાયદામાં મોટા સુધારા

- સેસ અને સરચાર્જ સાથે સંબંધિત પૂર્વવર્તી ફેરફારો:
- ફેરફાર:-
- આવકવેરા કાયદામાં પૂર્વવર્તી અસરથી સુધારો કરતી વખતે બજેટમાં સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી છે કે સેસ અને સરચાર્જને ખર્ચના સ્વરૂપમાં કપાતનો દાવો કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં, આ નિયમ વર્ષ 2005-06થી પૂર્વવર્તી રીતે અમલમાં આવશે.

- તે જાણી શકાય છે કે અગાઉ, કંપનીઓ અને વ્યવસાયો દ્વારા કાનૂની અસ્પષ્ટતાનો આશરો લઈને અયોગ્ય લાભ લેવામાં આવતો હતો.
- અગાઉના વર્ષોમાં કોર્ટના કેટલાક ચુકાદાઓને ટાંકીને કરવેરા વિભાગે કરદાતાઓને સેસને ખર્ચ તરીકે રજૂ કરવામાં ટેકો આપ્યો હતો, એમ જણાવતાં કરવેરા વિભાગે ઉમેર્યું હતું કે આ વિસંગતતાને સુધારવા માટે પશ્ચાદવર્તી સુધારા કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- આ સુધારો 1 એપ્રિલ, 2005થી પાછલી અસરથી અમલમાં આવશે અને તે મુજબ આકારણી વર્ષ 2005-06 અને તે પછીનાં આકારણી વર્ષોનાં સંબંધમાં અમલમાં આવશે.
- આ ફેરફાર 2005-06થી કરવામાં આવી રહ્યો છે કારણ કે શિક્ષણ ઉપકર પ્રથમ વખત ફાઈનાન્સ એક્ટ, 2004 દ્વારા લાવવામાં આવ્યો હતો.
- મહત્વ:-
- કોર્ટના નિર્ણયોમાં આવકવેરા અને શિક્ષણ ઉપકર વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો અને ‘એજ્યુકેશન સેસ’ માટે ચોક્કસ અસ્વીકારની ગેરહાજરીમાં, અદાલતોએ તેને ઘણા કેસોમાં કરદાતાઓ માટે યોગ્ય માન્યું હતું.
- ચુકાદાઓની અસર દૂર કરવા અને તેને કાયદાના હેતુ વિરુદ્ધ ગણવા માટે કોર્ટ દ્વારા આવકવેરા કાયદામાં સ્પષ્ટ સુધારો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, આવકવેરા પર કોઈ સરચાર્જ અથવા એજ્યુકેશન સેસને વ્યવસાય તરીકે મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં.
- ઉપકર(Cess):
- સેસ અથવા સેસ એ કરદાતા દ્વારા ચૂકવવામાં આવતા મૂળભૂત કર પર વસૂલવામાં આવતો વધારાનો કર છે.
- સેસ મુખ્યત્વે રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈ ચોક્કસ હેતુ માટે ભંડોળ ઉભું કરવા માટે વસૂલવામાં આવે છે.
- સેસ એ સરકાર માટે આવકનો કાયમી સ્ત્રોત નથી, તે લક્ષ્ય અથવા ઉદ્દેશ્ય પૂર્ણ થયા પછી બંધ કરવામાં આવે છે.
- ઉલ્લેખનીય છે કે સરકાર દ્વારા ડાયરેક્ટ અને ઈન્ડાયરેક્ટ બંને પ્રકારના ટેક્સ પર સેસ લાગુ કરી શકાય છે.
- અધિભાર:
- તે હાલના કરમાં ઉમેરવામાં આવે છે અને માલ અથવા સેવાઓના જાહેર કરેલા મૂલ્યમાં શામેલ નથી.
- તે વધારાની સેવાઓ માટે અથવા વધેલી ચીજવસ્તુઓની કિંમત નક્કી કરવાના ખર્ચે વસૂલવામાં આવે છે.

- પૂર્વવર્તી અસરથી કરવામાં આવેલા અન્ય ફેરફારો:
- ફેરફાર:-
- સરકારે એપ્રિલ 2020 થી પાછલી અસરથી કોવિડ-19 ને કારણે તબીબી સારવાર અને મૃત્યુને કારણે પ્રાપ્ત રકમમાં છૂટની મંજૂરી આપી છે.
- કોવિડ-19ને લગતા કોઈ પણ રોગના સંદર્ભમાં પ્રાપ્ત થયેલી કોઈ પણ રકમ, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ વતી સૂચિત કર્યા મુજબ, કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા તેના પરિવારના કોઈપણ સભ્યની તબીબી અથવા સારવાર પર કરવામાં આવેલા કોઈપણ વાસ્તવિક ખર્ચ પરની શરતોને આધિન, આવી વ્યક્તિની આવક હોવી જોઈએ નહીં.
- તેમાં મૃતક વ્યક્તિના પરિવારના કોઈપણ સભ્યને મૃતક વ્યક્તિના માલિક (મર્યાદા વિના) અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ કે વ્યક્તિ કે જે રૂ.10 લાખથી વધુ ન હોય, જ્યાં આવી વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ કોવિડ -19 સંબંધિત બીમારી હોય અને આવી વ્યક્તિના મૃત્યુની તારીખથી બાર મહિનાની અંદર ચૂકવવામાં આવેલી રકમમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- ડોક્ટરો દ્વારા વ્યક્તિગત રૂપે પ્રાપ્ત થતી ભેટો અને મફત ભેટોને આવકવેરા કાયદા હેઠળ વ્યાપારી ખર્ચ તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં.
- મહત્વ:-
- તેમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે, મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા (પ્રોફેશનલ કન્ડક્ટ, શિષ્ટાચાર અને નીતિશાસ્ત્ર) નિયમનો, 2002ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને વિવિધ લાભો પ્રદાન કરવા માટે કરવામાં આવેલો કોઈ પણ ખર્ચ કાયદા હેઠળ માન્ય રહેશે નહીં.
- આ પગલાથી ફાર્મા કંપનીઓ તબીબી વ્યાવસાયિકોને મફત ભેટ આપવાથી નિરાશ થશે અને તેઓ કર ચૂકવણી કરતી વખતે આ ખર્ચને કપાત તરીકે દાવો કરી શકશે નહીં.
- કંપનીઓ માટે ભંડોળનાં સ્ત્રોતો સાથે સંબંધિત ફેરફારો:
- પડકારો:-
- સરકારે આઈટી એક્ટમાં ફેરફાર કર્યા છે, જેના કારણે ટેક્સ ડિપાર્ટમેન્ટને લેણદારને ફંડ મળવાના સોર્સ વિશે પૂછપરછ કરવાનો માર્ગ મોકળો થયો છે.
- આ જોગવાઈમાં લોનના સ્ત્રોત અને પ્રાપ્તકર્તા દ્વારા ઉધારને લગતા નાણાંના સ્ત્રોત વિશેની માહિતી પ્રાપ્તકર્તા દ્વારા નાણાંનો સ્ત્રોત જાહેર કરવામાં આવે તો જ તે માન્ય ગણાશે.
- મહત્વ:-
- જો લેણદાર વેન્યર કેપિટલ ફંડ્સ ન હોય તો (વેન્યર કેપિટલ ફંડ્સ સેબીમાં રજિસ્ટર્ડ કંપની છે) તો તેનાથી વ્યવસાયોના ધિરાણ પર, ખાસ કરીને સ્ટાર્ટઅપ્સ પર અસર પડી શકે છે.
- અગાઉ જો કોઈ કંપનીમાં ફેક એન્ટ્રી હોય તો કરદાતા લેણદારના પાન અને અન્ય નાણાકીય સ્ટેટમેન્ટ જ આપતા હતા જે ટેક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ માટે પૂરતા હતા.

- હવે, આવકનો સાચો સ્રોત અને આ રકમ પૂરી પાડવાની નેટવર્થ પ્રાપ્તકર્તાને આપવાની રહેશે.

કૃષિ લોન માફી

- તાજેતરમાં, એક રાષ્ટ્રીય રાજકીય પક્ષે વર્ષ 2022 ઉત્તર પ્રદેશ વિધાનસભા ચૂંટણી માટે કૃષિ લોન માફીની જાહેરાત કરી છે.

કૃષિ લોન માફીનો અર્થ

- કૃષિ લોન માફી એ ખેડૂતોને મદદ કરવા માટે રાજ્યો દ્વારા જાહેર કરાયેલી કૃષિ લોન માફી યોજનાઓનો સંદર્ભ આપે છે.
- જ્યારે ખરાબ ચોમાસું અથવા કુદરતી આફત ઊભી થાય છે, ત્યારે ખેડૂતો લોન ચૂકવવામાં અસમર્થ હોઈ શકે છે. આવી પરિસ્થિતિઓને કારણે થતી તકલીફ ઘણી વખત રાજ્યો અથવા કેન્દ્રને ગ્રામવાસીઓને રાહત આપવા માટે પ્રેરિત કરે છે, જેમાં લોનની માત્રામાં ઘટાડો કરીને અથવા સંપૂર્ણ માફી આપવામાં આવે છે.
- આવી સ્થિતિમાં, કેન્દ્ર અથવા રાજ્ય ખેડૂતોની જવાબદારી લે છે અને તેમને બેંકોને ચૂકવણી કરે છે. આ પ્રકારની મુક્તિ ઘણીવાર પસંદગીયુક્ત હોય છે, એટલે કે માત્ર અમુક પ્રકારની લોન, ખેડૂતોની શ્રેણીઓ અથવા ધિરાણ સ્ત્રોતો લાયક ઠરે છે.
- લોન માફી હેઠળ, મૂળભૂત રીતે લોનની પતાવટ એકસાથે કરવામાં આવે છે. જો કે, છેલ્લાં બે દાયકાઓમાં, આવી યોજનાઓની નિયમિતતા સાથે જાહેરાત કરવામાં આવી છે, જે ભારતમાં કૃષિ ક્ષેત્રમાં કોનિક કટોકટીનો સંકેત આપે છે.
- કોવિડ-19 વચ્ચે લોકડાઉનને કારણે આજીવિકા ગુમાવવાને કારણે આવી માંગણીઓ વધુ કાયદેસર લાગે છે, પરંતુ આવી લોન માફી બેંકિંગ સિસ્ટમ અને ક્રેડિટ કલ્ચર માટે હાનિકારક સાબિત થઈ શકે છે.

ભારતમાં કૃષિ લોન માફીનો ઇતિહાસ

- મધ્યયુગીન ભારતમાં ખેડૂતોને લોન આપવાનો પ્રથમ નોંધાયેલો દાખલો મુહમ્મદ-બિન-તુગલક (1325-51) ના શાસનકાળમાં જોવા મળે છે, જેનો ઉદ્દેશ્ય ગ્રામીણો દ્વારા અનુભવાતી તત્કાલીન તકલીફોને હળવી કરવાનો હતો.
- જો કે, બળવો અને દુષ્કાળ પછી ફિરોઝ શાહ તુઘલક દ્વારા આ લોન માફ કરવામાં આવી હતી.
- આઝાદી પછી ભારતમાં માત્ર બે જ રાષ્ટ્રવ્યાપી લોન માફીના કાર્યક્રમો છે: 1990 અને 2008માં.
- સ્વતંત્ર ભારતમાં પ્રથમ રાષ્ટ્રવ્યાપી કૃષિ લોન માફી વર્ષ 1990 માં વી.પી. દ્વારા કરવામાં આવી હતી. સિંહની આગેવાની હેઠળની સરકાર હતી. જેમાં સરકારી તિજોરી પર 10,000 કરોડ રૂપિયાનો બોજ નાખવામાં આવ્યો હતો.

- 2008માં યુનાઈટેડ પ્રોગ્રેસિવ એલાયન્સ (UPA) સરકાર દ્વારા લાગુ કરવામાં આવેલી કૃષિ લોન માફી અને દેવું રાહત યોજનામાં રૂ. 71,680 કરોડનો ખર્ચ સામેલ હતો.
- ત્યારથી, વિવિધ રાજ્ય સરકારો દ્વારા આવી યોજનાઓની જાહેરાત કરવામાં આવી છે.

કૃષિ લોન માફીનાં કારણો

- નાની જમીન ધારણ: ભારતમાં 85% થી વધુ નાના અને સીમાંત ખેડૂતો પાસે 1-2 હેક્ટરથી ઓછી જમીન છે અને ખેતી માટે મૂળભૂત ઈનપુટ્સનો વ્યાપક અભાવ છે.
- ચોમાસા પર નિર્ભરતા: ભારતમાં પાકની ઉપજ અને ઉત્પાદન ચોમાસા પર ખૂબ નિર્ભર છે.
- ધિરાણની આવશ્યકતા: આ સંદર્ભમાં, ધિરાણ એ ખેડૂત પરિવારો માટે પાક ઉત્પાદન અને વપરાશ અને રોજિંદા જીવનના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ સાધન છે.
- દેવાની જાળ : ખેડૂતો લોન લઈને ખેતીમાં મોટાપાયે રોકાણ કરે છે. જો વરસાદના અભાવે અથવા બજારની અપૂરતી માંગને કારણે પાક નિષ્ફળ જાય, તો ખેડૂતો દેવામાં ડૂબી જાય છે. પરિણામે ખેડૂતોની આત્મહત્યા વધી રહી છે.
- આમ કૃષિ લોન માફી આ માનવીય સંકટનો ઉકેલ છે.

કૃષિ લોન માફી સંબંધિત મુદ્દાઓ

- નૈતિક ખતરો: લોન માફી યોજનાઓ લોન શિસ્તને અવરોધે છે, કારણ કે કૃષિ લોન માફી અસ્થાયી ઉકેલ તરીકે કામ કરી શકે છે અને ભવિષ્યમાં નૈતિક સંકટ સાબિત થઈ શકે છે.
- આ કારણ છે કે જે ખેડૂતો તેમની લોન ચૂકવી શકે છે તેઓ લોન માફીની આશાએ તે ચૂકવતા નથી.
- બિનજરૂરી લોનની સમસ્યા: કેટલાક ખેડૂતો આગામી લોન માફી યોજનાની અપેક્ષાએ જરૂર ન હોય ત્યારે પણ લોન લે છે. તેનાથી તે ખેડૂતોને અસર થશે જેમને ખરેખર ધિરાણની જરૂર છે.
- ધિરાણની ઔપચારિક પહોંચમાં ઘટાડો: લોન માફી યોજનાઓના અમલીકરણ અને તેના પરિણામે બેંકિંગ ઉદ્યોગને થતા નુકસાન પછી બેંકો કૃષિ ક્ષેત્રને વધુ ધિરાણ આપવા માટે અનિચ્છા કરશે.
- આનાથી ખેડૂતોની અનૌપચારિક ક્ષેત્રના ધિરાણકર્તાઓ પર નિર્ભરતા વધે છે.
- બેન્કિંગ સેક્ટર પર અસર: ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ફોર રિસર્ચ ઓન ઈન્ટરનેશનલ ઈકોનોમિક રિલેશન્સનો અહેવાલ જણાવે છે કે 2008 ફાર્મ-લોન માફીથી, 2009-2010 અને 2012-2013 વચ્ચે કોમર્શિયલ બેન્કોની નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ્સ ત્રણ ગણી વધી છે.
- આનાથી ક્રેડિટ-ડિપોઝિટ રેશિયો અને જોખમ-ભારિત મૂકી પર્યાપ્તતા ગુણોત્તર, અસ્ક્યામતોનું વળતર અને બેન્કોની ઈક્વિટીના આર્થિક મૂલ્યને વધુ અસર થાય છે.

- આ ખાસ કરીને બેંકોના રેટિંગને ડાઉનગ્રેડ કરે છે અને સામાન્ય રીતે ક્રેડિટ માર્કેટની કામગીરીને અસ્થિર બનાવે છે.
- થાપણદારોના હિતની વિરુદ્ધ : બેંકો થાપણદારો પાસેથી નાણાં મેળવે છે અને વિવિધ કરારો અને કરારો હેઠળ ઋણ લેનારાઓને નાણાં ઉછીના આપે છે.
- આમ લોન માફીથી બેંકને થયેલું નુકસાન પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે થાપણદારોના હિતની વિરુદ્ધ છે.
- વધુમાં, બેંકો, થાપણદારોના નાણાની રખેવાળ તરીકે, મુખ્યત્વે થાપણદારોના હિતોના રક્ષણ દ્વારા માર્ગદર્શન આપવાની જરૂર છે.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- એવું લાગે છે કે લોન માફી ખેડૂતોના મર્યાદિત વર્ગને ટૂંકા ગાળાની રાહત આપી શકે છે. આનાથી ખેડૂતોને દેવાના કુષ્ટ ચક્રમાંથી બહાર આવવાની તક ઓછી રહે છે.
- 2008 માં અખિલ ભારતીય કૃષિ લોન માફીના પ્રથમ રાઉન્ડ પછી કૃષિ સંકટમાં ઘટાડો થયો હોવાના કોઈ નક્કર પુરાવા નથી. ખેડૂતોની ક્ષમતામાં સુધારો કરીને તેમને લાંબા ગાળે સ્થિર કરવા એ જ તેમને આ સંકટમાંથી બહાર રાખવાનો એકમાત્ર રસ્તો છે.
- સિંચાઈની ક્ષમતા અને કોલ્ડ સ્ટોરેજ ચેઈન્સનું નિર્માણ, પાક વીમા કવરેજમાં વધારો, કૃષિ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું નિર્માણ, ટેક-સક્ષમ ઉત્પાદકતામાં સુધારો, અને બજાર દળો માટે ક્ષેત્રને ખોલવા અને ખુલ્લા વેપાર જેવા ટકાઉ ઉકેલો લાંબા ગાળે ખેડૂતો માટે વધુ સારા વિકલ્પ તરીકે સેવા આપશે. સમય મદદ કરી શકે છે.
- જો રાજ્યો કૃષિ ક્ષેત્રમાં લાંબા સમયથી બાકી રહેલા સુધારાઓને ઝડપથી અને પ્રમાણિકપણે અમલમાં મૂકે તો કૃષિ સંકટ અને ખેડૂતોની આવકને વધુ સારી રીતે સંબોધિત કરી શકાય છે.
- વૈકલ્પિક રીતે, લોનને સંપૂર્ણપણે માફ કરવાને બદલે લોનના માત્ર એક ભાગને માફ કરવાથી આ દિશામાં સુધારો થશે.
- રચનાત્મક જોડાણની પણ જરૂર છે જેના દ્વારા કૃષિ ક્ષેત્રમાં વધારાના શ્રમને વધુ ઉત્પાદક વિસ્તારોમાં ખસેડી શકાય અને તમામ લોકો માટે કૃષિને વધુ નફાકારક અને ટકાઉ બનાવી શકાય.

ભારતનું ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્ર

- કેન્દ્રીય બજેટ 2022-23માં, વર્તમાન કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે વિવિધ પગલાં દ્વારા ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્રની વર્તમાન સ્થિતિ

- ડેરી એ ભારતમાં સૌથી મોટી કૃષિ કોમોડિટી છે. તે રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રમાં 5% ફાળો આપે છે અને 80 મિલિયન ડેરી ખેડૂતોને સીધી રોજગારી પૂરી પાડે છે.
- આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં સુધારો, દૂધ અને દૂધની બનાવટોના માથાદીઠ વપરાશમાં વધારો, આહારની પસંદગીઓમાં ફેરફાર અને ભારતમાં વધતા શહેરીકરણને કારણે વર્ષ 2021-22માં ડેરી ઉદ્યોગને 9-11% વધવા માટે પ્રોત્સાહન મળ્યું છે.
- પશુધન ક્ષેત્રે વર્ષ 2020 ના અંતે પૂરા થતા છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં 8.15% નો ચક્રવૃદ્ધિ વાર્ષિક વૃદ્ધિ દર (CAGR) જોવા મળ્યો છે.
- ડેરી ઉદ્યોગમાં અડધાથી વધુ હિસ્સો ધરાવતા પ્રવાહી દૂધ ઉદ્યોગમાં વૃદ્ધિ સ્થિર (6-7%) રહેવાની ધારણા છે.
- સંગઠિત ડેરી સેગમેન્ટ, જે ઉદ્યોગનો (મૂલ્ય દ્વારા) 26-30% હિસ્સો ધરાવે છે, તેમાં અસંગઠિત ક્ષેત્ર કરતાં ઝડપી વૃદ્ધિ જોવા મળી છે.

ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્ર માટે 2022-23ના બજેટમાં કરવામાં

આવેલી પહેલ

- 'વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ' હેઠળ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ:
- નવા બજેટમાં ઉત્તર ભારતના સરહદી ગામોને 'નવા વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ' હેઠળ સામેલ કરવામાં આવ્યા છે, જેઓની વસ્તી ઓછી છે અને કનેક્ટિવિટી મર્યાદિત છે.
- લગભગ 95% પશુપાલકો ગ્રામીણ ભારતમાં કેન્દ્રિત છે. તેથી, વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ હેઠળ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનો વિકાસ આ પશુપાલકો માટે બજારમાં પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.
- બજેટમાં જાહેર કરાયેલા નવા વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ્ય મુખ્યત્વે ચીન સાથેની સરહદે આવેલા અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં સામાજિક અને નાણાકીય માળખાકીય સુવિધાઓ સુધારવાનો છે અને તે હાલના સરહદી વિસ્તાર વિકાસ કાર્યક્રમનું ઉત્તર સંસ્કરણ હશે.
- વૈકલ્પિક લઘુત્તમ કર ઘટાડવો:
- સહકારી મંડળીઓ અને કંપનીઓ વચ્ચે સમાન તકનું ક્ષેત્ર પૂરું પાડવા વૈકલ્પિક લઘુત્તમ કર 18.5 ટકાથી ઘટાડીને 15 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
- સરકારે રૂ. 1 કરોડથી વધુ અને રૂ. 10 કરોડ સુધીની કુલ આવક ધરાવતી સહકારી મંડળીઓ પરનો સરચાર્જ હાલના 12 ટકાથી ઘટાડીને 7 ટકા કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- આ સહકારી મંડળીઓ અને તેના સભ્યોની આવક વધારવામાં મદદ કરશે જેઓ મોટાભાગે ગ્રામીણ અને ખેત સમુદાયોમાંથી છે.
- કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજનાઓ માટે ફાળવણીમાં વધારો:
- વર્ષ 2022-23માં, રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન અને રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ કાર્યક્રમ માટે ફાળવણીમાં 20% નો વધારો કરવામાં આવ્યો છે.

- તેનાથી દેશી પશુઓની ઉત્પાદકતામાં વધારો થશે અને ગુણવત્તાયુક્ત દૂધ ઉત્પાદનમાં મદદ મળશે તેવી અપેક્ષા છે.
- વર્ષ 2022-23 માટે, પશુધન ક્ષેત્ર માટે ફાળવણીમાં 40% થી વધુ અને કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજનાઓ માટે ફાળવણીમાં 48% થી વધુનો વધારો પશુધન અને ડેરી ખેડૂતોના વિકાસ માટે સરકારની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવે છે.
- પશુધન આરોગ્ય અને રોગ નિયંત્રણ માટે ફાળવણીમાં વધારો:
- વર્ષ 2022-23 માટે પશુધન આરોગ્ય અને રોગ નિયંત્રણ માટેની ફાળવણીમાં પાછલા વર્ષની સરખામણીમાં આશરે 60% જેટલો વધારો તંદુરસ્ત પશુધનને સુનિશ્ચિત કરશે.
- ડિજિટલ બેન્કિંગનો પ્રચાર:
- ડિજિટલ બેંકિંગ, ડિજિટલ પેમેન્ટ્સ અને ફિનટેક ઈનોવેશન્સને પ્રોત્સાહિત કરીને દૂધપ્રાપ્તિ દરમિયાન ચૂકવણીને સુવ્યવસ્થિત કરીને વધુ પારદર્શિતા દ્વારા પશુધન ક્ષેત્ર હકારાત્મક વલણનું સાક્ષી બનશે.
- મંત્રાલયો દ્વારા પ્રાપ્તિ માટે સંપૂર્ણ પેપરલેસ, ઈ-બિલ સિસ્ટમ દાખલ કરવામાં આવશે.

વર્તમાન મુદ્દાઓ

- ડેરી એનાલોગ, છોડ આધારિત ઉત્પાદનો અને ભેળસેળ એ ડેરી ઉદ્યોગ માટે મોટો પડકાર અને ખતરો છે.
- ઘાસચારાના સંસાધનોની અછત અને પશુઓના રોગોનું બિનઅસરકારક નિયંત્રણ.
- સ્વદેશી જાતિઓ માટે વિસ્તાર લક્ષી સંરક્ષણ વ્યૂહરચનાનો અભાવ.
- ઉત્પાદકતામાં સુધારો કરવા માટે ખેડૂતો માટે કૌશલ્ય અને ગુણવત્તાયુક્ત સેવાઓનો અભાવ અને ક્ષેત્રને ટેકો આપવા માટે અયોગ્ય ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર.
- ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્રને લગતી યોજનાઓ:
- પશુપાલન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ ફંડ
- રાષ્ટ્રીય પશુ રોગ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ
- રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન
- રાષ્ટ્રીય કૃત્રિમ બીજદાન કાર્યક્રમ
- રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશન

આગળ શું? ભવિષ્યના પગલાં

- પશુધનની ઉત્પાદકતા વધારવા, બહેતર આરોગ્ય સંભાળ અને સંવર્ધન સુવિધાઓ અને ડેરી પ્રાણીઓનું સંચાલન સુનિશ્ચિત કરવાની જરૂર છે. તેનાથી દૂધ ઉત્પાદન ખર્ચ ઘટાડી શકાય છે.
- પશુપાલન અને ડેરી વિભાગ અને નવા સહકારી મંત્રાલય દ્વારા સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન અને વિવિધ યોજનાઓ અંગે જાગૃતિ પ્રદાન કરવાથી ભવિષ્યમાં ડેરી ખેડૂતોના વિકાસમાં મદદ મળશે.

શ્રમિકોની આવક અને વપરાશ ખર્ચને વેગ આપવાની જરૂરિયાત

- કેન્દ્રીય બજેટ 2022-23માં રાજકોષીય ખાધ નોમિનલ GDPના 6.4 ટકા રહેવાનો અંદાજ મૂકવામાં આવ્યો છે, જે 31 માર્ચ, 2022ના રોજ પૂરા થતા ચાલુ નાણાકીય વર્ષ માટે સુધારેલા અંદાજ હેઠળ અંદાજિત 6.9 ટકા કરતા ઓછો છે.
- સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, રાજકોષીય ખાધ એ સરકારની આવકમાં સરકારના ખર્ચની સરખામણીએ થયેલા ઘટાડાનો સંદર્ભ આપે છે.
- નોમિનલ GDP એ વર્તમાન બજાર ભાવે GDPનું મૂલ્યાંકન છે. આમાં કુગાવા અથવા ડિફ્લેશનને કારણે ચાલુ વર્ષ દરમિયાન થતા બજારના ભાવમાં તમામ ફેરફારોનો સમાવેશ થાય છે.

મુખ્યબિંદુ

- આ વર્ષના બજેટનો આર્થિક સંદર્ભ:
- શ્રમિકોની આવક અને વપરાશ ખર્ચમાં ઘટાડો:-
- જો કે દરેક આર્થિક કટોકટીમાં ઉત્પાદન વૃદ્ધિના દરમાં તીવ્ર ઘટાડાનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ ભારતમાં હાલની કટોકટી નફાની સરખામણીમાં શ્રમિકોની આવકમાં ઝડપથી થઈ રહેલા ઘટાડાને કારણે છે.
- શ્રમની આવકમાં જે ઘટાડો થયો તે વપરાશ-GDP ગુણોત્તરમાં તીવ્ર ઘટાડા સાથે તેમજ રોગચાળા દરમિયાન વપરાશ ખર્ચમાં થયેલા તીવ્ર ઘટાડા સાથે સંબંધિત હતો.
- કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP)ના ચાર ઘટકોમાં વ્યક્તિગત વપરાશ, વ્યવસાયિક રોકાણ, સરકારી ખર્ચ અને ચોખ્ખી નિકાસનો સમાવેશ થાય છે.
- માળખાકીય પડકાર:-
- તે ભારતીય અર્થવ્યવસ્થામાં માળખાકીય અવરોધોને દૂર કરવાની વાત કરે છે જેણે રોગચાળા પહેલાના સમયગાળામાં પણ વિકાસને મર્યાદિત કર્યો હતો.
- માળખાગત પડકારોના સંબંધમાં બજેટ-2022ની મુખ્ય ખામીઓ:
- મહેસૂલી ખર્ચ:-
- GDPમાં આવક અને બિન-દેવાની આવકનો હિસ્સો વત્તેઓછે અંશે અપરિવર્તિત રહ્યો છે, જેમાં રાજકોષીય એકત્રીકરણ મુખ્યત્વે ખર્ચ-GDP ગુણોત્તરમાં ઘટાડો કરવા માગે છે.
- રાજકોષીય એકત્રીકરણ એ નાણાકીય ખાધને ઘટાડવાની રીતો અને માધ્યમોનો સંદર્ભ આપે છે.
- આ ખર્ચનો બોજ મહેસૂલી ખર્ચ વધવાના રૂપમાં બહાર આવ્યો.
- વેતન અને પગાર, સબસિડી અથવા વ્યાજની ચુકવણી પરના ખર્ચને સામાન્ય રીતે મહેસૂલ ખર્ચ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.

- કામદારોની આજીવિકા અને આવક પર અસર:-
- મહેસૂલી ખર્ચના મોટા હિસ્સામાં ખાધ સબસિડીઓ અને સામાજિક અને આર્થિક સેવાઓના વર્તમાન ખર્ચનો સમાવેશ થતો હોવાથી, મહેસૂલી ખર્ચની ફાળવણીમાં ઘટાડો એ ઘણા ચાવીરૂપ ખર્ચમાં ઘટાડા સાથે સંકળાયેલો છે જે શ્રમિકોની આવક અને આજીવિકાને અસર કરે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, કૃષિ અને આનુષંગિક પ્રવૃત્તિઓ અને ગ્રામીણ વિકાસ બંને માટે ફાળવણીમાં 2021-22 ની તુલનામાં 2022-23 માં તીવ્ર ઘટાડો નોંધાયો છે.
- રોગચાળા વચ્ચે 2021-22 ની તુલનામાં 2022-23 માં તબીબી અને જાહેર આરોગ્ય પરના કુલ ખર્ચમાં તીવ્ર ઘટાડો નોંધાયો છે. આવા ખર્ચમાં ઘટાડો સામાજિક ક્ષેત્રના કુલ ખર્ચ માટે ફાળવણીમાં એકંદર ઘટાડા સાથે સંકળાયેલો છે.
- નીચો કોર્પોરેટ ટેક્સ રેશિયો:-
- રોગચાળા દરમિયાન નફામાં તીવ્ર વધારો થયો હોવા છતાં, કરવેરામાં છૂટછાટને કારણે નાગમ ટેક્સ-GDP રેશિયો 2018-19 ના સ્તરથી નીચે છે. રાજકોષીય એકત્રીકરણનો ઉદ્દેશ હોવા છતાં, કોર્પોરેશન ટેક્સ રેશિયો નીચો રહે છે જે આવકની આવકને મર્યાદિત કરી રહ્યો છે.
- વિકાસ ખર્ચની અસરો:
- આવકની પ્રાપ્તિમાં વધારો કરવામાં અસમર્થતા તેમજ નાણાકીય એકત્રીકરણના ઉદ્દેશ્યથી વૃદ્ધિ ખર્ચમાં અવરોધ ઉભો થયો છે.
- વિકાસલક્ષી ખર્ચ એ સરકારના ખર્ચને સંદર્ભિત કરે છે જે તેના ઉત્પાદન અને વાસ્તવિક આવકમાં વધારો કરીને દેશના આર્થિક વિકાસમાં મદદ કરે છે.
- બિન-વિકાસલક્ષી ખર્ચમાં ઘટાડો જેમાં વ્યાજની ચુકવણીઓ, વહીવટી ખર્ચ અને અન્ય વિવિધ ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે, તે વિકાસ ખર્ચનું નુકસાન સહન કરે છે.
- વર્ષ 2022-23 માટે વિકાસ ખર્ચના ગુણોત્તરની ફાળવણીમાં ઘટાડો ખાધ સબસિડી, રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાંધકામ કાર્યક્રમ, કૃષિ, ગ્રામીણ વિકાસ અને સામાજિક ક્ષેત્રમાં ખર્ચની ફાળવણીમાં ઘટાડો દર્શાવે છે.
- મેક્રોઇકોનોમિક પરિપ્રેક્ષ્યથી સંબંધિત મુદ્દાઓ:
- શ્રમિકોની આવક અને વપરાશ ખર્ચની પુનઃપ્રાપ્તિ પર અસર:-
- વિકાસ ખર્ચ માટે ફાળવણીમાં ઘટાડો કરવાથી મજૂરોની આવક અને વપરાશ ખર્ચ પર વિપરીત અસર પડશે.
- મહેસૂલી ખર્ચમાં પ્રમાણસર ઘટાડાની વિપરીત અસરને કારણે પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રક્રિયા પર ઊંચા મૂડીખર્ચની હકારાત્મક અસરને નોંધપાત્ર રીતે ઘટાડવામાં આવશે.
- આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિ માટે બાહ્ય પરિબલો પર આધારિતતા:-
- સરકારની રાજકોષીય મજબૂતીની વ્યૂહરચનાને જોતાં, આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિ અને સરહદની સંભાવના હાલમાં બાહ્ય માંગ પર મોટા પ્રમાણમાં નિર્ભર છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- છેલ્લા કેટલાક ત્રિમાસિક ગાળામાં નિકાસમાં સુધારો થયો હોવા છતાં નિકાસ પર આધારિત આર્થિક સુધારાની સંભાવનાઓ હાલમાં ધૂંધળી દેખાઈ રહી છે, કારણ કે વિવિધ દેશોએ 'ઇન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ'ની દિશા પર રાજકોષીય એકત્રીકરણનો પ્રયાસ શરૂ કરી દીધો છે.

આગળ શું?/લવિધ્યના પગલાં

- એક એવા અર્થતંત્રમાં જ્યાં વિકાસ મોટે ભાગે વપરાશ દ્વારા સંચાલિત હોય છે, તે મહત્વનું છે કે આવકો નીચલા અને મધ્યમ આવક જૂથો સુધી પહોંચે. આ વધારાના નાણાં કે જે નીચલી અને મધ્યમ આવક જૂથ વપરાશ પ્રણાલીમાં પ્રવેશે છે, જેના પરિણામે વપરાશ-પ્રેરિત વૃદ્ધિ તરફ દોરી જાય છે.
- ભારતની નીતિગત પ્રતિક્રિયા 'કિનેસિયન' (અર્થશાસ્ત્રી જહોન મેનાર્ડ કેઇન્સના આર્થિક સિદ્ધાંતો સાથે સંબંધિત) હોવી જોઈએ, એટલે કે સામાજિક લક્ષ્યો તરફ સંસાધનોને આગળ વધારવા માટે નાણાં પર વધુ કરવેરા હોવા જોઈએ. ઓછી આવક ધરાવતા જૂથો માટે આવક પેદા કરવાના હેતુથી સામાજિક સુરક્ષા યોજનાઓને પુનર્જીવિત કરવાની જરૂર છે અને તેને જમીની સ્તરે આર્થિક સશક્તિકરણ દ્વારા પૂર્ણ કરવાની જરૂર છે.

સોવરેન ગ્રીન બોન્ડ

- તાજેતરના બજેટ 2022 માં, નાણાં પ્રધાને ગ્રીન ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર માટે સંસાધનો એકત્રિત કરવા માટે સોવરેન ગ્રીન બોન્ડ જારી કરવાની દરખાસ્ત કરી છે.
- આના દ્વારા પેદા થતી આવકનું રોકાણ આવા જાહેર ક્ષેત્રના પ્રોજેક્ટ્સમાં કરવામાં આવશે, જે અર્થતંત્રની કાર્બન તીવ્રતાને ઘટાડવામાં મદદ કરે છે.
- આ જાહેરાત વર્ષ 2070 સુધીમાં શુદ્ધ-શૂન્ય કાર્બન ઉત્સર્જન હાંસલ કરવાની ભારતની પ્રતિબદ્ધતાને અનુરૂપ છે.

ગ્રીન બોન્ડ્સ શું છે?

- વિવિધ કંપનીઓ, દેશો અને બહુપક્ષીય સંગઠનો દ્વારા ગ્રીન બોન્ડ્સ ખાસ કરીને હકારાત્મક પર્યાવરણીય અથવા આબોહવા લાભો ધરાવતા પ્રોજેક્ટ્સને ફાઇનાન્સ કરવા અને રોકાણકારોને નિશ્ચિત આવકની ચુકવણી પૂરી પાડવા માટે જારી કરવામાં આવે છે.
- આ પ્રોજેક્ટ્સમાં પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જા, સ્વચ્છ પરિવહન અને હરિયાળી ઈમારતો વગેરે સામેલ હોઈ શકે છે.
- ગ્રીન બોન્ડ દ્વારા થતી આવકનો ઉપયોગ ગ્રીન પ્રોજેક્ટ્સ માટે થાય છે. આ અન્ય પ્રમાણભૂત બોન્ડ્સથી વિપરીત છે, જેની આવકનો ઉપયોગ ઇશ્યુઅરની મુનસફી પર વિવિધ હેતુઓ માટે થઈ શકે છે.

- 2007માં આ બજારની શરૂઆતથી, આંતરરાષ્ટ્રીય ગ્રીન બોન્ડ માર્કેટમાં 1 ટ્રિલિયન અમેરિકન ડોલરથી વધુનો સંચિત આઉટફ્લો રહ્યો છે.
- લંડન સ્થિત ક્લાઇમેટ બોન્ડ્સ ઇનિશિયેટિવ અનુસાર, 2020 ના અંત સુધીમાં, 24 રાષ્ટ્રીય સરકારોએ કુલ 111 અબજ ડોલરના સોવરેન ગ્રીન, સામાજિક અને ટકાઉપણું બોન્ડ્સ જારી કર્યા હતા.

ગ્રીન બોન્ડ્સ માટે સોવરેન ગેરંટીનું મહત્વ શું છે?

- સોવરેન ગ્રીન ઇશ્યુ સરકારો અને આબોહવા ક્રિયાના નિયમનકારો અને ટકાઉ વિકાસ માટેના ઇરાદાને શક્તિશાળી સંકેત મોકલે છે.
- આ સ્થાનિક બજારના વિકાસને ઉત્તેજિત કરશે અને સંસ્થાકીય રોકાણકારોને પ્રોત્સાહન આપશે.
- તેનાથી બેન્ચમાર્ક પ્રાઇસિંગ, લિક્વિડિટી અને સ્થાનિક ઇશ્યુઅર્સ માટે પરફોર્મન્સ ઇમ્પેક્ટ મળશે, જેથી સ્થાનિક બજારની વૃદ્ધિને ટેકો આપવામાં મદદ મળશે.
- વર્લ્ડ એનર્જી આઉટલુક રિપોર્ટ 2021 ના અંદાજ મુજબ ઉભરતી/વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થાઓને ચોખ્ખા શૂન્ય સુધી પહોંચવા માટે વધારાના 4 ટ્રિલિયન ડોલરના 70% ખર્ચ કરવાની જરૂર છે, સોવરેન જારી કરવાથી મૂડીના આ મોટા પ્રવાહને આગળ વધારવામાં મદદ મળી શકે છે.

બજેટમાં જાહેર કરાયેલા આબોહવા ક્રિયા અંગેના અન્ય પગલાં શું છે?

- અંદાજપત્રમાં આબોહવાની કાર્યવાહી અંગેના કેટલાક પગલાંનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમ કે:
- બેટરી સ્વેપિંગ પોલિસી.
- ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતાવાળા સોલર મોડ્યુલોના નિર્માણ માટે PLI યોજના હેઠળ વધારાની ફાળવણી.
- સરકાર એક નવું બિલ રજૂ કરી રહી છે, જેનો હેતુ ભારતમાં કાર્બન બજાર માટે એક નિયમનકારી માળખું પૂરું પાડવાનો છે, જેથી ઊર્જા મિશ્રણમાં નવીનીકરણીય ઊર્જાના પ્રવેશને પ્રોત્સાહિત કરી શકાય.

આગળ શું?/લવિધ્યના પગલાં

- ફેન્ય મોડેલને અનુસરીને: ભારત ફાંસના ઉદાહરણને અનુસરી શકે છે, જે બજેટ પ્રક્રિયા માટે દરેક બજેટ લાઇન માટે ગ્રીન ગુણાંક પ્રદાન કરે છે, જે અનુસાર બજેટ ખર્ચ છ પર્યાવરણીય પ્રાથમિકતાઓ - આબોહવા પરિવર્તન નિવારણ, આબોહવા પરિવર્તન અનુકૂલન, જળ વ્યવસ્થાપન, પરિપત્ર અર્થતંત્ર, પ્રદૂષણ અને ઇયુની જૈવવિવિધતાના સાપેક્ષ લીલા ગુણાંકના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે.

- સુમેળભર્યા ધોરણો: મજબૂત ગ્રીન બોન્ડ માર્કેટ વિકસાવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય અને સ્થાનિક માર્ગદર્શિકાઓ અને ધારાધોરણો સાથે સુમેળ સાધવો એ સૌથી મહત્વપૂર્ણ જરૂરિયાતોમાંની એક છે.
- ગ્રીન ઇન્વેસ્ટમેન્ટની રચના શું છે તે સંદર્ભમાં પણ એકરૂપતાની જરૂર છે, કારણ કે વિવિધ વર્ગીકરણો સરહદ પારના ગ્રીન બોન્ડ માર્કેટનો વિરોધ કરશે.
- ખાનગી ક્ષેત્રનો લાભ: ઉભરતા બજારોમાં ઇશ્યુઅર્સને ગ્રીન બોન્ડ્સ સાથે સંબંધિત લાભો અને પ્રક્રિયાઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને યોગ્ય ક્ષમતા નિર્માણના પ્રયાસો બજારમાં પ્રવેશ માટે સંસ્થાકીય અવરોધોને દૂર કરવામાં મદદ કરશે.

ભારતીય ફૂટવેર અને ચર્મ વિકાસ કાર્યક્રમ

- ભારતીય ફૂટવેર એન્ડ ચર્મ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (IFLDP)ને વર્ષ 2021-22થી ચાલુ રાખવા માટે રૂ.1700 કરોડના નાણાકીય ખર્ચને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- IFLDPને કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે અગાઉનાં IFLDP (ઇન્ડિયન ફૂટવેર ચર્મ એન્ડ સહાયક સામગ્રી વિકાસ કાર્યક્રમ)ને 31 માર્ચ, 2026 સુધી ચાલુ રાખવા માટે મંજૂરી આપી દીધી છે.
- 2,600 કરોડના ખર્ચ સાથે ત્રણ નાણાકીય વર્ષ (2017-18થી 2019-20) માટે IFLDPની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

મુખ્યબિંદુ

- IFLDP યોજના:
- આ કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે, જેનો ઉદ્દેશ ચર્મ ક્ષેત્ર માટે માળખાગત સુવિધા વિકસાવવાનો, પર્યાવરણ સાથે સંબંધિત ચોક્કસ ચિંતાઓ દૂર કરવાનો, વધારાનાં રોકાણને સુલભ કરવાનો, રોજગારીનું સર્જન કરવાનો અને ઉત્પાદનમાં વધારો કરવાનો છે.
- આ કાર્યક્રમ હેઠળ મંજૂર કરવામાં આવેલી પેટા-યોજનાઓ:
- સ્થાયી ટેકનોલોજી અને પર્યાવરણને પ્રોત્સાહન, ચર્મ ક્ષેત્રનો સંકલિત વિકાસ (IDLS), સંસ્થાગત સુવિધાઓની સ્થાપના, મેગા ચર્મ શૂઝ અને એસેસરીઝ કલસ્ટર ડેવલપમેન્ટ, બ્રાન્ડ પ્રમોશન અને ડિઝાઇન સ્ટુડિયોનો વિકાસ.
- ડિઝાઇન સ્ટુડિયોનો વિકાસ (રૂ. 100 કરોડનો પ્રસ્તાવિત ખર્ચ) નવી પેટાયોજના છે, જે માર્કેટિંગ/નિકાસ સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપશે, ખરીદનાર અને વેચાણકર્તાને પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરશે, આંતરરાષ્ટ્રીય ખરીદદારોને ડિઝાઇન પ્રદર્શિત કરશે અને વેપાર મેળાઓ માટે ઇન્ટરફેસ તરીકે કામ કરશે.

- પહેલાના IFLADP ની અસર:
- આ કાર્યક્રમ ગુણવત્તાયુક્ત રોજગારીનું સર્જન, કૌશલ્ય વિકાસ, ઉચિત કામગીરી, ઉદ્યોગને પર્યાવરણને વધારે અનુકૂળ બનાવવા અને ખાસ કરીને મહિલાઓ માટે ટકાઉ ઉત્પાદન વ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન આપવાનાં લાભ પ્રદાન કરે છે.
- દેશનાં વિવિધ વિસ્તારોમાં સ્થિત ચામડાનાં કલસ્ટર્સ ગરીબીનાં સ્તરમાં ઘટાડો, લિંગ સમાનતા, ક્ષેત્રનાં વિશિષ્ટ કૌશલ્યો/શિક્ષણ વગેરેની દ્રષ્ટિએ લાભ મેળવ્યો છે, જેથી કેટલાંક સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યાંકો હાંસલ થયાં છે.
- અન્ય રાષ્ટ્રીય વિકાસ યોજનાઓ (NDPs) જેવી કે આર્થિક વિકાસ, રોજગારીનું સર્જન, સારું સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી, માળખાગત વિકાસ, વાજબી અને સ્વચ્છ ઊર્જા તથા અન્ય પર્યાવરણીય લાભો આઈએફએલએડી કાર્યક્રમ દ્વારા સુનિશ્ચિત કરવામાં આવે છે.
- મોટા ભાગના (NDPs), SDGs સાથે સંરેખિત હોય છે.
- ભારતના ચર્મ ઉદ્યોગની વર્તમાન સ્થિતિ:
- ભારત વિશ્વમાં ફૂટવેર અને ચામડાના વસ્ત્રોનો ચીન પછીનો બીજો સૌથી મોટો ઉત્પાદક દેશ છે અને વિશ્વમાં (ચીન પછી) ચામડાના વસ્ત્રોનો બીજા ક્રમનો સૌથી મોટો નિકાસકાર દેશ છે.
- આ ઉદ્યોગ ઉંચી નિકાસ કમાણીમાં તેની સાતત્ય માટે જાણીતો છે અને તે દેશ માટે ટોચના દસ વિદેશી વિનિમય કમાણી કરનારાઓમાંનો એક છે.
- ચામડાના કાચા માલ તરીકે પશુઓ અને ભેંસોની વિશ્વની કુલ વસતીમાં ભારતનો હિસ્સો 20 ટકા અને બકરાં અને ઘેટાંની કુલ વસતીનો 11 ટકા હિસ્સો છે.
- ચામડા ઉદ્યોગ એ રોજગાર સઘન ઉદ્યોગ છે જે સમાજના નબળા વર્ગના 4 મિલિયનથી વધુ લોકોને રોજગાર પૂરો પાડે છે.
- ચામડાના ઉત્પાદન ઉદ્યોગમાં મહિલાઓનો હિસ્સો લગભગ 30 ટકા છે. ભારતમાં ચામડાનો ઉદ્યોગ સૌથી યુવા કાર્યબળમાંનો એક છે, જેમાં 55 ટકા કર્મચારીઓ 35 વર્ષથી ઓછી વયના છે.
- ભારતીય ચામડાના ઉત્પાદનોના મુખ્ય બજારોમાં અમેરિકા, જર્મની, યુકે, ઈટાલી, ફ્રાન્સ, સ્પેન, નેધરલેન્ડ્સ, યુએઈ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

પ્રશ્નોત્તરી

1) ભારતીય ફૂટવેર અને ચર્મ વિકાસ કાર્યક્રમ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- આ કાર્યક્રમ ગુણવત્તાયુક્ત રોજગારીનું સર્જન, કૌશલ્ય વિકાસ, ઉચિત કામગીરી, ઉદ્યોગને પર્યાવરણને વધારે અનુકૂળ બનાવવા અને ખાસ કરીને મહિલાઓ માટે ટકાઉ ઉત્પાદન વ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન આપવાનાં લાભ પ્રદાન કરે છે.
- દેશનાં વિવિધ વિસ્તારોમાં સ્થિત ચામડાનાં કલસ્ટર્સે ગરીબીનાં સ્તરમાં ઘટાડો, લિંગ સમાનતા, ક્ષેત્રનાં વિશિષ્ટ કૌશલ્યો/શિક્ષણ વગેરેની દ્રષ્ટિએ લાભ મેળવ્યો છે, જેથી કેટલાંક સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યાંકો હાંસલ થયાં છે.
- અન્ય રાષ્ટ્રીય વિકાસ યોજનાઓ (NDPs) જેવી કે આર્થિક વિકાસ, રોજગારીનું સર્જન, સારું સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી, માળખાગત વિકાસ, વાજબી અને સ્વચ્છ ઊર્જા તથા અન્ય પર્યાવરણીય લાભો આઈએફએલએડી કાર્યક્રમ દ્વારા સુનિશ્ચિત કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

2) સોવરેન ગ્રીન બોન્ડ નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- સોવરેન ગ્રીન ઈશ્યૂ સરકારો અને આબોહવા ક્રિયાના નિયમનકારો અને ટકાઉ વિકાસ માટેના ઈરાદાને શક્તિશાળી સંકેત મોકલે છે.
- આ સ્થાનિક બજારના વિકાસને ઉત્તેજીત કરશે અને સંસ્થાકીય રોકાણકારોને પ્રોત્સાહન આપશે.
- તેનાથી બેન્ચમાર્ક પ્રાઈસિંગ, લિક્વિડિટી અને સ્થાનિક ઈશ્યૂઅર્સ માટે પરફોર્મન્સ ઈમ્પ્રુવમેન્ટ મળશે, જેથી સ્થાનિક બજારની વૃદ્ધિને ટેકો આપવામાં મદદ મળશે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

3) શ્રમિકોની આવક અને વપરાશ ખર્ચને વેગ આપવાની જરૂરિયાત સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- મહેસૂલી ખર્ચના મોટા હિસ્સામાં ખાદ્ય સબસીડીઓ અને સામાજિક અને આર્થિક સેવાઓના વર્તમાન ખર્ચનો સમાવેશ થતો હોવાથી, મહેસૂલી ખર્ચની ફાળવણીમાં ઘટાડો એ ઘણા ચાવીરૂપ ખર્ચમાં ઘટાડા સાથે સંકળાયેલો છે જે શ્રમિકોની આવક અને આજીવિકાને અસર કરે છે.
- કૃષિ અને આનુષંગિક પ્રવૃત્તિઓ અને ગ્રામીણ વિકાસ બંને માટે ફાળવણીમાં 2021-22 ની તુલનામાં 2022-23 માં તીવ્ર ઘટાડો નોંધાયો છે.
- રોગચાળા વચ્ચે 2021-22 ની તુલનામાં 2022-23 માં તબીબી અને જાહેર આરોગ્ય પરના કુલ ખર્ચમાં તીવ્ર ઘટાડો નોંધાયો છે. આવા ખર્ચમાં ઘટાડો સામાજિક ક્ષેત્રના કુલ ખર્ચ માટે ફાળવણીમાં એકંદર ઘટાડા સાથે સંકળાયેલો છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

4) ભારતીય અર્થતંત્રમાં ડેરી અને પશુધન ક્ષેત્ર સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- સહકારી મંડળીઓ અને કંપનીઓ વચ્ચે સમાન તકનું ક્ષેત્ર પૂરું પાડવા વૈકલ્પિક લઘુત્તમ કર 18.5 ટકાથી ઘટાડીને 15 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
- સરકારે રૂ. 1 કરોડથી વધુ અને રૂ. 10 કરોડ સુધીની કુલ આવક ધરાવતી સહકારી મંડળીઓ પરનો સરચાર્જ હાલના 12 ટકાથી ઘટાડીને 7 ટકા કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- આ સહકારી મંડળીઓ અને તેના સભ્યોની આવક વધારવામાં મદદ કરશે જેઓ મોટાભાગે ગ્રામીણ અને ખેત સમુદાયોમાંથી છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 5) કૃષિ લોન માફી સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. મધ્યયુગીન ભારતમાં ખેડૂતોને લોન આપવાનો પ્રથમ નોંધાયેલો દાખલો મુહમ્મદ-બિન-તુગલક (1325-51) ના શાસનકાળમાં જોવા મળે છે, જેનો ઉદ્દેશ્ય ગ્રામીણો દ્વારા અનુભવાતી તત્કાલીન તકલીફોને હળવી કરવાનો હતો.
 2. જો કે, બળવો અને દુષ્કાળ પછી ફિરોઝ શાહ તુઘલક દ્વારા આ લોન માફ કરવામાં આવી હતી.
 3. આઝાદી પછી ભારતમાં માત્ર બે જ રાષ્ટ્રવ્યાપી લોન માફીના કાર્યક્રમો છે: 1990 અને 2008માં.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 6) એક્ટ અને તેના સુધારા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (પ્રોફેશનલ કન્ડક્ટ, શિષ્ટાચાર અને નીતિશાસ્ત્ર) નિયમનો, 2002ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને વિવિધ લાભો પ્રદાન કરવા માટે કરવામાં આવેલો કોઈ પણ ખર્ચ કાયદા હેઠળ માન્ય રહેશે નહીં.
 2. આ પગલાથી ફાર્મા કંપનીઓ તબીબી વ્યાવસાયિકોને મફત ભેટ આપવાથી નિરાશ થશે અને તેઓ કર ચૂકવણી કરતી વખતે આ ખર્ચને કપાત તરીકે દાવો કરી શકશે નહીં.
 3. સરકારે આઈટી એક્ટમાં ફેરફાર કર્યા છે, જેના કારણે ટેક્સ ડિપાર્ટમેન્ટને લેણદારને ફંડ મળવાના સોર્સ વિશે પૂછપરછ કરવાનો માર્ગ મોકળો થયો છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

મહેક મહેક થાય છે, ગ્રામ જગતની માટી હે તેજસ્વી યુવાનો! આવો બનવા તલાટી...

તારીખ : 21/02/2022
સાંજે : 5:00 TO 7:00

ઘો.12 પાસ માટે સુવર્ણ તક

25 તારીખ સુધી
એડમિશન
લેનારને
**SPECIAL
DISCOUNT**

નવી ભેજ
શરૂ

તલાટી મંત્રી

Daily, weekly
OMR Test

પૂર્ણ સંભાવના ધરાવતા
પ્રશ્નો સાથે તૈયારી

ટૂંક સમયમાં સફળતા
પ્રાપ્ત કરવાની આક્રમક
વ્યૂહરચના

01

02

03

04

પરીક્ષાલક્ષી
મટીરિયલ્સ અને
FREE BOOKS

નવા અભ્યાસક્રમ
મુજબની
પરિણામલક્ષી તૈયારી

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

76985-01110 / 76986-01110

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Perry plaza Complex, 2nd Floor,
Near Alkapuri Society, Zanzarda
Road, JUNAGADH

જૂનાગઢ

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

વન ઓશન સમિતિ

- તાજેતરમાં પ્રધાનમંત્રીએ વન ઓશન સમિતિના ઉચ્ચ સ્તરીય સત્રને સંબોધન કર્યું હતું.
- ફ્રાન્સના બ્રેસ્ટમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને વિશ્વ બેંકના સહયોગથી ફ્રાન્સ દ્વારા વન ઓશન સમિતિનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ સમિતિના ઉચ્ચસ્તરીય સત્રમાં જર્મની, યુનાઈટેડ કિંગડમ, દક્ષિણ કોરિયા, જાપાન, કેનેડા સહિત અનેક દેશોના રાષ્ટ્રાધ્યક્ષો અને સરકારના વડાઓએ સંબોધન કર્યું હતું.

મહાસાગરોનું મહત્વ

- આ મહાસાગરો આપણા ગ્રહની સપાટીના 70 ટકાથી વધુ ભાગ પર હાજર છે, તેમ છતાં ઘણી વખત એવું જોવામાં આવે છે કે મુખ્ય યુરોપિયન અને આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદો દરમિયાન આ વિશે કોઈ ચર્ચા કરવામાં આવતી નથી.
- મહાસાગરો મુખ્ય પર્યાવરણીય સંતુલન (ખાસ કરીને આબોહવા), સંસાધનો પૂરા પાડનારા, વેપાર-વાણિજ્ય કરવામાં સરળતાના મહત્વના ઘટકો અને દેશો અને માનવ સમુદાયો વચ્ચે આવશ્યક કડીના નિયમનકારો છે.
- જો કે, આબોહવા પરિવર્તનની અસર, પ્રદૂષણ અથવા દરિયાઈ સંસાધનોના વધુ પડતા શોષણ જેવા વિવિધ પ્રકારના દબાણોને કારણે, તેઓએ પણ ગંભીર જોખમની પરિસ્થિતિ ઉભી કરી છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને સંગઠિત કરવા અને સમુદ્ર પરના આવા દબાણને ઘટાડવા માટે નક્કર પગલાં લેવાના પ્રયાસના ભાગરૂપે, ફ્રાન્સે મહાસાગરોને સમર્પિત 'વન પ્લેનેટ સમિટ' યોજવાનો નિર્ણય લીધો છે.

'વન ઓશન સમિટ'નું લક્ષ્ય

- વન ઓશન સમિટનો હેતુ દરિયાઈ મુદ્દાઓ પર આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયની મહત્વાકાંક્ષાના સામૂહિક સ્તરને ઉન્નત કરવાનો છે.
- કોન્ફરન્સ દરમિયાન, ગેરકાયદેસર માછીમારી, વહાણવટાને ડીકાર્બનાઈઝ કરવા અને પ્લાસ્ટિક પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે પ્રતિબદ્ધતા વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી.
- ઉચ્ચ સમુદ્રોના શાસનને સુધારવા અને આંતરરાષ્ટ્રીય વૈજ્ઞાનિક સંશોધનને સંકલિત કરવાના પ્રયત્નો પણ કેન્દ્રિત હતા.

શિપર સંમેલનમાં ભારતનું વલણ

- ભારત હંમેશાથી એક સમુદ્રી સભ્યતા રહી છે. ભારતનાં પ્રાચીન ગ્રંથો અને સાહિત્યમાં સમુદ્રો દ્વારા અપાતી ભેટોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં દરિયાઈ જીવનનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- ભારતની સુરક્ષા અને સમૃદ્ધિ મહાસાગરો સાથે જોડાયેલા છે. ઈન્ડો-પેસિફિક મહાસાગરોની પહેલમાં દરિયાઈ સંસાધનોને મુખ્ય આધારસ્તંભ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.
- આ સંમેલન દરમિયાન ભારતે ફ્રાંસની પહેલ ઉચ્ચ મહત્વાકાંક્ષા ગઠબંધન ઓન બાયોડાયવર્સિટી બિયોન્ડ નેશનલ જ્યુરલિઝમ'ને ટેકો આપ્યો હતો.
- સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિકને નાબૂદ કરવા માટે ભારત પ્રતિબદ્ધ છે.
- આ પ્રતિબદ્ધતાને પૂર્ણ કરીને ભારતના ત્રણ લાખ યુવાનોએ લગભગ 13 ટન પ્લાસ્ટિક કચરો એકઠો કર્યો છે.
- સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક પર વૈશ્વિક પહેલ શરૂ કરવા માટે ભારતે ફ્રાંસને ટેકો આપ્યો હતો અને આ પહેલમાં જોડાવાનો સંકેત આપ્યો હતો.
- તાજેતરમાં, પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયે પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ સુધારા નિયમો, 2021 ને સૂચિત કર્યા છે. આ નિયમમાં વર્ષ 2022 સુધી "ઓછી ઉપયોગિતા અને ખૂબ જ ઊંચી કચરાની ક્ષમતા" ધરાવતી સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકમાંથી બનેલી વિશિષ્ટ વસ્તુઓ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.
- ભારત સરકારે દેશની નૌસેનાને આ વર્ષે સમુદ્રમાંથી પ્લાસ્ટિકના કચરાને સાફ કરવા માટે 100 શિપ-ડેનો ફાળો આપવાનો નિર્દેશ પણ આપ્યો છે.

મહાસાગરોના સંરક્ષણ માટે અન્ય વૈશ્વિક પહેલો

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસાગર સંમેલન: 2017માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસાગર સંમેલને મહાસાગરો, સમુદ્રો અને સમુદ્રી સંસાધનોના સંરક્ષણ અને ટકાઉ ઉપયોગ માટે કાર્યવાહી કરવાની અપીલ કરી હતી.
- આગામી સંમેલન વર્ષ 2022માં યોજાશે.
- સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ માટે સમુદ્ર વિજ્ઞાનનો એક દાયકો: સમુદ્રની સપાટીમાં ઘટાડાના ચક્રને વિપરીત કરવાના પ્રયાસોને ટેકો આપવા અને વિશ્વભરના સમુદ્રી હિતધારકોને એક સમાન માળખું પ્રદાન કરવાના પ્રયાસોને ટેકો આપવા માટે સાતત્યપૂર્ણ વિકાસના એક દાયકાનું દરિયાઈ વિજ્ઞાન

(2021-2030)ની જાહેરાત કરવામાં આવી છે, જે સુનિશ્ચિત કરશે કે સમુદ્ર વિજ્ઞાન સમુદ્રના સ્થાયી વિકાસ માટે વધુ સારી સ્થિતિનું નિર્માણ કરવામાં દેશોને સંપૂર્ણ ટેકો આપે છે. કરી શકે છે.

- વિશ્વ મહાસાગર દિવસ: દર વર્ષે 8 જૂનના રોજ વિશ્વ મહાસાગર દિવસ મનાવવામાં આવે છે, જે આપણા રોજિંદા જીવનમાં મહાસાગરોની ભૂમિકા વિશે જાગૃતિ ફેલાવવા અને સમુદ્રની સુરક્ષા માટે પ્રેરણાદાયી પગલાં લેવા અને દરિયાઈ સંસાધનોનો ટકાઉ ઉપયોગ કરવા માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દિવસ છે.
- ભારત-નોર્વે મહાસાગર સંવાદ: વર્ષ 2019માં ભારત અને નોર્વેની સરકારોએ ભારત-નોર્વે મહાસાગર સંવાદ સ્થાપિત કરવા માટે એક સમજૂતી કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને મહાસાગરો પર વધારે નજીકથી કામ કરવા સંમતિ વ્યક્ત કરી હતી.
- ઈન્ડો-પેસિફિક ઓશન ઈનિશિયેટિવ (IPOI): આ વિસ્તારમાં સામાન્ય પડકારોનો સામનો કરવા સહકારી અને સહયોગી સમાધાન માટે સાથે મળીને કામ કરતા દેશો માટે ખુલ્લી બિન-સંઘિ આધારિત પહેલ છે.
- આઈપીઓઆઈ સાત આધારસ્તંભ પર આધારિત છે - દરિયાઈ સુરક્ષા, દરિયાઈ ઈકોલોજી, દરિયાઈ સંસાધનો, ક્ષમતા નિર્માણ અને સંસાધનની વહેંચણી, આપત્તિ જોખમ ઘટાડવા અને વ્યવસ્થાપન, વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને શૈક્ષણિક સહકાર તથા વર્તમાન પ્રાદેશિક માળખું અને વેપાર જોડાણ અને દરિયાઈ પરિવહન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની વ્યવસ્થા.
- ગ્લોબલિટર પાર્ટનરશિપ પ્રોજેક્ટ: તેને ઈન્ટરનેશનલ મેરિટાઈમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (IMO) અને ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન ઓફ ધ યુનાઈટેડ નેશન્સ (FAO) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યો છે અને શરૂઆતમાં તેને નોર્વેની સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે. તેનો ઉદ્દેશ શિપિંગ અને મત્સ્યઉદ્યોગથી દરિયાઈ પ્લાસ્ટિક કચરાના ઉત્પાદનને રોકવા અને ઘટાડવાનો છે.

ભારત-શ્રીલંકા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય બેઠક

- તાજેતરની દ્વિપક્ષીય બેઠકમાં ભારત 'યુનિટરી ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી ફ્રેમવર્ક'ના અમલીકરણ માટે શ્રીલંકાને અનુદાન આપવા સંમત થયું છે, જે મુખ્યત્વે 'આધાર કાર્ડ' સિસ્ટમ પર આધારિત છે.
- બંને પક્ષોએ માછીમારોના મુદ્દે પણ ચર્ચા કરી હતી અને ભારતે શ્રીલંકાને 2.4 અબજ ડોલરની આર્થિક સહાય પૂરી પાડી હતી.

- અગાઉ, બંને દેશો શ્રીલંકાની આર્થિક કટોકટીને હળવી કરવામાં મદદ કરવા ખાદ્ય અને ઊર્જા સુરક્ષા અંગે ચર્ચા કરવા માટે ચાર પાંખિયાવાળા અભિગમ પર સંમત થયા હતા.

એકાત્મક ડિજિટલ ઓળખ ફ્રેમવર્ક

- પરિચય:
- 'યુનિટરી ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી ફ્રેમવર્ક' ભારતની 'આધાર' સિસ્ટમ જેવું જ છે અને તે અંતર્ગત શ્રીલંકા નીચેની બાબતો પ્રસ્તુત કરશે:
- બાયોમેટ્રિક ડેટા પર આધારિત વ્યક્તિગત ઓળખ ચકાસણી સાધનો.
- ડિજિટલ સાધનો કે જે સાયબર સ્પેસમાં વ્યક્તિઓને ઓળખે છે.
- એક 'વ્યક્તિગત ઓળખ' સિસ્ટમ, જે બે ઉપકરણોને જોડીને ડિજિટલ અને ભૌતિક વાતાવરણમાં સચોટ રીતે ચકાસી શકાય છે.
- પહેલાંનો પ્રયત્ન:
- આ પહેલીવાર નથી જ્યારે શ્રીલંકા તેના નાગરિકોની ઓળખને ડિજિટાઈઝ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યું છે. શ્રીલંકાની સરકારે થોડા વર્ષો પહેલા જ 2015-2019 દરમિયાન એકસમાન ઈલેક્ટ્રોનિક-નેશનલ ઓળખપત્ર અથવા ઈ-એનઆઈસીનો વિચાર રજૂ કર્યો હતો. ઘણા સામાજિક કાર્યકરોએ આનો વિરોધ કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે તેના પરિણામે રાજ્યને કેન્દ્રીય ડેટાબેઝમાં નાગરિકોના વ્યક્તિગત ડેટાની સંપૂર્ણ પહોંચ મળશે.
- શ્રીલંકાની સરકારે 2011ની શરૂઆતમાં આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, જોકે આ પ્રોજેક્ટનો ક્યારેય અમલ થયો ન હતો.

તાજેતરમાં જ ભારતે શ્રીલંકાને પ્રદાન કરેલી નાણાકીય સહાય

- જાન્યુઆરી 2022 થી, ભારત ટાપુ રાષ્ટ્રને નોંધપાત્ર આર્થિક સહાય પૂરી પાડી રહ્યું છે, જે ડોલરની ગંભીર કટોકટીથી ઘેરાયેલું છે, જેના કારણે ઘણા ભય પેદા થયા છે જે સાર્વભૌમ ડિફોલ્ટ અને આયાત-આધારિત દેશમાં આવશ્યક ચીજવસ્તુઓની તીવ્ર અછત તરફ દોરી શકે છે.
- આ વર્ષની શરૂઆતથી અત્યાર સુધીમાં ભારત દ્વારા આપવામાં આવેલી રાહત 1.4 અબજ ડોલરથી વધુ છે - કરન્સી એક્સચેન્જમાં 400 ડોલર, ડેટ મોરેટોરિયમમાં 500 ડોલર અને ઈંધણીની આયાત માટે 500 ડોલરની લાઈન ઓફ ક્રેડિટ.
- શ્રીલંકા અભૂતપૂર્વ આર્થિક કટોકટીનો સામનો કરી રહ્યું છે અને તેની સાથે કામ પાર પાડવા માટે 1 અબજ અમેરિકન ડોલરની સહાય માટે ભારત સાથે વાતચીત કરી રહ્યું છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

દ્વિપક્ષીય સંબંધો પર ભારતનું વલણ શું છે?

- પારસ્પરિક લાભદાયક પ્રોજેક્ટ્સની પ્રગતિને ઝડપી બનાવવી, જેમાં સામેલ છે:
- ભારત અને શ્રીલંકા વચ્ચે હવાઈ અને દરિયાઈ કનેક્ટિવિટી વધારવાનો પ્રસ્તાવ.
- આર્થિક અને રોકાણની પહેલ.
- શ્રીલંકાની ઊર્જા સુરક્ષા વધારવા માટે લેવામાં આવેલા પગલાં.
- “પડોશીઓના સહિયારા દરિયાઈ ક્ષેત્રને વિવિધ સમકાલીન જોખમોથી સુરક્ષિત રાખવું” અને કોવિડ -19 રોગચાળાનો સામનો કરવામાં સહકાર આપવો.

ભારત-શ્રીલંકાના સંબંધો અને વિવાદો

- માછીમારોની હત્યા:
- શ્રીલંકાની નૌસેના દ્વારા ભારતીય માછીમારોની હત્યાનો મામલો આ બંને દેશો વચ્ચે જૂનો મુદ્દો છે.
- 2019 અને 2020માં કુલ 284 ભારતીય માછીમારોની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને કુલ 53 ભારતીય બોટ શ્રીલંકાના સત્તાવાળાઓએ જપ્ત કરી હતી.
- હાલની બેઠકમાં બંને દેશોએ પાક સ્ટ્રેટ અને ફિશરીઝના મુદ્દે ચર્ચા કરી હતી અને ભારતીય માછીમારો દ્વારા મિકેનાઈઝ્ડ ટ્રોલર્સના ઉપયોગના લાંબા સમયથી ચાલી રહેલા મુદ્દાઓના નિરાકરણ માટે પણ વાતચીત ચાલી રહી છે.
- ઈસ્ટ કોસ્ટ ટર્મિનલ પ્રોજેક્ટ:
- આ વર્ષે (2021) શ્રીલંકાએ ઈસ્ટ કોસ્ટ ટર્મિનલ પ્રોજેક્ટ માટે ભારત અને જાપાન સાથે થયેલા સમજૂતી કરારને રદ કર્યો છે.
- આનો ભારતે વિરોધ કર્યો હતો, જોકે પાછળથી અદાણી ગ્રુપ દ્વારા વિકસાવવામાં આવી રહેલા વેસ્ટ કોસ્ટ ટર્મિનલ માટે તે સંમત થયું હતું.
- ચીનનો પ્રભાવ:
- શ્રીલંકામાં ચીનનો ઝડપથી વધી રહેલો આર્થિક પગપેસારો અને તેના પરિણામે રાજકીય દબદબો ભારત-શ્રીલંકાના સંબંધોમાં તણાવ લાવી રહ્યો છે.
- ચીન પહેલાથી જ શ્રીલંકામાં સૌથી મોટું રોકાણકાર દેશ છે, જે વર્ષ 2010-2019 દરમિયાન કુલ પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ (FDI)માં લગભગ 23.6 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે, જ્યારે ભારતનો હિસ્સો માત્ર 10.4 ટકા છે.
- ચીન એ શ્રીલંકાના માલસામાનના નિકાસ માટેના સૌથી મોટા સ્થળો પૈકીનું એક છે અને તે શ્રીલંકાના 10 ટકા બાહ્ય દેવા માટે જવાબદાર છે.
- શ્રીલંકાનો 13મો બંધારણીય સુધારો:
- તેમાં સંયુક્ત શ્રીલંકાની અંદર સમાનતા, ન્યાય, શાંતિ અને સન્માન માટે તમિલ લોકોની વાજબી માગને પહોંચી વળવા માટે પ્રાંતીય પરિષદોને જરૂરી સત્તાઓનું હસ્તાંતરણ કરવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- ભારત અને શ્રીલંકા વચ્ચે જમીની સ્તર પર વિશ્વાસનો અભાવ છે, આમ છતાં બંને દેશો દ્વિપક્ષીય સંબંધો બગાડવાના પક્ષમાં નથી.
- જો કે એક મોટા દેશ તરીકે ભારતની જવાબદારી છે કે તે શ્રીલંકાને સાથે લઈને જાય. ભારતે ધીરજ રાખવાની જરૂર છે અને કોઈ પણ પ્રકારની તંગદિલી અંગે પ્રતિક્રિયા આપવાનું ટાળવાની જરૂર છે અને શ્રીલંકા (ખાસ કરીને સર્વોચ્ચ સ્તરે) વધુ નિયમિત અને નજીકથી જોડાવાની જરૂર છે.
- ભારતે કોલંબોની સ્થાનિક બાબતોમાં કોઈ પણ પ્રકારની દખલગીરીથી દૂર રહીને તેની જનકેન્દ્રિત વિકાસ પ્રવૃત્તિઓને આગળ ધપાવવાની જરૂર છે.
- હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં તેના વ્યૂહાત્મક હિતોને જાળવવાની દ્રષ્ટિએ શ્રીલંકા સાથે ‘પડોશી પ્રથમ’ની નીતિનો સમન્વય ભારત માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

ચીન અને રશિયા વચ્ચેના સંબંધો

- તાજેતરમાં જ ચીન અને રશિયાએ એક સંયુક્ત નિવેદનમાં એવી વાતની પુષ્ટિ કરી છે કે તેમના નવા સંબંધો શીત યુદ્ધના સમયના કોઈ પણ રાજકીય અથવા સૈન્ય ગઠબંધન કરતા સારા છે.
- યુક્રેન પર નોર્થ એટલાન્ટિક ટ્રીટી ઓર્ગેનાઈઝેશન (NATO) સાથે રશિયાના અવરોધ વચ્ચે આ નિવેદન આવ્યું છે.

ચીન-રશિયાના સંબંધોની ઐતિહાસિક ગતિશીલતા

- અમેરિકાના એકાધિકારને નકારવામાં સાથે હોવા છતાં રશિયા અને ચીન વચ્ચેના સંબંધો જટિલ રહે છે.
- દરેકના ભૌગોલિક ક્ષેત્રમાં એક વિશિષ્ટ વિશ્વદૃષ્ટિ અને વિશિષ્ટ રુચિઓ હોય છે અને બંને તેમના પોતાના પડકારોનો સામનો કરી રહ્યા છે.
- અવિશ્વાસ અને વૈચારિક મતભેદોને કારણે શીત યુદ્ધના મોટા ભાગના દાયકાઓ સુધી ચીન અને ભૂતપૂર્વ સોવિયેટ યુનિયન વચ્ચેના સંબંધો ઉદાસીન રહ્યા હતા.
- સંબંધોમાં પરિવર્તન વર્ષ 1989માં આવ્યું હતું, જ્યારે મિખાઇલ ગોર્બાચોવ વર્ષ 1958માં નિકિતા ખ્રુશ્ચેવ પછી ચીનની મુલાકાત લેનાર પ્રથમ સોવિયેટ નેતા બન્યા હતા.
- રશિયા અને ચીને તેમના દ્વિપક્ષીય સંબંધોના આધાર તરીકે “સાર્વભૌમત્વ અને પ્રાદેશિક અખંડિતતા, પરસ્પર બિન-આક્રમણ, એકબીજાની આંતરિક બાબતોમાં બિન-હસ્તક્ષેપ, સમાનતા અને પરસ્પર લાભ અને શાંતિપૂર્ણ સહ-અસ્તિત્વ” માટે પરસ્પર આદરની જાહેરાત કરી હતી.

- સોવિયેટ યુનિયનના વિસ્થેદના એક દાયકા પછી જે રીતે પશ્ચિમે તેને ડાઉનગ્રેડ કર્યું હતું તેનાથી નિરાશ અને અપમાનિત થયા હતા, અને આર્થિક કટોકટીની સ્થિતિમાં, રશિયા ચીન તરફ વળ્યું હતું.
- 2001માં, બંને દેશોએ સારા પાડોશી અને મૈત્રીપૂર્ણ સહકારની સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, જેનાથી આર્થિક અને વેપારી સંબંધોના વિસ્તરણનો માર્ગ મોકળો થયો હતો, જેમાં ચીનને સંરક્ષણ ઉપકરણો અને ઊર્જાના વેચાણ માટે રશિયાનો ટેકો હતો અને તાઈવાન પર ચીનનું વલણ હતું.
- જૂન 2021 માં, બંને દેશોએ એક વર્ચ્યુઅલ મીટિંગમાં સંધિનો વિસ્તાર કર્યો હતો જ્યાં રશિયાએ દાવો કર્યો હતો કે “રશિયન-ચીની સંકલન વિશ્વની બાબતોમાં સ્થિર ભૂમિકા ભજવે છે”.

ચીન-રશિયાના સંબંધોમાં તાજેતરની ઘટનાઓ

- રશિયાએ 2014માં ક્રિમિયા પર કબજો જમાવ્યો હતો, જેના કારણે અમેરિકા, નાટો અને યુરોપિયન યુનિયન (ઇયુ) સાથે રશિયાના સંબંધોમાં તીવ્ર ઘટાડો થયો છે.
- તે ચીન સાથેના રશિયાના સંબંધોમાં પણ એક વળાંક હતો, જેણે સંબંધોની સંભાવનાઓ અને મર્યાદાઓ જાહેર કરી હતી.
- જ્યારે અમેરિકા, યુરોપિયન યુનિયન અને ઓસ્ટ્રેલિયાએ રશિયા પર પ્રતિબંધ લાદ્યો ત્યારે રશિયા ચીન તરફ વળ્યું હતું.
- રશિયાએ ચીનના રોકાણ માટે તેના દરવાજા ખોલ્યા અને રશિયન રાજ્યના એકાધિકાર ગેસ નિકાસકાર ગેઝપ્રોમ માટે 2025 થી 30 વર્ષ માટે ચીનને દર વર્ષે 38 અબજ ક્યુબિક મીટર (બીસીએમ) સપ્લાય કરવા માટે 400 અબજ અમેરિકન ડોલરના સોદા પર હસ્તાક્ષર કર્યા.
- આ પહેલા જાન્યુઆરી 2022 માં, બંને દેશોએ બીજી પાઈપલાઈન - ‘પાવર ઓફ સાઈબેરિયા -2’ માટે એક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, જે 30 વર્ષ માટે વાર્ષિક પુરવઠામાં 10 બીસીએમ ગેસ ઉમેરશે.
- વર્ષ 2016થી બંને દેશો વચ્ચે વેપાર 50 અબજ ડોલરથી વધીને 147 અબજ ડોલર થયો છે.
- ચીન હવે રશિયાનું સૌથી મોટું વેપારી ભાગીદાર છે. મધ્ય એશિયામાં, બંને દેશો રશિયાની આગેવાની હેઠળના યુરેશિયન ઇકોનોમિક યુનિયન અને ચીનના ‘બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઇનિશિયેટિવ’ને જોડવાની દિશામાં કામ કરવા સંમત થયા છે.
- યુક્રેન કટોકટી પહેલા કરતા વધુ ગાઢ સંબંધો સાથે ચીન અને રશિયા બંનેને એકતા વ્યક્ત કરવાની તક પૂરી પાડે છે.
- જો પશ્ચિમી દેશ રશિયા નાણાકીય અને બેન્કિંગ પ્રતિબંધોને આધિન હોય, તો ચીન રશિયાને મદદ કરે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય છે, જે સંભવતઃ વૈકલ્પિક ચુકવણી પદ્ધતિઓના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.
- ચીન અને રશિયા દ્વારા તાજેતરના સંયુક્ત નિવેદનમાં યુરોપમાં પશ્ચિમી સૈન્ય જોડાણના કોઈપણ વિસ્તરણના રશિયન વિરોધને ટેકો મળ્યો હતો.

- રશિયાએ ‘વન-ચાઈના’ નીતિને ટેકો આપવાની પુષ્ટિ કરી છે અને તાઈવાનની કોઈપણ સ્વતંત્રતાનો વિરોધ કર્યો છે.
- નિવેદનમાં “એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં કોઈપણ પ્રકારના બંધ બ્લોક સ્ટ્રક્ચર્સ અને વિરોધી શિબિરોની રચના” અને યુ.એસ. ની ઈન્ડો-પેસિફિક વ્યૂહરચનાની “નકારાત્મક અસર” પર પણ પ્રહાર કરવામાં આવ્યા હતા.

રશિયા અને ચીનના હિતમાં મતભેદો

- ઘણા નિરીક્ષકોએ ધ્યાન દોર્યું છે તે મુજબ, ચીન-રશિયન સમજૂતીએ હજી સુધી પશ્ચિમની સામે ઔપચારિક સુરક્ષા જોડાણની રચના કરી નથી કે તે વૈચારિક ભાગીદારી પણ નથી.
- ચીને માર્ચ 2014માં ક્રિમિયામાં જનમત સંગ્રહ પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદના પ્રસ્તાવો પર થયેલા મતદાનમાં ભાગ લીધો ન હતો અને સાથે જ ચીને હજી સુધી રશિયા દ્વારા ક્રિમિયાના જોડાણને એકેડિટેશન આપી નથી.
- ચીનના મુખ્ય સુરક્ષા હિતો એશિયામાં છે; રશિયાના હિતો યુરોપમાં છે. પશ્ચિમ સાથે ચાલી રહેલી વાટાઘાટોમાં રશિયાની માંગણીઓ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે રશિયા યુરોપિયન સુરક્ષાના પુનર્ગઠનની માંગ કરી રહ્યું છે.
- રશિયા, જે ફરી એકવાર એક મહાન શક્તિ તરીકે ઓળખાવા માંગે છે, તે ભારત સાથેના સંબંધો સહિત અનેક મુદ્દાઓ પર ચીનથી સ્વતંત્ર છે.
- એક નાના અર્થતંત્ર તરીકે રશિયાનું કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (જીડીપી) ચીનના કુલ અર્થતંત્રના દસમા ભાગનું છે, પરંતુ તેની ખોવાયેલી મહાસત્તાની સ્થિતિની મજબૂત સ્મૃતિ સાથે, રશિયા ચીનનું જુનિયર ભાગીદાર બનવા તૈયાર નથી.
- રશિયા જાણે છે કે જર્મની અને બાકીના યુરોપને તેની ગેસ નિકાસમાંથી ઘણી વધુ આવક મળે છે, જ્યારે ચીન પાસે કોઈપણ રીતે અન્ય પાઈપલાઈન્સ છે. તદુપરાંત, મધ્ય એશિયામાં રશિયા-ચીનના સહકાર પર વાટાઘાટો કરવા છતાં, રશિયા હજી પણ આ પ્રદેશને તેના પ્રભાવના ક્ષેત્રના ભાગ રૂપે જુએ છે.
- તે અમેરિકાની સૈન્ય ક્ષમતાને દક્ષિણ ચીન સાગરથી દૂર લઈ જશે, પરંતુ તે વેપારના મુદ્દાઓને ઉકેલવા માટે વાતચીત પણ અટકાવી શકે છે.
- ચીન અને યુરોપિયન યુનિયન એકબીજાના સૌથી મોટા વેપારી ભાગીદારો છે, રશિયા સાથે ચીનનો વેપાર તુલનાત્મક રીતે ઓછો છે. જો ચીન સાથે યુદ્ધ થશે તો તે યુદ્ધ નહીં લડે.
- યુક્રેનની વાત કરીએ તો બીઆરઆઈ પ્રોજેક્ટમાં આ એક મહત્વની કડી છે. ચીન પણ યુક્રેનનો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે અને યુ.એસ. સાથેના વેપાર યુદ્ધ દરમિયાન ચીનમાં તેની કૃષિ નિકાસ ચાલુ રહી હતી.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

ભારત માટે ઉપરોક્ત નીતિઓ

- ભારત માટે શ્રેષ્ઠ વિકલ્પ એ છે કે બંને દેશો (ચીન અને રશિયા) અને અમેરિકા સાથેના તેના સંબંધોને જુદા જુદા દ્રષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે અને જો તેમ ન થાય તો ભારતે પોતાની જગ્યા ગુમાવવાનું જોખમ ઉઠાવવું પડી શકે છે.
- રશિયા સાથે ભારતના સંબંધો પહેલા જેવા રહ્યા નથી, પરંતુ એવું ઘણું બધું છે જેને બંને પક્ષો પરસ્પર લાભદાયક સ્થિતિ તરીકે જુએ છે.
- રશિયા-ચીનના આ નિવેદનમાં ભારત સાથે ચીનના સીમા વિવાદનો ઉલ્લેખ નથી, તેમાં માત્ર ત્રણ દેશો વચ્ચે સહયોગ વિકસાવવાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.
- 'રેડફિશ' નામની રશિયા સાથે જોડાયેલી મીડિયા કંપની દ્વારા કાશ્મીર અને પેલેસ્ટાઈન વચ્ચે સમાનતા પર એક ડોક્યુમેન્ટ્રી બહાર પાડવામાં આવી હતી, જે પછી રશિયન દૂતાવાસે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે રેડફિશ મીડિયા સત્તાવાર મીડિયા નથી અને તેણે પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો કે કાશ્મીર મુદ્દાનો ઉકેલ ભારત અને પાકિસ્તાન દ્વારા દ્વિપક્ષીય રીતે લાવવો જોઈએ.
- જો અમેરિકા અને રશિયા વચ્ચેની બાબતોમાં સુધારો થાય તો પ્રાદેશિક સુરક્ષાના વાતાવરણમાં 'પાવર ડાયનેમિક્સ' દ્વારા ઊભા થતા માળખાકીય અવરોધોને ઘટાડી શકાય છે.
- બંને વચ્ચેના ઓછા સંઘર્ષપૂર્ણ સંબંધો ભારતને રાહત આપશે.
- આ સાથે જ અમેરિકા અને ચીન વચ્ચે ચાલી રહેલો સંઘર્ષ અને ચીન સાથે રશિયાના ઊંડા સંબંધો જો ભારતના ચીન સાથેના સંબંધો વધુ શાંતિપૂર્ણ અને સ્થિર હોત તો ભારત માટે ઓછા મહત્વના બની શક્યા હોત.
- ભારતે રશિયા, ચીન અને ભારત વચ્ચે પારસ્પરિક લાભદાયક ત્રિપક્ષીય સહકારને પણ પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ, જેનાથી ભારત અને ચીન વચ્ચેનો અવિશ્વાસ અને શંકા ઓછી થશે.
- આ સંદર્ભમાં બ્રિક્સ, શાંઘાઈ સહયોગ સંગઠન (એસસીઓ) અને આરઆઈસી ત્રિપક્ષીય ફોરમનો લાભ લેવો જોઈએ.

ફાલ્કન ટાપુઓ પર વિવાદ

- બ્રિટને તાજેતરમાં ચીનના તે નિવેદનને નકારી કાઢ્યું હતું જેમાં ફાલ્કલેન્ડ ટાપુઓ પર આર્જેન્ટિનાના દાવાને ટેકો આપવાની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.
- અગાઉ, ચીન અને આર્જેન્ટિનાએ એક સંયુક્ત નિવેદન બહાર પાડીને કહ્યું હતું કે ચીન "માલવિના ટાપુ (ફાલ્કલેન્ડ ટાપુઓ) પર સંપૂર્ણ સાર્વભૌમત્વ માટેની આર્જેન્ટિનાની માંગના સંદર્ભમાં આર્જેન્ટિના નામનો ઉપયોગ કરીને આ ક્ષેત્ર માટે તેના સમર્થનની પુષ્ટિ કરે છે."

ફાલ્કલેન્ડ ટાપુઓ

- ફાલ્કલેન્ડ ટાપુઓ, જે માલવિનાનો ટાપુ અથવા સ્પેનિશ ઈસ્લાસ માલ્વિનાસ તરીકે પણ ઓળખાય છે, તે દક્ષિણ એટલાન્ટિક મહાસાગરમાં યુનાઈટેડ કિંગડમની આંતરિક સ્વ-શાસિત દરિયાની સરહદ છે.
- તે દક્ષિણ અમેરિકાના દક્ષિણ છેડેથી લગભગ 300 માઈલ ઉત્તર-પૂર્વમાં અને મેગેલન સામુદ્રધુનીની પૂર્વમાં સ્થિત છે.
- પૂર્વીય ફોકલેન્ડ પર પાટનગર અને મુખ્ય શહેર સ્ટેનલી આવેલું છે, જેમાં ઘણી પથરાયેલી નાની વસાહતો તેમજ માઉન્ટ પ્લેઝન્ટમાં રોયલ એર ફોર્સ બેઝ આવેલું છે.
- ફોકલેન્ડ ટાપુ બે મુખ્ય ટાપુઓ, પૂર્વ ફોકલેન્ડ અને પશ્ચિમ ફાલ્કન અને લગભગ 200 નાના ટાપુઓનો ભાગ છે. ફોકલેન્ડ ટાપુઓની સરકાર દક્ષિણ જ્યોર્જિયાના બ્રિટીશ દરિયા કિનારે આવેલા વિસ્તાર અને સાઉથ સેન્ડવિચ ટાપુઓનું પણ સંચાલન કરે છે, જેમાં શેગ અને ક્લાર્કના ખડકોનો સમાવેશ થાય છે.

ફાલ્કન ટાપુઓનો ઇતિહાસ

- ફોકલેન્ડને સૌપ્રથમ વખત બ્રિટિશરોએ 1765માં સ્થાયી કર્યું હતું, પરંતુ 1770ના વર્ષમાં સ્પેન દ્વારા તેમને હાંકી કાઢવામાં આવ્યા હતા, જેણે 1767ની આસપાસ ફ્રેન્ચ વસાહત ખરીદી હતી.
- યુદ્ધની ધમકી બાદ વર્ષ 1771માં પશ્ચિમ ફોકલેન્ડ પરની બ્રિટિશ ચોકીને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી, પરંતુ ત્યારબાદ બ્રિટિશરોએ ફાલ્કલેન્ડ પર દાવો કર્યા વિના આર્થિક કારણોસર વર્ષ 1774માં આ ટાપુ પરથી પીછેહઠ કરી હતી.
- 1811 સુધીમાં, સ્પેને પૂર્વીય ફોકલેન્ડ (જે સોલ્લાદના ટાપુ તરીકે પણ ઓળખાય છે) પર એક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- વર્ષ 1820માં, આર્જેન્ટિનાની સરકાર, જેણે વર્ષ 1816 માં સ્પેનથી તેની સ્વતંત્રતા જાહેર કરી હતી, તેણે ફાલ્કલેન્ડ પર તેની સાર્વભૌમત્વની ઘોષણા કરી હતી.
- વર્ષ 1831માં, અમેરિકન યુદ્ધ જહાજોએ પૂર્વ ફાલ્કલેન્ડ પર આર્જેન્ટિનાની વસાહતનો નાશ કર્યો હતો, જેણે આ વિસ્તારમાં સીલનો શિકાર કર્યો હતો.
- 1833ની શરૂઆતમાં, બ્રિટીશ સૈન્યએ આર્જેન્ટિનાના અધિકારીઓને એક પણ ગોળી ચલાવ્યા વિના ટાપુ પરથી હાંકી કાઢ્યા હતા. 1841માં ફોકલેન્ડમાં એક બ્રિટિશ નાગરિકને લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો અને વર્ષ 1885 સુધીમાં લગભગ 1,800 લોકોની વસતી ધરાવતો બ્રિટિશ સમુદાય આ ટાપુઓ પર સ્થાયી થયો હતો.
- આર્જેન્ટિનાએ આ ટાપુઓ પર બ્રિટનના કબજાનો સતત વિરોધ કર્યો છે.
- બીજા વિશ્વયુદ્ધ (1939-45) પછી ફાલ્કલેન્ડ ટાપુઓ પર સાર્વભૌમત્વનો મુદ્દો ત્યાર બાદ યુનાઈટેડ નેશન્સ (UN)ને તબદીલ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે વર્ષ 1964માં યુનાઈટેડ

નેશન્સ કમિટી ઓન ધ સ્ટેટ ઓફ ધ આઈલેન્ડ્સ દ્વારા સંસ્થાનવાદ પર ચર્ચા શરૂ કરવામાં આવી હતી.

- 1965માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ આ વિવાદનો શાંતિપૂર્ણ ઉકેલ શોધવા માટે બ્રિટન અને આર્જેન્ટિનાને ચર્ચા માટે આમંત્રિત કરવાના પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી હતી.
- ફેબ્રુઆરી 1982 માં જ્યારે આર્જેન્ટિનાની સૈન્ય સરકારે એપ્રિલમાં ફાલ્કન પર હુમલો કર્યો ત્યારે આ મુદ્દાની ચર્ચા થઈ રહી હતી.
- આ કાર્યવાહીને પગલે ફોકલેન્ડ ટાપુઓમાં યુદ્ધ થયું હતું જે 10 અઠવાડિયા પછી સ્ટેનલી ખાતે આર્જેન્ટિનાના સૈન્યની શરણાગતિ સાથે સમાપ્ત થયું હતું.
- બ્રિટન અને આર્જેન્ટિનાએ 1990માં ફરીથી સંપૂર્ણ રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપ્યા હતા, તેમ છતાં બંને દેશો વચ્ચે સાર્વભૌમત્વનો મુદ્દો વિવાદનો વિષય રહ્યો હતો.
- 21મી સદીની શરૂઆતમાં બ્રિટને આ ટાપુ પર લગભગ 2,000 સૈનિકો તૈનાત કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું.
- જાન્યુઆરી 2009માં એક નવું બંધારણ અમલમાં આવ્યું, જેણે સ્થાનિક લોકશાહી સરકારને ફાલ્કનની મજબૂત બનાવી અને આ ક્ષેત્રની રાજકીય પરિસ્થિતિ નક્કી કરવા માટે ત્યાં રહેતા લોકોના અધિકારો મેળવ્યા. માર્ચ 2013માં યોજાયેલા લોકમતમાં ફોકલેન્ડ ટાપુઓએ બ્રિટિશ પ્રદેશ તરીકે રહેવા માટે લગભગ સર્વાનુમતે મતદાન કર્યું હતું.

ફોકલેન્ડ ટાપુ પરના વિવિધ દાવાઓનો આધાર

- વર્ષ 1493ના સત્તાવાર દસ્તાવેજના આધારે આર્જેન્ટિનાએ ફાલ્કનને પોતાનો દાવો રજૂ કર્યો હતો જેમાં ટોડેસિલસની સંધિ (1494) દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. આ સંધિ હેઠળ, સ્પેન અને પોર્ટુગલે ટાપુઓની દક્ષિણ અમેરિકાની નિકટતા, સ્પેનના ઉત્તરાધિકારી, વસાહતી દરજ્જાનો અંત લાવવાની જરૂરિયાતના આધારે નવા વિશ્વને એકબીજા સાથે જોડ્યું હતું.
- 1833થી બ્રિટને ફોકલેન્ડવાસીઓને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ચાર્ટરમાં એક્રેડિટેશન પ્રાપ્ત સ્વ-નિર્ણયના સિદ્ધાંતને લાગુ પાડવાના તેના દ્રઢ નિશ્ચયના આધારે તેના “સ્વતંત્ર, સતત, અસરકારક વ્યવસાય, વ્યવસાય અને વહીવટ”ના આધારે ફોકલેન્ડ ટાપુ પર દાવો રજૂ કર્યો હતો.
- બ્રિટને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે, વસાહતી યથાસ્થિતિનો અંત આર્જેન્ટિનાના શાસન અને તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ ફોકલેન્ડના નાગરિકોના જીવન પર નિયંત્રણની સ્થિતિ તરફ દોરી જશે.

‘જોઈન્ટ કોમ્પ્રિહેન્સિવ એક્શન પ્લાન’ની પુનઃસ્થાપના

- ઈરાન સાથે 2015માં થયેલા આંતરરાષ્ટ્રીય પરમાણુ કરાર પર ચાલી રહેલી બિન-જામીનવાળી વાટાઘાટોના અંતિમ તબક્કામાં અમેરિકા અને ઈરાન પ્રવેશી રહ્યા છે, ત્યારે અમેરિકાએ આંતરરાષ્ટ્રીય પરમાણુ સહયોગ પ્રોજેક્ટ્સને મંજૂરી આપવા માટે ઈરાન પર લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધોની માફીને પુનઃસ્થાપિત કરી દીધી છે.
- સુરક્ષા અને અપ્રસારને પ્રોત્સાહન આપવાના નામે, આ માફી અન્ય દેશો અને કંપનીઓને અમેરિકાના પ્રતિબંધોનું ઉલ્લંઘન કર્યા વિના ઈરાનના નાગરિક પરમાણુ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવાની મંજૂરી આપે છે.
- પરમાણુ કરારમાંથી ખસી ગયેલા પૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પના કાર્યકાળ દરમિયાન અમેરિકાએ 2019 અને 2020માં આ માફી રદ કરી હતી. આ સમજૂતીને ઔપચારિક રીતે જોઈન્ટ કોમ્પ્રિહેન્સિવ પ્લાન ઓફ એક્શન (JCPOA) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

JCPOAની સ્થાનિકતા અને પૃષ્ઠભૂમિ શું છે?

- JCPOA ઈરાન અને P5+1 દેશો (ચીન, ફ્રાન્સ, જર્મની, રશિયા, યુનાઈટેડ કિંગડમ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુરોપિયન યુનિયન) વચ્ચે 2013-2015 દરમિયાન લાંબી વાટાઘાટોનું પરિણામ હતું.
- ઓમાનની મધ્યસ્થતા સાથે અમેરિકા (રાષ્ટ્રપતિ બરાક ઓબામાના નેતૃત્વ હેઠળ) અને ઈરાન વચ્ચે યોજાયેલી બેક રેનલ વાટાઘાટોને કારણે આ શક્ય બન્યું હતું, જે 1979ની ઈસ્લામિક ક્રાંતિ પછી ઊભી થયેલી પરિસ્થિતિમાં વિશ્વાસ પુનઃસ્થાપિત કરવાના પ્રયાસોનો એક ભાગ હતો.
- ઈસ્લામિક ક્રાંતિ, જેને ઈરાની ક્રાંતિ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે વર્ષ 1978-79 દરમિયાન ઈરાનમાં એક લોકપ્રિય બળવો હતો, જેના પરિણામે 11 ફેબ્રુઆરી, 1979 ના રોજ રાજાશાહી પડી અને ઈસ્લામિક પ્રજાસત્તાકની સ્થાપના થઈ.
- JCPOAએ ઈરાન પરના આર્થિક પ્રતિબંધોને આંશિક રીતે હટાવવાના બદલામાં ઘૂસણખોરી નિરીક્ષણ પ્રણાલીની દેખરેખ હેઠળ તેના પરમાણુ સંવર્ધન કાર્યક્રમને મર્યાદિત કરવાની ફરજ પાડી હતી.
- જો કે પ્રમુખ ઓબામા આક્રમક રિપબ્લિકન સેનેટને કારણે પરમાણુ કરારની સેનેટની મંજૂરી મેળવવામાં અસમર્થ હતા, પરંતુ ઈરાન પરના પ્રતિબંધોને હળવા કરવાના સમયાંતરે એક્ટિવિટી ઓર્ડરના આધારે તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પના રાષ્ટ્રપતિ બન્યા પછી તેમણે આ સોદામાંથી પીછેહઠ કરી હતી અને તેને “ખૂબ જ ખરાબ, એકતરફી સોદો” ગણાવ્યો હતો જેનો ક્યારેય અમલ થવો જોઈતો ન હતો.
- આ સમજૂતીમાંથી ખસી જવાના અમેરિકાના નિર્ણયની JCPOAમાં અન્ય સભ્યો (યુરોપીયન સાથીદેશો સહિત) દ્વારા ટીકા કરવામાં આવી હતી, કારણ કે ત્યાં સુધીમાં ઈરાન આ સમજૂતી હેઠળની તેની જવાબદારીઓનું પાલન કરી રહ્યું હતું અને આંતરરાષ્ટ્રીય અણુ ઊર્જા એજન્સી (IAEA) દ્વારા પ્રમાણિત પણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ઈરાન પર અમેરિકાના એકપક્ષીય પ્રતિબંધોને કડક કરવાને કારણે બંને દેશો વચ્ચે તણાવ પણ વધ્યો હતો, અમેરિકન પ્રતિબંધોના વિસ્તરણ સાથે, વૈશ્વિક નાણાકીય વ્યવસ્થા સાથે સંકળાયેલી લગભગ તમામ ઈરાની બેંકો, ધાતુ, ઊર્જા અને શિપિંગ ઉદ્યોગો, સંરક્ષણ, ગુપ્તચર અને પરમાણુ સ્થાપનો વગેરે સાથે સંબંધિત તમામ તેના કાર્યક્ષેત્રમાં આવી હતી.
- E-3 દેશો (ફ્રાન્સ, જર્મની, યુ.કે.) તરીકે અમેરિકાએ આ સોદામાંથી ખસી જવા અંગે પ્રથમ વર્ષમાં ઈરાન તરફથી કોઈ પ્રતિક્રિયા આપવામાં આવી ન હતી. અને યુરોપિયન યુનિયને યુ.એસ.ના નિર્ણયની અસરોને ઘટાડવા માટેના ઉકેલો શોધવાનું વચન આપ્યું હતું.
- E-3 દેશોએ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ ઈન સપોર્ટ ઓફ ટ્રેડ એક્સચેન્જ (INSTEX) મારફતે થોડી રાહત આપવાનું વચન આપ્યું હતું, જેમાં નોંધ્યું હતું કે ઈરાન સાથે મર્યાદિત વેપારને સરળ બનાવવા માટે વર્ષ 2019 માં ઈન્સ્ટેક્સની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- જોકે, મે 2019 સુધીમાં ઈરાનની વ્યૂહાત્મક ધૈર્યનો અંત આવી ગયો હતો કારણ કે તે E-3 દેશો પાસેથી અપેક્ષિત આર્થિક રાહત મેળવવામાં નિષ્ફળ રહ્યું હતું.
- આવી સ્થિતિમાં, જ્યારે ઈરાન પરના અમેરિકન પ્રતિબંધોની અસર તીવ્ર રીતે ઘટવા લાગી, ત્યારે ઈરાને ‘મહત્તમ પ્રતિકાર’ ની વ્યૂહરચના અપનાવવાનું શરૂ કર્યું.

JCPOAની પુનઃસ્થાપનાથી ભારત કેવી રીતે પ્રભાવિત થશે?

- JCPOAના પુનઃસ્થાપનને કારણે ઈરાન પર લાદવામાં આવેલા ઘણા પ્રતિબંધોમાં કાપ મૂકવામાં આવી શકે છે, જેનાથી ભારતને પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે ફાયદો થઈ શકે છે. આ બાબત નીચેના ઉદાહરણોના આધારે સમજી શકાય છે:
- પ્રાદેશિક જોડાણને વેગ આપવો: ઈરાન પરના પ્રતિબંધો હટાવવાથી ચાબહાર, બંદર અબ્બાસ બંદર અને પ્રાદેશિક જોડાણ સાથે સંબંધિત અન્ય યોજનાઓમાં ભારતના હિતોનું રક્ષણ થશે.
- આનાથી ભારતને પાકિસ્તાનના ગ્વાદર બંદરમાં ચીનની હાજરીને બેઅસર કરવામાં મદદ મળશે.

- ચાબહાર ઉપરાંત ઈરાનમાંથી પસાર થતા ‘ઈન્ટરનેશનલ નોર્થ-સાઉથ ટ્રાન્ઝિટ કોરિડોર’ (INSTC) પણ ભારતના હિતોને વેગ આપી શકે છે. મહત્વનું છે કે, INSTCના માધ્યમથી મધ્ય એશિયાના પાંચ દેશો સાથે કનેક્ટિવિટીમાં સુધારો થશે.
- ઊર્જા સુરક્ષા: અમેરિકાના વાંધા અને CAATSA (Countering America's Adversaries Through Sanctions Act) ના દબાણને કારણે ભારતે ઈરાનથી તેલની આયાત ઘટાડીને શૂન્ય કરવી પડશે.
- યુ.એસ. અને ઈરાન વચ્ચેના સંબંધો ફરીથી શરૂ થવાથી ભારતને ઈરાન પાસેથી સસ્તું તેલ ખરીદવામાં અને તેની ઊર્જા સુરક્ષાને ટેકો આપવા માટે મદદ મળશે.

CPECનો બીજો તબક્કો

- તાજેતરમાં જ પાકિસ્તાને ચીન સાથે 60 અબજ ડોલરના ચીન-પાકિસ્તાન ઈકોનોમિક કોરિડોર (CPEC)ના બીજા તબક્કાની શરૂઆત કરવા માટે નવા કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- અગાઉ, પાકિસ્તાને અબજો ડોલરના ચીન-પાકિસ્તાન ઈકોનોમિક કોરિડોર (CPEC) ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટમાં જોડાવા માટે તાલિબાનની આગેવાની હેઠળના અફઘાનિસ્તાન સાથે ચર્ચા કરી હતી.
- બીજો તબક્કો મુખ્યત્વે સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન (SEZ)ના વિકાસ અને ઔદ્યોગિકરણની આસપાસ ફરે છે.

ચીન-પાકિસ્તાન ઈકોનોમિક કોરિડોર

- CPEC એ ચીનના ઉત્તરપશ્ચિમ શિનજિયાંગ ઉચગુર સ્વાયત્ત પ્રદેશ અને પાકિસ્તાનના પશ્ચિમી પ્રાંત બલુચિસ્તાનમાં ગ્વાદર બંદરને જોડતા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સનો 3,000 કિલોમીટર લાંબો માર્ગ છે.
- તે પાકિસ્તાન અને ચીન વચ્ચેનો દ્વિપક્ષીય પ્રોજેક્ટ છે, જેનો હેતુ ઊર્જા, ઔદ્યોગિક અને અન્ય માળખાગત વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સની સાથે ધોરીમાર્ગો, રેલ્વે અને પાઈપલાઈન્સના નેટવર્ક દ્વારા સમગ્ર પાકિસ્તાનમાં કનેક્ટિવિટીને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- આનાથી ચીન માટે ગ્વાદર બંદરથી મધ્ય પૂર્વ અને આફ્રિકા સુધી પહોંચવાનો માર્ગ મોકળો થશે, જેથી ચીન હિંદ મહાસાગરમાં પ્રવેશ મેળવી શકે અને બદલામાં ચીન પાકિસ્તાનની ઊર્જા કટોકટીને પહોંચી વળવા અને ભાંગી પડેલા અર્થતંત્રને સ્થિર કરવા માટે પાકિસ્તાનમાં વિકાસ યોજનાઓને ટેકો આપશે.
- CPEC બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવ (BRI)નો એક ભાગ છે. વર્ષ 2013માં શરૂ થયેલી ‘બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવ’નો હેતુ દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા, મધ્ય એશિયા, ગલ્ફ રિજન, આફ્રિકા અને યુરોપને જમીન અને દરિયાઈ માર્ગોના નેટવર્ક સાથે જોડવાનો છે.

CPEC પર ભારતનું વલણ

- ભારતે CPECને લઈને ચીન સામે વિરોધ વ્યક્ત કર્યો છે કારણ કે પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીર (PoK) વિસ્તાર પણ તેના હેઠળ આવે છે.
- ભારત ક્વાડ (ભારત, અમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને જાપાન) નું સભ્ય છે, જે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર માટે દેશોને વાસ્તવિક વિકલ્પ પૂરો પાડી શકે છે અને ચીનની પ્રતિક્રિયા માટે અનુકૂળ બની શકે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે: બ્લ્યુ ડોટ નેટવર્ક (BDN) અને 'બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (બીડબલ્યુ) ઈનિશિયેટિવ'.

ભારત માટે CPECની અસરો

- ભારતની સંપ્રભુતા: ભારત સતત CPECની આલોચના કરતું રહ્યું છે, કારણ કે તે પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીરમાંથી પસાર થાય છે, જે ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે વિવાદિત ક્ષેત્ર છે.
- આ કોરિડોરને ભારતની સરહદ પરની કાશ્મીર ખીણની વૈકલ્પિક આર્થિક માર્ગ કડી તરીકે પણ માનવામાં આવે છે.
- સ્થાનિક વેપારીઓ અને રાજકારણીઓ દ્વારા નિયંત્રણ રેખા (LOC)ની બંને બાજુ કાશ્મીરને 'સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન' જાહેર કરવાની હાકલ કરવામાં આવી છે.
- જો ગિલગિટ-બાલ્ટિસ્તાન ઔદ્યોગિક વિકાસ સાથે વિદેશી રોકાણને આકર્ષે છે, તો CPECની સફળતા 73,000 ચોરસ કિ.મી.ના અંતરે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત પાકિસ્તાની પ્રદેશ તરીકેની દ્રષ્ટિને વધુ મજબૂત બનાવશે. ભારતનો જમીન પરનો દાવો નબળો પડશે, જે 18 લાખથી વધુ લોકોનું ઘર છે.
- સમુદ્ર દ્વારા થતા વેપાર પર ચીનનું નિયંત્રણ: પૂર્વ કિનારે આવેલા અમેરિકાના મુખ્ય બંદરો ચીન સાથે વેપાર કરવા માટે પનામા કેનાલ પર આધાર રાખે છે.
- એકવાર CPEC પૂર્ણ થયા પછી, ચીન મોટાભાગના ઉત્તર અને લેટિન અમેરિકન સાહસો માટે "ટૂંકા અને વધુ સસ્તું" વેપાર માર્ગ પ્રદાન કરવાની સ્થિતિમાં હશે.
- આનાથી ચીનને એટલાન્ટિક અને પેસિફિક મહાસાગરો વચ્ચે ચીજવસ્તુઓની આંતરરાષ્ટ્રીય હિલચાલ કેવી પરિસ્થિતિઓ દ્વારા થશે તે નિર્ધારિત કરવાની શક્તિ મળશે.
- ચીનની 'સ્ટ્રિંગ ઓફ પર્લ્સ' નીતિ: ચીન પોતાની મહત્વકાંક્ષાઓ સાથે હિંદ મહાસાગરમાં પોતાની હાજરી વધારી રહ્યું છે, આ શબ્દ અમેરિકા દ્વારા બનાવવામાં આવ્યો છે અને ભારતીય સંરક્ષણ વિશ્લેષકો દ્વારા અવારનવાર એરફિલ્ડ્સ અને બંદરોના નેટવર્ક દ્વારા ભારતને ઘેરવાની ચીનની વ્યૂહરચનાનો ઉલ્લેખ કરવા માટે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- ચિતાગોંગ પોર્ટ (બાંગ્લાદેશ), હમ્બનટોટા પોર્ટ (શ્રીલંકા), પોર્ટ સુદાન (સુદાન), માલદીવ્સ, સોમાલિયા અને સેશેલ્સમાં હાલની હાજરીને કારણે સામ્યવાદી રાષ્ટ્ર (ચીન) ગ્વાદર બંદર પર નિયંત્રણ દ્વારા હિંદ મહાસાગર પર સંપૂર્ણ પ્રભુત્વ સ્થાપિત કરવાનું છે.

- આઉટસોર્સિંગ ડેસ્ટિનેશન તરીકે પાકિસ્તાનનો ઉદય: તે પાકિસ્તાનની આર્થિક પ્રગતિને વેગ આપવા માટે તૈયાર છે.
- ભારત અને પાકિસ્તાનની સીધી સ્પર્ધા અમેરિકા અને સંયુક્ત આરબ અમીરાતમાં છે, જે બંને દેશોના ટોચના ત્રણ વેપારી ભાગીદારોમાંના બે છે, જેમાં મુખ્યત્વે કાપડ અને બાંધકામ સામગ્રી ઉદ્યોગમાં છે.
- મુખ્યત્વે ચીનથી કાચા માલના સરળ પુરવઠા સાથે ભારતીય નિકાસ, પાકિસ્તાન પાસે આ પ્રદેશોમાં એક સ્પર્ધાત્મક પ્રાદેશિક બજાર બનવા માટે યોગ્ય શરતો હશે.
- BRI અને ચીનના વર્ચસ્વ દ્વારા મજબૂત વેપાર: બંદરો, રસ્તાઓ અને રેલ્વેના નેટવર્ક દ્વારા ચીન અને બાકીના યુરેશિયા વચ્ચે વેપાર જોડાણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતો ચીનનો BRI પ્રોજેક્ટ ઘણીવાર રાજકીય રીતે આ ક્ષેત્રમાં પ્રભુત્વ મેળવવાની ચીનની યોજના તરીકે જોવામાં આવે છે. CPEC આ દિશામાં બીજું મોટું પગલું છે.
- બાકીના વૈશ્વિક અર્થતંત્રો દ્વારા સમર્થિત અને વધુ સંકલિત ચીન, યુએન અને વ્યક્તિગત રાષ્ટ્રો સાથે વધુ સારી સ્થિતિમાં રહેશે, જે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદમાં કાયમી બેઠક મેળવવાની ભારતની યોજનાને અસર કરી શકે છે.

આગળ શું/ભવિષ્યના પગલાં

- CPECમાં ભારતની ભવિષ્યની વ્યૂહરચના બીઆરઆઈ પ્રોજેક્ટના સંભવિત લાભો તેમજ નુકસાનના કાળજીપૂર્વકના પુનઃમૂલ્યાંકન પર આધારિત હોવી જોઈએ.
- ભારતે બાંગ્લાદેશ, ચીન, ભારત અને મ્યાનમાર ઈકોનોમિક કોરિડોર (BCIM) જેવા તેના વ્યૂહાત્મક પ્રોજેક્ટ્સ અને ચાબહાર બંદરના વિકાસ પર કામ કરવાની ગતિ ઝડપી બનાવવી જોઈએ.
- એશિયા-આફ્રિકા ત્રીથ કોરિડોર એ ભારત-જાપાન આર્થિક સહકાર કરાર છે, જે ભારતને નોંધપાત્ર વ્યૂહાત્મક લાભો પ્રદાન કરીને ચીનને સમતોલ બનાવી શકે છે.

પ્રશ્નોત્તર

- 1) CPECના બીજા તબક્કા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. ભારત સતત CPECની આલોચના કરતું રહ્યું છે, કારણ કે તે પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીરમાંથી પસાર થાય છે, જે ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે વિવાદિત ક્ષેત્ર છે.
 2. આ કોરિડોરને ભારતની સરહદ પરની કાશ્મીર ખીણની વૈકલ્પિક આર્થિક માર્ગ કડી તરીકે પણ માનવામાં આવે છે.
 3. સ્થાનિક વેપારીઓ અને રાજકારણીઓ દ્વારા નિયંત્રણ રેખા (LOC)ની બંને બાજુ કાશ્મીરને 'સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન' જાહેર કરવાની હાકલ કરવામાં આવી છે.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsappicerajkotofficial
join official telegram channel

- 2) જોઈન્ટ કોમ્પ્રિહેન્સિવ પ્લાન ઓફ એક્શન (JCPOA) સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. સુરક્ષા અને અપ્રસારને પ્રોત્સાહન આપવાના નામે, આ માફી અન્ય દેશો અને કંપનીઓને અમેરિકાના પ્રતિબંધોનું ઉલ્લંઘન કર્યા વિના ઈરાનના નાગરિક પરમાણુ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવાની મંજૂરી આપે છે.
 2. પરમાણુ કરારમાંથી ખસી ગયેલા પૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પના કાર્યકાળ દરમિયાન અમેરિકાએ 2019 અને 2020માં આ માફી રદ કરી હતી.
 3. આ સમજૂતીને ઔપચારિક રીતે જોઈન્ટ કોમ્પ્રિહેન્સિવ પ્લાન ઓફ એક્શન (JCPOA) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- 3) ફાલ્કન ટાપુઓ પરના વિવાદ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. બ્રિટન અને આર્જેન્ટિનાએ 1990માં ફરીથી સંપૂર્ણ રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપ્યા હતા, તેમ છતાં બંને દેશો વચ્ચે સાર્વભૌમત્વનો મુદ્દો વિવાદનો વિષય રહ્યો હતો.
 2. 21મી સદીની શરૂઆતમાં બ્રિટને આ ટાપુ પર લગભગ 2,000 સૈનિકો તૈનાત કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું.
 3. જાન્યુઆરી 2009માં એક નવું બંધારણ અમલમાં આવ્યું, જેણે સ્થાનિક લોકશાહી સરકારને ફાલ્કનની મજબૂત બનાવી અને આ ક્ષેત્રની રાજકીય પરિસ્થિતિ નક્કી કરવા માટે ત્યાં રહેતા લોકોના અધિકારો મેળવ્યા. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- 4) ચીન અને રશિયા વચ્ચેના સંબંધો સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. ભારત માટે શ્રેષ્ઠ વિકલ્પ એ છે કે બંને દેશો (ચીન અને રશિયા) અને અમેરિકા સાથેના તેના સંબંધોને જુદા જુદા દ્રષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે અને જો તેમ ન થાય તો ભારતે પોતાની જગ્યા ગુમાવવાનું જોખમ ઉઠાવવું પડી શકે છે.
 2. રશિયા સાથે ભારતના સંબંધો પહેલા જેવા રહ્યા નથી, પરંતુ એવું ઘણું બધું છે જેને બંને પક્ષો પરસ્પર લાભદાયક સ્થિતિ તરીકે જુએ છે.
 3. રશિયા-ચીનના આ નિવેદનમાં ભારત સાથે ચીનના સીમા વિવાદનો ઉલ્લેખ નથી, તેમાં માત્ર ત્રણ દેશો વચ્ચે સહયોગ વિકસાવવાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- 5) ભારત-શ્રીલંકા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય બેઠક સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. શ્રીલંકામાં ચીનનો ઝડપથી વધી રહેલો આર્થિક પગપેસારો અને તેના પરિણામે રાજકીય દબદબો ભારત-શ્રીલંકાના સંબંધોમાં તણાવ લાવી રહ્યો છે.
 2. ચીન પહેલાથી જ શ્રીલંકામાં સૌથી મોટું રોકાણકાર દેશ છે, જે વર્ષ 2010-2019 દરમિયાન કુલ પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ (FDI)માં લગભગ 23.6 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે, જ્યારે ભારતનો હિસ્સો માત્ર 10.4 ટકા છે.
 3. ચીન એ શ્રીલંકાના માલસામાનના નિકાસ માટેના સૌથી મોટા સ્થળો પૈકીનું એક છે અને તે શ્રીલંકાના 10 ટકા બાહ્ય દેવા માટે જવાબદાર છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- 6) વન ઓશન સમિટ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. 2017માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસાગર સંમેલને મહાસાગરો, સમુદ્રો અને સમુદ્રી સંસાધનોના સંરક્ષણ અને ટકાઉ ઉપયોગ માટે કાર્યવાહી કરવાની અપીલ કરી હતી.
 2. આગામી સંમેલન વર્ષ 2022માં યોજાશે.
 3. સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ માટે સમુદ્ર વિજ્ઞાનનો એક દાયકો: સમુદ્રની સપાટીમાં ઘટાડાના ચક્રને વિપરીત કરવાના પ્રયાસોને ટેકો આપવા અને વિશ્વભરના સમુદ્રી હિતધારકોને એક સમાન માળખું પ્રદાન કરવાના પ્રયાસોને ટેકો આપવા માટે સાતત્યપૂર્ણ વિકાસના એક દાયકાનું દરિયાઈ વિજ્ઞાન (2021-2030)ની જાહેરાત કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

ઝડપી તૈયારી માટે કાયદાનો પરીક્ષાલક્ષી પ્રશ્નસંગ્રહ

PSI/ASI તથા કોન્સ્ટેબલ

કાયદો

MCQ BOOSTER

વૈકલ્પિક પ્રશ્નોત્તરી સ્વરૂપે

1300+ દેવુલક્ષી પ્રશ્નોના જવાબ સહિત [MCQ]

Latest 2022

પુસ્તકની વિશેષતા

- IPC, Cr.PC અને Evidence Actના તમામ ટેપિંગ પ્રશ્ન-જવાબ (MCQ)
- પૂર્વ સંભાવના ધરાવતા પ્રશ્નોની તૈયારી માટે
- પરીક્ષા પહેલા ટીપ્પણ તથા પ્રેક્ટિસ માટે અન્યનું ઉપયોગી પ્રશ્ન-જવાબ (MCQ)
- આ પ્રશ્નસંગ્રહમાં મહત્વની કલમો, જોડવાઈઓ, ઉદાહરણો વગેરેની સ્પષ્ટતા તદ્દન સરળ અને સ્પષ્ટ રીતે કરવામાં આવી છે.
- પોલીસ ભરતીની પરીક્ષાઓના એકવાન્ય લેવલના પ્રશ્નો-જવાબ
- આ MCQ પ્રશ્નસંગ્રહ ICEના નિષ્ણાન લેખકો દ્વારા PSI-ASI અને કોન્સ્ટેબલની અગ્રણી પરીક્ષામાં પુનરાઈ જવેલા પ્રશ્નોના તાત્કાલિક અભ્યાસ આદ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.
- ગુજરાત સરકાર તથા ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલ અન્યાર સુધીના તમામ લેટેસ્ટ તથાદારીય સુધારાઓને આધારી વેતું ધ્યાનનું પુસ્તક. (MCQ)

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર અને ICEONLINE.IN પર ઉપલબ્ધ છે.

અસ્થિર કાર્બનિક સંયોજનો અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનો

- 'ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ એજ્યુકેશન એન્ડ રિસર્ચ' દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા તાજેતરના અભ્યાસ દર્શાવે છે કે ભારત આગામી 8 વર્ષોમાં તમામ ટુ-વ્હીલર અને થ્રી-વ્હીલરને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોમાં અને તમામ ડીઝલથી ચાલતા વાહનોને કોમ્પ્રેસ્ડ નેચરલ ગેસ (CNG) ઇંધણવાળા વાહનોમાં રૂપાંતરિત કરશે જેનાથી અસ્થિર કાર્બનિક સંયોજનો (VOC) ઉત્સર્જનને 76 ટકા સુધી ઘટાડી શકાય છે.
- વાહનોમાંથી ઉત્સર્જિત ગેસ ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રના કુલ ઉત્સર્જનમાં 65-80% હિસ્સો ધરાવે છે.
- વિશ્વના ટોચના 20 સૌથી પ્રદૂષિત શહેરોમાંથી 14 ભારતમાં છે. વર્ષ 2019માં વાયુ પ્રદૂષણને કારણે લગભગ 1.67 મિલિયન મૃત્યુ થયા હતા. ભારતે આ વર્ષે તેના GDPના 1.36% ગુમાવ્યા છે.
- તેથી, ઇલેક્ટ્રિક વાહનો અપનાવવાથી ભારતને સ્વચ્છ ભવિષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળી શકે છે.

અસ્થિર ઓર્ગેનિક સંયોજનો

- VOC એ પેટ્રોલ અને ડીઝલ વાહનો દ્વારા છોડવામાં આવતા કાર્બન-સમાવતા રસાયણો છે. તે હવાની ગુણવત્તા અને માનવ સ્વાસ્થ્યને અસર કરે છે.
- જો કે, VOC કુદરતી રીતે પણ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.
- છોડ પરાગ રજકોને આકર્ષવા, જંતુઓ અને શિકારીઓથી પોતાને બચાવવા અને પર્યાવરણીય તાણને સ્વીકારવા માટે આ રસાયણો છોડે છે.
- આરોગ્ય પર VOCs ની અસરો: VOCs આંખો, નાક અને ગળામાં બળતરા કરી શકે છે, શરીરના ભાગોને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે અને કેન્સરનું કારણ બની શકે છે.
- VOCs સાથે લાંબા ગાળાના સંપર્કની ભલામણ કરવામાં આવતી નથી કારણ કે મોટાભાગના VOC કાર્સિનોજેનિક છે.
- તે અસ્થમા અને હૃદય રોગ જેવી તબીબી પરિસ્થિતિઓ સાથે પણ જોડાયેલ છે.
- બ્લેક કાર્બન શ્વસન અને હૃદય રોગ, કેન્સર અને જન્મજાત વિકલાંગતા જેવી સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ સાથે સંકળાયેલ છે. તે આબોહવા પરિવર્તનનું પણ એક કારણ છે.
- પ્રતિક્રિયાશીલ સમસ્યા: VOC અન્ય ખતરનાક પ્રદૂષકોના નિર્માણને પ્રેરિત કરી શકે છે.

- ઉદાહરણ તરીકે, તેઓ સૂર્યપ્રકાશ અને નાઈટ્રોજન ડાયોક્સાઈડ સાથે પ્રતિક્રિયા કરીને જમીનના સ્તરે ઓઝોન બનાવે છે.
- VOCs પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (PM2.5) ના નિર્માણમાં પણ વધારો કરી શકે છે, એક પ્રદૂષક જે ફેફસાંમાં ઊંડે સુધી પહોંચે છે, જે ફેફસાના સામાન્ય કાર્યને અસર કરે છે.
- તેઓ હવામાં એકસાથે પ્રતિક્રિયા કરીને ગૌણ કાર્બનિક એરોસોલ ઉત્પન્ન કરે છે, એટલે કે હવામાં લટકેલા સૂક્ષ્મ કણો.
- VOCને લગતા મુદ્દાઓ: માનવ ઉત્પાદિત અસ્થિર કાર્બનિક સંયોજનો (VOCs) ચિંતાનું મુખ્ય કારણ છે, છતાં મોટાભાગે અવગણવામાં આવે છે.
- બેન્ઝીન, એક રસાયણ જે કેન્સરનું કારણ બને છે, તે એકમાત્ર VOC છે જે નેશનલ એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્સમાં સામેલ છે.
- હવાની આસપાસના ગુણવત્તાના ધોરણો હેઠળના અન્ય પ્રદૂષકોમાં PM10, PM2.5, નાઈટ્રોજન ડાયોક્સાઈડ, સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ, કાર્બન મોનોક્સાઈડ, ઓઝોન, એમોનિયા, સીસું, નિકલ અને બેન્ઝોપાયરીનનો સમાવેશ થાય છે.

ઇલેક્ટ્રિક વાહનો

- ઇલેક્ટ્રિક વાહનો આંતરિક કમ્બ્શન એન્જિનને બદલે ઇલેક્ટ્રિક મોટર દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને તેમાં ઇંધણની ટાંકીને બદલે બેટરી હોય છે.
- સામાન્ય રીતે, ઇલેક્ટ્રિક વાહનોની ઓપરેટિંગ કોસ્ટ ઓછી હોય છે, કારણ કે તેમની ઓપરેટિંગ પ્રક્રિયા સરળ હોય છે અને તે પર્યાવરણ માટે પણ અનુકૂળ હોય છે.
- ભારતમાં ઇલેક્ટ્રિક વાહન માટે ઇંધણની કિંમત લગભગ 80 પૈસા પ્રતિ કિલોમીટર છે. તેની સરખામણીમાં, પેટ્રોલથી ચાલતા વાહનોની કિંમત આજે ભારતીય શહેરોમાં પ્રતિ કિલોમીટર રૂ. 7-8 છે અને પેટ્રોલના ભાવ રૂ. 100 પ્રતિ લિટરથી વધુ છે.

સંકળાયેલ પડકારો

- ઇલેક્ટ્રિક વાહન ઉત્પાદન માટે સ્થિર નીતિનો અભાવ: ઇલેક્ટ્રિક વાહન ઉત્પાદન એ મૂડી-સઘન ક્ષેત્ર છે, જેમાં ઇન્વેસ્ટી અને નફાકારકતા હાંસલ કરવા માટે લાંબા ગાળાની યોજનાની જરૂર છે. ઇલેક્ટ્રિક વાહન ઉત્પાદન સંબંધિત સરકારી નીતિઓની અનિશ્ચિતતા આ ઉદ્યોગમાં રોકાણને નિરાશ કરે છે.

- તકનીકી પડકારો: ભારત બેટરી, સેમિકન્ડક્ટર, કંટ્રોલર જેવા ઇલેક્ટ્રોનિક્સના ઉત્પાદનમાં તકનીકી રીતે પછાત છે, જે EV ઉદ્યોગ માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
- ભારતમાં બેટરી ઉત્પાદન માટે જરૂરી લિથિયમ અને કોબાલ્ટનો કોઈ જાણીતો ભંડાર નથી.
- સંલગ્ન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સપોર્ટનો અભાવ: AC vs DC ચાર્જિંગ સ્ટેશનો પર સ્પષ્ટતાનો અભાવ, ગ્રીડની સ્થિરતા અને શ્રેણીની ચિંતાઓ (બેટરી ટૂંક સમયમાં ખતમ થઈ જશે તેવો ડર) EV ઉદ્યોગના વિકાસમાં અવરોધરૂપ અન્ય પરિબલો છે.
- કુશળ મજૂરની અછત: ઇલેક્ટ્રિક વાહનોની સર્વિસિંગ કોસ્ટ ઉંચી છે જેના માટે ઉચ્ચ કૌશલ્યની જરૂર છે. ભારતમાં આવા કૌશલ્ય વિકાસ માટે સમર્પિત તાલીમ અભ્યાસક્રમોનો અભાવ છે.

ઇલેક્ટ્રિક વાહનો પર કેન્દ્ર સરકારની પહેલ

- સરકારે 2030 સુધીમાં કાર અને ટુ-વ્હીલરના વેચાણમાં 30% ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો સમાવેશ કરવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે.
- ટકાઉ EV ઇકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે 'નેશનલ ઇલેક્ટ્રિક મોબિલિટી મિશન પ્લાન' (NEMMP) અને 'ફાસ્ટર એડોપ્શન એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ ઓફ હાઇબ્રિડ એન્ડ ઇલેક્ટ્રિક વ્હિકલ્સ (FAME India)' જેવી પહેલ કરવામાં આવી છે.
- દેશમાં હાઇબ્રિડ અને EVને પ્રોત્સાહન આપીને રાષ્ટ્રીય ઇંધણ સુરક્ષા હાંસલ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે NEMMP વર્ષ 2013 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. વર્ષ 2020 થી પ્રતિ વર્ષ 6-7 મિલિયન હાઇબ્રિડ અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોના વેચાણનો મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યાંક નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે.
- FAME Indiaની શરૂઆત વર્ષ 2015 માં હાઇબ્રિડ/EV સંબંધિત ઇકોસિસ્ટમના નિર્માણને સમર્થન આપવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે કરવામાં આવી હતી. આ યોજનામાં 4 ફોકસ ક્ષેત્રોનો સમાવેશ થાય છે- ટેકનોલોજી ડેવલપમેન્ટ, ડિમાન્ડ જનરેશન, પાયલોટ પ્રોજેક્ટ્સ અને ચાર્જિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર.
- બ્યુરો ઓફ ઈન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ્સ (BIS), ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ, ઓટોમોટિવ રિસર્ચ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા જેવી સંસ્થાઓ ઇલેક્ટ્રિક વાહનો અને સંબંધિત સપ્લાય ઇક્વિપમેન્ટ્સ (EVSEs) અને ચાર્જિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર માટે ડિઝાઇન અને મેન્યુફેક્ચરિંગ સ્ટાન્ડર્ડ્સ તૈયાર કરી રહી છે જેથી દેશમાં ઈવીના ઉત્પાદનને સરળ બનાવી શકાય.

આગળ શું?/લવિષ્યના પગલાં

- EV માં R&D વધારવું: ભારતીય બજારને સ્પેશી તકનીકો માટે પ્રોત્સાહનોની જરૂર છે, જે ભારત માટે વ્યૂહાત્મક અને આર્થિક બંને છે.
- કિંમતો ઘટાડવા માટે સ્થાનિક સંશોધન અને વિકાસમાં રોકાણ જરૂરી હોવાથી, સ્થાનિક યુનિવર્સિટીઓ અને હાલના ઔદ્યોગિક કેન્દ્રોનો લાભ લઈ શકાય છે.

- ભારતે યુકે જેવા દેશો સાથે મળીને કામ કરવું જોઈએ અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોના વિકાસ માટે સંકલન કરવું જોઈએ.
- જનતાને સંવેદનશીલ બનાવવું: જૂના ધારાધોરણોથી વિપરીત નવું ગ્રાહક વર્તન સ્થાપિત કરવું હંમેશા એક પડકાર છે. આમ, ભારતીય બજારમાં અનેક માન્યતાઓને દૂર કરવા અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વધુ સંવેદનશીલતા અને તાલીમની જરૂર છે.
- સક્ષમ વીજ કિંમતનું નિર્ધારણ: વર્તમાન વીજળીના ભાવોને જોતાં, જો કોલસા આધારિત થર્મલ પાવર પ્લાન્ટમાંથી વીજ ઉત્પાદન કરવામાં આવે તો સ્થાનિક ચાર્જિંગ પણ એક સમસ્યા બની શકે છે.
- આમ, ઇલેક્ટ્રિક કારના વિકાસને સરળ બનાવવા માટે પાવર જનરેશન લેન્ડસ્કેપમાં ફેરફારની જરૂર છે.
- આ સંદર્ભમાં, ભારત વર્ષ 2025 સુધીમાં સૌર ઊર્જા સંગ્રહના સૌથી મોટા બજારોમાંનું એક બનવા માટે તૈયાર છે.
- સૌર ઊર્જા સંચાલિત ગ્રીડ સોલ્યુશન્સનું સંયોજન જે ગ્રીડ સરળીકરણના સામાન્ય સુધારણા સાથે સંચાલિત છે, ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને લીલા વિકલ્પમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે પર્યાપ્ત ચાર્જિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની ખાતરી કરશે.
- ક્લોઝ્ડ-લૂપ મોબિલિટી ઇકોસિસ્ટમ બનાવવી: ઇલેક્ટ્રિક સપ્લાય ચેઇન માટે ઉત્પાદન ક્ષેત્રને સબસિડી આપવી એ ચોક્કસપણે ભારતમાં EV વિકાસમાં સુધારો કરશે.
- ચાર્જિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સાથે સાથે મજબૂત સપ્લાય ચેઇન સ્થાપિત કરવાની પણ જરૂર પડશે.
- વધુમાં, બેટરીના રિસાયક્લિંગ માટે જરૂરી ક્લોઝ્ડ-લૂપ બનાવવા માટે ઇલેક્ટ્રિક્સિકેશનમાં વપરાતી બેટરીમાંથી ધાતુઓ પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની જરૂર પડશે, અને ઇલેક્ટ્રિક કારમાં કરવામાં આવેલા ફેરફારો પર્યાવરણને અનુકૂળ હોવા જોઈએ.

ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન એનર્જી

- તાજેતરમાં, યુનાઇટેડ કિંગડમના વૈજ્ઞાનિકોએ જણાવ્યું હતું કે તેઓએ ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન ઊર્જાના ઉત્પાદનમાં અથવા સૂર્યમાંથી જે રીતે ઊર્જા ઉત્પન્ન થાય છે તેના જેવી જ પ્રક્રિયા સ્થાપિત કરવામાં એક નવો સીમાચિહ્ન હાંસલ કર્યું છે.
- ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન દ્વારા ઉત્પન્ન થતી ઊર્જા માનવજાતની લાંબા સમયની શોધોમાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ માનવામાં આવે છે, કારણ કે તે તુલનાત્મક રીતે વધુ સ્વચ્છ માનવામાં આવે છે, એટલે કે, તે ઓછા કાર્બનનું ઉત્સર્જન કરે છે, તેમજ તે 100% તકનીકી રીતે કાર્યક્ષમ છે. સ્વચ્છ હોઈ શકે છે.
- એક કિલોગ્રામ ફ્યુઝન ઇંધણમાં એક કિલોગ્રામ કોલસો, તેલ અથવા ગેસ કરતાં લગભગ 10 મિલિયન ગણી વધુ ઊર્જા હોય છે.

આ પ્રયોગ ક્યાં કરવામાં આવ્યો હતો?

- આ પ્રયોગ 'જોઈન્ટ યુરોપિયન ટોરસ ફેસિલિટી' (JET) સાઈટ પર કરવામાં આવ્યો હતો, જે વિશ્વમાં તેના પ્રકારની સૌથી મોટી ઓપરેશનલ સાઈટ છે.
- આ ઊર્જા 'ટોકામક' નામના મશીનમાં પેદા કરવામાં આવી હતી, જે ડોનટ આકારનું ઉપકરણ છે.
- ટોકામેક એ એક મશીન છે જે ચુંબકીય ક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને પ્લાઝ્માને મર્યાદિત કરે છે, જે પ્રક્રિયા વૈજ્ઞાનિક રીતે 'ટોરસ' તરીકે ઓળખાય છે.
- ડ્યુટેરિયમ અને ટ્રીટિયમ એ હાઈડ્રોજનના આઈસોટોપ છે, તેમાંથી પ્લાઝ્મા બનાવવા માટે તેઓ સૂર્યના કેન્દ્ર કરતા 10 ગણા વધારે તાપમાને ગરમ કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ માટે, સુપરકન્ડક્ટર ઈલેક્ટ્રોમેગ્નેટનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તે પરિભ્રમણ સાથે ફ્યુઝન કરવામાં સક્ષમ છે અને ગરમીના સ્વરૂપમાં ઘણી બધી ઊર્જા ઉત્સર્જન કરે છે.
- આ પ્રયોગોના રેકોર્ડ્સ અને વૈજ્ઞાનિક ડેટા ITER માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે, જે JET નું મોટું અને વધુ અદ્યતન સંસ્કરણ છે.

ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન

- ન્યુક્લિયર ફ્યુઝનને એક મોટા ન્યુક્લિયસમાં ઘણા નાના ન્યુક્લિયસના સંયોજન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, જેના પછી મોટી માત્રામાં ઊર્જાનું પ્રકાશન થાય છે.
- તે વિભાજનની વિરુદ્ધ પ્રતિક્રિયા છે જેમાં ભારે આઈસોટોપ્સ વિભાજિત થાય છે.
- ફ્યુઝન એ એવી પ્રક્રિયા છે જે સૂર્ય માટે ઊર્જાનો સ્ત્રોત છે અને અનંત સ્વચ્છ ઊર્જા સ્ત્રોતો પ્રદાન કરી શકે છે.
- સૂર્યમાં આત્યંતિક ગુરુત્વાકર્ષણ દ્વારા પેદા થતું ભારે દબાણ ફ્યુઝનની સ્થિતિ બનાવે છે.
- ફ્યુઝન પ્રતિક્રિયાઓ પ્લાઝ્મા નામના પદાર્થની સ્થિતિમાં થાય છે. પ્લાઝ્મા એ ઘન, પ્રવાહી અને વાયુઓ સિવાય અનન્ય ગુણધર્મો ધરાવતા હકારાત્મક આયનો અને મુક્ત-મૂવિંગ ઈલેક્ટ્રોનથી બનેલો ગરમ, ચાર્જ થયેલ ગેસ છે.
- ઊંચા તાપમાને ઈલેક્ટ્રોન અણુના ન્યુક્લિયસથી અલગ થઈ જાય છે અને પ્લાઝ્મા અથવા દ્રવ્યની આયનાઈઝ્ડ સ્થિતિ બની જાય છે. પ્લાઝ્માને પદાર્થની ચોથી અવસ્થા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

ન્યુક્લિયર ફ્યુઝનના ફાયદા

- વિપુલ ઊર્જા: અણુઓને નિયંત્રિત રીતે એકસાથે જોડવાથી કોલસા, તેલ અથવા ગેસને બાળવા જેવી રાસાયણિક પ્રતિક્રિયા કરતાં લગભગ ચાર મિલિયન ગણી વધુ ઊર્જા ઉત્સર્જિત થાય છે, અને પરમાણુ વિભાજન પ્રતિક્રિયાઓ (એક જ દળ પર) થાય છે તેના કરતાં ચાર ગણી વધુ ઊર્જા.

- ફ્યુઝનની પ્રક્રિયામાં પાવર શહેરો અને ઉદ્યોગોને જરૂરી બેઝલોડ ઊર્જા પૂરી પાડવાની ક્ષમતા છે.
- ટકાઉપણું: ફ્યુઝન આધારિત ઈંધણ બહોળા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે અને લગભગ અખંડિત છે. ડ્યુટેરિયમ તમામ પ્રકારના પાણીમાંથી નિસ્ચંદિત કરી શકાય છે, જ્યારે ટ્રીટિયમ ફ્યુઝન પ્રતિક્રિયા દરમિયાન ઉત્પન્ન થશે કારણ કે ન્યુટ્રોન લિથિયમ સાથે ભળી જાય છે.
- કોઈ CO ઉત્સર્જન નથી: ફ્યુઝનની પ્રક્રિયા વાતાવરણમાં કાર્બન ડાયોક્સાઈડ અથવા અન્ય ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ જેવા હાનિકારક ઝેર છોડતી નથી. તેનું મુખ્ય આડપેદાશ હિલીયમ છે, જે એક નિષ્ક્રિય અને બિન-ઝેરી ગેસ છે.
- લાંબા ગાળાના કિરણોત્સર્ગી કચરાને ટાળવું: ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન રિએક્ટર કોઈ ઉચ્ચ-પ્રવૃત્તિ, લાંબા સમય સુધી જીવતા અણુ કચરો ઉત્પન્ન કરતા નથી.
- પ્રસરણનું મર્યાદિત જોખમ: ફ્યુઝન યુરેનિયમ અને પ્લુટોનિયમ (કિરણોત્સર્ગી ટ્રીટિયમ ન તો વિસ્ફોટિત કે ન તો વિસ્ફોટિત પદાર્થ છે) જેવી વિખંડન સામગ્રીનું ઉત્પાદન કરતું નથી.
- ઓગળવાનું જોખમ નથી: ફ્યુઝન માટે જરૂરી ચોક્કસ પરિસ્થિતિઓ સુધી પહોંચવું અને જાળવવું મુશ્કેલ છે, અને જો ફ્યુઝનની પ્રક્રિયામાં કોઈ વિક્ષેપ આવે છે, તો પ્લાઝ્મા સેકંડમાં ઠંડુ થાય છે અને પ્રતિક્રિયા બંધ થઈ જાય છે.

અન્ય સંબંધિત પહેલો

- ઈન્ટરનેશનલ થર્મોન્યુક્લિયર એક્સપેરિમેન્ટલ રિએક્ટર (ITER) એસેમ્બલી: તેનો ઉદ્દેશ્ય ઊર્જાના વ્યાપક અને કાર્બન-મુક્ત સ્ત્રોત તરીકે 'ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન'ની સદ્વરતા સાબિત કરવા માટે વિશ્વના સૌથી મોટા ટોકમાકનું નિર્માણ કરવાનો છે. ITER ના સભ્યોમાં ચીન, યુરોપિયન યુનિયન, ભારત, જાપાન, દક્ષિણ કોરિયા, રશિયા અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ સામેલ છે.
- ચીનનો કૃત્રિમ સૂર્ય : ચાઈના દ્વારા ડિઝાઈન કરાયેલ 'એક્સપેરિમેન્ટલ એડવાન્સ્ડ સુપરકન્ડક્ટિંગ ટોકમાક' (EAST) સાધન સૂર્ય દ્વારા કરવામાં આવતી ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન પ્રક્રિયા જેવી જ પ્રક્રિયાનું સંચાલન કરે છે.

ફેરબેંક્સનો રોગ અને મહાકાયતા ડિસઓર્ડર

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ રાજ્યમંત્રીએ રાજ્યસભામાં માહિતી આપી છે કે, ફેરબેંક્સ ડિસીઝ અને મહાકાયતા ડિસઓર્ડરના દર્દીઓની વિવિધ તૃતીયક આરોગ્ય સુવિધાઓ - મેડિકલ કોલેજો, એઈમ્સ જેવી કેન્દ્રીય સંસ્થાઓ ઉપરાંત તૃતીયક સંભાળ ખાનગી હોસ્પિટલોમાં વિના મૂલ્યે અથવા સબસિડીના દરે સારવાર કરવામાં આવી રહી છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsappicerajkotofficial
join official telegram channel

35

ફેરબેન્ક્સ' રોગ

- 'ફેરબેન્ક્સ' રોગ અથવા મલ્ટિપલ એપિફેઝલ ડિસ્પ્લેસિયા (MED) એ એક દુર્લભ આનુવંશિક વિકાર છે (10,000 જન્મમાંથી માત્ર 1) જે હાડકાંના વધતા ભાગોને અસર કરે છે.
- હાડકાં સામાન્ય રીતે ચોક્કસ પ્રક્રિયા દ્વારા વૃદ્ધિ પામે છે, જેમાં હાડકાંના છેડા પર કાર્ટિલેજની જમાવટનો સમાવેશ થાય છે, આને 'ઓસિફિકેશન' કહેવામાં આવે છે.
- આ કોમલાસ્થિ પછી એક ખનિજ બની જાય છે અને હાડકાંની રચના કરવા માટે સખત બને છે. 'મલ્ટિપલ એપિફેશિયલ ડિસ્પ્લેસિયા' ના રોગ હેઠળ, આ પ્રક્રિયા ખામીયુક્ત અને વિક્ષેપિત બને છે.
- ફેરબેન્ક્સ ડિસીઝ (મલ્ટિપલ એપિફેસિયલ ડિસ્પ્લેસિયા) ના દર્દીને સામાન્ય રીતે પીડા અને ઓર્થોપેડિક પ્રક્રિયાઓના સંચાલનની જરૂર પડે છે, જેના માટે ભારતમાં સંભાળ સંસ્થાઓમાં સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે.

મહાકાયતા ડિસઓર્ડર

- મહાકાયતા એક હોર્મોનલ ડિસઓર્ડર છે, જેમાં હાથ, પગ અને ચહેરા પર અસામાન્ય વૃદ્ધિ થાય છે.
- આ વિકાર મુખ્યત્વે પિચ્યુટરી ગ્રંથિ દ્વારા ઉત્પાદિત ગ્રોથ હોર્મોન (GH)ના વધુ પડતા ઉત્પાદનને કારણે થાય છે.
- પિચ્યુટરી ગ્રંથિ એ મગજના પાયા પર સ્થિત એક નાની ગ્રંથિ છે અને તેને 'માસ્ટર ગ્રંથિ' કહેવામાં આવે છે, કારણ કે તે શરીરમાં કેટલાક મહત્વપૂર્ણ હોર્મોન્સનું સંશ્લેષણ કરે છે.
- આ ગ્રંથિના વધુ પડતા વિકાસને કારણે આસપાસની ચેતા પેશીઓ અને ઓપ્ટિક ચેતાઓ સંકોચાઈ જાય છે. આનાથી હાડકાંનો વિકાસ થાય છે અને અંગોનું કદ મોટું થાય છે.
- લક્ષણો: અનિદ્રા, અતિશય થાક, કર્કશ અવાજ, વધુ પડતો પરસેવો થવો, વારંવાર માથાનો દુખાવો, અસામાન્ય વજન વધવું, શરીરમાંથી શ્વાસ લેવો, જડબા અથવા જીભનું વધવું વગેરે.

પ્લાસ્ટિકના કચરાના પ્રદૂષણને રોકવામાં સૂક્ષ્મજીવોનો ઉપયોગ

- આર્જેન્ટિનાના વૈજ્ઞાનિકોની એક ટીમ એન્ટાર્કટિકાના મૂળભૂત વિસ્તરણમાં હાજર ઈંધણ અને સંભવિત પ્લાસ્ટિક પ્રદૂષણને સાફ કરવાના વિચારને શોધવા માટે મૂળ એન્ટાર્કટિકામાં જોવા મળતા સૂક્ષ્મજીવોનો ઉપયોગ કરી રહી છે.
- આ ખંડનું રક્ષણ વર્ષ 1961ના મેડ્રિડ પ્રોટોકોલ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે તેને પ્રાચીન રાજ્યમાં રાખવું જોઈએ.

- વિવિધ પ્રકારના ઉપયોગો માટે દર વર્ષે 300 મિલિયન ટનથી વધુ પ્લાસ્ટિકનું ઉત્પાદન થાય છે. દર વર્ષે ઓછામાં ઓછું 1.4 કરોડ ટન પ્લાસ્ટિક સમુદ્રમાં નાખવામાં આવે છે અને સપાટી પરના પાણીથી માંડીને ઊંડા સમુદ્રના કાંપ સુધીના કુલ દરિયાઈ કાટમાળનો લગભગ 80 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે.

સૂક્ષ્મજીવો પર આ સંશોધન કેવી રીતે કરવામાં આવ્યું?

- સંશોધકોએ એન્ટાર્કટિક સમુદ્રમાંથી પ્લાસ્ટિકના નમૂના એકત્રિત કર્યા હતા અને એ જાણવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે સૂક્ષ્મજીવો પ્લાસ્ટિકનું સેવન કરી રહ્યા છે કે પછી તેનો માત્ર તરાપો તરીકે ઉપયોગ કરી રહ્યા છે.
- ત્યારબાદ ટીમે બાયોથેરાપીની પ્રક્રિયાનો ઉપયોગ કર્યો.
- આ ટીમે નાઈટ્રોજન, ભેજ અને વાયુમિશ્રણવાળા સૂક્ષ્મજીવોનો તેમની સ્થિતિને અનુકૂળ થવામાં મદદ કરી હતી.
- આ કાર્યમાં, સ્થાનિક સૂક્ષ્મસજીવો (બેક્ટેરિયા અને ફૂગ કે જે દૂષિત હોવા છતાં એન્ટાર્કટિકની જમીનમાં રહે છે) ની સંભવિતતાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે અને આ સૂક્ષ્મસજીવોને હાઈડ્રોકાર્બનનો વપરાશ કરવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે.
- આ સૂક્ષ્મજીવો કચરાને નાના ટુકડાઓમાં વિભાજિત કરે છે અને તેનો વપરાશ કરે છે અને આ રીતે સ્થિર એન્ટાર્કટિકમાં સ્થિત સંશોધન કેન્દ્રોમાં વીજળી અને ગરમીના સ્ત્રોત તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા ડીઝલને કારણે થતા પ્રદૂષણ માટે કુદરતી સફાઈ પ્રણાલી બનાવે છે.
- પ્લાસ્ટિકના કચરાના કિસ્સામાં સૂક્ષ્મસજીવો કેવી રીતે મદદ કરી શકે છે તે વિષય પરના સંશોધનથી વ્યાપક પર્યાવરણીય સમસ્યાઓનું સમાધાન મળે તેવી સંભાવના છે.

બાયોરેમેડિએશન

- તેને એવી પ્રક્રિયા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે જેમાં સૂક્ષ્મજીવો અથવા તેના ઉત્સેચકોનો ઉપયોગ પર્યાવરણમાં રહેલા અશુદ્ધિઓને તેમની મૂળ સ્થિતિમાંથી દૂર કરવા અને તટસ્થ કરવા માટે કરવામાં આવે છે.
- બાયોરેમેડિએશનનો ઉપયોગ ઓઈલ ઢોળાયેલા અથવા દૂષિત ભૂગર્ભ જળને સાફ કરવા માટે થાય છે.
- બાયોરેમેડિએશન હેઠળ 'ઈન સીટુ' - પ્રદૂષણને સાઈટ પર અથવા 'એક્સ સીટુ' - પ્રદૂષણને સાઈટથી દૂર ખસેડીને દૂર કરવામાં આવે છે.
- બાયોરેમેડિએશનના લાભો:
- બાયોરેમેડિએશન સંપૂર્ણપણે કુદરતી પ્રક્રિયાઓ પર આધારિત છે જે ઈકોસિસ્ટમને થતાં નુકસાનને ઘટાડે છે.
- બાયોરેમેડિએશનની પ્રક્રિયા ઘણીવાર ભૂગર્ભમાં હાથ ધરવામાં આવે છે, જ્યાં ભૂગર્ભ જળ અને જમીનમાં પ્રદૂષણને સાફ કરવા માટે સૂક્ષ્મ-સજીવોને પમ્પ કરી શકાય છે.

- પરિણામે, બાયોરેમેડિએશન આસપાસના સમુદાયોને અન્ય સફાઈ/શુદ્ધિકરણ પદ્ધતિઓ જેટલી અસર કરતું નથી.
- વાતાવરણમાં “ફેરફારો/સુધારાઓ”, જેમ કે મોલાસીસ, વનસ્પતિ તેલ, અથવા સામાન્ય હવા, સુક્ષ્મસજીવોને ખીલવા માટે અનુકૂળ બનાવે છે, જેથી બાયોરેમેડિએશન પ્રક્રિયા પૂર્ણ થવાને વેગ મળે છે.
- બાયોરેમેડિએશન પ્રક્રિયામાં પ્રમાણમાં ઓછા હાનિકારક સહાયક ઉત્પાદનોનું ઉત્પાદન થાય છે (મુખ્યત્વે એ હકીકતને કારણે કે અશુદ્ધિઓ અને પ્રદૂષકો પાણી અને કાર્બન ડાયોક્સાઈડ જેવા વાયુઓમાં રૂપાંતરિત થાય છે).
- મોટાભાગની સફાઈ પદ્ધતિઓ કરતા બાયોરેમેડિએશન સસ્તું છે કારણ કે તેને પૂરતા ઉપકરણો અથવા મજૂરની જરૂર હોતી નથી.

ભારતનું સૌર ઊર્જા ક્ષેત્ર

- કેન્દ્ર સરકાર ટૂંક સમયમાં જ સોલર ટેરિફ માટે નિયમો લાવશે અને નવીનીકરણીય ઊર્જાની ખરીદીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્તમાન ‘થર્મલ પાવર પર્યેઝ એગ્રીમેન્ટ્સ’ (PPAs) માં નવીનીકરણીય ઊર્જાને પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય પણ નક્કી કરશે.
- કેન્દ્ર સરકાર વર્ષ 2030 સુધીમાં સ્થાપિત પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જાની ક્ષમતા વધારીને 500 GW (ગિગાવોટ) કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.
- ‘પાવર પર્યેઝ એગ્રીમેન્ટ’ (PPA) એ બે પક્ષો વચ્ચેનો ચોક્કસ કરાર છે, જેમાં વીજ ઉત્પાદન કરતી કંપનીઓ અને વીજ વિતરણ કંપનીઓ (ડિસ્કોમ્સ)નો સમાવેશ થાય છે.

મુખ્યબિંદુ

- સંબંધિત મુદ્દાઓ:
- સોલાર પેનલ્સની ઘટતી કિંમત અને નીચા ધિરાણ ખર્ચને કારણે, ડિસેમ્બર 2020 માં સોલર ટેરિફ છેલ્લા એક દાયકામાં સતત ઘટીને યુનિટ ઈઠ 2 રૂપિયા (1 યુનિટ = 1 kWh) કરતા પણ ઓછા થઈ ગયા છે.
- સોલર ટેરિફના નીચા વલણને કારણે ઘણી કંપનીઓએ લાંબા ગાળાના વીજ ખરીદી કરારો કરવાને બદલે ટેરિફમાં વધુ ઘટાડાની રાહ જોવી પડી છે.
- આ પગલાંનું મહત્ત્વ:
- શુલ્કને પૂલ કરવાના આ પગલાથી ભવિષ્યમાં ઓછા સોલર ચાર્જ અંગે ડિસ્કોમ્સની ચિંતાઓને દૂર કરીને સૌર ઊર્જાની ખરીદીને વેગ આપવામાં મદદ મળી શકે છે.

- આગામી 4-5 વર્ષમાં લગભગ 10,000 મેગાવોટ પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જા આધારિત વીજળીને અશ્મિભૂત ઈંધણ આધારિત વીજળી સાથે જોડવાના સરકારના પગલાંથી કેટલીક ડિસ્કોમ કંપનીઓ માટે વીજ ખરીદીનો કુલ ખર્ચ ઘટાડવામાં મદદ મળશે.
- ઘણા જૂના થર્મલ પાવર પ્રોજેક્ટ્સ ઊંચા વેરિયેબલ ખર્ચને કારણે અવ્યવહારુ રહે છે અને હાલના ‘પાવર પર્યેઝ એગ્રીમેન્ટ’ હેઠળ, ડિસ્કોમ્સને નિશ્ચિત ખર્ચ ચૂકવવાની ફરજ પડે છે.
- કેન્દ્રએ નવેમ્બર 2021 માં માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી, જે થર્મલ જનરેશન કંપનીઓને કોલસા આધારિત વીજળી માટે હાલના પાવર પર્યેઝ એગ્રીમેન્ટ્સ (PPAs) હેઠળ તેમના નવીનીકરણીય ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સમાંથી ગ્રાહકોને વીજ પુરવઠો પૂરો પાડવાની મંજૂરી આપે છે, જે હેઠળ નવીનીકરણીય ઊર્જા દ્વારા કરવામાં આવતા લાભોને વીજ ઉત્પાદન અને વિતરણ કંપનીઓ વચ્ચે 50:50 ના ગુણોત્તરમાં વહેંચવામાં આવશે.

ભારતમાં સૌર ઊર્જા ક્ષેત્રની હાલની સ્થિતિ

- પરિચય:
- 30 નવેમ્બર, 2021 ના રોજ, દેશની સ્થાપિત નવીનીકરણીય ઊર્જા (RE) ક્ષમતા 150.54 ગીગાવોટ (સૌર: 48.55 ગીગાવોટ, પવન: 40.03 ગીગાવોટ, સ્મોલ હાઈડ્રોપાવર: 4.83 ગીગાવોટ, બાયો-પાવર: 10.62 ગીગાવોટ, હાઈડ્રો: 46.51 ગીગાવોટ) છે, જ્યારે તેની પરમાણુ ઊર્જા આધારિત સ્થાપિત ઊર્જા ક્ષમતા 6.78 ગીગાવોટ છે.
- ભારત વિશ્વમાં ચોથા ક્રમની સૌથી મોટી પવન ઊર્જા ક્ષમતા ધરાવે છે.
- તેનાથી કુલ બિન-અશ્મિભૂત આધારિત સ્થાપિત ઊર્જા ક્ષમતા 157.32 ગીગાવોટ થઈ છે, જે 392.01 ગીગાવોટની કુલ સ્થાપિત ઊર્જા ક્ષમતાના 40.1 ટકા છે.

બજેટ 2022-23માં પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જાને પ્રોત્સાહન

- પરિચય:
- વર્ષ 2030 સુધીમાં 280 ગીગાવોટ સ્થાપિત સૌર ક્ષમતાના મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવા માટે સ્થાનિક ઉત્પાદનને વેગ આપવા માટે શરૂ કરવામાં આવેલી ‘પ્રોડક્શન-લિન્ક્ડ ઈન્સેન્ટિવ’ (PLI) યોજના માટે વધારાની રૂ.19,500 કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવશે.
- મુદ્દા:
- વર્ષ 2022-23 માટે કેન્દ્રીય નવીન અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય (MNRE)ના બજેટ અંદાજો દર્શાવે છે કે સૌર ઊર્જા નિગમ ઓફ ઈન્ડિયા (SECI) માં રોકાણ 1,800 કરોડ રૂપિયાથી ઘટીને લગભગ 1,000 કરોડ રૂપિયા થઈ ગયું છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- SECI કેન્દ્ર સરકારનું એકમાત્ર જાહેર ક્ષેત્રનું સાહસ છે, જે સૌર ઊર્જા પર કામ કરે છે, જે હાલમાં સમગ્ર પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જા ક્ષેત્રના વિકાસ માટે જવાબદાર છે.
- વર્ષોથી, ગુણવત્તાનો અભાવ એ ભારતમાં સોલર ફોટોવોલ્ટેઈક મોડ્યુલ્સના નિર્માણ સાથેનો પ્રાથમિક મુદ્દો રહ્યો છે.
- પોલિસિલિકોનથી સોલાર પીવી મોડ્યુલો સુધીના સંપૂર્ણ સંકલિત ઉત્પાદન એકમોના તકનીકી પાસાઓથી સંબંધિત સંશોધન અને વિકાસને વધારીને આ પૂર્ણ કરી શકાય છે.
- જો કે, આવા આર એન્ડ ડી માટે કોઈ અલગ ફાળવણીની જાહેરાત કરવામાં આવી નથી.
- સંબંધિત પહેલ:
- કિસાન ઊર્જા સુરક્ષા અને ઉત્થાન મહાઅભિયાન (PM-KUSUM)
- આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર ગઠબંધન
- વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રિડ (OSOWOG)
- રાષ્ટ્રીય સૌર ઊર્જા મિશન
- રાષ્ટ્રીય ઓફશોર વિન્ડ એનર્જી પોલિસી
- રૂફટોપ સોલાર પ્રોગ્રામ ફેઝ-2
- રાષ્ટ્રીય પવન-સૌર સંકર નીતિ 2018
- હાઇડ્રોજન આધારિત ઇંધણ સેલ વાહનો

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- યોગ્ય ક્ષેત્રોને ઓળખવા: નવીનીકરણીય સંસાધનો, ખાસ કરીને પવન ઊર્જાની ક્ષમતા મેળવવાનું દરેક જગ્યાએ શક્ય નથી, તેમને ચોક્કસ સ્થાનની જરૂર હોય છે.
- આ વિશિષ્ટ સ્થળોની ઓળખ કરવી, તેને મુખ્ય ગ્રિડ અને વીજળીની વહેંચણી સાથે સંકલિત કરવી, આ ત્રણેયનું સંયોજન ભારતની પ્રગતિ સુનિશ્ચિત કરશે.
- સંશોધન : વધુ ઊર્જા એકઠી કરવા માટે કોઈ ઉકેલ શોધવાની જરૂર છે.
- કૃષિ સબસિડી: કૃષિ સબસિડીમાં સુધારો થવો જોઈએ જેથી એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે માત્ર જરૂરી માત્રામાં જ ઊર્જાનો વપરાશ થાય.
- હાઇડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ આધારિત વાહનો અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનો: જ્યારે ઊર્જા હાઇડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ આધારિત વાહનો અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોના નવીનીકરણીય સ્ત્રોતો તરફ આગળ વધવાની વાત આવે છે ત્યારે આપણે જેના પર કામ કરવાની જરૂર છે તે સૌથી યોગ્ય વિકલ્પો છે.

આર્ટિફિશિયલ ન્યુરલ નેટવર્ક

- તાજેતરમાં ગ્લોબલ આર્ટિફિશિયલ ન્યુરલ નેટવર્ક (ANN) માર્કેટ રિપોર્ટ પ્રકાશિત થયો હતો.

- તે એક પ્રકારની માહિતી બેંક છે જે બજાર વિશે તેની શરૂઆતથી લઈને તેના અંદાજિત વૃદ્ધિ વલણ સુધીની વ્યાપક માહિતી પ્રદાન કરે છે.
- હાલના અહેવાલ મુજબ, વર્ષ 2021 થી 2028 સુધીમાં એએનએન માર્કેટ અસાધારણ રીતે વધશે.

કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક શું છે?

- તે મશીન લર્નિંગનું એક મહત્વપૂર્ણ પેટાજૂથ છે જે કમ્પ્યુટર વૈજ્ઞાનિકોને વ્યૂહરચના, આગાહી અને વલણોને ઓળખવા જેવા જટિલ કાર્યોમાં મદદ કરે છે.
- તે એક કમ્પ્યુટેશનલ મોડેલ છે જે માનવ મગજમાં હાજર ચેતા કોષો જેવું જ કાર્ય કરે છે. માનવ મગજ જે રીતે માહિતીનું વિશ્લેષણ કરે છે અને પ્રક્રિયા કરે છે તેનું અનુકરણ કરવા માટે તેનો વિકાસ કરવામાં આવ્યો છે.
- તે અન્ય મશીન લર્નિંગ એલ્ગોરિથમ્સ જેવું જ નથી જે ડેટાને વ્યવસ્થિત કરે છે, પરંતુ એક અલ્ગોરિથમ છે જે તેના વપરાશકર્તાઓ દ્વારા કરવામાં આવતી અને પુનરાવર્તિત ક્રિયાઓમાંથી શીખે છે.
- તેને ન્યુરલ નેટવર્ક (NN) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. ANN એ જૈવિક ન્યુરલ નેટવર્કના કાર્યો અને રચના પર આધારિત એક ગણતરીનું મોડેલ છે.
- નેટવર્ક્સ દ્વારા પ્રસારિત થતી માહિતી કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્કના માળખાને અસર કરે છે, કારણ કે ન્યુરલ નેટવર્ક ઈનપુટ્સ અને આઉટપુટના આધારે શીખે છે અથવા તેનામાં ફેરફાર લાવે છે.
- પ્રારંભિક તબક્કે NN માં મોટી માત્રામાં ડેટા ફીડ કરવામાં આવે છે. મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં ઈનપુટ પ્રદાન કરવામાં આવે છે અને આઉટપુટ શું હોવું જોઈએ તે વિશે નેટવર્કને જાણ કરીને તાલીમ આપવામાં આવે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, ઘણા સ્માર્ટફોન ઉત્પાદકોએ તાજેતરમાં ફેસિયલ રેકગ્નિશન ટેકનોલોજીને એકીકૃત કરી છે.
- ANNમાં વધારાનો મુખ્ય ચાલક:
- કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક પ્લેટફોર્મની જમાવટને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઝડપી ડિજિટાઇઝેશન હાથ ધરવામાં આવે તેવી અપેક્ષા છે. કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક્સની વ્યાપકપણે ઉપયોગમાં લેવાતી એપ્લિકેશન એ ભવિષ્યના વિશ્લેષણનું ક્ષેત્ર છે.
- આગાહીના સમયગાળા દરમિયાન ગ્રાહકની વર્તણૂક અને વેચાણની આગાહી કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક માર્કેટની કામગીરી તરફ દોરી જશે તેવી અપેક્ષા છે.
- ANN માર્કેટર્સને ભૂતકાળના માર્કેટિંગ ઝુંબેશના વલણોને માન્યતા આપીને ઝુંબેશના પરિણામની આગાહી કરવામાં મદદ કરે છે.
- ન્યુરલ નેટવર્ક સુવિધા ટૂંકા ગાળા માટે ઉપલબ્ધ છે અને તે મુખ્યત્વે બિગ ડેટાનું મૂળ છે જેણે આ તકનીકને માર્કેટિંગના ક્ષેત્રમાં ખૂબ જ ઉપયોગી બનાવી છે.

- > ક્લાઉડ કમ્પ્યુટિંગ મોટા પાયે કમ્પ્યુટિંગ સંસાધનો પૂરા પાડે છે જે ANN માટે મોટા પાયે ડેટાને કાર્યરત કરવા માટે જરૂરી છે.
- > ANNની મર્યાદાઓ:
- > સૌથી અગત્યની તકનીકી અવરોધોમાંની એક એ છે કે નેટવર્ક તૈયાર કરવામાં જે સમય લે છે, જે ઘણીવાર જટિલ કાર્યો માટે પણ કમ્પ્યુટેશનલ પાવરના નિર્ધારિત સ્તરની માંગ કરે છે.
- > ધ્યાનમાં લેવાનું બીજું પરિબલ એ છે કે ન્યુરલ નેટવર્ક એ કમ્પ્યુટર સિસ્ટમ છે જેમાં વપરાશકર્તા સમાપ્ત ડેટાને વર્ગીકૃત કરીને પ્રતિસાદ મેળવે છે. તેઓ પ્રાપ્ત થયેલા પ્રતિભાવોને સુધારવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, પરંતુ ચોક્કસ નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયાની પહોંચનો અભાવ ધરાવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક પ્લેટફોર્મની જમાવટને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઝડપી ડિજિટાઇઝેશન હાથ ધરવામાં આવે તેવી અપેક્ષા છે. કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક્સની વ્યાપકપણે ઉપયોગમાં લેવાતી એપ્લિકેશન એ ભવિષ્યના વિશ્લેષણનું ક્ષેત્ર છે.
 2. આગાહીના સમયગાળા દરમિયાન ગ્રાહકની વર્તણૂક અને વેચાણની આગાહી કૃત્રિમ ન્યુરલ નેટવર્ક માર્કેટની કામગીરી તરફ દોરી જશે તેવી અપેક્ષા છે.
 3. ANN માર્કેટર્સને ભૂતકાળના માર્કેટિંગ ઝુંબેશના વલણોને માન્યતા આપીને ઝુંબેશના પરિણામની આગાહી કરવામાં મદદ કરે છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
- 2) ભારતના સૌર ઊર્જા ક્ષેત્ર સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. સોલાર પેનલ્સની ઘટતી કિંમત અને નીચા ધિરાણ ખર્ચને કારણે, ડિસેમ્બર 2020 માં સોલાર ટેરિફ છેલ્લા એક દાયકામાં સતત ઘટીને યુનિટ દીઠ 2 રૂપિયા (1 યુનિટ = 1 kWh) કરતા પણ ઓછા થઈ ગયા છે.
 2. સોલાર ટેરિફના નીચા વલણને કારણે ઘણી કંપનીઓએ લાંબા ગાળાના વીજ ખરીદી કરારો કરવાને બદલે ટેરિફમાં વધુ ઘટાડાની રાહ જોવી પડી છે.
 3. આગામી 4-5 વર્ષમાં લગભગ 10,000 મેગાવોટ પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જા આધારિત વીજળીને અશ્મિભૂત ઈંધણ આધારિત વીજળી સાથે જોડવાના સરકારના પગલાંથી કેટલીક ડિસ્કોમ કંપનીઓ માટે વીજ ખરીદીનો કુલ ખર્ચ ઘટાડવામાં મદદ મળશે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 3) પ્લાસ્ટિકના કચરાના પ્રદૂષણને રોકવામાં સુક્ષ્મજીવોના ઉપયોગ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. સંશોધકોએ એન્ટાર્કટિક સમુદ્રમાંથી પ્લાસ્ટિકના નમૂના એકત્રિત કર્યા હતા અને એ જાણવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે સૂક્ષ્મજીવો પ્લાસ્ટિકનું સેવન કરી રહ્યા છે કે પછી તેનો માત્ર તરાપો તરીકે ઉપયોગ કરી રહ્યા છે.
 2. ત્યારબાદ ટીમે બાયોથેરાપીની પ્રક્રિયાનો ઉપયોગ કર્યો.
 3. આ ટીમે નાઈટ્રોજન, ભેજ અને વાયુમિશ્રણવાળા સુક્ષ્મજીવાણુઓને તેમની સ્થિતિને અનુકૂળ થવામાં મદદ કરી હતી.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
- 4) ફેરબેક્સનો રોગ અને મહાકાયતા ડિસઓર્ડર સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. 'ફેરબેક્સ' રોગ અથવા મલ્ટિપલ એપિફેઝલ ડિસ્પેસિયા (MED) એ એક દુર્લભ આનુવંશિક વિકાર છે (10,000 જન્મમાંથી માત્ર 1) જે હાડકાંના વધતા ભાગોને અસર કરે છે.
 2. મહાકાયતા એક હોર્મોનલ ડિસઓર્ડર છે, જેમાં હાથ, પગ અને ચહેરા પર અસામાન્ય વૃદ્ધિ થાય છે.
 3. મહાકાયતા વિકાર મુખ્યત્વે પિચ્યુટરી ગ્રંથિ દ્વારા ઉત્પાદિત ગ્રોથ હોર્મોન (GH)ના વધુ પડતા ઉત્પાદનને કારણે થાય છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
- 5) ન્યુક્લિયર ફ્યુઝન એનર્જી સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. ન્યુક્લિયર ફ્યુઝનને એક મોટા ન્યુક્લિયસમાં ઘણા નાના ન્યુક્લિયસના સંયોજન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, જેના પછી મોટી માત્રામાં ઊર્જાનું પ્રકાશન થાય છે.
 2. તે વિભાજનની વિરુદ્ધ પ્રતિક્રિયા છે જેમાં ભારે આઈસોટોપ્સ વિભાજિત થાય છે.
 3. ફ્યુઝન એ એવી પ્રક્રિયા છે જે સૂર્ય માટે ઊર્જાનો સ્ત્રોત છે અને અનંત સ્વચ્છ ઊર્જા સ્ત્રોતો પ્રદાન કરી શકે છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

6) ઇલેક્ટ્રિક વાહનો પર કેન્દ્ર સરકારની પહેલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સરકારે 2030 સુધીમાં કાર અને ટુ-વ્હીલરના વેચાણમાં 30% ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો સમાવેશ કરવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે.
2. ટકાઉ EV ઇકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે 'નેશનલ ઇલેક્ટ્રિક મોબિલિટી મિશન પ્લાન' (NEMMP) અને 'ફાસ્ટર એડોપ્શન એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ ઓફ હાઇબ્રિડ એન્ડ ઇલેક્ટ્રિક વ્હિકલ્સ (FAME India)' જેવી પહેલ કરવામાં આવી છે.
3. દેશમાં હાઇબ્રિડ અને EVને પ્રોત્સાહન આપીને રાષ્ટ્રીય ઇંધણ સુરક્ષા હાંસલ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે NEMMP વર્ષ 2013 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, તલાટી, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

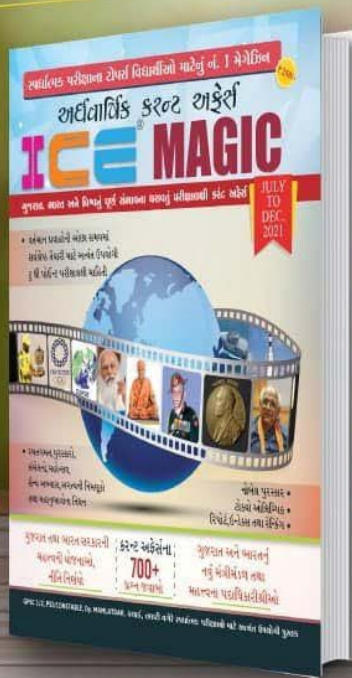
25% OFF

COMBO OFFER

COMBO BOOK

250 + 260 = ~~510~~

PRICE = 383/-

Available at

iceonline.in

ICE®

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

પોલીસ સુધારણા પર સંસદીય પેનલનો અહેવાલ

- તાજેતરમાં જ ગૃહ બાબતોની સંસદીય સ્થાયી સમિતિ દ્વારા પોલીસ-તાલીમ, આધુનિકીકરણ અને સુધારા અંગેનો અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. અહેવાલમાં જરૂરી સુધારાઓ અને પોલીસ દળો દ્વારા સામનો કરવામાં આવતા પડકારોને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે.

મુખ્યબિંદુ

- અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ:
- મહિલાઓનું ઓછું પ્રતિનિધિત્વ: પોલીસ દળમાં મહિલાઓના ઓછા પ્રતિનિધિત્વ પર પ્રતિક્રિયા આપતા રિપોર્ટમાં કેન્દ્રને રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં મહિલાઓના 33 ટકા પ્રતિનિધિત્વ સુનિશ્ચિત કરવા માટે એક રોડમેપ તૈયાર કરવાનું સૂચન કરવામાં આવ્યું છે.
- પુરુષોની ખાલી પડેલી જગ્યાઓ બદલવાની જગ્યાએ વધારાની જગ્યા બનાવીને પોલીસમાં મહિલાઓની નિમણૂક કરી શકાય છે.
- પોલીસ દળમાં સ્ત્રીઓનું ઊંચું પ્રતિનિધિત્વ સુનિશ્ચિત કરવાથી પુરુષ-સ્ત્રી પોલીસ નંબર રેશિયો સુધારવામાં પણ મદદ મળશે.
- રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ મહિલાઓને મહત્વપૂર્ણ પડકારજનક કાર્યો સોંપવા જોઈએ. વળી, રિપોર્ટમાં દરેક જિલ્લામાં ઓછામાં ઓછા એક મહિલા પોલીસ સ્ટેશનની ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- પોલીસમેનમાં સ્ટ્રેસ મેનેજમેન્ટ: રિપોર્ટમાં ઓફલાઈન અને ઓનલાઈન મોડ્યુલની ભલામણ કરવામાં આવી છે, જેથી પોલીસકર્મીઓને યોગ, કસરત, કાઉન્સેલિંગ અને સારવાર દ્વારા તણાવમુક્ત કરવામાં મદદ મળી શકે.
- કાયદાના અમલીકરણ અને તપાસ વિંગનું વિભાજન: તેમાં જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવા અને ગુનાઓની તપાસમાં પોલીસની સ્વાયત્તતા વધારવા માટે કાયદો અને વ્યવસ્થાથી તપાસને અલગ કરવાની હાકલ કરવામાં આવી હતી.
- આ કુશળતા અને વ્યાવસાયીકરણને વેગ આપશે, તપાસને ઝડપી બનાવશે અને અપરાધ સાબિત કરવાનું સરળ બનાવશે.

- વર્ચ્યુઅલ ટ્રાયલ્સ: ખાસ કરીને ઉચ્ચ જોખમવાળા જૂથોના સંદર્ભમાં, પેનલે વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા વર્ચ્યુઅલ ટ્રાયલને ટેકો આપ્યો હતો.
- આનાથી અંડરટ્રાયલ્સને કોર્ટમાં લઈ જવા માટે પોલીસ દળની જરૂરિયાત ઓછી થશે અને સંસાધનોની બચત પણ થશે.
- પોલીસની નબળી સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને સમિતિએ પોલીસકર્મીઓ માટે નબળા આવાસ અંગે નિરાશા વ્યક્ત કરી હતી અને આવાસ માટે ભંડોળ ફાળવવાની ભલામણ કરી હતી.
- 21મી સદીમાં પણ ભારતના ઘણા પોલીસ સ્ટેશનો, ખાસ કરીને અરુણાચલ પ્રદેશ, ઓડિશા અને પંજાબ જેવા સંવેદનશીલ રાજ્યોમાં, ટેલિફોન સુવિધા અથવા યોગ્ય વાયરલેસ કનેક્ટિવિટી ધરાવતા નથી.
- લોક-મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસિંગ: પોલીસ વ્યવસ્થા પારદર્શક, સ્વતંત્ર, જવાબદાર અને લોકોને અનુકૂળ હોવી જોઈએ.
- કાયદાનો ઢીલો અમલ: સમિતિ દ્વારા ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી છે કે 15 વર્ષ પછી પણ, ફક્ત 17 રાજ્યોએ કાં તો મોડેલ પોલીસ એક્ટ, 2006 ને પોતે અપનાવ્યો છે, અથવા હાલના કાયદામાં સુધારો કર્યો છે.
- પોલીસ સુધારણા પરની પ્રગતિ ધીમી રહી છે.
- એવી ભલામણ કરવામાં આવી છે કે જે રાજ્યો આધુનિકીકરણની પ્રક્રિયામાં અગ્રેસર છે અથવા પાછળ રહી ગયા છે, ગૃહ મંત્રાલય તે રાજ્યો વિશેની માહિતી સાર્વજનિક ડોમેનમાં મૂકી શકે છે.
- સામુદાયિક પોલીસ: સામુદાયિક પોલીસને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ કારણ કે તેમાં પોલીસ અને સમુદાયો વચ્ચે સહયોગાત્મક પ્રયાસનો સમાવેશ થાય છે, જ્યાં બંને ગુના અને ગુનાને લગતી સમસ્યાઓના નિરાકરણ માટે સાથે મળીને કામ કરી શકે છે.
- બોર્ડર પોલીસ ટ્રેનિંગ: રાજ્ય પોલીસ અને કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળોને સલાહ આપવી જોઈએ કે તેઓ ઘૂસણખોરી, ડ્રોનના ઉપયોગ અને માદક દ્રવ્યોની તસ્કરી અંગેની ગુપ્ત માહિતી એકઠી કરવા માટે સરહદી વિસ્તારોમાં રહેતા લોકોને તાલીમ આપે અને તેમનો સંપર્ક કરે.
- એન્ટી-ડ્રોન ટેકનોલોજીનો પૂલ: ડ્રોન માટેની પેનલે ગૃહ મંત્રાલયને નિર્દેશ આપ્યો છે કે “વહેલી તક” એન્ટી-ડ્રોન ટેકનોલોજીનો કેન્દ્રીય પૂલ બનાવવામાં આવે અને તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં તેની પહોંચ પૂરી પાડવામાં આવે.

- નાણાંના ઉપયોગમાં ઘટાડો: સમિતિએ અવલોકન કર્યું હતું કે પોલીસ આધુનિકીકરણ માટે રાજ્યો દ્વારા નાણાંના ઉપયોગમાં જે ખામી છે તેને ઓળખી કાઢવી જોઈએ.
- સમિતિએ સૂચવ્યું હતું કે ગૃહ મંત્રાલયે એક સમિતિની રચના કરવા પર વિચાર કરવો જોઈએ જે નબળી કામગીરી કરતા રાજ્યોની મુલાકાત લઈ શકે અને તેમને આયોજનબદ્ધ રીતે નાણાંનો ઉપયોગ કરવામાં મદદ કરી શકે.
- પોલીસ સુધારણાનો અર્થ:
- પોલીસ સુધારણાનો હેતુ પોલીસ સંગઠનોના મૂલ્યો, સંસ્કૃતિ, નીતિઓ અને પદ્ધતિઓમાં પરિવર્તન લાવવાનો છે.
- તેમાં લોકશાહી મૂલ્યો, માનવ અધિકારો અને કાયદાના શાસનના સંદર્ભમાં પોલીસ ફરજો બજાવવાની કલ્પના કરે છે.
- તેનો ઉદ્દેશ પોલીસ સુરક્ષા ક્ષેત્રના અન્ય ભાગો, જેમ કે અદાલતો અને સંબંધિત વિભાગો, કારોબારી, સંસદીય અથવા સ્વતંત્ર અધિકારીઓ સાથે વ્યવસ્થાપન અથવા નિરીક્ષણ જવાબદારીઓમાં સુધારો કરવાનો પણ છે.
- પોલીસિંગ ભારતીય બંધારણની અનુસૂચિ 7 ની રાજ્ય સૂચિ હેઠળ આવે છે.
- પોલીસ દળ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ:
- કોલોનિયલ હેરિટેજ: વર્ષ 1857ના બળવા બાદ અંગ્રેજો દ્વારા 1861નો પોલીસ એક્ટ ઘડવામાં આવ્યો હતો, જેથી દેશમાં પોલીસ પ્રશાસનની વ્યવસ્થા અને ભવિષ્યમાં કોઈ બળવાને અટકાવી શકાય.
- રાજકીય અધિકારીઓને જવાબદારી વિરુદ્ધ કાર્યકારી સ્વતંત્રતા: સેકન્ડ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ રિફોર્મ્સ કમિશન (2007) એ નોંધ્યું હતું કે રાજકીય કારોબારી દ્વારા ભૂતકાળમાં રાજકીય નિયંત્રણનો દુરુપયોગ પોલીસકર્મીઓને અયોગ્ય રીતે પ્રભાવિત કરવા અને વ્યક્તિગત અથવા રાજકીય હિતોની સેવા કરવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.
- મનોવૈજ્ઞાનિક દબાણ : ઘણી વખત ભારતીય પોલીસ દળમાં નીચલા દરજ્જાના પોલીસકર્મીઓને તેમના ઉપરી અધિકારીઓ દ્વારા મૌખિક રીતે હેરાન કરવામાં આવે છે અથવા તેઓ અમાનવીય પરિસ્થિતિમાં કામ કરે છે.
- લોકોની ધારણા: બીજા વહીવટી સુધારણા પંચના જણાવ્યા અનુસાર, હાલમાં પોલીસ-જનસંપર્ક પ્રત્યે અસંતોષકારક સ્થિતિ છે, કારણ કે લોકો પોલીસને ભ્રષ્ટ, અસમર્થ, રાજકીય રીતે પક્ષપાતી અને પ્રતિભાવવિહીન માને છે.
- ઓવરલોડેડ ફોર્સ: વર્ષ 2016માં મંજૂર કરાયેલો પોલીસ દળનો રેશિયો પ્રતિ લાખ વ્યક્તિએ 181 પોલીસકર્મીઓનો હતો, જ્યારે વાસ્તવિક સંખ્યા 137 હતી.
- આ યુએનના ભલામણ કરેલા દર મિલિયન વ્યક્તિઓ દીઠ 2 પોલીસ ધોરણ કરતા ઘણું ઓછું છે.
- પોલીસ દળને લગતા મુદ્દાઓ: રાજ્ય પોલીસ દળોમાં પોલીસ દળનું બંધારણ 86% છે અને તેની પાસે વ્યાપક જવાબદારીઓ છે.
- માળખાગત મુદ્દાઓ: આધુનિક પોલીસ વ્યવસ્થા માટે મજબૂત સંચાર સહાય, અત્યાધુનિક અથવા આધુનિક શસ્ત્રો અને ઉચ્ચ સ્તરની ગતિશીલતાની જરૂર પડે છે.
- જોકે, વર્ષ 2015-16ના કેગના ઓડિટ રિપોર્ટમાં રાજ્ય પોલીસ દળમાં હથિયારોની અછત જોવા મળી છે.
- સાથે જ 'બ્યૂરો ઓફ પોલીસ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ'એ પણ રાજ્ય દળો પાસે જરૂરી વાહનોના સ્ટોકમાં 30.5 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.
- સૂચન:-
- પોલીસ દળોનું આધુનિકીકરણ: પોલીસ ફોર્સિસના આધુનિકીકરણની યોજના (એમપીએફ)ની શરૂઆત 1969-70માં થઈ હતી અને છેલ્લાં થોડાં વર્ષોમાં તેમાં અનેક ફેરફારો કરવામાં આવ્યાં છે.
- જો કે, સરકાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલા નાણાંનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ થવો જરૂરી છે.
- એમપીએફ યોજનામાં નીચેની બાબતોની કલ્પના કરવામાં આવી છે:
- આધુનિક શસ્ત્રોની ખરીદી
- પોલીસ દળોની ગતિશીલતા
- લોજિસ્ટિક સપોર્ટ, પોલીસ વાયરલેસનું અપગ્રેડેશન વગેરે.
- એક રાષ્ટ્રીય ઉપગ્રહ નેટવર્ક
- રાજકીય ઇચ્છાશક્તિની જરૂર: સુપ્રીમ કોર્ટે ઐતિહાસિક પ્રકાશસિંહ કેસ (2006)માં સાત દિશા-નિર્દેશ આપ્યા હતા, જેમાં પોલીસ સુધારાના મામલે હજુ ઘણું કામ કરવાની જરૂર છે.
- જો કે, રાજકીય ઇચ્છાશક્તિના અભાવને કારણે, ઘણા રાજ્યોમાં આ નિર્દેશોનો અમલ પત્ર અને ભાવનાથી કરવામાં આવ્યો ન હતો.
- ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીમાં સુધારા: પોલીસ સુધારાની સાથે સાથે ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીમાં પણ સુધારાની જરૂર છે. આ સંદર્ભમાં મેનન અને મલીમથ સમિતિઓની ભલામણોનો અમલ થઈ શકે છે. કેટલીક મુખ્ય ભલામણો નીચે મુજબ છે:
- ગુનેગારોના દબાણને કારણે પ્રતિકૂળ બનેલા પીડિતોને વળતર આપવા માટે એક ભંડોળ બનાવવું.
- દેશની સુરક્ષાને જોખમમાં મૂકતા ગુનેગારો સાથે વ્યવહાર કરવા માટે રાષ્ટ્રીય સ્તરે એક અલગ ઓથોરિટીની સ્થાપના કરવી.
- સમગ્ર ફોજદારી પ્રક્રિયા પ્રણાલીમાં સંપૂર્ણ સુધારો.

પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે રાજ્ય સરકારો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટીતંત્રોને વિનંતી કરી છે કે તેઓ પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના હેઠળ બાજરીને સમાવવાની શક્યતાઓ ચકાસે.

ખાસ કરીને એવા જિલ્લાઓમાં કે જ્યાં બાજરીને સાંસ્કૃતિક રીતે ખોરાક તરીકે સ્વીકારવામાં આવી છે.

- નીતિ આયોગે પણ ચોખા અને ઘઉં સિવાય મધ્યાહ્ન ભોજન કાર્યક્રમ (હવે પીએમ પોષણ યોજના)માં બાજરીનો સમાવેશ કરવાની શક્યતા ચકાસવા જણાવ્યું છે.

બાજરીના લાભો

- જુવાર, બાજરી અને રાગી સહિતના બાજરી અથવા પૌષ્ટિક અનાજમાં ખનિજો અને બી-કોમ્પ્લેક્સ વિટામિન્સ તેમજ પ્રોટીન અને એન્ટિઓક્સિડેન્ટ્સ ભરપૂર માત્રામાં હોય છે, જે તેમને બાળકોના પોષક પરિણામોને સુધારવા માટે એક આદર્શ પસંદગી બનાવે છે.
- બાજરી સાથે સંકળાયેલા બહુપરિમાણીય લાભો પોષક તત્વોની સુરક્ષા, ખાદ્ય પ્રણાલીની સુરક્ષા અને ખેડૂતોના કલ્યાણ સાથે સંબંધિત સમસ્યાઓનું સમાધાન કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- આ ઉપરાંત બાજરીની ઘણી વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ તેને અનુકૂળ પાક બનાવે છે જે ભારતની વિવિધ કૃષિ-આબોહવાની પરિસ્થિતિઓને અનુકૂળ છે.
- ભારતે વર્ષ 2023ને આંતરરાષ્ટ્રીય બાજરી વર્ષ તરીકે જાહેર કરવાનો ઠરાવ રજૂ કર્યો છે, જેને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ સ્વીકાર્યો છે.

પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના

- સપ્ટેમ્બર 2021 માં, કેન્દ્રીય કેબિનેટે 1.31 ટ્રિલિયન રૂપિયાના નાણાકીય ખર્ચ સાથે સરકારી અને સરકારી-સહાયિત શાળાઓમાં ભોજન પ્રદાન કરવા માટે વડા પ્રધાનના પોષણ શક્તિ નિર્માણ અથવા પીએમ-પોષણને મંજૂરી આપી હતી.
- આ યોજનાએ શાળાઓમાં મધ્યાહ્ન ભોજન માટેના રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ અથવા મધ્યાહ્ન ભોજન યોજનાનું સ્થાન લીધું હતું.
- તેને પાંચ વર્ષ (2021-22થી 2025-26)ના પ્રારંભિક સમયગાળા માટે લોન્ચ કરવામાં આવી છે.

પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજનાની વિશેષતાઓ

- ક્વરેજ:
- પ્રાથમિક (1-5) અને ઉચ્ચ પ્રાથમિક (6-8) શાળાના બાળકો હાલમાં કામના દિવસે 100 ગ્રામ અને 150 ગ્રામ અનાજ મેળવે છે, જેથી તેમનો લઘુત્તમ પુરવઠો 700 કેલરીનો પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરી શકાય.
- તેમાં બાલવાટિકાના વિદ્યાર્થીઓ (3-5 વર્ષની વયજૂથના બાળકો) પૂર્વ-પ્રાથમિક વર્ગોના વિદ્યાર્થીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- ન્યુટ્રિશન ગાર્ડન્સ:
- સ્થાનિક આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે “સ્કૂલ ન્યુટ્રિશન ગાર્ડન” મારફતે સ્થાનિક સ્તરે ઉગાડવામાં

આવતા પોષક આહારના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે અને આ યોજનાના અમલીકરણમાં ફાર્મર પ્રોડ્યુસર્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન્સ (FPO) અને મહિલા સ્વ-સહાય જૂથોની ભાગીદારીને પણ પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.

- પૂરક પોષણ:
- નવી યોજનામાં મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ અને એનિમિયાનું પ્રમાણ વધારે હોય તેવા બાળકો માટે પૂરક પોષણની પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- તે ઘઉં, ચોખા, કઠોળ અને શાકભાજી માટે ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે કેન્દ્ર સરકારના સ્તરે તમામ પ્રતિબંધો અને પડકારોને દૂર કરે છે.
- હાલમાં જો કોઈ રાજ્ય દૂધ અથવા ઈંડા જેવા કોઈપણ ઘટકને મેનુમાં ઉમેરવાનો નિર્ણય લે છે, તો કેન્દ્ર વધારાનો ખર્ચ સહન કરતું નથી, પરંતુ હવે તે પ્રતિબંધ હટાવી લેવામાં આવ્યો છે.
- તારીખના ભોજનનો ખ્યાલ:
- ખજૂરનું ભોજન એ સમુદાય સહભાગિતાનો કાર્યક્રમ છે, જેમાં લોકો ખાસ પ્રસંગો/તહેવારોમાં બાળકોને વિશેષ ભોજન પૂરું પાડે છે.
- પ્રત્યક્ષ લાભ હસ્તાંતરણ (DBT):
- કેન્દ્ર સરકારે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં આ યોજના હેઠળ કામ કરતા રસોઈયા અને સહાયકોને વળતર આપવા માટે ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર (DBT) સિસ્ટમ તરફ વળવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે.
- આ સુનિશ્ચિત કરશે કે જિલ્લા વહીવટીતંત્ર અને અન્ય અધિકારીઓના સ્તરે કોઈ ભ્રષ્ટાચાર ન થાય.
- ન્યુટ્રિશનિસ્ટ:
- દરેક શાળામાં એક ન્યુટ્રિશનિસ્ટની નિમણૂક કરવાની હોય છે, જેની જવાબદારી એ સુનિશ્ચિત કરવાની હોય છે કે શાળામાં ‘બોડી માસ ઈન્ડેક્સ’ (BMI), વજન અને હિમોગ્લોબિનના સ્તર જેવા આરોગ્યના પાસાઓની કાળજી લેવામાં આવે.
- આ યોજનાનું સોશિયલ ઓડિટ:
- આ યોજનાના અમલીકરણનો અભ્યાસ કરવા માટે દરેક રાજ્યની દરેક શાળાઓએ યોજનાનું સોશિયલ ઓડિટ કરાવવું પણ ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું છે, જે અત્યાર સુધી તમામ રાજ્યો દ્વારા કરવામાં આવતું ન હતું.

બજારનો સમાવેશ કરવાની જરૂર

- બાળકોમાં કુપોષણ અને એનિમિયા:
- નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે (NFHS)-5 ના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતમાં છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં થોડો સુધારો થયો હોવા છતાં સ્ટેટિંગનું સ્તર ઊંચું રહ્યું છે.
- વર્ષ 2019-21માં પાંચ વર્ષથી ઓછી ઉંમરના 35.5 ટકા બાળકો સ્ટેટિંગથી પ્રભાવિત થયા હતા અને 32.1 ટકા બાળકો ઓછા વજનની સમસ્યાથી પીડાતા હતા.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- ગ્લોબલ ન્યુટ્રિશન રિપોર્ટ- 2021:
- ગ્લોબલ ન્યુટ્રિશન રિપોર્ટ (GNR, 2021) અનુસાર, ભારતે એનિમિયા અને બગાડ પર કોઈ પ્રગતિ કરી નથી.
- 5 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના 17 ટકાથી વધુ ભારતીય બાળકો બાળકોના બગાડથી પ્રભાવિત છે.
- NFHS 2019-21ના આંકડા દર્શાવે છે કે 6-59 મહિનાની વયના બાળકોમાં એનિમિયાનો સૌથી વધુ વધારો થયો હતો, તે NFHS-4 (2015-16)માં 58.6 ટકાના સ્તરે હતો અને NFHS-5માં 67.1 ટકા સુધી પહોંચ્યો હતો.
- હ્યુમન કેપિટલ ઇન્ડેક્સ:
- હ્યુમન કેપિટલ ઇન્ડેક્સમાં ભારત 174 દેશોમાંથી 116માં ક્રમે છે.
- માનવમૂડીમાં જ્ઞાન, કૌશલ્યો અને આરોગ્યનો સમાવેશ થાય છે, જેથી લોકો સમાજના ઉત્પાદક સભ્યો તરીકે તેમનું નોંધપાત્ર યોગદાન આપી શકે.
- સંબંધિત પહેલ:
- એનીમિયા મુક્ત ભારત અભિયાન
- રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા ધારો (NFSA), 2013
- પ્રધાનમંત્રી માતૃવંદના યોજના
- પોષણ અભિયાન

આગળ શું?/લવિધ્યના પગલાં

- બાળકોના પોષણ અંગેના આ ડેટાને જોતાં, ગર્ભાવસ્થાથી પાંચ વર્ષની વય સુધીના આરોગ્ય અને પોષણ કાર્યક્રમોના સમન્વય પર ભાર મૂકવો અનિવાર્ય છે.
- સુઆયોજિત અને અસરકારક સામાજિક અને વર્તણૂકીય પરિવર્તન સંચાર (એસબીસીસી) વ્યૂહરચના બનાવવી જરૂરી છે, કારણ કે લોકોની વર્તણૂક સમાજ અને પારિવારિક પરંપરાઓ પર આધારિત છે.
- કુપોષણને દૂર કરવા માટેના કાર્યક્રમો પર અસરકારક રીતે દેખરેખ રાખવી અને તેનો અમલ કરવો અને રાષ્ટ્રીય વિકાસ એજન્ડામાં બાળકોના કુપોષણમાં ઘટાડો કરવાને પ્રાધાન્ય આપવું એ સમયની માંગ છે.

પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય નાણા રાજ્ય મંત્રીએ રાજ્યસભામાં પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના (PMMY) અંગે માહિતી આપી હતી.
- કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે નાણાકીય વર્ષ 2020-21 સિવાય, યોજના હેઠળના તમામ રાષ્ટ્રીય સ્તરના લક્ષ્યાંકો તેની શરૂઆતથી સતત પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા છે.

પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના

- બિન-કોર્પોરેટ, બિન-ખેતી નાના/સૂક્ષ્મ સાહસોને રૂ. 10 લાખ સુધીની લોન આપવા માટે સરકારે વર્ષ 2015માં આ યોજના શરૂ કરી હતી.
- આ યોજના બિન-કોર્પોરેટ નાના વેપાર ક્ષેત્રને વિવિધ નાણાકીય સંસ્થાઓ જેમ કે બેંકો, નોન-બેંકિંગ નાણાકીય કંપનીઓ (NBFCs) અને માઈક્રો ફાઈનાન્સ સંસ્થાઓ (MFIs) દ્વારા ધિરાણ પૂરું પાડે છે.
- મુદ્રા એટલે કે માઈક્રો યુનિટ્સ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રિફાઈનાન્સ એજન્સી લિ. એ સરકાર દ્વારા સ્થાપિત નાણાકીય સંસ્થા છે.
- મુદ્રા લોન ત્રણ કેટેગરીમાં આપવામાં આવે છે - 'શિશુ', 'કિશોર' અને 'તરુણ':
- શિશુ: રૂ. 50,000 સુધીની લોન.
- કિશોર: 50,000 રૂપિયાથી લઈને 5 લાખ રૂપિયા સુધીની લોન.
- તરુણ: 5 લાખથી 10 લાખ રૂપિયા સુધીની લોન.

સિદ્ધિઓ

- એપ્રિલ 2015 માં તેની શરૂઆતથી PMMY હેઠળ રૂ. 32.53 કરોડથી વધુની લોનનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે.
- મુદ્રા યોજના હેઠળ, સમાજના વંચિત વર્ગોને લોન આપવામાં આવી છે જેમ કે મહિલા ઉદ્યોગસાહસિકો, SC/ST/OBC અને લઘુમતી સમુદાયોના ઉદાર લેનારાઓ વગેરે. તે નવા ઉદ્યોગસાહસિકો પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા હાથ ધરાયેલા સર્વેક્ષણ મુજબ, PMMYએ વર્ષ 2015 થી વર્ષ 2018 સુધીમાં કુલ 1.12 કરોડ વધારાની નોકરીઓ ઊભી કરવામાં મદદ કરી છે.
- રોજગારમાં અંદાજિત વૃદ્ધિ મુજબ, 1.12 કરોડમાં 69 લાખ મહિલાઓ (62 ટકા) સામેલ છે.

યોજનાને સુધારવા માટે લેવાયેલા પગલાં

- psbloansin59minutes અને Udyami Mitra પોર્ટલ દ્વારા ઓનલાઈન અરજીની જોગવાઈ.
- કેટલીક જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો (PSBs) એ PMMY હેઠળ સ્વચાલિત નિયંત્રણો સાથે એન્ડ-ટુ-એન્ડ ડિજિટલ ધિરાણ આપ્યું છે.
- હિતધારકો વચ્ચે યોજનાની દૃશ્યતા વધારવા માટે જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો અને મુદ્રા લિમિટેડ દ્વારા સઘન પ્રચાર અભિયાન.
- PSBs માં મુદ્રા નોડલ અધિકારીઓનું નામાંકન.
- PMMY વગેરેને લગતા PSB ની કામગીરીનું સમયાંતરે દેખરેખ.

વિજ્ઞાન જ્યોતિ કાર્યક્રમ

- તાજેતરમાં વિજ્ઞાન જ્યોતિ કાર્યક્રમનો બીજો તબક્કો શરૂ કરવામાં આવ્યો છે જે 100 જિલ્લાઓને આવરી લેશે. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલયના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા વિજ્ઞાન જ્યોતિ કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ ઉપરાંત, DST વિવિધ મહિલા કેન્દ્રિત કાર્યક્રમો દ્વારા વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી (S&T) માં લિંગ સમાનતા લાવવા માટે સક્રિયપણે કાર્ય કરી રહ્યું છે.

વિજ્ઞાન જ્યોતિ કાર્યક્રમની મુખ્ય વિશેષતાઓ

- તેનો હેતુ દેશમાં વિજ્ઞાન-ટેકનોલોજી, એન્જિનિયરિંગ અને ગણિત (STEM)ના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓના ઓછા પ્રતિનિધિત્વને સંબોધવાનો છે.
- પ્રથમ પગલા તરીકે, વર્ષ 2019-20 માં શાળા કક્ષાએ 'વિજ્ઞાન જ્યોતિ' શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં ધોરણ 9-12 ની ગુણવત્તાયુક્ત કન્યા વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ શિક્ષણમાં STEM અભ્યાસક્રમો કરવા અને તેમાં કારકિર્દી બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- વિજ્ઞાન જ્યોતિ શાળા કક્ષાની એટલે કે ધોરણ IX થી મેઘાવી છોકરીઓને પ્રોત્સાહિત કરવાની પરિકલ્પના કરે છે જે વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી, એન્જિનિયરિંગ અને ગણિત (STEM) જેવા તેમના અન્ડરપ્રેઝન્ટેડ ક્ષેત્રોમાં કારકિર્દી બનાવવા માટે છોકરીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે PhD સ્તર સુધી ચાલુ રહેશે.
- નવોદય વિદ્યાલય સમિતિ (NVS), શિક્ષણ મંત્રાલયની સ્વાયત્ત સંસ્થા, વિજ્ઞાન જ્યોતિના અમલીકરણ ભાગીદાર છે. NVS પાસે ભારતના 600 થી વધુ જિલ્લાઓમાં જવાહર નવોદય વિદ્યાલય (JNVs) નું નેટવર્ક છે.

અન્ય સંબંધિત સરકારી પહેલો

- મહિલા સાયન્ટિસ્ટ સ્કીમ: કારકિર્દીમાં બ્રેક સાથે મહિલાઓને મદદ કરવા માટે.
- STEM પ્રોગ્રામમાં મહિલાઓ માટે ઈન્ડો-યુએસ ફેલોશિપ: આ અંતર્ગત મહિલા વૈજ્ઞાનિકો યુએસમાં સંશોધન પ્રયોગશાળાઓમાં કામ કરી શકે છે.
- મહિલા યુનિવર્સિટીઓ (ક્યુરી) પ્રોગ્રામમાં નવીનતા અને શ્રેષ્ઠતા માટે યુનિવર્સિટી સંશોધનનું એકીકરણ: R&D ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં સુધારો કરવા અને મહિલા યુનિવર્સિટીઓમાં વિજ્ઞાન અને તકનીકમાં શ્રેષ્ઠતા માટે અત્યાધુનિક સંશોધન સુવિધાઓ સ્થાપિત કરવી.

- જેન્ડર એડવાન્સમેન્ટ ફોર ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (GATI) પ્રોગ્રામ: જેન્ડર એડવાન્સમેન્ટ ફોર ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (GATI) STEM માં લિંગ સમાનતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે એકંદર ચાર્ટર અને માળખું બનાવશે.
- નવી શિક્ષણ નીતિ અને વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને નવીનતા નીતિ STEM ક્ષેત્રમાં મહિલાઓની સંખ્યા વધારવામાં મદદ કરવા માટે ટૂંકા ગાળામાં ઝડપી પ્રગતિ કરવા માટે વસ્તી વિષયક ડિવિડન્ડનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- વધુમાં, DST એ મહિલા યુનિવર્સિટીઓમાં આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ (AI) પ્રયોગશાળાઓ પણ સ્થાપી છે, જેમાં AI નવીનતાઓને પ્રોત્સાહન આપવા અને ભવિષ્યમાં AI-આધારિત નોકરીઓ માટે કુશળ માનવબળનું નિર્માણ કરવાના ધ્યેય સાથે.

ઓપરેશન આહટ અને માનવ તસ્કરી

- તાજેતરમાં રેલ્વે પ્રોટેક્શન ફોર્સ (RPF) દ્વારા માનવ તસ્કરીને રોકવા માટે દેશવ્યાપી અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- 'ઓપરેશન AAHT' હેઠળ તમામ લાંબા અંતરની ટ્રેનો/માર્ગો પર વિશેષ ટીમો તૈનાત કરવામાં આવશે, જેમાં પીડિતોને, ખાસ કરીને મહિલાઓ અને બાળકોને તસ્કરોના ચુંગાલમાંથી બચાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવશે.
- નેશનલ કાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરો દર વર્ષે સરેરાશ માનવ તસ્કરીના લગભગ 2,200 કેસ નોંધે છે.

મુખ્યબિંદુ

- ઓપરેશન આહટ વિશે:
- ભારતીય રેલ્વે, જે દરરોજ (રોગચાળા પહેલા) 23 મિલિયનથી વધુ મુસાફરોનું પરિવહન કરે છે, તે મોટી સંખ્યામાં મહિલાઓ અને બાળકોની દાણચોરી કરતા શંકાસ્પદ લોકો માટે સૌથી મોટું, સૌથી ઝડપી અને સૌથી વિશ્વસનીય કેરિયર છે.
- ઓપરેશન AAHT અંતર્ગત ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ઈન્ટેલિજન્સ નેટવર્કનો ઉપયોગ પીડિતો, સ્ત્રોતો, માર્ગો, ગંતવ્ય સ્થાનો, શકમંદો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી લોકપ્રિય ટ્રેનો, કેરિયર્સ/એજન્ટ્સ, કિંગપિન વગેરેને ઓળખવા અને અન્ય કાયદા-અનફોર્સમેન્ટ એજન્સીઓ સાથે વાતચીત કરવા માટે થાય છે. કડીઓ એકત્રિત કરવા, મેચ કરવા અને વિશ્લેષણ કરવા માટે. શેર કરવા માટે.
- આ હેઠળ, RPF આ ખતરાને રોકવામાં સ્થાનિક પોલીસને મદદ કરવા માટે સમગ્ર રાજ્યોમાં સેતુ તરીકે કામ કરી શકે છે.
- આ ઉપરાંત, નેપાળ, બાંગ્લાદેશ અને મ્યાનમારની સરહદે આવેલા જિલ્લાઓમાંથી આવતી ટ્રેનો પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને માનવ તસ્કરીની ડિજિટલ પદ્ધતિઓ શોધવા માટે સાયબર સેલ દ્વારા વેબ/સોશિયલ મીડિયાનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- માનવોની હેરાફેરી:
- માનવ તસ્કરી, જેને વ્યક્તિઓની હેરાફેર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ગુલામીનું આધુનિક સ્વરૂપ છે જેમાં મજૂરી, જાતીય શોષણ અને આવી પ્રવૃત્તિઓના ગુનેગારોને આર્થિક લાભના હેતુસર બળ અથવા કપટ દ્વારા વ્યક્તિઓના ગેરકાયદેસર પરિવહનનો સમાવેશ થાય છે.
- માનવ તસ્કરી એ ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ અને બાળકોના જાતીય શોષણ, બળજબરીથી લગ્ન, ઘરેલુ ગુલામી, અંગ પ્રત્યારોપણ, માદક દ્રવ્યોની હેરાફેરી વગેરે માટેનો સંગઠિત અપરાધ છે અને માનવ અધિકારોના ઉલ્લંઘનનું સૌથી વિકૃત સ્વરૂપ છે.
- સર્વસંમત અભિપ્રાય મુજબ, દેશો વચ્ચે દાણચોરી ખૂબ વ્યાપક છે, પરંતુ યુએનઓડીસીના અહેવાલ મુજબ, લગભગ 60% દાણચોરી દેશોમાં આંતરિક રીતે થાય છે.
- ભારતમાં પરિસ્થિતિ: હાલમાં માનવ તસ્કરીથી સૌથી વધુ પ્રભાવિત રાજ્ય પશ્ચિમ બંગાળ છે ત્યારબાદ છત્તીસગઢ, ઝારખંડ અને આસામ આવે છે.

સમૃદ્ધ પહેલ

- અટલ ઈનોવેશન મિશન (એઆઈએમ), નીતિ આયોગ અને યુએસ એજન્સી ફોર ઈન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ (યુએસએડ) એ 'સસ્ટેઇનેબલ એક્સેસ ટુ માર્કેટ્સ એન્ડ રિસોર્સિસ ફોર ઈનોવેટિવ ડિલિવરી ઓફ હેલ્થ કેર' (સમૃદ્ધ) પહેલ હેઠળ નવી ભાગીદારીની જાહેરાત કરી હતી.
- આ સમજૂતી કોવિડ-19ની હાલ ચાલી રહેલી ત્રીજી લહેર માટે અસરકારક ટેકો પૂરો પાડવાના સામાન્ય ઉદ્દેશ સાથે હેલ્થકેર પરિદ્રશ્યમાં નવીનતાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે તથા ભવિષ્યમાં ફાટી નીકળવાની અને આરોગ્યની કટોકટી માટે એક આરોગ્ય તંત્રનું નિર્માણ કરશે.
- 1 જાન્યુઆરી, 2015ના રોજ આયોજન પંચના સ્થાને એક નવી થિંક ટેન્ક - નીતિ આયોગની રચના કરવામાં આવી હતી, જેમાં 'સહકારી સંઘવાદ'ની ભાવનાનો પડઘો પાડતી વખતે 'મહત્તમ શાસન, લઘુત્તમ સરકાર'ના વિઝન માટે 'બોટમ-અપ' અભિગમ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- દેશમાં નવીનતા અને ઉદ્યોગસાહસિકતાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે નીતિ આયોગ દ્વારા સ્થાપિત એઆઈએમ એ એક મોટી પહેલ છે.

સમૃદ્ધ પહેલ

- સમૃદ્ધ પહેલ વિશે:
- વર્ષ 2020 માં, યુએસએઈડ અને ભારત સરકારના શૈક્ષણિક અને ખાનગી ક્ષેત્રના હિસ્સેદારોએ બજાર-આધારિત આરોગ્ય ઉકેલો બનાવવા અને ઝડપથી વધારવા માટે જાહેર અને પરોપકારી ભંડોળને વાણિજ્યિક મૂડી સાથે જોડવા માટે એક નવીન સમૃદ્ધ મિશ્રિત નાણાકીય સુવિધા વિકસાવી હતી.

- સંમિશ્રિત નાણાકીય સુવિધા એ ધિરાણ તરફનો અભિગમ છે, જેમાં જાહેર અને પરોપકારી સ્ત્રોતો (દા.ત. અનુદાન અને સબસિડીકૃત મૂડી)માંથી ઉત્તરિત ધિરાણનો ઉપયોગ સામાજિક ધ્યેયો અને પરિણામો હાંસલ કરવા માટે ખાનગી ક્ષેત્રમાંથી વધારાના રોકાણને આકર્ષવા માટે થાય છે.
- એનાથી ટાયર 2 અને 3 શહેરો તથા ગ્રામીણ અને આદિવાસી વિસ્તારોમાં નબળાં બાળકો માટે વાજબી અને ગુણવત્તાયુક્ત સ્વાસ્થ્ય સારસંભાળની સુલભતામાં સુધારો થશે.
- આ પહેલનો અમલ આઈપીઈ ગ્લોબલ (કંપની) દ્વારા સંચાલિત ટેકનિકલ સપોર્ટ યુનિટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે.
- લક્ષ્ય:
- તાત્કાલિક, મધ્યમ અને લાંબા ગાળે આરોગ્ય કટોકટીને પ્રોત્સાહન આપીને આરોગ્ય સુવિધાઓમાં પુરવઠા-બાજુના અંતરને ઘટાડવું.
- નવીન અને બજાર-આધારિત આરોગ્ય ઉકેલોને ઝડપથી આગળ ધપાવો અને અપનાવો.
- ઉચ્ચ અસરવાળા આરોગ્ય ઉકેલોને પ્રોત્સાહન આપીને ટકાઉ આરોગ્ય પ્રણાલીના નિર્માણ માટે સંસાધનોની ગતિશીલતા.
- સંવેદનશીલ વસ્તી માટે સામુદાયિક સ્તરે સ્થાનિક અને વ્યાપક ઉકેલોને પ્રોત્સાહન આપવું.
- મહત્વ:
- અટલ ઈનોવેશન મિશન અને સમૃદ્ધ લઘુ અને મધ્યમ સ્વાસ્થ્ય સાહસોમાં વાણિજ્યિક રોકાણમાં અવરોધો દૂર કરવા પરોપકારી મૂડી અને જાહેર ક્ષેત્રનાં સંસાધનોનો ઉપયોગ તે વધારવામાં આવશે અને આરોગ્યસંભાળ ઉકેલો માટે રોકાણ કરવામાં આવશે.
- આ નવી ભાગીદારીથી વંચિતોની વસતિ સુધી પહોંચવા માટે અમીરોનાં પ્રયાસોમાં વધારો થશે તથા નવીનતા અને ઉદ્યોગસાહસિકતામાં અટલ ઈનોવેશન મિશનની કુશળતાનો લાભ મળશે.

તે સમૃદ્ધ પ્રોગ્રામથી કેવી રીતે અલગ છે?

- ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય (એમઈઆઈટીવાય) એ ઓગસ્ટ 2021 માં 'પ્રોડક્ટ ઈનોવેશન, ગ્રોથ એન્ડ ગ્રોથ (SAMRIDH)' પ્રોગ્રામ માટે એમઈઆઈટીવાયના સ્ટાર્ટ-અપ એક્સિલરેટર્સ લોન્ચ કર્યાં હતાં.
- ભારતીય સોફ્ટવેર પ્રોડક્ટ સ્ટાર્ટ-અપ્સ માટે તેમના ઉત્પાદનો અને વ્યવસાયને વધારવાના ઉદ્દેશ સાથે સલામત રોકાણ માટે અનુકૂળ પ્લેટફોર્મ ઊભું કરવા માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

ભારતમાં હાલની હેલ્થકેર સ્થિતિ

- જો કે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં ભારતનું આરોગ્ય સંભાળ ક્ષેત્ર ઝડપથી વિકસ્યું છે (22 ટકાનો સંયુક્ત વાર્ષિક વિકાસ દર), કોવિડ-19 નબળા આરોગ્ય પ્રણાલી, ગુણવત્તાયુક્ત ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ગુણવત્તાયુક્ત સેવા વિતરણના અભાવ જેવા પડકારો તરફ દોરી ગયું છે.
- જીડીપીમાં ભારતનો હેલ્થકેર ખર્ચ આશરે 3.6 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે, જેમાં આઉટ ઓફ પોકેટ અને જાહેર ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.
- કેન્દ્ર અને રાજ્યનો કુલ સરકારી ખર્ચ જીડીપીના 1.29 ટકા છે.
- બ્રિક્સ દેશોની દ્રષ્ટિએ ભારત સૌથી ઓછો ખર્ચ કરે છે: બ્રાઝિલ સૌથી વધુ (9.2 ટકા) ખર્ચ કરે છે, ત્યારબાદ દક્ષિણ આફ્રિકા (8.1 ટકા), રશિયા (5.3 ટકા) અને ચીન (5 ટકા)નો નંબર આવે છે.
- ભારત સરકારે સરકાર દ્વારા પ્રાયોજિત વિશ્વની સૌથી મોટી નોન-કોન્ટ્રિબ્યુટરી હેલ્થ ઈન્શ્યોરન્સ સ્કીમ 'આયુષ્માન ભારત-પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના' (એબી-પીએમજેએવાય) શરૂ કરી છે, જે ગરીબ અને નબળા પરિવારો માટે ગૌણ અને તૃતીયક હેલ્થકેર સુવિધાઓમાં હેલ્થકેરની સુલભતાને સક્ષમ બનાવે છે.

કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી ઇન્ડેક્સ

- તાજેતરમાં ઈન્ડિયન નેશનલ સેન્ટર ફોર ઓશન ઈન્ફોર્મેશન સર્વિસીસ (INCOIS)એ રાજ્યોના સ્તરે સમગ્ર ભારતીય દરિયાકિનારા માટે કોસ્ટલ વલરેબિલિટરીનું મૂલ્યાંકન કર્યું છે.
- 1:1,00,000ના સ્કેલ પર 156 નકશાઓ સાથેના એટલાસનું કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી ઇન્ડેક્સ (CVI)ની તૈયારી માટે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે.

કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી

- કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી એ એક અવકાશી ખ્યાલ છે જે એવા લોકો અને સ્થાનોને ઓળખે છે જે દરિયાકાંઠાના જોખમો દ્વારા ઉભી થતી સમસ્યાઓ માટે સંવેદનશીલ હોય છે.
- દરિયાકાંઠાના વાતાવરણને લગતા વિવિધ જોખમો, જેમ કે દરિયાકાંઠાના તોફાનો, દરિયાઈ સપાટીમાં વધારો અને ધોવાણ દરિયાઈ ભૌતિક, આર્થિક અને સામાજિક વ્યવસ્થાઓ માટે ગંભીર જોખમો ઉભા કરે છે.

કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી ઇન્ડેક્સ

- આ નકશાઓ ભારતીય દરિયાકિનારા માટેના ભૌતિક અને ભૌગોલિક પરિમાણોના આધારે ભવિષ્યમાં દરિયાની સપાટીમાં વધારાને કારણે દરિયાકાંઠાના જોખમોને નિર્ધારિત કરશે.

- 'કોસ્ટલ લાયબિલિટરી ઇન્ડેક્સ' સાપેક્ષ જોખમનો ઉપયોગ કરે છે, જે અનુસાર દરિયાની સપાટીમાં વધારો નીચેના માપદંડોના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે:
- ટાઈડલ વિસ્તાર
- દરિયાના મોજાની ઊંચાઈ
- દરિયાકિનારાનો ઢાળ
- દરિયાકાંઠાની ઊંચાઈ
- દરિયાકિનારો બદલવાનો દર
- ભૂસ્તરશાસ્ત્ર
- દરિયાઈ-સપાટીના સાપેક્ષ ફેરફારનો ઐતિહાસિક દર

કોસ્ટલ મલ્ટી-હેઝાર્ડ વલરેબિલિટરી મેપિંગ

- ઉપરોક્ત માપદંડોનો ઉપયોગ કરીને કોસ્ટલ મલ્ટી-હેઝાર્ડ વલરેબિલિટરી મેપિંગ (MHVM) પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ પરિમાણોનું સંશ્લેષણ એકંદર જોખમ ક્ષેત્રને શોધવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું જે ભારે પૂરની ઘટનાઓને કારણે દરિયાકાંઠાના નીચાણવાળા વિસ્તારોમાં ડૂબી શકે છે.
- એમએચવીએમનું આ મેપિંગ ભારતની સમગ્ર મુખ્ય ભૂમિ માટે 1:25,000ના સ્કેલ પર કરવામાં આવ્યું હતું.

કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી સૂચકાંકનું મહત્વ

- કોસ્ટલ વલરેબિલિટરીનું મૂલ્યાંકન દરિયાકાંઠાની આપત્તિ વ્યવસ્થાપન અને સ્થિતિસ્થાપક દરિયાકિનારાના નિર્માણ માટે ઉપયોગી માહિતી હોઈ શકે છે.
- ભારત 7516.6 કિમીનો દરિયા કિનારો ધરાવે છે, એટલે કે ભારતીય મુખ્ય ભૂમિના દરિયાકિનારાની લંબાઈ 6100 કિમી છે અને ભારતીય ટાપુઓના દરિયાકિનારાની લંબાઈ 1197 કિમી છે જે 13 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો)ને સ્પર્શે છે.

INCOIS

- INCOIS એ પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય (MoES) હેઠળ એક સ્વાયત્ત સંસ્થા છે.
- તે હૈદરાબાદમાં સ્થિત છે અને તેની સ્થાપના વર્ષ 1999 માં કરવામાં આવી હતી અને તે પૃથ્વી સિસ્ટમ વિજ્ઞાન સંગઠન (MoES), નવી દિલ્હીનો એકમ છે.
- ESSO તેની નીતિઓ અને કાર્યક્રમો માટે પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય (એમઓઈએસ)ની એક્ઝિક્યુટિવ શાખા તરીકે સેવા આપે છે.
- વૈજ્ઞાનિક સમુદાયના સતત દરિયાઈ નિરીક્ષણ દ્વારા વ્યવસ્થિત અને કેન્દ્રિત સંશોધન માટે તેમજ સમાજ, ઉદ્યોગ, સરકારી એજન્સીઓને શક્ય તેટલી શ્રેષ્ઠ સમુદ્રી માહિતી અને સલાહકાર સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે તે આવશ્યક છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsappicerajkotofficial
join official telegram channel

'એક્સિલરેટેડ વિજ્ઞાન' યોજના

- તાજેતરમાં જ સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ રિસર્ચ બોર્ડ (SERB)એ સમર સેશન માટે 'એક્સિલરેટેડ સાયન્સ' સ્કીમના પ્રોગ્રામ 'પ્રયેશ' હેઠળ અરજીઓ મંગાવી છે.
- 'સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ રિસર્ચ બોર્ડ' (SERB) એ કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલયના વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ (DST) ની સ્વાયત્ત સંસ્થા છે.

'પ્રવેગક વિજ્ઞાન' યોજના

- 'એક્સિલરેટેડ સાયન્સ' (AV) યોજનાનો આશય વૈજ્ઞાનિક સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવાનો અને એક વૈજ્ઞાનિક કાર્યબળનું સર્જન કરવાનો છે, જે સંશોધન કારકિર્દી અને જ્ઞાન-આધારિત અર્થતંત્રમાં સાહસ કરી શકે.
- 'એક્સિલરેટેડ સાયન્સ' (AV) યોજનાનો ઉદ્દેશ દેશમાં સંશોધન આધારને વિસ્તૃત કરવાનો છે, જેમાં ત્રણ વ્યાપક ધ્યેયોનો સમાવેશ થાય છે - તમામ વૈજ્ઞાનિક તાલીમ કાર્યક્રમોનું એકત્રીકરણ/એકત્રીકરણ, હાઈ-એન્ડ ઓરિએન્ટેશન વર્કશોપની રજૂઆત અને તાલીમ અને કૌશલ્ય ઇન્ટર્નશિપ માટે તકો ઊભી કરવી.

'એક્સિલરેટેડ વિજ્ઞાન' યોજનાના ઘટકો

- અભ્યાસ (ABHYAAS):
- અભ્યાસ (ABHYAAS): 'એક્સિલરેટેડ સાયન્સ' એ આ યોજનાનો મુખ્ય ઘટક છે, જેનો હેતુ અનુસ્નાતક અને પીએચડી વિદ્યાર્થીઓને તેમના સંબંધિત વિષયોમાં કૌશલ્ય વિકસાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે. આ કાર્યક્રમનાં બે પેટા ઘટકોમાં 'કાર્યશાળા' (KARYASHALA) અને 'વૃત્તિકા' (VRITIKA) સામેલ છે.
- આ ખાસ કરીને સંશોધકો માટે મહત્વપૂર્ણ છે, જેમની પાસે શીખવાની ક્ષમતાઓ/સુવિધાઓ/માળખાગત સુવિધાઓ સુધી પહોંચવાની મર્યાદિત તકો છે.
- સંમોહન (SAMMOHAN) ઘટકો: 'હિપ્રોસિસ' ઘટક કાર્યક્રમના 2 પેટા-ઘટકો સંયોજિકા (SAONJIKA) અને સંગોષ્ટી (SANGOSHTI) છે.
- સંયોજિકા (SAONJIKA): તેનો હેતુ વિજ્ઞાન અને તકનીકીમાં ક્ષમતા નિર્માણ પ્રવૃત્તિઓની સૂચિ બનાવવાનો છે.
- સંગોષ્ટી (SANGOSHTI) : આ સેમિનાર એક એવો કાર્યક્રમ છે જેનું સંચાલન અગાઉ એસઈઆરબી દ્વારા કરવામાં આવતું હતું.

આ પ્રકારની પહેલોની પ્રાસંગિકતા

- ક્ષમતા નિર્માણ: એવીના તમામ પેટા-ઘટકો દ્વારા વિવિધ શાખાઓમાં વિકસિત કુશળ માનવશક્તિનો ડેટાબેઝ ક્ષમતા નિર્માણમાં મદદ કરશે.
- સામાજિક જવાબદારી: આ યોજના દેશમાં વૈજ્ઞાનિક સમુદાયની સામાજિક જવાબદારી પ્રાપ્ત કરવા માટે પણ પ્રયત્નશીલ છે.

વર્ષ 2022-23 માટે બજેટમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીને

પ્રોત્સાહન આપવાની પહેલ

- નેશનલ રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન માટે પાંચ વર્ષમાં રૂ.50,000 કરોડના ખર્ચની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- આ સુનિશ્ચિત કરશે કે દેશની એકંદર સંશોધન પ્રણાલીને મજબૂત કરવામાં આવે અને રાષ્ટ્રીય પ્રાથમિકતા ધરાવતા ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે.
- બજેટમાં સરકાર સમર્થિત આર એન્ડ ડી સંસ્થાઓ, યુનિવર્સિટીઓ અને કોલેજો વચ્ચે વધુ સારા સંકલનનું નિર્માણ કરવા તેમજ તેમની આંતરિક સ્વાયત્તતા જાળવવા માટે નવ શહેરોમાં છત્ર માળખાની સ્થાપના કરવાની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- તેનું સંકલન શિક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવશે અને આ હેતુ માટે અમુક ગ્રાન્ટની રકમ અલગ રાખવામાં આવશે.
- ફેબ્રુઆરી 2020 ની બજેટની જાહેરાત મુજબ, બાયોટેકનોલોજી વિભાગ ઉર્જિત કલસ્ટર્સ (યુનિવર્સિટી રિસર્ચ જોઈન્ટ ઇન્ડસ્ટ્રી ટ્રાન્સલેશન કલસ્ટર્સ) નો અમલ કરી રહ્યું છે, જેની સ્થાપના 10 સ્થળોએ કરવામાં આવી રહી છે.
- આ છત્ર માળખાની પ્રવૃત્તિઓને પૂરક બનાવશે.

નથી રોશની યોજના

- તાજેતરમાં જ રાજ્યસભામાં લઘુમતી બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું છે કે સરકારે છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં (2018-19થી 2020-21) નઈ રોશની યોજના હેઠળ 26 કરોડ રૂપિયા મંજૂર કર્યા છે, જેના દ્વારા લગભગ એક લાખ મહિલાઓને તાલીમ આપવામાં આવી છે.

મુખ્યબિંદુ

- નવા લાઈટ પ્લાન વિશે:
- ન્યૂ રોશની લઘુમતી મહિલાઓ માટે નેતૃત્વ વિકાસ કાર્યક્રમ છે, જે 18થી 65 વર્ષની વય જૂથની લઘુમતી સમુદાયોની મહિલાઓ માટે કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે.
- તેની શરૂઆત 2012-13માં કરવામાં આવી હતી.
- આ યોજનાનો ઉદ્દેશ લઘુમતી મહિલાઓ, તેમના પડોશીઓ અને એક જ ગામ/વિસ્તારમાં રહેતા અન્ય સમુદાયોમાં તમામ સ્તરે સરકારી વ્યવસ્થાઓ, બેંકો અને અન્ય સંસ્થાઓ સાથે

આદાનપ્રદાન કરવા માટે જ્ઞાન, સાધનો અને તકનીકી પ્રદાન કરીને વિશ્વાસ જગાવવાનો છે.

- તે દેશભરની એનજીઓ, સિવિલ સોસાયટીઓ અને સરકારી સંસ્થાઓની મદદથી ચલાવવામાં આવે છે.
- તેમાં મહિલાઓનું નેતૃત્વ, શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો, સ્વાસ્થ્ય અને સ્વચ્છતા, સ્વચ્છ ભારત, નાણાકીય સાક્ષરતા, જીવન કૌશલ્ય, મહિલાઓના કાયદાકીય અધિકારો, ડિજિટલ સાક્ષરતા અને સામાજિક અને વર્તણૂકીય પરિવર્તનની હિમાયત જેવા વિવિધ તાલીમ મોડ્યુલનો સમાવેશ થાય છે.
- યોજનાનું મહત્વ:
- મહિલા સશક્તિકરણ માત્ર સમાનતા માટે જ નહીં, પરંતુ ગરીબી નિવારણ, આર્થિક વિકાસ અને નાગરિક સમાજને મજબૂત કરવા માટે પણ આવશ્યક છે.
- ગરીબીથી પીડિત મહિલાઓ અને બાળકો હંમેશાં સૌથી વધુ પીડિત હોય છે અને તેમને ટેકાની જરૂર હોય છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીઓનું સશક્તિકરણ વધુ મહત્વનું છે કારણ કે ઘરોમાં તેઓ તેમના સંતાનોને ઉછેરે છે, પોષે છે.
- તે લઘુમતી મહિલાઓને તેમના ઘર અને સમુદાયની મર્યાદામાંથી બહાર નીકળવામાં મદદ કરે છે અને તેઓ નેતૃત્વની ભૂમિકા ભજવે છે અને સામૂહિક અથવા વ્યક્તિગત રીતે સેવાઓ, સુવિધાઓ, કૌશલ્યોની સુલભતા મેળવીને તેમના અધિકારોનો દાવો કરે છે, આ ઉપરાંત જીવન અને જીવનની સ્થિતિ સુધારવા માટે સરકારના વિકાસ લાભો પર તેમનો યોગ્ય હિસ્સો હોવાનો દાવો કરે છે.
- લઘુમતી મહિલાઓને લગતી અન્ય યોજનાઓ:
- ગરીબ નવાઝ રોજગાર યોજના
- શીખો અને કમાવો
- બેગમ હઝરત મહલ કન્યા શિષ્યવૃત્તિ
- નયી મંડિલ
- ઉસ્તાદ (વિકાસ માટે પરંપરાગત કળા/હસ્તકળાઓમાં કૌશલ્ય અને તાલીમનું અપગ્રેડેશન)

પાવરથોન-2022

- હાલમાં જ કેન્દ્રીય ઉર્જા મંત્રાલયે પાવરથોન-2022ની શરૂઆત કરી હતી.

પાવરથોન-2022 વિશે

- આ એક હેકાથોન સ્પર્ધા છે, જે રિવેમ્ડ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સેક્ટર સ્કીમ (RDSS) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવી છે, જેનો ઉદ્દેશ વીજ વિતરણમાં જટિલ સમસ્યાઓનું સમાધાન કરવા માટે ટેકનોલોજી સંચાલિત સમાધાન શોધવાનો છે.
- હેકાથોનમાં સ્ટાર્ટ-અપ્સ, ટેકનોલોજી સોલ્યુશન્સ પ્રોવાઈડર્સ (TSPs), શૈક્ષણિક અને સંશોધન સંસ્થાઓ, ઉપકરણ

ઉત્પાદકો, રાજ્ય વીજ એકમો અને રાજ્ય અને કેન્દ્રીય વીજ ક્ષેત્રની અન્ય સંસ્થાઓની ભાગીદારી હશે.

- આ હેકાથોન નવ થીમ ધરાવે છે: માગ/લોડની આગાહી, કુલ ટેકનિકલ અને વાણિજ્યિક (AT&C)ના નુકસાનમાં ઘટાડો, ઊર્જા ચોરીની શોધ, ડિસ્ટ્રિબ્યુશન ટ્રાન્સફોર્મર (DT) નિષ્ફળતાનો અંદાજ, મિલકતનું નિરીક્ષણ, વનસ્પતિ વ્યવસ્થાપન, ગ્રાહકના અનુભવમાં વધારો, પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જાનું સંયોજન અને વીજ ખરીદીનું ઓપ્ટિમાઇઝેશન.

RDSS શું છે?

- જુલાઈ 2021 માં, આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિએ ડિસ્કોમ્સ (ખાનગી ક્ષેત્રની ડિસ્કોમ્સ સિવાય) ની કાર્યકારી ક્ષમતા અને નાણાકીય સ્થિરતામાં સુધારો કરવા માટે મંજૂરી આપી હતી.
- તે ડિસ્કોમ્સ (વીજ વિતરણ કંપનીઓ)ના પુરવઠા માટે માળખાગત સુવિધાને મજબૂત કરવા માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે.
- ઈન્ટિગ્રેટેડ પાવર ડેવલપમેન્ટ સ્કીમ, દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના અને પ્રધાનમંત્રી સહજ બિજલી હર ઘર યોજના જેવી વર્તમાન વીજ ક્ષેત્રની તમામ સુધારણા યોજનાઓને આ છત્રી કાર્યક્રમમાં ભેળવી દેવામાં આવશે.
- આ યોજના 2025-26 સુધી ઉપલબ્ધ રહેશે.
- આરડીએસએસ સુધારા આધારિત અને પરિણામ સાથે જોડાયેલી યોજના છે અને આરડીએસએસનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એટીએન્ડસીનાં નુકસાનને 12-15 ટકા સુધી ઘટાડવાનો, વર્ષ 2024-25 સુધીમાં મહેસૂલી ખર્ચનાં તફાવતને દૂર કરવાનો તથા વીજ પુરવઠાની ગુણવત્તા અને વિશ્વસનીયતામાં સુધારો કરવાનો છે.

વીજ ક્ષેત્રને લગતી અન્ય યોજનાઓ શું છે?

- પ્રધાનમંત્રી સહજ બિજલી હર ઘર યોજના (સૌભાગ્ય)
- સંકલિત વીજ વિકાસ યોજના
- દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (DDUGJY)
- ગૌરવ (ગ્રામીણ વિદ્યુતીકરણ) એપ
- બ્રાઈટ ડિસ્કોમ એથ્યોરન્સ સ્કીમ
- '4 Es'માં સુધારેલી ટેરિફ નીતિ

વંદે ભારત ટ્રેન

- વર્ષ 2022-2023 માટે કેન્દ્રીય બજેટમાં નાણામંત્રીએ આગામી ત્રણ વર્ષમાં 400 નવી વંદે ભારત ટ્રેન બનાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- 400 ટ્રેનના નિર્માણમાં 50,000 કરોડ રૂપિયાના રોકાણની આશા છે, જ્યારે વર્તમાન વંદે ભારત પર 2018ના ખર્ચે ટ્રેન

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

દીઠ 16 બોગી સેટના દરે 106 કરોડ રૂપિયાનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે.

- નવી ટ્રેનો શરૂ કરવાનો પ્રસ્તાવ વર્ષ 2023 માં સ્વતંત્રતા દિવસ સુધીમાં ભારતભરમાં 75 વંદે ભારત ટ્રેનોના સંચાલનને સક્ષમ બનાવવા માટે હાલમાં ચાલી રહેલી યોજના ઉપરાંત છે.

મુખ્યબિંદુ

- વંદે ભારત ટ્રેન:
- તે સ્વદેશી રીતે ડિઝાઇન કરેલી અને નિર્મિત સેમી-હાઇ સ્પીડ, સેલ્ફ-પ્રોપેલ્ડ ટ્રેન છે, જેને ગતિ અને મુસાફરોની સુવિધાની દ્રષ્ટિએ રાજધાની ટ્રેનો શરૂ કર્યા પછી ભારતીય રેલ્વેના આગામી પગલા તરીકે જોવામાં આવે છે.
- પ્રથમ વંદે ભારત ટ્રેનનું નિર્માણ 'મેક ઇન ઇન્ડિયા' કાર્યક્રમના ભાગરૂપે ઇન્ટિગ્રલ કોચ ફેક્ટરી (ICF), ચેન્નાઈ દ્વારા લગભગ 100 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે કરવામાં આવ્યું હતું.
- વંદે ભારત એ વિવિધ લોકોમોટિવ્સ દ્વારા સંચાલિત પેસેન્જર કોચની પરંપરાગત સિસ્ટમોની તુલનામાં ટ્રેન સેટ તકનીકને અપનાવવાનો ભારતનો પહેલો પ્રયાસ હતો.
- જો કે ટ્રેન સેટ કન્ફિગરેશન એક જટિલ પ્રક્રિયા છે પરંતુ તેને જાળવવી સરળ છે, તે ઓછી ઊર્જા વપરાશ સાથે ટ્રેનની કામગીરીમાં વધુ લવચીક છે.
- બે વંદે ભારત એક્સપ્રેસ હાલમાં કાર્યરત છે - એક, નવી દિલ્હી અને વારાણસી વચ્ચે અને બીજી નવી દિલ્હી અને કટરા વચ્ચે.
- 400 નવી ટ્રેનોમાં "વધુ સારી કાર્યક્ષમતા" માટે, રેલવે આમાંની ઘણી ટ્રેનોને સ્ટીલને બદલે એલ્યુમિનિયમમાંથી બહાર કાઢવાની વિચારણા કરી રહ્યું છે.
- હાલની વંદે ભારત ટ્રેનની સરખામણીએ એલ્યુમિનિયમ બોડી દરેક ટ્રેનને લગભગ 40-80 ટન જેટલી હળવી બનાવશે એટલે કે ઊર્જાનો ઓછો વપરાશ તેમજ વધુ સારી ગતિ ક્ષમતા પ્રાપ્ત થશે.

વંદે ભારત ટ્રેનોની વિશેષતાઓ

- વિકાસના તબક્કા દરમિયાન વંદે ભારત ટ્રેનો લોકોમોટિવ્સ વિના ચાલે છે જે પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ પર આધારિત હોય છે, તેને ડિસ્ટ્રિબ્યુટેડ ટ્રેક્શન પાવર ટેકનોલોજી કહેવામાં આવે છે, જેના દ્વારા ટ્રેન સેટ ચાલે છે.
- તેના કોચમાં મુસાફરોની સુવિધાઓનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં વિમાનમાં ઓન-બોર્ડ વાઈફાઈ, GPS આધારિત પેસેન્જર ઇન્ફર્મેશન સિસ્ટમ, CCTV, તમામ કોચમાં ઓટોમેટિક દરવાજા, રિવોલ્વિંગ ખુરશીઓ અને બાયો-વેક્યુમ પ્રકારના શૌચાલયોનો સમાવેશ થાય છે.
- ઝડપી પ્રવેગને કારણે તે મહત્તમ 160 કિમી પ્રતિ કલાકની ઝડપ પ્રાપ્ત કરી શકે છે, જે મુસાફરોની સમય 25 ટકાથી ઘટાડીને 45 ટકા કરે છે.

- તેમાં વધુ સારી ઊર્જા કાર્યક્ષમતા માટે વીજળી સાથેની બ્રેકિંગ સિસ્ટમ પણ છે, જે તેને ખર્ચ, ઊર્જા અને પર્યાવરણને અનુકૂળ બનાવે છે.

મહત્વ

- ત્રણ વર્ષમાં આ 400 ટ્રેન સેટ અને તેના સાધનોના નિર્માણથી 10,000-15,000 નોકરીઓનું સર્જન થશે.
- દેશના 'રોલિંગ સ્ટોક' ઉદ્યોગમાં આશરે 50,000 કરોડ રૂપિયાના રોકાણ ઘટકથી બાંધકામ, પુરવઠો વગેરે સંબંધિત ક્ષેત્રોને પ્રોત્સાહન મળશે.
- તે રેલ્વેની નાણાં અને ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતામાં પણ સુધારો કરશે.

આગળ શું?/લવિષ્યના પગલાં

- ભારતીય રેલ્વે અદ્યતન આગલી પેઢીની ટ્રેનો સાથે મુસાફરીના નવા અનુભવ સાથે એક યુગ તરફ આગળ વધી રહી છે. એવા સમયે જ્યારે ઓછી કિંમતની એરલાઇન્સ અને સરળ રોડ નેટવર્ક સખત સ્પર્ધા આપી રહ્યા છે, ત્યારે નવી ટ્રેનો રેલવે ટ્રાફિક જાળવવામાં મદદ કરી શકે છે અને તેમાં વધારો પણ કરી શકે છે.
- આ મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટનો સમયસર અમલ અને વિવિધ વર્ગોની મુસાફરીની માંગને ધ્યાનમાં રાખીને વંદે ભારત પ્રોજેક્ટની સફળતા સુનિશ્ચિત કરવામાં ઘણી આગળ વધશે.

રસી માટે પેટન્ટ માફી યોજના

- તાજેતરમાં, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ સ્થિત ન્યૂઝલેટર પોર્ટલ જિનીવા હેલ્થ ફાઇલ્સે ખુલાસો કર્યો હતો કે વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગનાઇઝેશન (WTO) ભારત અને ચીનમાં ઘણા ઉત્પાદકોને બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારોના વેપાર-સંબંધિત પાસાઓ (ટ્રિપ્સ) હેઠળ બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારની જવાબદારીઓમાં સંભવિત મુક્તિમાંથી બાકાત રાખવા પર વિચાર કરી રહ્યું છે.
- 2020 માં, ભારત અને દક્ષિણ આફ્રિકાએ કોવિડ -19 ના નિવારણ અથવા સારવાર માટે ટ્રિપ્સ કરારની કેટલીક જોગવાઈઓના અમલીકરણ અને અમલીકરણમાંથી મુક્તિનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.

ટ્રિપ્સ કરાર શું છે અને તેને ભારતીય પેટન્ટ કાયદા સાથે શું લેવાદેવા છે?

- ટ્રિપ્સ સમજૂતી પર 1995માં ડબ્લ્યુટીઓની ચર્ચા દરમિયાન, એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તેના પર હસ્તાક્ષર કરનારા તમામ દેશોએ ઘરેલું કાયદા બનાવવાની જરૂર છે.
- તે આઈપી સુરક્ષાના ન્યૂનતમ ધોરણોની બાંધધરી આપે છે.
- આવી કાનૂની સ્થિરતા ઘણા દેશોમાં નવીનતાઓને તેમની બૌદ્ધિક સંપત્તિનું મુદ્રીકરણ કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

- 2001માં, ડબ્લ્યુટીઓએ દોહા ડેકલેરેશન પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, જેમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે સરકારો કંપનીઓ અને ઉત્પાદકોને જાહેર આરોગ્ય કટોકટીની સ્થિતિમાં તેમના પેટન્ટ લાઇસન્સ આપવા દબાણ કરી શકે છે.
- આ જોગવાઈ, જેને સામાન્ય રીતે “ફરજિયાત લાઇસન્સિંગ” કહેવામાં આવે છે, તે ટ્રિપ્સ કરારમાં પહેલેથી જ સમાવિષ્ટ હતી અને તેના ઉપયોગની સ્પષ્ટતા ફક્ત દોહા ઘોષણામાં કરવામાં આવી હતી.
- 1970ના ઈન્ડિયન પેટન્ટ એક્ટની કલમ 92 હેઠળ રાષ્ટ્રીય કટોકટી કે તાકીદના સંજોગોમાં ગમે ત્યારે ફરજિયાત લાઇસન્સ આપવાની કેન્દ્ર સરકારને સત્તા છે.

ફરજિયાત લાઇસન્સિંગનો અમલ કરવાની જરૂરિયાત

- રસીની અછતને પહોંચી વળવા: લગભગ 80 ટકા રસી શ્રીમંત દેશોને પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- જ્યારે ભારતે પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે તેના ઉત્પાદનમાં વધારો કરવાની જરૂર છે જેથી 900 મિલિયનથી વધુ વસ્તી કે જેઓ 18 વર્ષથી વધુ વયના છે તેઓ વહેલામાં વહેલી તકે લગભગ 1.8 અબજ ડોઝ મેળવી શકે.
- આમ ફરજિયાત લાઇસન્સિંગનો ઉપયોગ દવાઓ અને અન્ય તબીબી પુરવઠાનો પુરવઠો વધારવા માટે થઈ શકે છે.
- સ્વૈચ્છિક લાઇસન્સનો ઈનકાર: ઘણી ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીઓને ફરજિયાત લાઇસન્સ માટે સ્વીકૃત રકમ પર સ્વેચ્છાએ લાઇસન્સ આપવાનો લાભ મળશે.
- ઉદાહરણ તરીકે: કોવેક્સિનનું વ્યાપક લાઇસન્સ ભારતને ‘વિશ્વની ફાર્મસી’ તરીકેની તેની પ્રતિષ્ઠાને જીવવા માટે સક્ષમ બનાવશે અને વિકસિત દેશોમાં તેની રસી તકનીકને સ્થાનાંતરિત કરવા માટે તેના પર દબાણ પણ લાવશે.
- આમ, સરકારે રાષ્ટ્રીય પુરવઠાને વેગ આપવા માટે માત્ર રસીની તકનીકને સ્થાનિક ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીઓને સ્થાનાંતરિત કરવી જોઈએ નહીં, પરંતુ વિદેશી નિગમોને પણ તે ઓફર કરવી જોઈએ.
- તેની રસીની તકનીકી જાણકારીને વિશ્વ સમક્ષ લાવીને, ભારત ટ્રિપ્સ માફી વિશે વાત કરી શકશે.
- અનુકૂળ નિયમનકારી વાતાવરણ: ભારતે રસીના પુરવઠા માટેની પ્રતિબદ્ધતા સાથે દેશના નિયમનકારી અને સંસ્થાકીય વાતાવરણમાં વિશ્વાસ કેળવવાની જરૂર છે, જેને સરકારે વિશ્વસનીય પ્રતિબદ્ધતાઓ દ્વારા સ્થાપિત કરવા માટે પ્રયત્નશીલ રહેવું જોઈએ.
- આ પ્રકારનો આત્મવિશ્વાસ ભારતને રસીની મંજૂરી માટેની ઝડપી પ્રક્રિયા સાથે તેની પુરવઠાની અછતને ઝડપથી દૂર કરવામાં મદદ કરી શકે છે.

‘TRIPS’ મુક્તિ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- જટિલ બૌદ્ધિક સંપદા મિકેનિઝમ્સ: રસીના વિકાસ અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં કેટલાક તબક્કાઓનો સમાવેશ થાય છે, અને તેમાં એક જટિલ બૌદ્ધિક સંપદા મિકેનિઝમ શામેલ છે.
- વિવિધ પ્રકારના આઈપી અધિકારો વિવિધ તબક્કે લાગુ પડે છે અને ત્યાં એક પણ આઈપી નથી જે રસી ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાને પ્રતિબિંબિત કરે.
- તેના સર્જનની કુશળતાને ટ્રેડ સિક્રેટ તરીકે સુરક્ષિત કરી શકાય છે અને ક્લિનિકલ ટ્રાયલ્સના ડેટાને રસીની સલામતી અને અસરકારકતાનું પરીક્ષણ કરવા માટે કોપીરાઈટ દ્વારા સુરક્ષિત કરી શકાય છે.
- જટિલ ઉત્પાદન વ્યવસ્થા: ઉત્પાદકોને રસી બનાવવા માટેની પ્રક્રિયા ડિઝાઇન કરવા, જરૂરી કાચો માલ મેળવવા, ઉત્પાદન અને નિયમનકારી મંજૂરીઓની સુવિધા આપવા માટે ‘ક્લિનિકલ ટ્રાયલ્સ’ની જરૂર પડશે.
- બાંધકામની પ્રક્રિયામાં જ વિવિધ તબક્કાઓનો સમાવેશ થાય છે, જેમાંથી કેટલાકને અન્ય પક્ષોને પેટા કરારબદ્ધ કરી શકાય છે.
- આમ, ફક્ત પેટન્ટ માફી, ઉત્પાદકોને તાત્કાલિક રસીનું ઉત્પાદન શરૂ કરવાનો અધિકાર આપતી નથી.

પર્વતમાળા યોજના

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય નાણામંત્રીએ વર્ષ 2022-23 માટે કેન્દ્રીય બજેટમાં પર્વતીય વિસ્તારોમાં કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે રાષ્ટ્રીય રોપ-વે ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ - “પર્વતમાળા”ની જાહેરાત કરી છે.

મુખ્યબિંદુ

- પર્વતમાળા યોજના વિશે:
- આ યોજના પીપીપી (પબ્લિક પ્રાઇવેટ પાર્ટનરશિપ) મોડમાં શરૂ કરવામાં આવશે, જે દુર્ગમ પર્વતીય વિસ્તારોમાં પરંપરાગત માર્ગોની જગ્યાએ પર્યાવરણને અનુકૂળ વિકલ્પ હશે.
- તે પર્યટનને પ્રોત્સાહન આપવા તેમજ મુસાફરો માટે કનેક્ટિવિટી અને સુવિધામાં સુધારો કરવા સાથે સંબંધિત છે.
- તેમાં ગીચ શહેરી વિસ્તારોનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે જ્યાં પરંપરાગત સામૂહિક પરિવહન પ્રણાલી શક્ય નથી.
- આ યોજના હાલમાં ઉત્તરાખંડ, હિમાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, જમ્મુ-કાશ્મીર અને અન્ય પૂર્વોત્તર રાજ્યોમાં શરૂ કરવામાં આવી રહી છે.
- નાણામંત્રીએ જાહેરાત કરી છે કે વર્ષ 2022-23માં 60 કિ.મી. પ્રોજેક્ટની લંબાઈ માટે 8 રોપ-વે પ્રોજેક્ટ માટે કોન્ટ્રાક્ટ આપવામાં આવશે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- નોડલ મંત્રાલય:
- માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલય (એમઓઆરટીએચ) પર રોપ-વે અને વૈકલ્પિક મોબિલિટી સોલ્યુશન્સ ટેકનોલોજી તેમજ આ ક્ષેત્રમાં નિર્માણ, સંશોધન અને નીતિ વિકસાવવાની જવાબદારી રહેશે.
- ભારત સરકાર (વ્યવસાયની ફાળવણી) નિયમો, 1961 માં ફેબ્રુઆરી 2021 માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે એમઓઆરટીએચને રોપ-વે અને વૈકલ્પિક ગતિશીલતા ઉકેલોના વિકાસની કાળજી લેવા સક્ષમ બનાવ્યું હતું.
- આ પગલું નિયમનકારી શાસન સ્થાપિત કરીને આ ક્ષેત્રને વેગ આપશે.
- 'મોર્થ' અત્યાર સુધી દેશભરમાં રાજમાર્ગોના વિકાસ અને માર્ગ પરિવહન ક્ષેત્રને નિયંત્રિત કરવા માટે જવાબદાર છે.
- મહત્વ:
- પરિવહનની આર્થિક રીત:-
- રોપ-વે પ્રોજેક્ટ્સ પર્વતીય પ્રદેશમાં સીધી લાઈનમાં બાંધવામાં આવે છે તે જોતાં, આ જમીન સંપાદનનો ખર્ચ પણ ઘટાડે છે.
- આથી રોડવેઝની સરખામણીએ પ્રતિ કિ.મી. બાંધકામનો ખર્ચ ઊંચો હોવા છતાં, રોપ-વે પ્રોજેક્ટ્સનો બાંધકામ ખર્ચ રોડવેઝ કરતા વધુ સસ્તો હોઈ શકે છે.
- પરિવહનની ઝડપી રીત:-
- પરિવહનના હવાઈ માર્ગને કારણે રોડવે પ્રોજેક્ટ્સની તુલનામાં રોપ-વે ખૂબ ફાયદાકારક છે, કારણ કે રોપ-વેનું નિર્માણ પર્વતીય ભૂપ્રદેશમાં સીધી લાઈનમાં કરી શકાય છે.
- ઈકો-ફ્રેન્ડલી:-
- તેમાં ધૂળનું ઉત્સર્જન ઓછું થાય છે. સંબંધિત સામગ્રીના કન્ટેનરને એવી રીતે ડિઝાઇન કરી શકાય છે કે પર્યાવરણમાં કોઈપણ પ્રકારની ગંદકીથી બચી શકાય છે.
- સંપૂર્ણ જોડાણ:-
- રોપ-વે પ્રોજેક્ટ્સ '3S' (એક વિશિષ્ટ પ્રકારની કેબલ કાર સિસ્ટમ) અથવા તેને સમકક્ષ ટેકનોલોજીને અપનાવે છે, જે દર કલાકે 6000-8000 મુસાફરોનું પરિવહન કરી શકે છે.
- 'રોપ-વે'ના લાભો:
- મુશ્કેલ/પડકારરૂપ/સંવેદનશીલ ભૂપ્રદેશ માટે આદર્શ:-
- લાંબી રોપ સ્પેન: આ સિસ્ટમમાં નદી, ઈમારતો, કોતરો કે રસ્તાઓ જેવા અવરોધોને કોઈ પણ સમસ્યા વિના પાર કરી શકાય છે.
- ટાવર્સ તરફ નિર્દેશિત દોરડાઓ: જમીન પર ઓછી જગ્યાની જરૂરિયાત અને માણસો અથવા પ્રાણીઓ માટે કોઈ અવરોધો નહીં.
- અર્થતંત્ર:-
- રોપ-વેમાં સિંગલ પાવર-પ્લાન્ટ અને ડ્રાઈવ મિકેનિઝમ દ્વારા સંચાલિત અનેક કેબલ કારનો સમાવેશ થાય છે.
- આ બાંધકામ અને જાળવણી બંનેનો ખર્ચ ઘટાડે છે.
- રોપ-વેમાં એક જ ઓપરેટરના ઉપયોગથી મજૂરીનો ખર્ચ ઘટશે.

- સપાટ જમીન પર રોપ-વેની કિંમત નેરો-ગેજ રેલરોડ્સ માટે સ્પર્ધાત્મક છે, જ્યારે પર્વતોમાં રોપ-વે વધુ સારો છે.
- લવચીક:-
- વિવિધ પદાર્થોનું પરિવહન- રોપ-વે વિવિધ પ્રકારના પદાર્થોનું એક સાથે પરિવહન કરી શકે છે.
- મોટા ઢોળાવોને સંભાળવાની ક્ષમતા:-
- રોપવે અને કેબલ-વે (કેબલ કેન) મોટા ઢોળાવ અને ઊંચાઈના મોટા તફાવતને નિયંત્રિત કરી શકે છે.
- જ્યાં રોડ કે રેલરોડને સ્વિચબેક અથવા ટનલની જરૂર પડે છે ત્યાં રોપ-વે સીધો જ ફોલ લાઈન ઉપર અને નીચે જાય છે. ઈંગલેંડમાં જૂની ખડક રેલ્વે અને પર્વતોમાં સ્કી રિસોર્ટ રોપ-વે આ સુવિધાનો લાભ લે છે.
- ઓછી જમીનની જરૂરિયાત:-
- સમયાંતરે સાંકડા પાયાનો માત્ર ઊભો ટેકો જ જોઈતો હોય છે, બાકીની જમીનને મુક્ત છોડી દેવામાં આવે છે, બિલ્ટ-અપ વિસ્તારોમાં અને જ્યાં જમીનના ઉપયોગ અંગે તીવ્ર સ્પર્ધા હોય ત્યાં રોપ-વેનું નિર્માણ શક્ય બની શકે છે.

એનીમિયા મુક્ત ભારત

- તાજેતરમાં જ એનિમિયા મુક્ત ભારત (AMB)ની વ્યૂહરચના વિશેની માહિતી કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ રાજ્યમંત્રીએ આપી છે.
- વર્ષ 2018માં ભારત સરકાર દ્વારા મહિલાઓ, બાળકો અને કિશોરો જેવા નબળા વયજૂથોમાં એનિમિયાને ઘટાડવાના હેતુથી એબીએમ સ્ટ્રેટેજી શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- એબીએમ (ABM) વ્યૂહરચના જીવન-ચક્રના અભિગમ પર આધારિત છે, જે 6X6X6 વ્યૂહરચના મારફતે નિવારક અને ઉપચારાત્મક વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે, જેમાં છ લક્ષિત લાભાર્થીઓ, છ હસ્તક્ષેપો અને વ્યૂહરચનાના અમલીકરણ માટે તમામ હિતધારકો માટે છ સંસ્થાકીય વ્યવસ્થાઓનો સમાવેશ થાય છે.

મુખ્યબિંદુ

- એનીમિયા વિશે:
- આ એક એવી સ્થિતિ છે જેમાં લાલ રક્તકણોની સંખ્યા અથવા તેની ઓક્સિજન વહન ક્ષમતા શરીરમાં લોહીની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે અપૂરતી છે. આ ક્ષમતા ઉંમર, લિંગ, ધૂમ્રપાન અને ગર્ભાવસ્થાની પરિસ્થિતિઓ સાથે બદલાતી રહે છે.
- આચરનની ઉણપ તેનું સૌથી સામાન્ય લક્ષણ છે. આ સાથે ફોલેટ, વિટામિન B12 અને વિટામિન A ની ઉણપ, લાંબા ગાળાનો સોજો અને બળતરા, પરોપજીવી ચેપ અને આનુવંશિક વિકૃતિઓ પણ એનિમિયાને કારણે થઈ શકે છે.

- > એનીમિયાની ગંભીર સ્થિતિમાં થાક, નબળાઈ, ચક્કર આવવા અને સુસ્તી જેવી સમસ્યાઓ થાય છે. ખાસ કરીને ગર્ભવતી મહિલાઓ અને બાળકો આના કારણે પ્રભાવિત થાય છે.
- > નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે 2019-20 અનુસાર, ભારતીય મહિલાઓ અને બાળકો ખૂબ જ એનિમિક છે.
- > પ્રથમ તબક્કા હેઠળ, 22 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનો સર્વે કરવામાં આવ્યો હતો અને આમાંના મોટાભાગના રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં, અડધાથી વધુ બાળકો અને મહિલાઓ એનિમિક હોવાનું જણાયું હતું.
- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) અનુસાર, સમાન પ્રજનન વય જૂથની મહિલાઓ કે જેમનું હિમોગ્લોબિનનું સ્તર પ્રતિ ડેસિલિટર (જી /ડીએલ) દીઠ 12 ગ્રામથી ઓછું હોય છે અને પાંચ વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકો કે જેમનું હિમોગ્લોબિન સ્તર 11.0 જી / ડીએલથી ઓછું હોય છે તેમને એનિમિક માનવામાં આવે છે.
- > AMB વ્યૂહરચનાની મુખ્ય લક્ષણિકતાઓ:
- > એનિમિયાને નિયંત્રિત કરવા માટે સરકારની અન્ય પહેલ:-
- > આરોગ્ય એ રાજ્યનો વિષય છે અને રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમોના અમલીકરણ સહિત આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓને મજબૂત બનાવવાની પ્રાથમિક જવાબદારી સંબંધિત રાજ્ય/ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સરકારની છે.
- > સ્વાસ્થ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય મિશન અંતર્ગત રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને નાણાકીય અને ટેકનિકલ સહાયતા પ્રદાન કરે છે.
- > સાપ્તાહિક આયર્ન અને ફોલિક એસિડ સપ્લિમેન્ટેશન (WIFS): આ કાર્યક્રમ કિશોરીઓ અને છોકરાઓમાં એનિમિયાના ઊંચા પ્રમાણને લગતા પડકારને પહોંચી વળવા માટે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહ્યો છે.
- > WIFSમાં આયર્ન ફોલિક એસિડ (IFA)ની ગોળીઓના નિરીક્ષણ હેઠળના સાપ્તાહિક ગ્રહણનો સમાવેશ થાય છે.
- > કૃમિના ચેપને નિયંત્રિત કરવા માટે આલ્બેન્ડાઝોલ સાથે દ્વિવાર્ષિક કૃમિનાશક દવા આપવામાં આવે છે.
- > હેલ્થ મેનેજમેન્ટ ઇન્ફર્મેશન સિસ્ટમ અને મેટરનલ ચાઇલ્ડ ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ: હેલ્થ ઇન્ફર્મેશન મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ અને બાળકો માટે વિશેષ સિસ્ટમ એનિમિયા, ખાસ કરીને સગર્ભા સ્ત્રીઓના કેસોની નિયમિત તપાસ માટે પણ ખાસ સિસ્ટમ અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.
- > એનિમિયા માટે સગર્ભા મહિલાઓની સાર્વત્રિક તપાસ: એનિમિયા માટે તપાસ કરવી એ પણ સગર્ભા સ્ત્રીઓની તપાસનો એક ભાગ છે. તમામ સગર્ભા મહિલાઓને પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો અને પેટા કેન્દ્રો દ્વારા અન્ય પ્રસૂતિ પૂર્વેની સુવિધાઓની સાથે આયર્ન અને ફોલિક એસિડની ગોળીઓ પણ આપવામાં આવશે. આ માટે ગ્રામ આરોગ્ય અને પોષણ દિવસનું પણ આયોજન કરવામાં આવશે.

- > પ્રધાનમંત્રી માતૃત્વ સુરક્ષા અભિયાન (PMSMA): એનિમિયાના કેસોને શોધવા અને તેની સારવાર માટે તબીબી અધિકારીઓની મદદથી દર મહિનાની 9 તારીખે વિશેષ એએનસી પરીક્ષણો કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- > એનિમિયાના ગંભીર કેસોને પહોંચી વળવા જિલ્લા હોસ્પિટલો અને સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં બ્લડ કોર્પસ સ્ટોરેજ યુનિટ સ્થાપવામાં આવી રહ્યા છે. પોષણ અભિયાન અંતર્ગત એનિમિયાના નિયંત્રણ પર પણ વિશેષ ધ્યાન આપવામાં આવી રહ્યું છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) એનીમિયા મુક્ત ભારત સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. એનીમિયા એક એવી સ્થિતિ છે જેમાં લાલ રક્તકણોની સંખ્યા અથવા તેની ઓક્સિજન વહન ક્ષમતા શરીરમાં લોહીની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે અપૂરતી છે.
 2. આ ક્ષમતા ઉંમર, લિંગ, ધૂમ્રપાન અને ગર્ભાવસ્થાની પરિસ્થિતિઓ સાથે બદલાતી રહે છે.
 3. આયર્નની ઉણપ તેનું સૌથી સામાન્ય લક્ષણ છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3
- 2) પર્વતમાળા યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. રોપવે અને કેબલ-વે (કેબલ કેન) મોટા ઢોળાવ અને ઊંચાઈના મોટા તફાવતને નિયંત્રિત કરી શકે છે.
 2. જ્યાં રોડ કે રેલરોડને સ્વિચબેક અથવા ટનલની જરૂર પડે છે ત્યાં રોપ-વે સીધો જ ફોલ લાઈન ઉપર અને નીચે જાય છે.
 3. ઈંગ્લેન્ડમાં જૂની ખડક રેલ્વે અને પર્વતોમાં સ્કી રિસોર્ટ રોપ-વે આ સુવિધાનો લાભ લે છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

3) રસી માટે પેટન્ટ માફી યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. રસીના વિકાસ અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં કેટલાક તબક્કાઓનો સમાવેશ થાય છે, અને તેમાં એક જટિલ બૌદ્ધિક સંપદા મિકેનિઝમ શામેલ છે.
2. વિવિધ પ્રકારના IP અધિકારો વિવિધ તબક્કે લાગુ પડે છે અને ત્યાં એક પણ IP નથી જે રસી ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાને પ્રતિબંધિત કરે.
3. તેના સર્જનની કુશળતાને ટ્રેડ સિક્રેટ તરીકે સુરક્ષિત કરી શકાય છે અને ક્લિનિકલ ટ્રાયલ્સના ડેટાને રસીની સલામતી અને અસરકારકતાનું પરીક્ષણ કરવા માટે કોપીરાઇટ દ્વારા સુરક્ષિત કરી શકાય છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

4) વંદે ભારત ટ્રેન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ત્રણ વર્ષમાં આ 400 ટ્રેન સેટ અને તેના સાધનોના નિર્માણથી 10,000-15,000 નોકરીઓનું સર્જન થશે.
2. દેશના 'રોલિંગ સ્ટોક' ઉદ્યોગમાં આશરે 50,000 કરોડ રૂપિયાના રોકાણ ઘટકથી બાંધકામ, પુરવઠો વગેરે સંબંધિત ક્ષેત્રોને પ્રોત્સાહન મળશે.
3. તે રેલ્વેની નાણાં અને ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતામાં પણ સુધારો કરશે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

5) પાવરથોન-2022 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. જુલાઈ 2021 માં, આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિએ ડિસ્કોમ્સ (ખાનગી ક્ષેત્રની ડિસ્કોમ્સ સિવાય) ની કાર્યકારી ક્ષમતા અને નાણાકીય સ્થિરતામાં સુધારો કરવા માટે મંજૂરી આપી હતી.
2. તે ડિસ્કોમ્સ (વીજ વિતરણ કંપનીઓ)ના પુરવઠા માટે માળખાગત સુવિધાને મજબૂત કરવા માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે.
3. ઇન્ટિગ્રેટેડ પાવર ડેવલપમેન્ટ સ્કીમ, દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના અને પ્રધાનમંત્રી સહજ બિજલી હર ઘર યોજના જેવી વર્તમાન વીજ ક્ષેત્રની તમામ સુધારણા યોજનાઓને આ છત્રી કાર્યક્રમમાં ભેળવી દેવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

6) નવી રોશની યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ન્યૂ રોશની લઘુમતી મહિલાઓ માટે નેતૃત્વ વિકાસ કાર્યક્રમ છે, જે 18થી 65 વર્ષની વય જૂથની લઘુમતી સમુદાયોની મહિલાઓ માટે કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે.
2. તેની શરૂઆત 2012-13માં કરવામાં આવી હતી.
3. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ લઘુમતી મહિલાઓ, તેમના પડોશીઓ અને એક જ ગામ/વિસ્તારમાં રહેતા અન્ય સમુદાયોમાં તમામ સ્તરે સરકારી વ્યવસ્થાઓ, બેંકો અને અન્ય સંસ્થાઓ સાથે આદાનપ્રદાન કરવા માટે જ્ઞાન, સાધનો અને તકનીકો પ્રદાન કરીને વિશ્વાસ જગાવવાનો છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

7) 'એક્સિલરેટેડ વિજ્ઞાન' યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. 'સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ રિસર્ચ બોર્ડ'(SERB) એ કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલયના વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ (DST) ની સ્વાયત્ત સંસ્થા છે.
2. 'એક્સિલરેટેડ સાયન્સ' (AV) યોજનાનો આશય વૈજ્ઞાનિક સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવાનો અને એક વૈજ્ઞાનિક કાર્યબળનું સર્જન કરવાનો છે, જે સંશોધન કારકિર્દી અને જ્ઞાન-આધારિત અર્થતંત્રમાં સાહસ કરી શકે.
3. 'એક્સિલરેટેડ સાયન્સ'(AV) યોજનાનો ઉદ્દેશ દેશમાં સંશોધન આધારને વિસ્તૃત કરવાનો છે, જેમાં ત્રણ વ્યાપક ધ્યેયોનો સમાવેશ થાય છે - તમામ વૈજ્ઞાનિક તાલીમ કાર્યક્રમોનું એકત્રીકરણ/એકત્રીકરણ, હાઈ-એન્ડ ઓરિએન્ટેશન વર્કશોપની રજૂઆત અને તાલીમ અને કૌશલ્ય ઇન્ટર્નશિપ માટે તકો ઊભી કરવી.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

8) કોસ્ટલ વલરેબિલિટરી ઇન્ડેક્સ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. કોસ્ટલ વલરેબિલિટરીનું મૂલ્યાંકન દરિયાકાંઠાની આપત્તિ વ્યવસ્થાપન અને સ્થિતિસ્થાપક દરિયાકિનારાના નિર્માણ માટે ઉપયોગી માહિતી હોઈ શકે છે.
2. ભારત 7516.6 કિમીનો દરિયા કિનારો ધરાવે છે, એટલે કે ભારતીય મુખ્ય ભૂમિના દરિયાકિનારાની લંબાઈ 6100 કિમી છે.
3. ભારતીય ટાપુઓના દરિયાકિનારાની લંબાઈ 1197 કિમી છે જે 13 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો)ને સ્પર્શે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

- 9) સમૃદ્ધ પહેલના લક્ષ્ય સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- તાત્કાલિક, મધ્યમ અને લાંબા ગાળે આરોગ્ય કટોકટીને પ્રોત્સાહન આપીને આરોગ્ય સુવિધાઓમાં પુરવઠા-બાજુના અંતરને ઘટાડવું.
 - નવીન અને બજાર-આધારિત આરોગ્ય ઉકેલોને ઝડપથી આગળ ધપાવો અને અપનાવો.
 - ઉચ્ચ અસરવાળા આરોગ્ય ઉકેલોને પ્રોત્સાહન આપીને ટકાઉ આરોગ્ય પ્રણાલીના નિર્માણ માટે સંસાધનોની ગતિશીલતા. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

- 10) ઓપરેશન આહટ અને માનવ તસ્કરી સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- 'ઓપરેશન AAHT' હેઠળ તમામ લાંબા અંતરની ટ્રેનો/માર્ગો પર વિશેષ ટીમો તૈનાત કરવામાં આવશે, જેમાં પીડિતોને, ખાસ કરીને મહિલાઓ અને બાળકોને તસ્કરોના ચુંગાલમાંથી બચાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવશે.
 - નેશનલ ક્ઝાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરો દર વર્ષે સરેરાશ માનવ તસ્કરીના લગભગ 2,200 કેસ નોંધે છે.
 - ભારતીય રેલ્વે, જે દરરોજ (રોગચાળા પહેલા) 23 મિલિયનથી વધુ મુસાફરોનું પરિવહન કરે છે, તે મોટી સંખ્યામાં મહિલાઓ અને બાળકોની દાણચોરી કરતા શંકાસ્પદ લોકો માટે સૌથી મોટું, સૌથી ઝડપી અને સૌથી વિશ્વસનીય કેરિયર છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

- 11) વિજ્ઞાન જ્યોતિ કાર્યક્રમ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- તેનો હેતુ દેશમાં વિજ્ઞાન-ટેકનોલોજી, એન્જિનિયરિંગ અને ગણિત (STEM)ના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓના ઓછા પ્રતિનિધિત્વને સંબોધવાનો છે.
 - પ્રથમ પગલા તરીકે, વર્ષ 2019-20 માં શાળા કક્ષાએ 'વિજ્ઞાન જ્યોતિ' શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - જેમાં ધોરણ 9-12 ની ગુણવત્તાયુક્ત કન્યા વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ શિક્ષણમાં STEM અભ્યાસક્રમો કરવા અને તેમાં કારકિર્દી બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવી રહ્યા છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

- 12) પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- સુપ્રીમ કોર્ટે આજીવન કેદના હુકમમાં કોઈ પણ પ્રકારની માફી વિના ફેરફાર કરીને 30 વર્ષની કેદની સજા ફરમાવી હતી.
 - સુપ્રીમ કોર્ટે ટ્રાયલ જજોને સલાહ આપી હતી કે, તેમણે અપરાધની ભયાનક પ્રકૃતિ અને સમાજ પર તેની હાનિકારક અસરને કારણે જ આજીવન કેદના પરિબળોને સમાનરૂપે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.
 - સર્વોચ્ચ અદાલતે પેનોલોજીના સિદ્ધાંતોના વિકાસનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે "માનવ જીવનની સુરક્ષા"ના સિદ્ધાંતને સમાવવા માટે શિક્ષાત્મક વિજ્ઞાન જરૂરી છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

- 13) પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- ગ્લોબલ ન્યુટ્રિશન રિપોર્ટ (GNR, 2021) અનુસાર, ભારતે એનિમિયા અને બગાડ પર કોઈ પ્રગતિ કરી નથી.
 - 5 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના 17 ટકાથી વધુ ભારતીય બાળકો બાળકોના બગાડથી પ્રભાવિત છે.
 - NFHS 2019-21ના આંકડા દર્શાવે છે કે 6-59 મહિનાની વયના બાળકોમાં એનિમિયાનો સૌથી વધુ વધારો થયો હતો, તે NFHS-4 (2015-16)માં 58.6 ટકાના સ્તરે હતો અને NFHS-5માં 67.1 ટકા સુધી પહોંચ્યો હતો. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

- 14) પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- ગ્લોબલ ન્યુટ્રિશન રિપોર્ટ (GNR, 2021) અનુસાર, ભારતે એનિમિયા અને બગાડ પર કોઈ પ્રગતિ કરી નથી.
 - 5 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના 17 ટકાથી વધુ ભારતીય બાળકો બાળકોના બગાડથી પ્રભાવિત છે.
 - NFHS 2019-21ના આંકડા દર્શાવે છે કે 6-59 મહિનાની વયના બાળકોમાં એનિમિયાનો સૌથી વધુ વધારો થયો હતો, તે NFHS-4 (2015-16)માં 58.6 ટકાના સ્તરે હતો અને NFHS-5માં 67.1 ટકા સુધી પહોંચ્યો હતો. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 **(D) 1, 2 અને 3**

ભૂ-ચુંબકીય તોફાન

- એલોન મસ્કની કંપની સ્પેસએક્સ દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવેલા કેટલાક હાઈ-સ્પીડ ઇન્ટરનેટ સેટેલાઈટને તાજેતરમાં જિયોમેટ્રિક તોફાનો દ્વારા નષ્ટ કરવામાં આવ્યા હતા, જે ઘટનાના એક દિવસ પહેલા જ પ્રક્ષેપિત કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ ઉપગ્રહોને પૃથ્વીના વાતાવરણમાં ફરીથી પ્રવેશ દરમિયાન સળગાવવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી, જેથી કાટમાળ અવકાશમાં ન રહી જાય.
- જો કે, આ ઇવેન્ટમાં લોન્ચ બેચના 40 ઉપગ્રહોના નુકસાનને એક મોટી ઘટના તરીકે વર્ણવવામાં આવી છે.

સ્ટારલિંક

- સ્ટારલિંક એ પરિભ્રમણ કરતા અવકાશયાનના જૂથ સાથે બ્રોડબેન્ડ નેટવર્ક બનાવવા માટેનો સ્પેસએક્સ પ્રોજેક્ટ છે જે આખરે હજારોની સંખ્યામાં સંખ્યા મેળવી શકે છે.
- સ્ટારલિંક ઉપગ્રહો કે જે ભ્રમણકક્ષામાં ગતિશીલતા અને ઊંચાઈ જાળવવા માટે વીજળી અને ક્રીપ્ટન ગેસનો ઉપયોગ કરે છે અને મિશનના અંતે અવકાશયાનને વાતાવરણમાં પાછા લઈ જવા માટે આવેગ પેદા કરે છે.
- સ્ટારલિંક નેટવર્ક એ અવકાશમાંથી ડેટા સિગ્નલ મેળવવા માટેના ઘણા પ્રયત્નોમાંનું એક છે.

ભૂ-ચુંબકીય તોફાન

- સૂર્યના તોફાનો સૂર્યના ડાઘા સાથે જોડાયેલી ચુંબકીય ઊર્જાના સ્ત્રાવ દરમિયાન આવે છે (સૂર્ય પરના 'ઘેરા' વિસ્તારો જે આસપાસના ફોટોસ્ફિયર કરતા ઠંડા હોય છે - જે સૌર વાતાવરણનું સૌથી નીચું સ્તર છે) અને તે કેટલીક મિનિટો અથવા કલાકો સુધી ટકી શકે છે.
- જિયોમેટ્રિક સ્ટોર્મ એ પૃથ્વીના ચુંબકીય ક્ષેત્રનું એક મોટું વિક્ષેપ છે, જે ત્યારે થાય છે જ્યારે સૌર પવનથી પૃથ્વીના આસપાસના અવકાશી વાતાવરણમાં ઊર્જાનું કાર્યક્ષમ આદાનપ્રદાન થાય છે.
- મેગ્નેટોસ્ફિયર આપણા ગ્રહને હાનિકારક સૌર અને કોસ્મિક કણોના કિરણોત્સર્ગ સામે રક્ષણ આપે છે, જ્યારે પૃથ્વીને સૂર્યમાંથી વહેતા 'સૌર પવન' - ભારિત કણોના સતત પ્રવાહથી પણ બચાવે છે.
- આ તોફાનો 'સૌર પવન'માં વિવિધતાને કારણે ઉદ્ભવે છે, જે પૃથ્વીના મેગ્નેટોસ્ફિયર, પ્લાઝ્મા અને તેના વાતાવરણના પ્રવાહમાં મોટા ફેરફારો લાવે છે.

- જીઓમેટ્રિક વાવાઝોડું રચતા સૌર પવનો (મુખ્યત્વે મેગ્નેટોસ્ફિયરમાં દક્ષિણ દિશામાં વહેતા સૌર પવનો (પૃથ્વીના ક્ષેત્રની દિશાથી વિપરીત)) ઘણા લાંબા ગાળા (કેટલાક કલાકો સુધી) તીવ્ર ઝડપે વહે છે.
- આ સ્થિતિ ઊર્જાને 'સૌર પવન'માંથી પૃથ્વીના ચુંબકીયમંડળમાં તબદીલ કરવા માટે અસરકારક છે.
- આ પરિસ્થિતિઓના પરિણામે આવનારા સૌથી મોટા તોફાનો સોલર કોરોનલ માસ ઇજેક્ટિયુલેશન્સ (સીએમઈ) સાથે સંકળાયેલા છે, જે હેઠળ સૂર્યમાંથી એક અબજ ટન કે તેથી વધુ પ્લાઝ્મા તેના જડિત ચુંબકીય ક્ષેત્ર સાથે પૃથ્વી પર આવે છે.
- સીએમઈ (CMEs) પ્લાઝ્મા અને ચુંબકીય ક્ષેત્રોના વ્યાપક ઇજેક્શનનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે સૂર્યના કોરોના (સૌથી બાહ્ય સ્તર)માંથી ઉદ્ભવે છે.

તે પૃથ્વીને કેવી રીતે અસર કરે છે?

- અવકાશી હવામાન પર અસર:
- તમામ સૌર જ્વાળાઓ પૃથ્વી સુધી પહોંચતી નથી, પરંતુ સૌર જ્વાળાઓ/તોફાનો, સૌર ઊર્જાસભર કણો (એસઈપી), ઉચ્ચ-ગતિવાળા સૌર પવનો અને કોરોનલ માસ ઇજેક્ટિયુલેશન્સ (સીએમઈ) પૃથ્વીની નજીક અને ઉપલા વાતાવરણમાં અવકાશમાં અવકાશના હવામાનને અસર કરી શકે છે.
- જગ્યા પર આધારિત સેવાઓની કામગીરી પર અસર:
- સૌર તોફાનો વૈશ્વિક પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ (GPS), રેડિયો અને સેટેલાઈટ કમ્યુનિકેશન્સ જેવી અવકાશ સંબંધિત સેવાઓની કામગીરીને અસર કરી શકે છે. આને કારણે એરક્રાફ્ટ ફ્લાઈટ, પાવર ગ્રિડ અને સ્પેસ એક્સપ્લોરેશન પ્રોગ્રામ્સ સંવેદનશીલ બની જાય છે.
- મેગ્નેટોસ્ફિયરમાં સંભવિત સમસ્યાઓ:
- કોરોનલ માસ ઇજેક્ટિયુલેશન (CME) સંભવિતપણે મેગ્નેટોસ્ફિયરમાં વિક્ષેપ પેદા કરી શકે છે, જે કલાકના લાખો માઈલની ઝડપે મુસાફરી કરતા પદાર્થથી થાય છે, જે પૃથ્વીની આસપાસનું રક્ષણાત્મક કવચ છે.
- સ્પેસવોક પરના અવકાશયાત્રીઓ પૃથ્વીના રક્ષણાત્મક વાતાવરણની બહાર સૌર કિરણોત્સર્ગના સંભવિત આરોગ્ય જોખમોનો સામનો કરે છે.

સૌર વાવાઝોડાની આગાહી

- સૌર ભૌતિકશાસ્ત્રીઓ અને અન્ય વૈજ્ઞાનિકો સામાન્ય રીતે સૌર તોફાનો અને સૌર પ્રવૃત્તિઓની આગાહી કરવા માટે કમ્પ્યુટર મોડેલોનો ઉપયોગ કરે છે.
- હાલનું મોડેલ તોફાનના આગમનના સમય અને તેની ગતિની આગાહી કરવામાં સક્ષમ છે.
- પરંતુ તોફાનની રચના અથવા અભિગમ હજી પણ અનુમાન કરી શકાતું નથી.
- ચુંબકીય ક્ષેત્રના કેટલાક વળાંકો ચુંબકીયમંડળમાંથી વધુ તીવ્ર પ્રતિભાવ પેદા કરી શકે છે અને વધુ તીવ્ર ચુંબકીય તોફાનો પેદા કરી શકે છે.
- લગભગ દરેક પ્રવૃત્તિ માટે ઉપગ્રહો પર વૈશ્વિક સ્તરે વધતી જતી નિર્ભરતાની સાથે, અવકાશના હવામાનની વધુ સારી આગાહી અને ઉપગ્રહોની સલામતી માટે વધુ અસરકારક પદ્ધતિઓની જરૂર છે.

ભારતનું નવું સસ્તન પ્રાણી: સફેદ ગાલવાળો મકાક

- તાજેતરમાં ઝૂઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (ZSI)ના વૈજ્ઞાનિકોએ દેશમાં એક નવી સસ્તન પ્રજાતિ - 'વ્હાઈટ ચીક્ક મકાક' (મકાકા લ્યુકોજિનીસ)ની શોધ કરી છે.
- આ પ્રજાતિની સૌથી પહેલા વર્ષ 2015માં ચીનમાં શોધ કરવામાં આવી હતી, તે પહેલા ભારતમાં તેનું અસ્તિત્વ જાણી શકાયું ન હતું.
- હવે ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોએ મધ્ય અરુણાચલ પ્રદેશના દૂરના અંજાવ જિલ્લામાં તેની હાજરી શોધી કાઢી છે.
- નવીનતમ શોધથી ભારતમાં સસ્તન પ્રાણીઓની સંખ્યા 437 થી 438 થઈ ગઈ છે.

સફેદ ગાલવાળો મકાક

- સફેદ ગાલવાળા મકાકાઓના ગાલ સફેદ હોય છે, ગળા પર લાંબા અને ગાઢ વાળ હોય છે અને તેમની પૂંછડી લાંબી હોય છે, જે અન્ય મકાકાઓથી તદ્દન અલગ હોય છે.
- તે દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં શોધાયેલું છેલ્લું સસ્તન પ્રાણી છે.
- અરુણાચલ મકાક અને સફેદ ગાલવાળા મકાકાઓ બંને પૂર્વી હિમાલયમાં સમાન જૈવવિવિધતા હોટસ્પોટ્સમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે.
- સફેદ ગાલવાળા મકાકાઓ અને અરુણાચલ મકાકાઓ (મકાકા મુંજલા) તેમજ મકાકાઓની અન્ય પ્રજાતિઓ આસામી મકાકાઓ અને રીસસ મકાકાઓ છે જે એક જ લેન્ડસ્કેપમાં જોવા મળે છે.

- લેન્ડસ્કેપમાં મકાકાઓની તમામ પ્રજાતિઓ માટે સંભવિત ખતરો એ છે કે સ્થાનિક લોકો દ્વારા શિકાર અને શહેરીકરણ અને માળખાગત વિકાસને કારણે રહેઠાણમાં ઘટાડો થયો છે.
- આ પ્રજાતિ ભારતના વાઈલ્ડલાઈફ પ્રોટેક્શન એક્ટ દ્વારા સંરક્ષિત નથી, કારણ કે આ પ્રજાતિ ભારતમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે તે અત્યાર સુધી જાણી શકાયું ન હતું.

ઊંચાઈવાળા હિમાલયનું તાપમાનમાં વધારો

- તાજેતરના અભ્યાસ મુજબ, પાણીની વરાળ વાતાવરણની ટોચ પર હકારાત્મક કિરણોત્સર્ગી અસર દર્શાવે છે, જે હિમાલયની ઊંચાઈ પરના તાપમાનમાં એકંદરે વધારો તરફ દોરી જાય છે.

જળ બાષ્પ(Water Vapour)

- પરિચય:
- પાણીની વરાળ એ પાણીની વાયુયુક્ત સ્થિતિ છે જે પાણીના બાષ્પીભવન દ્વારા રચાય છે.
- આ પાણીના બાષ્પીભવન દ્વારા અથવા પાણીને ઉકાળીને અથવા બરફના ઉત્કર્ષ દ્વારા પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. ગ્રીનહાઉસ વાયુઓમાં પાણીની વરાળ સૌથી વધુ પ્રચલિત છે.
- ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ લગભગ 95% પાણીની વરાળ છે. કાર્બન ડાયોક્સાઈડનું વધતું સ્તર પાણીની વરાળમાં વધારો તરફ દોરી જાય છે, જે તાપમાનમાં વધારો તરફ દોરી જાય છે.
- મહત્વ:
- રેડિયેશન સંતુલન અને જળ ચક્રમાં પાણીની વરાળ મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે.
- તે વાતાવરણના જળ ચક્રમાં મુખ્ય તત્વ છે, શ્યામ ઊર્જાનું પરિવહન કરે છે, ઘણા બેન્ડ્સમાં શોષણ અને ઉત્સર્જનમાં ફાળો આપે છે અને વાદળો બનાવે છે જે સૂર્ય કિરણોત્સર્ગને પ્રતિબિંબિત કરે છે અને શોષી લે છે, આમ તે ઊર્જા સંતુલનને સીધી અસર કરે છે.

તાજેતરના સંશોધન તારણો

- આ દર્શાવે છે કે વરસાદી પાણીની વરાળ (PWV) ને કારણે વાતાવરણીય કિરણોત્સર્ગની અસર એરોસોલ કરતા લગભગ 3-4 ગણી વધારે છે, જેના પરિણામે નૈનીતાલ અને હેનલે ખાતે અનુક્રમે 0.94 અને 0.96 K દિવસ -1 (K = કેલ્વિન) વાતાવરણીય વરસાદ થાય છે.
- કિરણોત્સર્ગ બળ અથવા અસર એ આબોહવા પરિવર્તનના કુદરતી અથવા માનવજાત પરિબળોને કારણે વાતાવરણમાં ઊર્જા પ્રવાહમાં ફેરફારનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે વોટ્સ/મીમાં માપવામાં આવે છે. તે એક વૈજ્ઞાનિક ખ્યાલ છે જેનો ઉપયોગ

પૃથ્વીના ઉર્જા સંતુલનમાં થતા ફેરફારોના બાહ્ય ડ્રાઈવરોને માપવા અને તેની સરખામણી કરવા માટે થાય છે.

- > આ પરિણામો આબોહવા-સંવેદનશીલ હિમાલયન પ્રદેશમાં PWV અને એરોસોલ રેડિયેશન અસરોના મહત્વને પ્રકાશિત કરે છે.
- > સંશોધકોએ હિમાલયની શ્રેણી પર એરોસોલ અને જળ બાષ્પ કિરણોત્સર્ગની અસરોના સંયોજનનું મૂલ્યાંકન કર્યું, જે ખાસ કરીને પ્રાદેશિક આબોહવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે અને હિમાલય પ્રદેશમાં મુખ્ય ગ્રીનહાઉસ ગેસ અને આબોહવા એજન્ટ તરીકે પાણીની વરાળના મહત્વને પ્રકાશિત કરે છે.
- > આ અભ્યાસ રેડિયેશન બજેટ પર એરોસોલ અને પાણીની વરાળની સંયુક્ત અસરનો વ્યાપક અભ્યાસ પૂરો પાડશે.
- > અર્થ રેડિયેશન બજેટ (ERB) એ પૃથ્વી દ્વારા પ્રતિબિંબિત થતા સૌર કિરણોત્સર્ગના બ્રોડબેન્ડ પ્રવાહ અને પૃથ્વી અને તેના વાતાવરણ દ્વારા શોષાયેલા અને ઉત્સર્જિત લાંબા તરંગ કિરણોત્સર્ગના પ્રવાહનું સંયોજન છે.

વરસાદી પાણીની વરાળ

- > તે વાતાવરણમાં સૌથી ઝડપથી બદલાતા ઘટકોમાંનું એક છે અને તે મુખ્યત્વે ટ્રોપોસ્ફિયરના નીચેના ભાગમાં એકત્રિત થાય છે.
- > ટ્રોપોસ્ફિયર: ટ્રોપોસ્ફિયર એ પૃથ્વીના વાતાવરણનું સૌથી નીચું સ્તર છે અને વાતાવરણનો મોટાભાગનો સમૂહ (લગભગ 75-80%) ટ્રોપોસ્ફિયરમાં સમાયેલો છે. મોટાભાગના વાદળો ટ્રોપોસ્ફિયરમાં જોવા મળે છે. તેમજ હવામાનની તમામ ઘટનાઓ આ સ્તર પર થાય છે.
- > તે પ્રવાહી સ્થિતિમાં પાણીની ઊંડાઈ જેટલી છે જે વાતાવરણીય સ્તંભમાં પાણીની વરાળના કુલ જથ્થાના ઘનીકરણ અને અવક્ષેપથી પરિણમે છે અને તેનો ઉપયોગ ચોક્કસ સ્થાન પર વાતાવરણીય ભેજને માપવા માટે થાય છે.

અભ્યાસની જરૂરિયાત

- > અવકાશ અને સમયની વ્યાપક પરિવર્તનક્ષમતા, શ્રેણીમાં મિશ્ર પ્રક્રિયાઓ અને વિજાતીય રાસાયણિક પ્રતિક્રિયાઓના યોગદાનને કારણે, તેમજ છૂટાછવાયા માપન નેટવર્ક (ખાસ કરીને હિમાલય પ્રદેશમાં), સમગ્ર PWV ની આબોહવાની અસરોને ચોક્કસ રીતે નક્કી કરવી મુશ્કેલ છે. જગ્યા અને સમય છે.
- > વધુમાં, એરોસોલ-વાદળ-વરસાદની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા (જેના કારણે આ પ્રદેશને સૌથી વધુ આબોહવા-સંવેદનશીલ પ્રદેશોમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો છે) પણ યોગ્ય નિરીક્ષણ ડેટાના અભાવને કારણે સ્પષ્ટપણે સમજી શકાયું નથી.

હિમાલય

- > પરિચય:-
- > હિમાલય એ વિશ્વની સૌથી ઊંચી અને ટૂંકી પર્વતમાળાઓ છે.
- > તેમનું ભૌગોલિક માળખું નવું, નબળું અને સ્થિતિસ્થાપક છે કારણ કે હિમાલયનો ઉત્થાન એ સતત પ્રક્રિયા છે, જે તેને વિશ્વના સૌથી વધુ ઘરતીકંપ સંભવિત પ્રદેશોમાંનો એક બનાવે છે.
- > તે ભારતને તેની ઉત્તર-મધ્ય અને ઉત્તર-પૂર્વ સરહદે ચીન (તિબેટ)થી અલગ કરે છે.
- > વિસ્તાર:-
- > હિમાલયનો ભારતીય ભાગ લગભગ 5 લાખ ચો.કિ.મી. (દેશના કુલ ભૌગોલિક વિસ્તારના લગભગ 16.2%) અને દેશની ઉત્તરીય સરહદ બનાવે છે.
- > આ પ્રદેશ ભારતીય ઉપખંડના મોટા ભાગને પાણી પૂરું પાડવા માટે જવાબદાર છે. ગંગા અને યમુના જેવી ઘણી પવિત્ર નદીઓ હિમાલયમાંથી નીકળે છે.
- > શ્રેણી:-
- > હિમાલય ઉત્તર-પશ્ચિમથી દક્ષિણ-પૂર્વ સુધી વિસ્તરેલી સમાંતર પર્વતમાળાઓની શ્રેણી છે. આ શ્રેણીઓ રેખાંશ ખીણો દ્વારા અલગ પડે છે. આમાં સમાવેશ થાય છે-
- > ટ્રાન્સ હિમાલય
- > ગ્રેટર હિમાલય અથવા હિમાદ્રી
- > ઓછું હિમાલય કે હિમાચલ
- > શિવાલિક અથવા બાહ્ય હિમાલય
- > પૂર્વીય હિલ્સ અથવા પૂર્વાચલ

ઢોલ

- > એક નવા અધ્યયનમાં મધ્ય એશિયાના ઊંચા પર્વતોમાં તેમની છેલ્લી નોંધાયેલી હાજરીના લગભગ 30 વર્ષ પછી ડ્રમ્સ અથવા એશિયન જંગલી કૂતરાઓની હાજરીનો અહેવાલ આપવામાં આવ્યો છે.
- > તાજિકિસ્તાન સરહદથી થોડા કિલોમીટર દૂર દક્ષિણ કિર્ગિસ્તાનના ઓશ વિસ્તારમાં સ્થિત 'બેક-તોસોટ કન્ઝર્વેન્સી'માં ઢોલની હાજરી જોવા મળી છે. તે ચીનના શિનજિયાંગ સ્વાયત્ત પ્રદેશની પમીર પર્વતમાળામાં સ્થિત છે.

ઢોલ

- > ઢોલ વિશે: ઢોલ (Cuon alpinus) એક જંગલી માંસાહારી પ્રાણી છે જે કેનિડે કુળ અને સસ્તન પ્રાણીઓના વર્ગનું સભ્ય છે.
- > તેને એશિયાટિક વાઈલ્ડ ડોગ (Asiatic Wild Dog) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

કુદરતી રહેઠાણ

- ઐતિહાસિક રીતે ઢોલ દક્ષિણ રશિયા, મધ્ય એશિયા, દક્ષિણ એશિયા અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં જોવા મળે છે.
- તાજેતરના સંશોધન અને હાલમાં પ્રાપ્ત થયેલા નકશા મુજબ, ઢોલ હવે માત્ર દક્ષિણ અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયા સુધી મર્યાદિત છે, જેમાં ચીનનો સૌથી ઉત્તરીય પ્રદેશ છે.
- ભારતમાં, તે ત્રણ પ્રદેશોમાં જોવા મળે છે, જેમાં પશ્ચિમ અને પૂર્વ ઘાટ, મધ્ય ભારતીય લેન્ડસ્કેપ અને ઉત્તર-પૂર્વ ભારતનો સમાવેશ થાય છે.
- તાજેતરના એક નવા અભ્યાસ અનુસાર, કર્ણાટક, મહારાષ્ટ્ર અને મધ્યપ્રદેશ ભારતમાં લુપ્ત થતા ઢોલના સંરક્ષણમાં સર્વોચ્ચ સ્થાન ધરાવે છે.
- ઇકોલોજીકલ ભૂમિકા: ઢોલ વન ઇકોસિસ્ટમમાં ટોચના શિકારી તરીકે મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

ઢોલની સંરક્ષણ સ્થિતિ

- IUCNની રેડ લિસ્ટમાં તેને લુપ્ત થતી કેટેગરીમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.
- વન્યજીવન અને વનસ્પતિની લુપ્તપ્રાય પ્રજાતિઓમાં આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પર સંમેલન (CITES): પરિશિષ્ટ-II
- વન્યજીવન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1972 હેઠળ અનુસૂચિ-2માં સૂચિબદ્ધ છે.

વસ્તીમાં ઘટાડો

- રહેઠાણનું નુકસાન: વનનાબૂદી અને વન કોરિડોરના વિભાજનને કારણે, તેમના રહેઠાણના વિસ્તારોમાં ઘટાડો થઈ રહ્યો છે.
- શિકારનો અભાવ: ઢોલનો મુખ્ય ભોગ બનેલા અનગ્યુલેટ્સની વસ્તી તેમના શિકાર અને રહેઠાણના નુકસાનને કારણે ઝડપથી ઘટી રહી છે.
- પ્રાણીઓના શિકાર અને પાલતુ ફૂતરાઓથી તેમનામાં સ્થાનાંતરિત રોગોને કારણે.

વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય

- ઉનાળાની શરૂઆત સાથે જ, કર્ણાટક અને તામિલનાડુના નજીકના વન્યજીવ અભયારણ્યોમાંથી વન્યજીવોના મોસમી સ્થળાંતરની શરૂઆત થઈ ગઈ છે, જે કેરળના વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય (WWS) તરફ આગળ વધી રહ્યું છે.
- આખું વર્ષ ઘાસચારો અને પાણીની સરળતાથી ઉપલબ્ધતાને કારણે, આ અભયારણ્ય ઉનાળા દરમિયાન વન્યપ્રાણીઓનું પ્રિય નિવાસસ્થાન છે.

વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય ક્યાં આવેલું છે?

- કેરળમાં આવેલું વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય (WWS) નીલગિરિ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વનો એક અભિન્ન ભાગ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1973માં કરવામાં આવી હતી.
- નીલગિરિ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ એ ભારતનું સૌપ્રથમ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ (2012માં નામાંકિત) હતું, જેને યુનેસ્કો દ્વારા નિયુક્ત વર્લ્ડ નેટવર્ક ઓફ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ્સમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ અનામત હેઠળ આવતા અન્ય વન્યજીવન ઉદ્યાનોમાં મુદ્દમલાઈ વન્યજીવન અભયારણ્ય, બાંદીપુર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, નાગરહોલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મુકુર્થી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને સાયલન્ટ વેલીનો સમાવેશ થાય છે.
- 344.44 ચોરસ કિ.મી.ના વિસ્તારમાં ફેલાયેલું વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય કર્ણાટકના નાગરહોલ અને બાંદીપુર અને તામિલનાડુના મુદ્દમલાઈના વાઘ અભયારણ્યને અડીને આવેલું છે.
- કાબિની નદી (કાવેરી નદીની સહાયક નદી) આ અભયારણ્યમાંથી વહે છે.
- અહીં જોવા મળતા વન પ્રકારોમાં દક્ષિણ ભારતીય ભેજવાળા પાનખર જંગલો, પશ્ચિમ કિનારાના અર્ધ-સદાબહાર જંગલો અને સાગ, નીલગિરી/નીલગિરી અને ગ્રેવિલિયાના જંગલોનો સમાવેશ થાય છે.
- હાથી, ગૌર, વાઘ, ચિત્તા, સંભારો, ટપકાંવાળા હરણ, જંગલી ડુક્કર, સુસ્તી બિયર, નીલગિરિ લંગુર, બોનેટ મકાક, સામાન્ય લંગુર, માલાબાર વિશાળ ખિસકોલી વગેરે અહીં જોવા મળતા મુખ્ય સસ્તન પ્રાણીઓ છે.

દરિયાઈ હીટવેવ

- એક અભ્યાસ મુજબ, દરિયાઈ હીટવેવ (અથવા જે મહાસાગરો પર રચાય છે) ભારતભરના પાણીમાં ઝડપથી વધારો કરી રહ્યા છે.
- કેટલાક અભ્યાસોમાં વૈશ્વિક મહાસાગરોમાં હીટવેવની ઘટનાઓ અને અસરોની જાણ કરવામાં આવી છે, પરંતુ ઉષ્ણકટિબંધીય હિંદ મહાસાગરમાં તેનો ખૂબ ઓછો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે.
- વળી, ઈન્ટરગવર્નમેન્ટલ પેનલ ઓન ક્લાઈમેટ ચેન્જ (IPCC) ના છઠ્ઠા એસેસમેન્ટ રિપોર્ટ (AR6) મુજબ જો ગ્લોબલ વોર્મિંગ 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી થાય તો હિંદ મહાસાગરમાં સમુદ્રની સપાટીના તાપમાનમાં 1થી 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધીનો વધારો થઈ શકે છે.

અભ્યાસના તારણો

- પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગર વિસ્તારમાં દર દાયકામાં લગભગ 1.5 ઘટનાઓના દરે દરિયાઈ હિટવેવમાં સૌથી મોટો વધારો થયો હતો, ત્યારબાદ બંગાળની ખાડીમાં દર દાયકામાં 0.5 ઘટનાઓના દરે વધારો થયો હતો.
- પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગર અને બંગાળની ખાડીમાં દરિયાઈ હિટવેવને કારણે મધ્ય ભારતીય ઉપખંડમાં સુકાવાની સ્થિતિ વધુ તીવ્ર બની હતી.
- આમ ઉત્તર બંગાળની ખાડીમાં હિટવેવના પ્રતિસાદને કારણે દક્ષિણ દ્વીપકલ્પ ભારતમાં વરસાદમાં નોંધપાત્ર વધારો થયો છે.
- 1982થી 2018 સુધીમાં પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગરમાં કુલ 66 ઘટનાઓ બની હતી, જ્યારે બંગાળની ખાડીમાં 94 ઘટનાઓ બની હતી.
- આ પહેલીવાર છે જ્યારે કોઈ અધ્યયનમાં દરિયાઈ હિટવેવ અને વાતાવરણીય પરિભ્રમણ અને વરસાદ વચ્ચેનો ગાઢ સંબંધ દર્શાવવામાં આવ્યો છે.

દરિયાઈ હિટવેવ

- દરિયામાં ઊંચા તાપમાન સાથે ખૂબ જ ઊંચા સમયગાળા માટે દરિયાઈ હિટવેવની ઘટના બને છે.
- આ ઘટનાઓ કોરલ બ્લીચિંગ, સીગ્રાસનો નાશ અને કેલ્પના જંગલોના નુકસાન સાથે સંકળાયેલી છે, જે મત્સ્યઉદ્યોગ ક્ષેત્રને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.
- અધ્યયનમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે તામિલનાડુના દરિયાકાંઠે મત્તારની ખાડીમાં 85% કોરલ મરીન મે 2020 માં હિટવેવ પછી બ્લીચ થઈ ગયા હતા.
- દરિયાઈ હિટવેવના સામાન્ય પરિબલોમાં દરિયાઈ પ્રવાહોનો સમાવેશ થાય છે જે દરિયામાં ગરમ પાણી અને ગરમીના પ્રવાહના વિસ્તારોની રચના કરી શકે છે અથવા સમુદ્રની સપાટી દ્વારા વાતાવરણને ગરમ કરી શકે છે.
- આ વાયુ સમૂહ દરિયાઈ હિટવેવમાં વોર્મિંગમાં વધારો કે ઘટાડો કરી શકે છે અને અલ નીનો જેવી આબોહવા-પરિવર્તનની ઘટનાઓની શક્યતાને બદલી શકે છે.

દરિયાઈ હિટવેવની અસરો

- ઇકોસિસ્ટમના માળખાને અસર:-
- દરિયાઈ હિટવેવ કેટલીક પ્રજાતિઓને ટેકો આપીને અને અન્યને દબાવીને ઇકોસિસ્ટમ સ્ટ્રક્ચરને અસર કરે છે.
- તે દરિયાઈ અપૃષ્ઠવંશી પ્રાણીઓના સામૂહિક મૃત્યુદર સાથે સંબંધિત છે અને પ્રજાતિઓને તેમની વર્તણૂક બદલવા માટે દબાણ કરી શકે છે, જેનાથી વન્યજીવનને નુકસાન થવાનું જોખમ વધી જાય છે.

- અમુક પ્રજાતિઓના રહેઠાણને બદલાવું:-
- દરિયાઈ હિટવેવ કેટલીક પ્રજાતિઓના રહેઠાણને બદલી શકે છે.
- નાણાકીય નુકશાન:-
- દરિયાઈ હિટવેવ મત્સ્યઉદ્યોગ અને જળચરઉછેર પરની અસર દ્વારા આર્થિક નુકસાનનું કારણ બની શકે છે.
- જૈવવિવિધતા પર અસર:-
- દરિયાઈ હિટવેવથી જૈવવિવિધતાને ખરાબ અસર થઈ શકે છે.
- વર્ષ 2016માં ઉત્તર ઓસ્ટ્રેલિયામાં દરિયાઈ હિટવેવને કારણે ગ્રેટ બેરિયર રીફનું ગંભીર બ્લીચિંગ થયું હતું.
- ઓક્સિડેશન અને એસિડિફિકેશનનું જોખમ:-
- આવા કિસ્સાઓમાં, મેરિન હિટ વેક્સ માત્ર રહેઠાણોને જ નુકસાન પહોંચાડતા નથી, પરંતુ ડિઓક્સિજનેશન અને એસિડિફિકેશનનું જોખમ પણ વધારે છે.

આગળ શું?/લવિધ્યના પગલાં

- દરિયાઈ હિટવેવની આવર્તન, તીવ્રતા વધી રહી હોવાથી, આ ઘટનાઓનું સચોટ નિરીક્ષણ કરવા માટે સમુદ્રનું નિયમિત નિરીક્ષણ કરવું જરૂરી છે અને વધતા જતા ગ્લોબલ વોર્મિંગને કારણે ઉભા થયેલા પડકારોને વર્તમાન વર્તમાન હવામાન મોડેલોને અપડેટ કરીને અસરકારક રીતે ઉકેલવાની જરૂર છે.
- જળવાયુ પરિવર્તનને કારણે દરિયાઈ હિટવેવને વૈશ્વિક સ્તરે તીવ્ર બનાવી શકાય છે અને તેના પરિણામે દૈનિક અને લાંબા ગાળાના દૈનિક સૌથી ઊંચા તાપમાનમાં પરિણમશે.
- દરિયાઈ હિટવેવની વિપરીત અસરોની સંખ્યા અને તેના કારણે થતા અકસ્માતોની સંખ્યા ઘટાડવા માટે લાંબા ગાળાના પગલાં તેમજ ટૂંકા ગાળાના અમલીકરણની યોજનાઓ અમલમાં મૂકવી પડશે.
- આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરવા માટે સ્થાનિક, રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સરકારોની તત્પરતાની સાથે સાથે આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર અને સહકાર મુખ્ય નિર્ણાયક સાબિત થઈ શકે છે.

પાક વૈવિધ્યકરણ

- તાજેતરમાં આર્થિક બાબતોના વિભાગે વાર્ષિક આર્થિક સર્વેક્ષણમાં જણાવ્યું હતું કે, જે વિસ્તારોમાં ડાંગર, ઘઉં અને શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે ત્યાં પાણીની તીવ્ર તંગીની સાથે સાથે તેલીબિયાનું ઉત્પાદન વધારવા અને રસોઈ તેલની આયાત પરની નિર્ભરતા ઘટાડવા માટે પાકમાં વૈવિધ્યકરણ અપનાવવાની તાતી જરૂર છે.

મુખ્યબિંદુ

- પાક વૈવિધ્યકરણ:
- પાક વૈવિધ્યકરણ એટલે કૃષિ ઉત્પાદનને નવા પાક અથવા પાક પદ્ધતિઓ સાથે જોડવામાં આવે છે, જેમાં કૃષિ ઉત્પાદનની પૂર્તિ કરવામાં આવતા મૂલ્ય વર્ધિત પાકોના માર્કેટિંગથી ચોક્કસ કૃષિ વિસ્તારને લાભ થાય છે.
- પાકની પદ્ધતિ: તે પાક, તેના ક્રમ અને વ્યવસ્થાપન તકનીકોનો ઉલ્લેખ કરે છે, જેનો ઉપયોગ ચોક્કસ કૃષિ ક્ષેત્રમાં વર્ષોથી કરવામાં આવે છે.
- પ્રકાર: ભારતમાં મુખ્ય પાક પદ્ધતિ નીચે મુજબ છે: ક્રમિક પાક, એકજ પાક, આંતરખેડ, રીલે પાક, મિશ્રિત આંતરપાક અને ગલી પાક.
- મોટાભાગના ખેડૂતો આજીવિકા અને આવકનાં સાધનો વધારવા માટે મિશ્ર પાક-પશુધન પદ્ધતિનો પણ ઉપયોગ કરે છે.
- પશુપાલન અથવા પશુપાલન એ વિજ્ઞાનની શાખા છે જે પાળતુ પ્રાણી (દા.ત. ગાય, ફૂતરા, ઘેટાં અને ઘોડા) જેવા કે ખોરાક, આશ્રય, આરોગ્ય, સંવર્ધન વગેરેના વિવિધ પાસાઓનો અભ્યાસ કરે છે.
- પશુપાલન એ પશુધનની વૃદ્ધિ અને તેમના પસંદગીયુક્ત સંવર્ધનનો સંદર્ભ આપે છે. તે ખેતીની એક શાખા છે.

પાક વૈવિધ્યકરણની જરૂરીયાત

- પ્રતિકૂળતા અને આબોહવામાં પરિવર્તન:
- એક ખેડૂતને કૃષિ ઉત્પાદન દરમિયાન ઘણી પ્રતિકૂળતાઓ અને આબોહવાની અનિશ્ચિતતાઓનો સામનો કરવો પડી શકે છે, જેમ કે અનિયમિત વરસાદ, કરા, દુષ્કાળ, પૂર વગેરે.
- આ ઉપરાંત, લણણી પછીનું નુકસાન, સંગ્રહની અનુપલબ્ધતા અને સુલભ યોગ્ય માર્કેટિંગ જેવા પડકારો પણ અસ્તિત્વમાં છે.
- હાલમાં માનવ-વન્યસૃષ્ટિ અને/અથવા માનવ પાકના સંઘર્ષો, જંગલો, કાર્બનિક પદાર્થોની અછતવાળી જમીન, મોનોકલ્ચર, છોડના રોગો અને ચેપ, સ્થળાંતર અને યુવાનોની કૃષિ પ્રત્યેની અનિચ્છા જેવી સમસ્યાઓ પણ ખૂબ જ ગંભીર સ્વરૂપ ધારણ કરી રહી છે.
- ઈનપુટ ખર્ચને જાળવવામાં સમસ્યા:
- ભારતીય કૃષિ પાંચ દાયકાથી વધુ સમયથી ઉત્પાદકતા વધારવા માટે ઈનપુટ ખર્ચમાં વધારાને લગતી ગંભીર સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહી છે.
- જો કે, ઈનપુટની પ્રમાણસર ઉત્પાદકતા પણ સ્થિર રહેતા પહેલા અને પછી નીચે પડતા પહેલા ચોક્કસ સમયગાળા માટે વધારો નોંધે છે.
- નીચેની સમાન પેટર્ન જમીનમાંથી ચોક્કસ પોષકતત્ત્વોને બહાર કાઢે છે:
- ખેડૂતો ઉત્પાદકતા વધારવા માટે લાંબા સમયથી સરકાર દ્વારા પ્રમોટ કરવામાં આવેલા ચોખા-ઘઉં-ચોખા - ચોખા -

ચોખા- ઘઉં-ચોખાની હરિયાળી ક્રાંતિ પાકની પેટર્નનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે.

- લાંબા સમય સુધી એક જ પાકની પેટર્નનો ઉપયોગ કરવાથી જમીનમાંથી ચોક્કસ પોષક તત્ત્વો દૂર થાય છે, જેના પરિણામે જમીનમાં સુક્ષ્મસજીવોની વસ્તીમાં પણ ઘટાડો થયો છે.
- પાકના રાઈઝોસ્ફિયરમાં ખાસ પોષક તત્ત્વોને એકત્રિત કરવા અને તેને શોષી લેવા માટે માઈક્રોફૂનલની હાજરી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
- જમીનમાં સુક્ષ્મસજીવોની વસ્તીમાં ઘટાડો એ એક ગંભીર મુદ્દો છે કારણ કે સૂક્ષ્મ જીવોની પ્રવૃત્તિઓ વિના, જમીન પાકના ઉત્પાદન માટે ટકાઉ આવશ્યક ઇકોલોજી ગુમાવી શકે છે.
- સિંગલ ક્રોપ પેટર્ન સ્ત્રોત-ઉપયોગની કાર્યક્ષમતામાં પણ ઘટાડો કરે છે.
- આ ઉપરાંત, એક જ પાકની પેટર્ન પર સમાન પ્રકારના જંતુઓ અને જીવાતો દ્વારા હુમલો થવાની શક્યતા વધુ હોય છે, જે બદલામાં જંતુનાશકોનો ઉપયોગ કરીને નિયંત્રિત થાય છે.

એગ્રોફોરેસ્ટ્રી અને ટકાઉ પાક વૈવિધ્યકરણમાં તેની ભૂમિકા

- પરિચય:
- તે મૂળ તકનીકી જ્ઞાનથી પોષિત આદિમ અને આદિજાતિ કૃષિનો એક ભાગ છે.
- એગ્રોફોરેસ્ટ્રી એ જમીનના ઉપયોગની પ્રણાલી છે જેમાં વૃક્ષો, પાક અને/અથવા પશુધનને અવકાશી અને અસ્થાયી રીતે સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે, જે જૈવિક અને અજૈવિક ઘટકો વચ્ચે ઇકોલોજીકલ અને આર્થિક એમ બંને પ્રકારના સંબંધોને સંતુલિત કરે છે. તે ઉપલબ્ધ સંસાધનોના કાર્યક્ષમ ઉપયોગ માટે ઝાડ અને પાક વચ્ચેની પૂરકતાનો ઉપયોગ કરે છે.
- એગ્રોફોરેસ્ટ્રીનો ઉપયોગ જૈવિક, ઇકોલોજીકલ, આર્થિક અને સામાજિક બાબતોના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વિશ્વવ્યાપી વૈવિધ્યકરણ માટે થાય છે.
- દાખલા તરીકે, ઉત્તર અમેરિકામાં ખેડૂતોએ તેમના આર્થિક લાભો અને કુદરતી સંસાધનોના સંરક્ષણમાં સુધારો કરવા માટે એગ્રોફોરેસ્ટ્રીને પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું.
- યુરોપમાં એગ્રોફોરેસ્ટ્રી સાથે સંકળાયેલા વૃક્ષો પર ઓક, પાઈન, જુનિપર અને દેવદારનું પ્રભુત્વ છે. ઓસ્ટ્રેલિયામાં પિનસ રેડિયોએટા અને નીલગિરી ગ્લોબુલસ, જ્યારે આફ્રિકન ખંડમાં કોફી, કોકો, નાળિયેર, પામ ઓઈલ અને રબરના ખેતરોમાં આંબાના ઝાડ એગ્રોફોરેસ્ટ્રીનો ભાગ છે.
- ભારતના દક્ષિણ ભાગમાં આવેલા સ્થાનિક બગીચાઓ પાકના વૈવિધ્યકરણ માટે કામચલાઉ અને અવકાશી વ્યવસ્થા જાળવવાનાં ઉત્કૃષ્ટ ઉદાહરણો છે, જેના પરિણામે એકમ વિસ્તારમાંથી ટકાઉ ઉત્પાદકતા પ્રાપ્ત થાય છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- > પાકના વૈવિધ્યકરણને જાળવવામાં ભૂમિકા:
- > એગ્રો-ફોરેસ્ટ્રી હેઠળ ખોરાક, ઘાસચારો, ફળો, ફાઇબર, બળતણ, માછલી, સ્વાદ, સુગંધ, ગુંદર અને રેઝિન તેમજ અન્ય બિન-લાકડાની પેદાશો ખોરાક અને પોષક સુરક્ષા માટે ઉત્પન્ન કરી શકાય છે. તે આજીવિકાને પણ ટેકો આપી શકે છે અને તમામ ઈકો-ઇસ્મમાં કૃષિ પર્યાવરણને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે.
- > એગ્રોફોરેસ્ટ્રી મલ્ટિફંક્શનલ ઉત્પાદન પ્રણાલીમાં ફાળો આપે છે જે મેકોઝ અને સુક્ષ્મસજીવો માટે વિવિધ રહેઠાણોના નિર્માણ અને ભાવિ પેઢીઓ માટે ભૂમિસ્વરૂપો જાળવવાને કારણે જૈવવિવિધતામાં વધારો કરે છે.
- > તે પરંપરાગત રીતે ઉગાડવામાં આવતા પાકને અન્ય વાણિજ્યિક પાકો જેવા કે અનાજ, તેલીબિયાં, કઠોળ, શાકભાજી, કૃષિ બાગાયતી ખેતી (હોર્ટી સિલ્વીકલ્ચર), સિલ્વાઓલેરિકલ્ચર, સિલ્વોફ્લોરીકલ્ચર (સિલ્વર ફ્લોરીકલ્ચર), સિલ્વિમેડિસિનલ, એક્વેમેટિક ફોરેસ્ટ્રી, સિલ્વિમેડિસિનલ, એક્વાફોરેસ્ટ્રી, સિલવિપેશર અને બાગાયતી ખેતી જેવા અન્ય વાણિજ્યિક પાકો સાથે સંકલિત કરવાની તક પૂરી પાડે છે.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- > જો કે એવા પડકારો છે જેને અવગણી શકાય નહીં, પરંતુ પાકનું વૈવિધ્યકરણ ખેડૂતોની આવક બમણી કરવાની અને રાષ્ટ્રને ખાદ્ય સુરક્ષાને સમૃદ્ધ બનાવવાની તક પૂરી પાડે છે .
- > તેથી, સરકારે ઘઉં અને ચોખા સિવાયના અન્ય ઉત્પાદિત પાકોની લઘુત્તમ ટેકાના ભાવે ખરીદી કરીને પાકના વૈવિધ્યકરણને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ. તે ભૂગર્ભ જળ સ્તરને ઘટાડીને તેના સંરક્ષણમાં પણ મદદ કરી શકે છે.
- > સ્માર્ટ પશુધન વ્યવસ્થાપન, ખાતરના ઉપયોગમાં ટેકનોલોજી-સક્ષમ મોનિટરિંગ મિકેનિઝમ્સ, પ્રાદેશિક માળખામાં સરળ ફેરફારો અને અન્ય વધુ કાર્યક્ષમ કૃષિ તકનીકો દ્વારા કૃષિ ઉત્સર્જનને પણ મર્યાદિત કરી શકાય છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) પાક વૈવિધ્યકરણ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. ખેડૂતો ઉત્પાદકતા વધારવા માટે લાંબા સમયથી સરકાર દ્વારા પ્રમોટ કરવામાં આવેલા ચોખા-ઘઉં-ચોખા - ચોખા - ચોખા- ઘઉં-ચોખાની હરિયાળી ક્રાંતિ પાકની પેટર્નનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે.
 2. લાંબા સમય સુધી એક જ પાકની પેટર્નનો ઉપયોગ કરવાથી જમીનમાંથી ચોક્કસ પોષક તત્વો દૂર થાય છે, જેના પરિણામે જમીનમાં સુક્ષ્મસજીવોની વસ્તીમાં પણ ઘટાડો થયો છે.
 3. પાકના રાઇઝોસ્ફિયરમાં ખાસ પોષક તત્વોને એકત્રિત કરવા અને તેને શોષી લેવા માટે માઇકોફાઇનલની હાજરી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
- 2) દરિયાઈ હીટવેવ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. દરિયામાં ઊંચા તાપમાન સાથે ખૂબ જ ઊંચા સમયગાળા માટે દરિયાઈ હીટવેવની ઘટના બને છે.
 2. આ ઘટનાઓ કોરલ બ્લીચિંગ, સીગ્રાસનો નાશ અને કેલ્પના જંગલોના નુકસાન સાથે સંકળાયેલી છે, જે મત્સ્યઉદ્યોગ ક્ષેત્રને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.
 3. અધ્યયનમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે તામિલનાડુના દરિયાકાંઠે મન્નારની ખાડીમાં 85% કોરલ મરીન મે 2020 માં હીટવેવ પછી બ્લીચ થઈ ગયા હતા.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
- 3) વાયનાડ વન્યજીવન અભયારણ્ય સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. તેની સ્થાપના વર્ષ 1973માં કરવામાં આવી હતી.
 2. નીલગિરિ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ એ ભારતનું સૌપ્રથમ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ (2012માં નામાંકિત) હતું, જેને યુનેસ્કો દ્વારા નિયુક્ત વર્લ્ડ નેટવર્ક ઓફ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ્સમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું હતું.
 3. આ અનામત હેઠળ આવતા અન્ય વન્યજીવન ઉદ્યાનોમાં મુદ્દમલાઈ વન્યજીવન અભયારણ્ય, બાંદીપુર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, નાગરહોલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મુકુર્થી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને સાયલન્ટ વેલીનો સમાવેશ થાય છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

4) ઢોલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ઢોલ (Cuon alpinus) એક જંગલી માંસાહારી પ્રાણી છે જે કેનિડે કુળ અને સસ્તન પ્રાણીઓના વર્ગનું સભ્ય છે.
2. તેને એશિયાટિક વાઈલ્ડ ડોગ (Asiatic Wild Dog) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
3. ઐતિહાસિક રીતે ઢોલ દક્ષિણ રશિયા, મધ્ય એશિયા, દક્ષિણ એશિયા અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં જોવા મળે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

5) ઊંચાઈવાળા હિમાલયનું તાપમાનમાં વધારો સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. પાણીની વરાળ એ પાણીની વાયુયુક્ત સ્થિતિ છે જે પાણીના બાષ્પીભવન દ્વારા રચાય છે.
2. આ પાણીના બાષ્પીભવન દ્વારા અથવા પાણીને ઉકાળીને અથવા બરફના ઉત્કર્ષ દ્વારા પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. ગ્રીનહાઉસ વાયુઓમાં પાણીની વરાળ સૌથી વધુ પ્રચલિત છે.
3. ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ લગભગ 95% પાણીની વરાળ છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

6) ભારતનું નવું સસ્તન પ્રાણી: સફેદ ગાલવાળો મકાક સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. તાજેતરમાં ઝૂઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા (ZSI)ના વૈજ્ઞાનિકોએ દેશમાં એક નવી સસ્તન પ્રજાતિ - 'વ્હાઈટ ચીક્ક મકાક' (મકાકા લ્યુકોજિનીસ)ની શોધ કરી છે.
2. આ પ્રજાતિની સૌથી પહેલા વર્ષ 2015માં ચીનમાં શોધ કરવામાં આવી હતી, તે પહેલા ભારતમાં તેનું અસ્તિત્વ જાણી શકાયું ન હતું.
3. હવે ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોએ મધ્ય અરુણાચલ પ્રદેશના દૂરના અંજાવ જિલ્લામાં તેની હાજરી શોધી કાઢી છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

7) ભૂ-ચુંબકીય તોફાન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સૂર્યના તોફાનો સૂર્યના ડાઘા સાથે જોડાયેલી ચુંબકીય ઊર્જાના સ્ટ્રાવ દરમિયાન આવે છે (સૂર્ય પરના 'ઘેરા' વિસ્તારો જે આસપાસના ફોટોસ્ફિયર કરતા ઠંડા હોય છે - જે સૌર વાતાવરણનું સૌથી નીચું સ્તર છે) અને તે કેટલીક મિનિટો અથવા કલાકો સુધી ટકી શકે છે.
2. જિયોમેગ્નેટિક સ્ટોર્મ એ પૃથ્વીના ચુંબકીય ક્ષેત્રનું એક મોટું વિક્ષેપ છે, જે ત્યારે થાય છે જ્યારે સૌર પવનથી પૃથ્વીના આસપાસના અવકાશી વાતાવરણમાં ઊર્જાનું કાર્યક્ષમ આદાનપ્રદાન થાય છે.
3. મેગ્નેટોસ્ફિયર આપણા ગ્રહને હાનિકારક સૌર અને કોસ્મિક કણોના કિરણોત્સર્ગ સામે રક્ષણ આપે છે, જ્યારે પૃથ્વીને સૂર્યમાંથી વહેતા 'સૌર પવન' - ભારિત કણોના સતત પ્રવાહથી પણ બચાવે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

GUJARAT PUBLIC SERVICE COMMISSION

GPSC

7700+ TOTAL QUESTIONS

GPSC CLASS 1/2, STI, PI, Dy. SO, Dy. MAMLATDAR, A.O., GUJ ENGINEERING SERVICE, તથા લેકચરર અને આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસરના પેપરોનો સમાવેશ

NOW AVAILABLE

LATEST EDITION

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

63

7 અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો

અટલ ટનલ

- તાજેતરમાં જ અટલ ટનલને વર્લ્ડ બુક ઓફ રેકોર્ડ દ્વારા '10,000 ફૂટથી વધુ ઊંચાઈ પર સ્થિત વિશ્વની સૌથી લાંબી હાઈવે ટનલ' તરીકે સત્તાવાર રીતે પ્રમાણિત કરવામાં આવી છે.
- ધ વર્લ્ડ બુક ઓફ રેકોર્ડ્સ યુકે, એ એક એવી સંસ્થા છે જે અધિકૃત પ્રમાણભૂતતા સાથે વૈશ્વિક અપવાદરૂપ રેકોર્ડ્સની યાદી બનાવે છે અને તેની ખરાઈ કરે છે.

મુખ્યબિંદુ

- અટલ ટનલની ખાસિયતો:
- 9.02 કિલોમીટર લાંબી આ ટનલ 3,000 મીટરની ઊંચાઈ પર વિશ્વની સૌથી લાંબી હાઈવે ટનલ છે.
- તે રોહતાંગ ઘાટની પશ્ચિમે એક પર્વતને પાર કરે છે અને સોલાંગ ખીણ અને સિસુ વચ્ચેનું અંતર લગભગ 46 કિમી ઘટાડે છે, જે સમગ્રને આવરી લેવામાં લગભગ 15 મિનિટનો સમય લે છે. આ પહેલા આ બે પોઈન્ટ વચ્ચે મુસાફરી કરવામાં લગભગ 4 કલાકનો સમય લાગતો હતો.
- રોહતાંગ પાસ (ઊંચાઈ 3,978 મીટર) હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્યમાં આવેલો છે.
- આ ટનલ હિમાલયની પીર પંજાલ રેન્જમાં આવેલી છે.
- ટનલનું મહત્વ:
- કનેક્ટિવિટી: અટલ ટનલ લદ્દાખથી આખું વર્ષ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવાની દિશામાં એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે, આ ટનલ લદ્દાખને મનાલી અને ચંદીગઢ સાથે આખું વર્ષ જોડે છે, કારણ કે તે રોહતાંગ પાસમાંથી પસાર થાય છે, જે શિયાળાના મહિનાઓમાં બરફથી ઢંકાયેલું રહે છે.
- વ્યૂહાત્મક: આ ટનલ સરહદી વિસ્તારોમાં વર્ષભર કનેક્ટિવિટી પૂરી પાડીને દેશના સશસ્ત્ર દળોને વ્યૂહાત્મક લાભ પૂરો પાડે છે.
- મૂળભૂત સુવિધાઓ: લદ્દાખના રહેવાસીઓ કે જેમને આરોગ્ય સંભાળ અને ખાદ્ય પુરવઠા જેવી મૂળભૂત સુવિધાઓ મેળવવા માટે ઘણી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો, તેઓ હવે મનાલી પહોંચી શકે છે અને આ નવી ટનલનો ઉપયોગ કરીને દેશના બાકીના ભાગો સાથે જોડાઈ શકે છે. પેટ્રોલ અને શાકભાજીનો પુરવઠો જેવી આવશ્યક ચીજવસ્તુઓ પણ આખું વર્ષ ઉપલબ્ધ રહેશે.

- ખેડૂતો માટે વરદાન: મુસાફરીના સમયમાં ઘટાડો ઘણાને મદદ કરે છે, ખાસ કરીને એવા લોકો કે જેમના વટાણા અને બટાકા જેવા કિંમતી પાક બજારમાં પહોંચતા પહેલા ટ્રકોમાં સડી જતા નથી.
- પર્યટનને પ્રોત્સાહન: આ ક્ષેત્રમાં પ્રવાસીઓના આગમનમાં અભૂતપૂર્વ વધારો જોવા મળ્યો છે અને એક વર્ષમાં, ખીણ અને રાજ્યમાં સામાજિક-આર્થિક ક્ષેત્રે નોંધપાત્ર વિકાસ જોવા મળ્યો છે.

કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

- તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયેલા એક સંશોધનમાં બહાર આવ્યું છે કે આસામનું કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન તેના શોષી લે તેના કરતા વધુ કાર્બન ઉત્સર્જન કરી રહ્યું છે.
- આ સંશોધન મુજબ જેમ જેમ પૃથ્વી ગરમ થતી જશે તેમ તેમ કાઝીરંગા નેશનલ પાર્કની કાર્બન શોષવાની ક્ષમતામાં વધુ ઘટાડો થશે.
- અગાઉ એવું જાણવા મળ્યું હતું કે એમેઝોનના રેઈનફોરેસ્ટ કાર્બનને શોષી લે છે તેના કરતા વધુ કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઉત્સર્જિત કરે છે.
- સંશોધકોને જણાયું હતું કે, ચોમાસા પૂર્વેની ઋતુ માર્ચ, એપ્રિલ અને મે દરમિયાન કાઝીરંગાએ સૌથી વધુ કાર્બન ડાયોક્સાઈડનું શોષણ કર્યું છે.
- વન કે જંગલમાં હાજર વૃક્ષો પ્રકાશસંશ્લેષણ માટે કાર્બન ડાયોક્સાઈડનો ઉપયોગ કરે છે અને શ્વસન દરમિયાન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ મુક્ત કરે છે.

શુદ્ધ કાર્બન ઉત્સર્જક તરીકે કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

- અનન્ય માટી:
- આ વિસ્તારની જમીનમાં બેક્ટેરિયાની મોટી વસ્તી જોવા મળે છે જે શ્વસન દરમિયાન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ મુક્ત કરે છે.
- પ્રકાશસંશ્લેષણમાં ઘટાડો:
- વાદળછાયા વાતાવરણને કારણે ચોમાસા દરમિયાન વૃક્ષો પૂરતા પ્રમાણમાં પ્રકાશસંશ્લેષણ કરી શકતા નથી. તેથી, જંગલોની કાર્બન ડાયોક્સાઈડ શોષવાની ક્ષમતા પણ ઓછી થઈ જાય છે.
- ચોમાસા પછી અને શિયાળાના મહિનાઓમાં પરિસ્થિતિ સામાન્ય રહે છે, જેના કારણે જંગલ ચોખ્ખું કાર્બન ઉત્સર્જન કરે છે.

- બાષ્પીભવન થયેલા પાણી કરતા ઓછો વરસાદ:
- વૈજ્ઞાનિકોએ બાષ્પીભવન થયેલા પાણીમાં આઈસોટોપ્સનું વિશ્લેષણ કર્યું અને જંગલમાં હાજર પાણી અને કાર્બન ચક્ર વચ્ચે મજબૂત સંબંધ શોધી કાઢ્યો.
- ચોમાસા પૂર્વેના મહિનાઓમાં બાષ્પીભવન થયેલા પાણીમાંથી થતા વરસાદમાં ઘટાડો જોવા મળે છે, જે સૌથી વધુ કાર્બન શોષણ માટે જવાબદાર છે.
- બાષ્પોત્સર્જન એક એવી પ્રક્રિયા છે જેમાં વનસ્પતિના છિદ્રો દ્વારા જળ બાષ્પને નુકસાન થાય છે.
- કાર્બન ડાયોક્સાઈડ પાંદડાના આંતરિક ભાગમાં પ્રવેશવા માટે અને પ્રકાશસંશ્લેષણ દરમિયાન ઓક્સિજન મુક્ત કરવા માટે ફોરેમેન ખોલવાની પ્રક્રિયા જરૂરી છે.

કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન સાથે સંબંધિત મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સ્થળ: તે આસામ રાજ્યમાં આવેલું છે અને 42,996 હેક્ટર વિસ્તારમાં ફેલાયેલું છે.
- તે બ્રહ્મપુત્રા ખીણના પૂરવિસ્તારનો એકમાત્ર સૌથી મોટો અવિભાજિત અને પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતો વિસ્તાર છે.
- કાનૂની સ્થિતિ:
- આ પાર્કને વર્ષ 1974માં નેશનલ પાર્ક જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.
- તેને 2007 માં વાઘ અનામત જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થિતિ:
- તેને વર્ષ 1985માં યુનેસ્કોનો વિશ્વ ચેમ્પિયન જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.
- બર્ડલાઈફ ઇન્ટરનેશનલ દ્વારા તેને એક મહત્વપૂર્ણ પક્ષી વિસ્તાર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે.
- જૈવવિવિધતા:
- વિશ્વમાં મોટા ભાગના એક શિંગડાવાળા ગેંડા કાઝીરંગા નેશનલ પાર્કમાં જોવા મળે છે.
- ગેંડાની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ, પોબીટોરા વન્યજીવ અભયારણ્ય આસામના કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન પછી બીજા ક્રમે છે, જ્યારે પોબીટોરા અભયારણ્ય એ વિશ્વમાં ગેંડાઓની સૌથી વધુ વસ્તી ગીચતા ધરાવતું અભયારણ્ય છે.
- કાઝીરંગામાં સંરક્ષણના પ્રયાસોનું મોટાભાગનું ધ્યાન 'ચાર મોટી' પ્રજાતિઓ - ગેંડો, હાથી, રોયલ બેંગાલ ટાઈગર અને એશિયન વોટર ભેંસ પર કેન્દ્રિત છે.
- 2018ની વસ્તી ગણતરીમાં 2,413 ગેંડા અને લગભગ 1,100 હાથીઓ હતા.
- 2014માં હાથ ધરવામાં આવેલી વાઘની વસતી ગણતરીના આંકડા મુજબ, કાઝીરંગામાં અંદાજે 103 વાઘ હતા, જે ઉત્તરાખંડમાં જિમ કોર્બેટ નેશનલ પાર્ક (215) અને કર્ણાટકમાં બાંદીપુર નેશનલ પાર્ક (120) પછી ભારતની ત્રીજી સૌથી મોટી વસ્તી છે.

- કાઝીરંગા ભારતીય ઉપખંડમાં જોવા મળતી પ્રાઈમેટની 14 પ્રજાતિઓમાંથી 9 માં પણ વસવાટ કરે છે.
- નદીઓ અને રાજમાર્ગો:
- આ ઉદ્યાન વિસ્તારમાંથી રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં.37 પસાર થાય છે.
- આ ઉદ્યાનમાં 250થી વધુ જળાશયો આવેલા છે, આ ઉપરાંત અહીંથી પસાર થતી ડિફોલુ નદી પણ છે.

નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ

- તાજેતરમાં જમ્મુ-કાશ્મીર નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ (NSWS)માં જોડાનાર પ્રથમ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ બન્યો છે.
- કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશમાં ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ (EoDB)ની દિશામાં આ એક મોટું પગલું છે.
- એનએસડબલ્યુએસ ભારત ઔદ્યોગિક જમીન બેંક (IILB) સાથે જોડાયેલું છે, જે જમ્મુ-કાશ્મીરમાં 45 ઔદ્યોગિક ઉદ્યાનોનું આયોજન કરે છે. આનાથી રોકાણકારોને જમ્મુ-કાશ્મીરમાં ઉપલબ્ધ લેન્ડમાસ શોધવામાં મદદ મળશે.

શું છે નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ?

- આ પ્લેટફોર્મની શરૂઆત કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય દ્વારા સપ્ટેમ્બર 2021 માં કરવામાં આવી હતી.
- તે એક ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ છે જે રોકાણકારોને તેમની વ્યવસાયિક જરૂરિયાતો અનુસાર મંજૂરી માટે અરજી કરવા માટે માર્ગદર્શિકા તરીકે સેવા આપે છે.
- તે માહિતી એકત્રિત કરવા અને વિવિધ હિતધારકો પાસેથી મંજૂરી મેળવવા માટે વિવિધ પ્લેટફોર્મ / ઓફિસોની મુલાકાત લેતા રોકાણકારોની સમસ્યાને દૂર કરીને વ્યવસાય નોંધણીની પ્રક્રિયાને સરળ બનાવે છે.

મહત્વ

- તે રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરી મેળવવા અને ઈકોસિસ્ટમને પારદર્શિતા, જવાબદારી અને પ્રતિભાવ પ્રદાન કરવા માટે "વન સ્ટોપ શોપ" તરીકે કામ કરશે.
- તે વ્યવસાયોને નો ચોર એપ્રુવલ્સ (KYA) જેવી સેવા પણ પ્રદાન કરશે, જે તેમને તે તમામ મંજૂરીઓની વિગતો વિશે માહિતગાર કરશે, તેમજ સામાન્ય નોંધણી ફોર્મ, ડોક્યુમેન્ટ રિપોઝિટરી અને ઈ-કમ્યુનિકેશન મોડ્યુલ.
- તે 'મેક ઇન ઇન્ડિયા', 'સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા', 'પ્રોડક્શન-લિન્ક્ડ ઇન્સેન્ટિવ' સ્કીમ (PLI) વગેરે જેવી અન્ય યોજનાઓને મજબૂત કરશે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- > વેપાર-વાણિજ્ય કરવાની સરળતામાં સુધારો કરવા માટેની અન્ય પહેલો (EoDB):
- > ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ક્લિયરન્સ સેલ (ICC)ની જાહેરાત કેન્દ્રીય બજેટ ભાષણ 2020માં કરવામાં આવી હતી.
- > ICC રોકાણકારોને સુવિધા આપશે અને ટેકો આપશે, જેમાં રોકાણ પૂર્વેની ચર્ચાવિચારણા, “અંત સુધી”, જમીન બેંકો સાથે સંબંધિત માહિતી અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે મંજૂરીઓ સામેલ છે. સેલને ઓનલાઇન ડિજિટલ પોર્ટલ દ્વારા સંચાલિત કરવાની દરખાસ્ત છે.
- > ઈન્સોલ્વન્સી એન્ડ બેંકરપ્સી કોડ (IBC)માં સુધારા અને કંપની ધારા, 2013 હેઠળ નોન-ક્રિમિનલાઇઝેશન.
- > મધ્યમ કદની કંપનીઓ માટે કોર્પોરેટ ટેક્સ 30 ટકાથી ઘટાડીને 25 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
- > મિનિસ્ટ્રી ઓફ કોર્પોરેટ અફેર્સ (MCA)એ MCA21 પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો છે, જે કોર્પોરેટ કંપનીઓ, વ્યાવસાયિકો અને સામાન્ય લોકો માટે સેવાઓની સરળ અને સુરક્ષિત પહોંચને સક્ષમ બનાવે છે.
- > કંપનીએ ઇલેક્ટ્રોનિકલી પ્લસ (SPICE+) વેબ ફોર્મને સામેલ કરવા માટે એક સરળ ફોર્મ પણ લોન્ચ કર્યું છે.
- > સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ઈન્ડસ્ટ્રી ટેક્સિસ એન્ડ કસ્ટમ્સ (CBIC) એ પેપરલેસ પ્રોસેસિંગ, સબ-ડોક્યુમેન્ટ્સ અપલોડ કરવા અને સરહદ પારના વેપારની સુવિધા માટે ઈ-સંચિત (ઈ-સ્ટોરેજ અને ઈન્ડસ્ટ્રી ટેક્સ ડોક્યુમેન્ટ્સનું કમ્પ્યુટરાઇઝ્ડ ઓપરેશન) સુવિધા શરૂ કરી છે.
- > કરદાતાઓ માટે ઈ-મૂલ્યાંકન યોજના.

શૈક્ષણિક વહીવટમાં નવીનતાઓ અને વધુ સારી પદ્ધતિઓ માટેનો રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ

- > તાજેતરમાં જ શિક્ષણ મંત્રાલયે શૈક્ષણિક વહીવટમાં નવીનતાઓ અને બહેતર પ્રણાલિઓ માટેનો પાંચમો રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર એનાયત કર્યો હતો.
- > નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એજ્યુકેશનલ પ્લાનિંગ એન્ડ એડમિનિસ્ટ્રેશન (એનઆઈઈપીએ)એ જિલ્લા અને બ્લોક સ્તરના શિક્ષણ અધિકારીઓ માટે ‘નેશનલ એવોર્ડ ફોર ઈનોવેશન્સ એન્ડ બેટર પ્રેક્ટિસિસ ઈન એજ્યુકેશનલ એડમિનિસ્ટ્રેશન’ (આઈજીપીઈએ)ની સ્થાપના કરી છે.
- > એન.આઈ.ઈ.પી.એ. એ શિક્ષણ મંત્રાલય હેઠળની એક અગ્રણી સંસ્થા છે જે માત્ર ભારતમાં જ નહીં પરંતુ દક્ષિણ એશિયામાં પણ શિક્ષણના આયોજન અને વ્યવસ્થાપનમાં ક્ષમતા નિર્માણ અને સંશોધન સાથે સંબંધિત છે.

એવોર્ડના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > પરિચય:
- > આ એવોર્ડની સ્થાપના વર્ષ 2014 માં એન.આઈ.ઈ.પી.એ. દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેનો ઉદ્દેશ્ય શિક્ષણની જાહેર પ્રણાલીની કામગીરીમાં સુધારો કરવા માટે તળિયાના શૈક્ષણિક વહીવટમાં નવીનતાઓ અને વધુ સારી પદ્ધતિઓને પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી કરવામાં આવ્યો હતો.
- > લક્ષ્ય:
- > જિલ્લા અને તાલુકા સ્તરે શૈક્ષણિક વહીવટી વ્યવસ્થાના અસરકારક વ્યવસ્થાપન માટે જિલ્લા અને બ્લોક સ્તરના શિક્ષણ અધિકારીઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા નવીન વિચારો અને પદ્ધતિઓને ઓળખવી.
- > મહત્વ:
- > પ્રાદેશિક સ્તરે શૈક્ષણિક અધિકારીઓ પણ વહીવટ અને વ્યવસ્થા માટે સંસ્થાકીય સ્તરના શિક્ષણના સંચાલન વચ્ચે એક આવશ્યક કડી છે. પ્રાદેશિક સ્તરે નીતિઓ અને કાર્યક્રમોના અમલીકરણની પ્રક્રિયામાં આ અધિકારીઓની ભૂમિકા મહત્વપૂર્ણ છે.
- > સત્તાવાળાઓએ જે મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં અનેક પગલાં લીધાં છે તેમાં ડિજિટલ વર્ગખંડોમાં આઈસીટીનો ઉપયોગ, ફેસબુક અને વ્હોટ્સએપનો ઉપયોગ સામેલ છે. માનવ અને નાણાકીય સંસાધનોનું એકત્રીકરણ; શાળાઓમાં માળખાગત સુવિધાઓમાં સુધારો, સામુદાયિક સમર્થન અને સમર્થન; કૌશલ્ય નિર્માણ, ખાસ કરીને ભાષાકીય કૌશલ્યમાં સુધારો કરવો; શિક્ષકોની ક્ષમતા નિર્માણ અને શાળાઓની એકંદર કામગીરીની ગુણવત્તામાં વધારો સંબંધિત પગલાં.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) શૈક્ષણિક વહીવટમાં નવીનતાઓ અને વધુ સારી પદ્ધતિઓ માટેનો રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. પ્રાદેશિક સ્તરે શૈક્ષણિક અધિકારીઓ પણ વહીવટ અને વ્યવસ્થા માટે સંસ્થાકીય સ્તરના શિક્ષણના સંચાલન વચ્ચે એક આવશ્યક કડી છે.
 2. પ્રાદેશિક સ્તરે નીતિઓ અને કાર્યક્રમોના અમલીકરણની પ્રક્રિયામાં આ અધિકારીઓની ભૂમિકા મહત્વપૂર્ણ છે.
 3. સત્તાવાળાઓએ જે મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં અનેક પગલાં લીધાં છે તેમાં ડિજિટલ વર્ગખંડોમાં આઈસીટીનો ઉપયોગ, ફેસબુક અને વ્હોટ્સએપનો ઉપયોગ સામેલ છે.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

2) નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ક્લિયરન્સ સેલ (ICC)ની જાહેરાત કેન્દ્રીય બજેટ ભાષણ 2020માં કરવામાં આવી હતી.
- ICC રોકાણકારોને સુવિધા આપશે અને ટેકો આપશે, જેમાં રોકાણ પૂર્વેની ચર્ચાવિચારણા, “અંત સુધી”, જમીન બેંકો સાથે સંબંધિત માહિતી અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે મંજૂરીઓ સામેલ છે.
- સેલને ઓનલાઇન ડિજિટલ પોર્ટલ દ્વારા સંચાલિત કરવાની દરખાસ્ત છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

3) કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- વિશ્વમાં મોટા ભાગના એક શિંગડાવાળા ગેંડા કાઝીરંગા નેશનલ પાર્કમાં જોવા મળે છે.
- ગેંડાની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ, પોબીટોરા વન્યજીવ અભયારણ્ય આસામના કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન પછી બીજા ક્રમે છે, જ્યારે પોબીટોરા અભયારણ્ય એ વિશ્વમાં ગેંડાઓની સૌથી વધુ વસ્તી ગીચતા ધરાવતું અભયારણ્ય છે.
- કાઝીરંગામાં સંરક્ષણના પ્રયાસોનું મોટાભાગનું ધ્યાન ‘ચાર મોટી’ પ્રજાતિઓ - ગેંડો, હાથી, રોયલ બેંગાલ ટાઇગર અને એશિયન વોટર ભેંસ પર કેન્દ્રિત છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

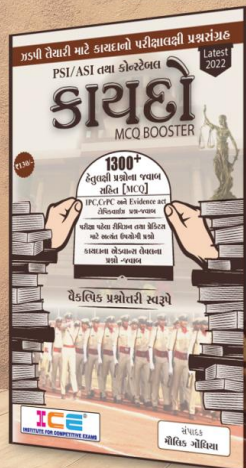
4) અટલ ટનલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- 9.02 કિલોમીટર લાંબી આ ટનલ 3,000 મીટરની ઊંચાઈ પર વિશ્વની સૌથી લાંબી હાઈવે ટનલ છે.
- તે રોહતાંગ ઘાટની પશ્ચિમે એક પર્વતને પાર કરે છે અને સોલાંગ ખીણ અને સિસુ વચ્ચેનું અંતર લગભગ 46 કિમી ઘટાડે છે, જે સમગ્રને આવરી લેવામાં લગભગ 15 મિનિટનો સમય લે છે.
- રોહતાંગ પાસ (ઊંચાઈ 3,978 મીટર) હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્યમાં આવેલો છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

PSI/CONSTABLE, તલાટી,બિનસચિવાલય કલાર્ક, S.T.I., Dy.SO, GPSC 1/2, PI, નાયબ મામલતદાર, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

COMBO BOOK

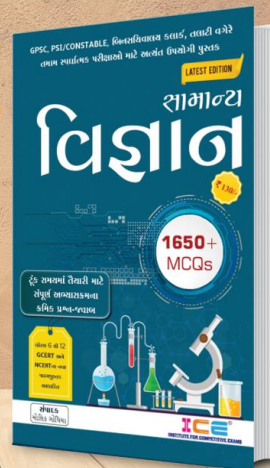
130+130 =260 ONLY Rs. 195/-

25% OFF
COMBO OFFER

+

FREE SHIPPING

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર અને ICEONLINE.IN પર ઉપલબ્ધ છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

લતા મંગેશકર

- ભારત રત્નથી સન્માનિત 92 વર્ષીય લતા મંગેશકરનું કોવિડ-19ના ચેપ બાદ 6 ફેબ્રુઆરીએ નિધન થયું હતું. લતા દીનાનાથ મંગેશકરનો જન્મ 28 સપ્ટેમ્બર 1929ના રોજ મધ્યપ્રદેશના ઈન્દોરમાં થયો હતો. લતા મંગેશકર હંમેશાં ભગવાને આપેલા મધુર અવાજ, જીવંત અભિવ્યક્તિ અને આ બાબતને ખૂબ જ ઝડપથી સમજવાની અવિશ્વસનીય ક્ષમતાનું ઉદાહરણ રહ્યું છે. આ લાક્ષણિકતાઓને કારણે, તેની આ પ્રતિભા ખૂબ જ ટૂંક સમયમાં ઓળખી ગયા. લતાજીને સૌથી વધુ ગીતો રેકોર્ડ કરવાનું પણ ગૌરવ પ્રાપ્ત છે.
- તેમણે ફિલ્મી ગીતો ઉપરાંત બિનફિલ્મી ગીતો પણ સરસ ક્વોલિટી સાથે ગાયા છે. લતાજીની પ્રતિભાને વર્ષ 1947માં ઓળખ મળી જ્યારે તેમને ફિલ્મ “એટ યોર સર્વિસ”માં ગીત ગાવાની તક મળી. આ ગીત બાદ તેને ફિલ્મ ઈન્ડસ્ટ્રીમાં ઓળખ મળી અને તેને એક પછી એક અનેક ગીતો ગાવાની તક મળી. વર્ષ 1949માં તેમના દ્વારા ગવાયેલા ગીત “આયેગા આને વાલા” પછી, તેમના ચાહકોની સંખ્યા દિવસેને દિવસે વધવા લાગી હતી. આ દરમિયાન તેમણે તે સમયના તમામ જાણીતા સંગીતકારો સાથે કામ કર્યું. વર્ષ 2001માં તેમને ભારતના સર્વોચ્ચ નાગરિક પુરસ્કાર ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા હતા. તેમણે 3 રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કારો (1972, 1974, 1990) અને 12 બંગાળ ફિલ્મ જર્નાલિસ્ટ્સ એસોસિએશન એવોર્ડ્સ (1964, 1967-1973, 1975, 1981, 1983, 1985) જીત્યા હતા. તેણે બેસ્ટ ફીમેલ પ્લેબેક સિંગર માટે ચાર ફિલ્મફેર એવોર્ડ્સ પણ જીત્યા છે. તેમને વર્ષ 1993 માં ફિલ્મફેર લાઈફટાઈમ એચિવમેન્ટ એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

રથ સપ્તમી

- આ વર્ષે 7 ફેબ્રુઆરી 2022ના રોજ રથ સપ્તમી પર્વની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે. રથ સપ્તમી એ વાર્ષિક હિન્દુ તહેવાર છે જે સૂર્ય દેવને સમર્પિત છે. તેને રથ સપ્તમી, અચલા સપ્તમી, માઘ સપ્તમી અને સૂર્ય જયંતી તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- આ દિવસે આંધ્રપ્રદેશના તિરુમાલા ખાતે એક દિવસીય બ્રહ્મોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

- રથ સપ્તમીને સૂર્ય જયંતી પણ કહેવામાં આવે છે કારણ કે તે સૂર્યના જન્મનું પ્રતીક છે અને તેને માઘ સપ્તમી કહેવામાં આવે છે કારણ કે તે હિન્દુ માઘ મહિનાના સાતમા દિવસે (સપ્તમી) ઉજવવામાં આવે છે. રથ સપ્તમી ઋતુ પરિવર્તન (વસંત) અને લણણીની ઋતુની શરૂઆત પણ ચિહ્નિત કરે છે. રથ સપ્તમી એ એક તહેવાર છે જે સૂર્યને કે સૂર્ય ઉત્તરાયણમાં સંક્રમણ કરી રહ્યો છે. ઉત્તરાયણ એટલે ઉત્તર દિશાથી યાત્રા કરવી. ઉત્તરાયણ એટલે કે સૂર્યનો ઝુકાવ ઉત્તર દિશા તરફ છે.

ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સેમી-થર્મલ ટ્રોપિકલ કોપ્સ રિસર્ચની 50મી વર્ષગાંઠ

- પ્રધાનમંત્રીએ 5 ફેબ્રુઆરી, 2022ના રોજ હૈદરાબાદના પેયેરુમાં ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સેમી-ડ્રાય ટ્રોપિકલ કોપ રિસર્ચની સ્વર્ણ જયંતિ સમારંભનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું. આ પ્રસંગે, દેશમાં કૃષિ ક્ષેત્રના પડકારોને પહોંચી વળવામાં મદદ કરવા માટે વૈજ્ઞાનિકો અને લોકોની સંયુક્ત ભાગીદારી પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. ઇન્ટરનેશનલ કોપ્સ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ સેમી-એરિડ ટ્રોપિક્સ (ICRISAT) એક બિન-નફાકારક, બિન-રાજકીય સંસ્થા છે, જે એશિયા અને પેટા-સહારન આફ્રિકાના શુષ્ક પ્રદેશોમાં કૃષિના વિકાસ માટે સંશોધન હાથ ધરે છે. તેની સ્થાપના 1972માં કરવામાં આવી હતી અને તેનું વડુંમથક તેલંગાણાના હૈદરાબાદ રાજ્યમાં આવેલું છે. તેની અન્ય બે પ્રાદેશિક શાખાઓ પણ નૈરોબી (કેન્યા) અને બામાકો (માલી)માં આવેલી છે. ‘ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર રિસર્ચ ઇન સેમી-એરિડ ટ્રોપિકલ કોપ’ સૂકી આબોહવા માટે અનુકૂળ એવા છ અત્યંત પૌષ્ટિક પાકો પર સંશોધન કરે છે, જેને ‘સ્માર્ટ કૂડ’ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. જેમ કે કાબુલી ચણા, અરહર, બાજરી, રાગી, ચારો અને મગફળી. ચાલુ વર્ષના બજેટમાં ઉલ્લેખિત અમૃત કાલમાં દેશ ઉચ્ચ કૃષિ વિકાસ તેમજ સર્વાંગી વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. સ્વસહાય જૂથો દ્વારા કૃષિ ક્ષેત્રની મહિલાઓને સહાય પૂરી પાડવામાં આવી રહી છે. કૃષિ ક્ષેત્રમાં મોટી વસ્તીને ગરીબીમાંથી બહાર કાઢવાની અને તેમને વધુ સારું જીવન પ્રદાન કરવાની સંભાવના છે. દેશના ખેડૂતોને જળવાયુ પરિવર્તનની સમસ્યાથી બચાવવા માટે સરકારે આગામી વર્ષના બજેટમાં પ્રાકૃતિક ખેતી અને ડિજિટલ ખેતી પર ભાર મૂક્યો છે, કારણ કે ડિજિટલ ખેતી એ દેશનું ભવિષ્ય છે.

ICC અંડર-19 ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપ

- ભારતે આઈસીસી અંડર-19 ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપની ફાઈનલમાં ઈંગ્લેન્ડને 4 વિકેટે હરાવીને અંડર-19 વર્લ્ડ કપનો ખિતાબ પોતાના નામે કર્યો છે. ભારતનું આ પાંચમું અંડર-19 ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપ ટાઈટલ છે. સમગ્ર ટૂર્નામેન્ટમાં દરેક મેચ જીતનારી ભારતીય ટીમ (ઈન્ડિયા અંડર-19 ટીમ)એ ફાઈનલમાં આ જીતનો સિલસિલો જારી રાખ્યો હતો અને નાના સ્કોરિંગ મુકાબલામાં ઈંગ્લેન્ડને 4 વિકેટે પરાજય આપ્યો હતો.
- ટૂર્નામેન્ટની વચ્ચે જ કોરોના વાયરસના સંક્રમણની સમસ્યામાંથી બહાર આવીને યશ ધુલની ટીમે દરેક ટીમને હરાવીને દુનિયાની સર્વશ્રેષ્ઠ અંડર-19 ટીમ બનવાનું ગૌરવ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. આઈસીસી અંડર-19 ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપ આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (ICC) દ્વારા યોજાતી આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ ટૂર્નામેન્ટ છે, જે વિવિધ દેશોની અંડર-19 ક્રિકેટ ટીમો વચ્ચે રમાય છે. તે સૌપ્રથમ વખત વર્ષ 1988માં યુથ વર્લ્ડ કપ તરીકે યોજાયો હતો, જે પછી વર્ષ 1998 સુધી ફરી વખત તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું નહતું. ત્યારથી લઈને અત્યાર સુધી આઈસીસી દ્વારા દ્વિવાર્ષિક ધોરણે વર્લ્ડ કપનું આયોજન કરવામાં આવે છે. ટૂર્નામેન્ટની પ્રથમ આવૃત્તિમાં માત્ર આઠ જ સ્પર્ધકો હતા, પરંતુ ત્યાર પછીની દરેક આવૃત્તિમાં 16 ટીમોનો સમાવેશ થતો હતો. ભારત રેકોર્ડ પાંચ વખત વર્લ્ડ કપ જીતી ચૂક્યું છે, જ્યારે ઓસ્ટ્રેલિયા ત્રણ વખત, પાકિસ્તાન બે વખત અને બાંગ્લાદેશ, ઈંગ્લેન્ડ, સાઉથ આફ્રિકા અને વેસ્ટ ઈન્ડિઝ એક-એક વખત વર્લ્ડ કપ જીતી ચૂક્યું છે. અન્ય બે ટીમ ન્યૂઝીલેન્ડ અને શ્રીલંકાએ ટૂર્નામેન્ટની ફાઈનલમાં જગ્યા બનાવી લીધી છે.

‘પરમ પ્રવેગ’ સુપર કમ્પ્યુટર

- બેંગલુરુ સ્થિત ‘ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ’ (IISc) એ નેશનલ સુપરકમ્પ્યુટિંગ મિશન હેઠળ નવીનતમ સુપર કમ્પ્યુટર ‘પરમ પ્રવેગ’ નામના સુપર કમ્પ્યુટરને કાર્યરત કરવાની જાહેરાત કરી છે. ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સના જણાવ્યા અનુસાર, ‘પરમ પ્રવેગ’ ભારતના સૌથી શક્તિશાળી સુપર કમ્પ્યુટરમાંનું એક છે. ‘પરમ પ્રવેગ’ સુપર કમ્પ્યુટર 3.3 પેટાફ્લોપ્સ (પ્રતિ સેકન્ડ 1 પેટાફ્લોપ અથવા 1015 ઓપરેશનની સમકક્ષ) કુલ સુપરકમ્પ્યુટિંગ ક્ષમતા ધરાવે છે. આ સુપર કોમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ સંશોધન માટે કરવામાં આવશે. ‘પરમ પ્રવેગ’ સુપર કમ્પ્યુટર એ CPU નોડ્સ માટે ઈન્ટેલ ઝિયોન કાસ્કેડ લેક પ્રોસેસર અને GPU નોડ્સ પર એનવીઆઈઆઈએ ટેસ્લા વી100 કાર્ડ સાથે અસમપ્રમાણ ગાંઠોનું મિશ્રણ છે.

- અંતિમ લોન્ચ સુપર કમ્પ્યુટરમાં કમ્પ્યુટેડ નોડ્સના 11 ડીસીએલસી રેક્સ, માસ્ટર/સર્વિસ નોડ્સના 2 સર્વિસ રેક અને DDN સ્ટોરેજના 4 સ્ટોરેજ રેકનો સમાવેશ થાય છે. ‘અલ્ટિમેટ પ્રવેગ’ સુપર કમ્પ્યુટર ‘સેન્ટર ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ એડવાન્સ કમ્પ્યુટિંગ’ (સી-ડેક) દ્વારા ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે. આ પ્રણાલીના નિર્માણ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા મોટા ભાગના ઘટકોનું ઉત્પાદન અને એસેમ્બલ ભારતમાં સી-ડેક દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલા સ્વદેશી સોફ્ટવેર સ્ટેક સાથે કરવામાં આવ્યું છે. નેશનલ સુપરકમ્પ્યુટિંગ મિશનનું સંચાલન ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી (DST) અને ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય (MeitY) દ્વારા કરવામાં આવે છે અને તેનો અમલ સી-ડીએસી અને આઈઆઈએસસી દ્વારા કરવામાં આવે છે.

સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ 4.0

- દેશમાં બાળકો અને ગર્ભવતી મહિલાઓને ગંભીર રોગોથી બચાવવા માટે આરોગ્ય મંત્રી ડો.મનસુખ માંડવિયાએ તાજેતરમાં ‘સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ’ના ચોથા તબક્કાનો પ્રારંભ કરાવ્યો છે. દેશમાં સંપૂર્ણ રસીકરણ માટે આ એક વિશેષ અભિયાન છે. આ મિશન દ્વારા સંપૂર્ણ રસીકરણને વધુ વેગ મળશે. નોંધનીય છે કે, આ મિશન હેઠળ બાળકોનું રસીકરણ કવરેજ અત્યાર સુધીમાં વધીને 76 ટકાથી વધુ થઈ ગયું છે. ‘સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ’ કાર્યક્રમ વર્ષ 2017માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ હેઠળ, મિશન ઇન્દ્રધનુષ હેઠળ જે શહેરી વિસ્તારો બાકી રહ્યા હતા તેના પર વધુ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું. આ પછી વર્ષ 2020માં સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ 2.0 અને વર્ષ 2021માં સઘન મિશન ઇન્દ્રધનુષ 3.0નો શુભારંભ થયો હતો.

જવાહરલાલ નહેરુ યુનિવર્સિટીના પ્રથમ મહિલા વાઈસ ચાન્સેલર

- સાવિત્રીબાઈ ફૂલે યુનિવર્સિટીના પ્રોફેસર શાંતિશ્રી ધુલિપુડી પંડિતની જેએનયુના નવા વાઈસ ચાન્સેલર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે. પ્રોફેસર શાંતિશ્રી ધુલિપુડી પંડિત જેએનયુના પ્રથમ મહિલા વાઈસ ચાન્સેલર હશે. તે જેએનયુના કાર્યકારી વાઈસ ચાન્સેલર પ્રોફેસર એમ જગદેશ કુમારનું સ્થાન લેશે. તેમનો કાર્યકાળ 5 વર્ષનો રહેશે. તે જેએનયુની પૂર્વ વિદ્યાર્થીની પણ છે. પ્રો.શાંતિશ્રી ધુલિપુડી પંડિત પુણે યુનિવર્સિટીના ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ પોલિટિક્સ એન્ડ પબ્લિક એડમિનિસ્ટ્રેશનના પ્રોફેસર રહી ચૂક્યા છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- પ્રોફેસર પંડિતે જેએનયુમાંથી આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં એમફિલ અને ભારતીય સંસદ અને વિદેશ નીતિ પર પીએચડી કર્યું છે. તેમણે અમેરિકાની કેલિફોર્નિયા સ્ટેટ યુનિવર્સિટીમાંથી સોશિયલ વર્કમાં ડિપ્લોમા પણ કર્યું છે. મદ્રાસની પ્રેસિડેન્સી કોલેજમાંથી તેમણે ઇતિહાસ અને સામાજિક મનોવિજ્ઞાનમાં બીએ અને એમએ કર્યું છે. પ્રોફેસર પંડિતે 1988 માં ગોવા યુનિવર્સિટીમાંથી શૈક્ષણિક શિક્ષણ કારકીર્દિની શરૂઆત કરી હતી અને ત્યારબાદ 1993 માં પુણે યુનિવર્સિટીમાં સ્થળાંતર થયા હતા. તેમણે વિવિધ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં વહીવટી હોદ્દાઓ સંભાળ્યા છે. તેઓ યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન (UGC), ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ સોશિયલ સાયન્સ રિસર્ચ (ICSSR)ના સભ્ય પણ રહી ચૂક્યા છે.

સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલ

- દેશે ક્રાંતિકારી સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલને તેમની 80 મી પુણ્યતિથિ પર યાદ કર્યાં. આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવના ભાગરૂપે કેન્દ્રીય ગૃહમંત્રી અમિત શાહે શુક્રવારે પોર્ટ બ્લેરની સેલ્યુલર જેલની મુલાકાત લીધી હતી અને સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓને શ્રદ્ધાંજલિ આપી હતી. સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલનો જન્મ વર્ષ 1893માં તે સમયના ઉત્તર-પશ્ચિમ પ્રાંત બનારસમાં થયો હતો. નાનપણથી જ સાન્યાલ તેમના સ્વભાવગત અને ક્રાંતિકારી વિચારો માટે જાણીતા હતા.
- 20 વર્ષની ઉંમરે તેમણે પટનામાં અનુશિલન સમિતિની શાખા ખોલી હતી. ગદર પાર્ટીના ષડયંત્ર દરમિયાન સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલે મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. જેના માટે તેમને સજા સંભળાવવામાં આવી હતી. તેમણે તેમનું પ્રખ્યાત પુસ્તક બંદી જીવન (અ લાઈફ ઓફ કેપ્ટિવિટી, 1922) જેલમાં જ લખ્યું હતું. સાન્યાલને કાકોરી ષડયંત્રમાં કથિત સંડોવણી બદલ 1925 માં આંદામાનની સેલ્યુલર જેલમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેઓ હિન્દુસ્તાન રિપબ્લિકન્સના સ્થાપક હતા, જેને હિન્દુસ્તાન સોશિયાલિસ્ટ રિપબ્લિકન એસોસિયેશન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલ દેશના મહાન ક્રાંતિકારી ચંદ્રશેખર આઝાદ અને ભગતસિંહના ગુરુ હતા. સચિનદ્ર નાથ સાન્યાલનું 7 ફેબ્રુઆરી, 1942ના રોજ સેલ્યુલર જેલમાં અવસાન થયું હતું.

ઓપરેશન આહટ

- હાલમાં જ માનવ તસ્કરી રોકવા માટે રેલવે પ્રોટેક્શન ફોર્સ (RPF) દ્વારા ઓપરેશન આહટ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. તે મુખ્યત્વે એવી ટ્રેનો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે જે સરહદી દેશોમાંથી સંચાલિત થાય છે. આ ઓપરેશન રેલવે મંત્રાલય ચલાવી રહ્યું છે.

- RPF રેલવે મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. આ ઓપરેશન હેઠળ RPF લાંબા અંતરની ટ્રેનોમાં વિશેષ ઘણો તૈનાત કરશે. આ ઓપરેશનમાં મુખ્યત્વે મહિલાઓ અને બાળકોને તસ્કરીથી બચાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવશે અને ભારતીય રેલવે દ્વારા સંચાલિત દરેક ટ્રેનમાં આ ઓપરેશન લાગુ કરવામાં આવશે.
- આ ઓપરેશન હેઠળ RPF કડીઓ એકઠી કરશે, મેચ કરશે અને તેનું વિશ્લેષણ કરશે. આ અંતર્ગત રૂટ, પીડિતો, સૂત્રો, સ્થળો, લોકપ્રિય ટ્રેનોની માહિતી એકત્ર કરવામાં આવશે. એકત્રિત કરેલી વિગતો અન્ય કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓ સાથે શેર કરવામાં આવશે.
- આ ઓપરેશન હેઠળ સાયબર સેલ બનાવવામાં આવશે. આ ઓપરેશન મ્યાનમાર, નેપાળ અને બાંગ્લાદેશથી દોડતી ટ્રેનો પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

કોન્કર્સ-એમ એન્ટી-ટેન્ક ગાઈડેડ મિસાઈલ

- તાજેતરમાં જ ભારત ડાયનેમિક્સ લિમિટેડ (BDL) અને ભારતીય સેના વચ્ચે કોન્કર્સ-એમ (Konkurs-M) એન્ટી ટેન્ક ગાઈડેડ મિસાઈલ્સ (ATGM)ના ઉત્પાદન અને પુરવઠા માટે 3,131.82 કરોડ રૂપિયાનો કરાર કરવામાં આવ્યો છે.
- આ કરાર ત્રણ વર્ષના ગાળામાં પૂર્ણ કરવામાં આવશે. કોન્કર્સ-એમ એન્ટી-ટેન્ક ગાઈડેડ મિસાઈલોનું ઉત્પાદન BDL દ્વારા રશિયન ઓરિજિનલ ઇક્વિપમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરર (OEM) સાથેના લાઈસન્સ કરાર હેઠળ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ મિસાઈલને વધુને વધુ સ્વદેશી લુક આપવામાં આવશે. કોન્કર્સ-એમ બીજી પેઢીની મિકેનાઈઝ્ડ ઇન્ફન્ટ્રી એન્ટી ટેન્ક ગાઈડેડ મિસાઈલ છે.
- વિસ્ફોટક પ્રતિક્રિયાશીલ કવચથી સજ્જ બખ્તરબંધ વાહનોને નષ્ટ કરવા માટે તેનું નિર્માણ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ મિસાઈલને BMP-2 ટેન્કથી અથવા ગ્રાઉન્ડ લોન્ચરથી લોન્ચ કરી શકાય છે.
- તેની રેન્જ 75થી 4000 મીટરની છે. તે દિવસ અને રાત બંને પરિસ્થિતિઓમાં કાર્ય કરવા માટે સક્ષમ છે. આ ATGM સિસ્ટમમાં તાલીમ સહાય, લડાયક સામગ્રી અને તેની જાળવણી સુવિધાઓનો સમાવેશ થાય છે.
- તેની લોન્ચર ડિઝાઈનને કારણે કોન્કર્સ-એમ સિસ્ટમને વિવિધ પ્રકારના ટ્રેક અને વ્હીલ્સવાળા પ્લેટફોર્મ પર ઇન્સ્ટોલ કરી શકાય છે.

ઓલિમ્પિક વિથી અથવા ઓલિમ્પિક બુલેવાર્ડ

- તાજેતરમાં જ પબ્લિક વર્કસ ડિપાર્ટમેન્ટ (PWD)એ ઓલિમ્પિક ચેમ્પિયન્સનું સન્માન કરવાના હેતુથી ઉત્તર દિલ્હીમાં લગભગ એક કિલોમીટર લાંબો વિસ્તાર સમર્પિત કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- આ એક કિલોમીટર લાંબા ભાગને ઓલિમ્પિક વિથી અથવા ઓલિમ્પિક બુલેવાર્ડ નામ આપવામાં આવશે. સ્પોર્ટ્સ-થીમ આધારિત આ સેગમેન્ટ આ પ્રકારનો પ્રથમ સેગમેન્ટ છે. મહત્વાકાંક્ષી રસ્તાઓના નિર્માણના પ્રોજેક્ટના ભાગરૂપે તેને ફરીથી વિકસિત કરવામાં આવશે અને ફરીથી ડિઝાઇન કરવામાં આવશે.
- ઓલિમ્પિક વિથીને સ્પોર્ટ્સ લુક આપવામાં આવશે જેમાં નીચેના ખેલાડીઓના શિલ્પોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે:
- કુસ્તીબાજ બજરંગ પુનિયા, વેઇટલિફ્ટર મીરાબાઈ ચાનુ, બોક્સર લવલિના બોરઘિન, બેડમિન્ટન ખેલાડી પી.વી. સિંધુ, જેવલીન શ્રોઅર અને ઓલિમ્પિક ગોલ્ડ મેડલ વિજેતા નીરજ ચોપરા, કુસ્તીબાજ રવિ દહિયા.
- જાહેર બાંધકામ વિભાગ આ વિભાગને નીરજ ચોપરા, રવિ દહિયા, પી.વી. સિંધુ અને અન્ય ઓલિમ્પિક ચેમ્પિયનને ઓલિમ્પિક અને પેરા ઓલિમ્પિક 2021 માં ભારતની સફળતાની ઉજવણી કરવા માટે સમર્પિત કરશે. આ પટ્ટામાં સિન્થેટિક ફાઇબર સાઇકલ ટ્રેક, સ્કવોટ પુશિંગ, સાઇકલ, ક્રોસ ટ્રેનર્સ અને અન્ય ઉપકરણો સાથે ઓપન જીમ પણ હશે.
- તેમાં બાળકોના રમતના ક્ષેત્રોનો પણ સમાવેશ થાય છે, જેમાં બાળકો માટે મલ્ટી-ગેમ સાધનો જેવા કે હેક્સા-ક્લાઇમ્બર, સ્વિંગ, ક્રોલી ક્લાઇમ્બર, સી-સા અને અન્યનો સમાવેશ થાય છે. તે ભારતના યુવાનોને રમતગમતને એક ટેવ તરીકે અપનાવવા અથવા ફીટ રહેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો પણ પ્રયાસ કરશે.

પેરા- સ્કૂલ

- તાજેતરમાં પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર દ્વારા ધોરણ 1થી 7ના વિદ્યાર્થીઓ માટે એક ઓપન એર ક્લાસરૂમ પ્રોગ્રામની શરૂઆત પાડોશની શાળા અથવા 'પરચ શિક્ષાલય'માં કરવામાં આવી છે.
- આ પહેલનો ઉદ્દેશ એવા વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે જેમણે કોવિડ -19 રોગચાળા દરમિયાન શાળા છોડી દીધી હતી. શરૂઆતમાં, આ પહેલ પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ (1 થી 5) માટે હતી.

- જો કે, તેમાં ધોરણ 6 અને 7 ના વિદ્યાર્થીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે કારણ કે તેમના માટે શાળાઓમાં વર્ગો ખોલવાના બાકી છે.
- જે શાળાઓમાં ખુલ્લી હવામાં જગ્યા નથી તે પડોશના ઉદ્યાનો અને મેદાનોમાં વર્ગોનું સંચાલન કરે છે. સ્થાનિક કાઉન્સિલરો અને ધારાસભ્યોએ આવા ઉદ્યાનોમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે મધ્યાહ્ન ભોજનની વ્યવસ્થા કરવા ઉપરાંત કામચલાઉ શેડ અને ખુરશીઓ જેવી માળખાગત સુવિધાઓ ઉભી કરવામાં મદદ કરી છે.
- પરચ શિક્ષાલય કાર્યક્રમ અંતર્ગત પ્રથમ દિવસે કોલકાતામાં અનેક સ્થળોએ શાળા દીઠ 30 થી 40 જેટલા વિદ્યાર્થીઓએ ઉત્સાહભરે વર્ગોમાં હાજરી આપી હતી.

ICC અંડર-19 વર્લ્ડ કપ 2022

- તાજેતરમાં રમાયેલા ICC અંડર-19 વર્લ્ડ કપ 2022ની ફાઇનલ તારીખ પાંચમી ફેબ્રુઆરીએ એન્ટિગુઆના સર વિવિયન રિચાર્ડ્સ સ્ટેડિયમમાં રમાઈ હતી, જેમાં ભારતે ઈંગ્લેન્ડ સામે ચાર વિકેટથી વિજય મેળવ્યો હતો. ICC અંડર-19 વર્લ્ડ કપમાં ભારતનું આ રેકોર્ડ પાંચમું અંડર-19 ટાઇટલ છે.
- ભારતીય ટીમને ઈંગ્લેન્ડની ટીમે 190 રનનો ટાર્ગેટ આપ્યો હતો, જેને ભારતીય ટીમે 47.4 ઓવરમાં પુરો કરીને છ વિકેટે 195 રન કર્યા હતા. ICC અંડર-19 વર્લ્ડ કપ 2022 એ જાન્યુઆરી-ફેબ્રુઆરી 2022 માં વેસ્ટ ઈન્ડીઝમાં યોજાયેલી મર્યાદિત ઓવરની ક્રિકેટ ટૂર્નામેન્ટ હતી. જેમાં 16 ટીમોએ ભાગ લીધો હતો. આ અંડર-19 ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપની 14મી આવૃત્તિ હતી અને વેસ્ટ ઈન્ડીઝમાં યોજાયેલી પ્રથમ ટૂર્નામેન્ટ હતી. બાંગ્લાદેશ આ ટૂર્નામેન્ટની ડિફેન્ડિંગ ચેમ્પિયન હતી. આ ટૂર્નામેન્ટની મેચો એન્ટિગુઆ, સેન્ટ ક્રિટ્સ, ગુયાના અને ત્રિનિદાદમાં રમાઈ હતી. ફાઇનલ મેચ એન્ટિગુઆના સર વિવિયન રિચાર્ડ્સ સ્ટેડિયમમાં રમાઈ હતી.

એમ. જગદીશ કુમાર

- તાજેતરમાં શિક્ષણ મંત્રાલયે એમ.જગદીશકુમારને યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ડ્સ કમિશન (UGC)ના નવા ચેરમેન તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે. આ નિમણૂક 5 વર્ષના સમયગાળા માટે અથવા 65 વર્ષની ઉંમર સુધી (બેમાંથી જે વહેલું હોય તે) માટે કરવામાં આવી છે. એમ જગદેશ કુમારને જવાહરલાલ નહેરુ યુનિવર્સિટીના વાઇસ ચાન્સેલર તરીકે ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ પ્રણવ મુખર્જીએ નિયુક્ત કર્યા હતા. તે આઈઆઈટી મદ્રાસનો પૂર્વ વિદ્યાર્થી છે. તેમણે આઈઆઈટી મદ્રાસમાંથી પીએચડી અને કેનેડાની યુનિવર્સિટી ઓફ વોટરલૂમાંથી ડોક્ટરેટની પદવી મેળવી હતી.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- તે મૂળ તેલંગાણાનો છે અને કરાટેમાં નિષ્ણાત છે. તેમણે આઈઆઈટી દિલ્હીના ઈલેક્ટ્રિકલ વિભાગમાં પ્રોફેસર તરીકે સેવા આપી છે. 1953ની 28મી ડિસેમ્બરે તત્કાલીન શિક્ષણમંત્રી મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદે યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશનનો પાયો નાખ્યો હતો. યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન (UGC) એ એક સ્વાયત્ત સંસ્થા છે જેની સ્થાપના વર્ષ 1956 માં સંસદના કાયદા દ્વારા યુનિવર્સિટી શિક્ષણના પરિમાણોના સંકલન, નિર્ધારણ અને જાળવણી માટે કરવામાં આવી હતી. આ કમિશન લાયક યુનિવર્સિટીઓ અને કોલેજોને અનુદાન આપવા ઉપરાંત ઉચ્ચ શિક્ષણના વિકાસ માટે જરૂરી પગલાં અંગે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોને સૂચનો પણ આપે છે.
- તેનું વડું મથક દેશની રાજધાની નવી દિલ્હીમાં આવેલું છે. તેની પુણે, ભોપાલ, કોલકાતા, હૈદરાબાદ, ગુવાહાટી અને બેંગલોર ખાતે છ પ્રાદેશિક કચેરીઓ છે.

વિશ્વ કઠોળ દિવસ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ વર્ષ 2019માં કઠોળના મહત્વને ચિહ્નિત કરવા અને સામાન્ય લોકોમાં જાગૃતિ લાવવા માટે દર વર્ષે 10 ફેબ્રુઆરીએ વિશ્વ કઠોળ દિવસની ઉજવણી કરવાની જાહેરાત કરી હતી. આ દિવસના આયોજનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ટકાઉ ખાદ્ય ઉત્પાદનમાં કઠોળના મહત્વને પ્રકાશિત કરવાનો છે. વર્ષ 2013માં અનાજ-કઠોળનું મહત્વ સમજીને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ વર્ષ 2016ને આંતરરાષ્ટ્રીય કઠોળ વર્ષ (IYP) તરીકે સ્વીકાર્યું હતું. ઈન્ટરનેશનલ યર ઓફ પલ્સિસ (IYP)ની સફળતા બાદ બુર્કિના ફાસો (પશ્ચિમ આફ્રિકાનો એક દેશ) એ વિશ્વ કઠોળ દિવસનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો. ત્યાર બાદ વર્ષ 2019માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ 10 ફેબ્રુઆરીને વિશ્વ કઠોળ દિવસ તરીકે જાહેર કર્યો હતો. છેલ્લા પાંચ-છ વર્ષમાં દેશમાં કઠોળનું ઉત્પાદન 140 લાખ ટનથી વધીને 240 લાખ ટન થયું છે. એક અનુમાન મુજબ વર્ષ 2050 સુધીમાં દેશમાં 320 લાખ ટન દાળની જરૂર પડશે.
- પોષણ અને પ્રોટીનની દ્રષ્ટિએ કઠોળને તંદુરસ્ત અને તંદુરસ્ત આહારનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ માનવામાં આવે છે. ટકાઉ વિકાસ 2030 એજન્ડાના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં કઠોળ પણ નોંધપાત્ર યોગદાન આપી શકે છે.

એન્ડ્યુરન્સ 22 એક્સપિડિશન

- એન્ડ્યુરન્સ 22 એક્સપિડિશન તાજેતરમાં જ શેડ્યૂલ પર કેપટાઉનથી રવાના થયું હતું.
- તે એન્ટાર્કટિકાના વેડેલ સમુદ્ર તરફ પ્રયાણ કર્યું છે. એન્ડ્યુરન્સ 22 અભિયાનને ફાલ્કલેન્ડ્સ મેરિટાઇમ હેરિટેજ ટ્રસ્ટ દ્વારા ધ્વજવંદન કરવામાં આવ્યું હતું.

- આ અભિયાનનો હેતુ પ્રખ્યાત ધ્રુવીય સંશોધક સર અર્નેસ્ટ શેકલેટનની ખોવાયેલી જહાજ સહનશક્તિનું અન્વેષણ, સર્વેક્ષણ અને ફિલ્માંકન કરવાનો છે. આ અભિયાન કુલ 35 દિવસ સુધી સમુદ્રમાં હાથ ધરવામાં આવશે. આ અભિયાન દક્ષિણ આફ્રિકાના આઈસ-બ્રેકિંગ ધ્રુવીય પુરવઠા અને સંશોધન જહાજ એસએ અગુલહાસના થી હાથ ધરવામાં આવશે. આ અભિયાનનું નેતૃત્વ ધ્રુવીય ભૂગોળવેત્તા અને સંશોધક ડૉ. જહોન શીઅર્સ કરી રહ્યા છે.

વિજ્ઞાનમાં મહિલાઓ અને છોકરીઓ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ

- દર વર્ષે 11 ફેબ્રુઆરીના રોજ, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર “વિજ્ઞાનમાં મહિલાઓ અને છોકરીઓનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ” ઉજવે છે. આ દિવસના આયોજનનો હેતુ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રમાં મહિલાઓ અને છોકરીઓની સમાન પહોંચ અને ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવાનો છે. યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા 22 ડિસેમ્બર, 2015ના રોજ એક ઠરાવ દ્વારા વિજ્ઞાનમાં મહિલાઓ અને છોકરીઓની એક્સેસનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ દિવસ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રમાં મહિલાઓ અને છોકરીઓની ભૂમિકાનું મૂલ્યાંકન કરવાની તક પૂરી પાડે છે. તેનો અમલ યુનેસ્કો અને યુએન વુમનના સહયોગમાં અન્ય ઘણી આંતર-સરકારી સંસ્થાઓ અને સંસ્થાઓ દ્વારા સામૂહિક રીતે. આ ઉપરાંત, તે લિંગ તફાવત ઘટાડવા અને મહિલા સશક્તિકરણ તરફ પણ કામ કરશે.
- યુનાઈટેડ નેશન્સ અનુસાર, વિશ્વના મહાન વૈજ્ઞાનિકો અને ગણિતશાસ્ત્રીઓની યાદીમાં મહિલાઓનું આગવું સ્થાન છે, પરંતુ તેઓ ઉચ્ચ વિજ્ઞાન ક્ષેત્રોમાં ટોચના વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધિઓ તરીકે તેમના પુરૂષ સમકક્ષોની તુલનામાં ઓછા પ્રતિનિધિત્વ ધરાવે છે.
- આંકડાઓ અનુસાર, ભારતના સંદર્ભમાં, સંશોધન ક્ષેત્રે મહિલાઓ અને છોકરીઓની ભાગીદારી ઘટીને 13.9% થઈ ગઈ છે.

વિશ્વ ગ્રીક દિવસ

- મહાન યુનાની સંશોધક હકીમ અજમલ ખાનની જન્મજયંતિ દર વર્ષે 11 ફેબ્રુઆરીએ યુનાની દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- હકીમ અજમલ ખાન એક પ્રસિદ્ધ ભારતીય યુનાની ચિકિત્સક હતા જેઓ સ્વતંત્રતા સેનાની, શિક્ષણવિદ અને યુનાની દવામાં વૈજ્ઞાનિક સંશોધનના સ્થાપક પણ હતા.

- હકિમ અજમલ ખાને વર્ષ 1921માં કોંગ્રેસના અમદાવાદ અધિવેશનની અધ્યક્ષતા પણ કરી હતી. વર્ષ 2017 માં સૌપ્રથમ સેન્ટ્રલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ યુનાની મેડિસિન (સીઆરઆઈયુએમ), હૈદરાબાદમાં વિશ્વ યુનાની દિવસનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- યુનાની ચિકિત્સા પદ્ધતિની ઉત્પત્તિ અને વિકાસ ગ્રીસમાં થયો હતો.
- યુનાની ચિકિત્સા પદ્ધતિ અરેબિયાના લોકો દ્વારા ભારતમાં પહોંચી અને તેના કુદરતી વાતાવરણ અને અનુકૂળ પરિસ્થિતિઓને કારણે આ પદ્ધતિનો ઘણો વિકાસ થયો.
- હકીમ અજમલ ખાન (1868-1927), મહાન ચિકિત્સક અને ભારતમાં યુનાની દવા પદ્ધતિના સમર્થક, આ પ્રણાલીના પ્રચારમાં મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું. આ પદ્ધતિના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અનુસાર, રોગ એ શરીરની કુદરતી પ્રક્રિયા છે. શરીરમાં રોગ પ્રત્યે શરીરની પ્રતિક્રિયાના પરિણામે રોગના લક્ષણો ઉદ્ભવે છે.

'PSLV-C52' લોન્ચ

- ઇન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગનાઇઝેશન (ISRO) વર્ષ 2022માં તેનું પ્રથમ પ્રક્ષેપણ મિશન - PSLV-C52 - લોન્ચ કરશે, જેના દ્વારા અવકાશમાં 'અર્થ ઓબ્ઝર્વેશન સેટેલાઈટ' (EOS-04) મૂકવામાં આવશે.
- આ સંબંધમાં ISRO દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા નોટિફિકેશન અનુસાર, 1710 કિલોગ્રામ વજનના 'EOS-04' સેટેલાઈટને 'PSLV-C52' મિશન દ્વારા 529 કિમીની સૂર્ય સિંક્રનસ પોલર ઓર્બિટમાં મૂકવામાં આવશે.
- આ સિવાય બે નાના ઉપગ્રહોને પણ 'PSLV-C52' મિશનમાં સામેલ કરવામાં આવશે. EOS-04 એ એક રડાર ઇમેજિંગ ઉપગ્રહ છે જે કૃષિ, વનસંવર્ધન અને વૃક્ષારોપણ, જમીનની ભેજ અને જળવિજ્ઞાન અને ફ્લડ મેપિંગ જેવી એપ્લિકેશનો માટે તમામ પ્રકારની હવામાન પરિસ્થિતિઓમાં ઉચ્ચ ગુણવત્તાની છબીઓ પ્રદાન કરવા માટે રચાયેલ છે.

ભારતમાં ડ્રોનની આયાત પર પ્રતિબંધ

- ભારત સરકારે તાજેતરમાં ડ્રોનની આયાત પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ મૂક્યો છે, સરકારના પગલાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય ચીનની કંપની 'SZ DJI ટેકનોલોજી'ને ભારતમાં પ્રવેશતા અટકાવવાનો છે, જે વિશ્વના ટોચના ડ્રોન ઉત્પાદકોમાં સામેલ છે.
- ઉપરાંત, આ પગલું ભારતના સ્થાનિક ડ્રોન ઉદ્યોગને ઉત્પાદન વધારવા માટે પણ પ્રોત્સાહિત કરશે. જો કે, સરકારના આ નવા નિયમ હેઠળ, ડ્રોનના કેટલાક ઘટકોને કોઈપણ મંજૂરી વિના આયાત કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.

- ઉપરાંત, સંશોધન અને વિકાસ અને સંરક્ષણ અને સુરક્ષા હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા ડ્રોનને આ પ્રતિબંધમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવશે.
- ભારત વિશ્વભરના ઘણા દેશોમાંનો એક છે જે ઉત્પાદનો અને ઘટકો માટે ચીનને બદલે છે, કારણ કે કોરોનાવાયરસ રોગચાળો અને વૈશ્વિક વેપાર તણાવ સપ્લાય ચેઇનને વૈવિધ્યીકરણ કરવાની અને જોખમોને મર્યાદિત કરવાની જરૂરિયાતને બળ આપે છે.

પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય

- પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાયની પુણ્યતિથિ 11 ફેબ્રુઆરી 2022ના રોજ ઉજવવામાં આવી હતી. દીનદયાળ ઉપાધ્યાયનો જન્મ મથુરા જિલ્લાના નાગલા ચંદ્રભાણ ગામમાં 25 સપ્ટેમ્બર, 1916ના રોજ થયો હતો. પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય તત્ત્વજ્ઞાની, સમાજશાસ્ત્રી, અર્થશાસ્ત્રી અને રાજકારણી હતા. તેમના દ્વારા પ્રસ્તુત ફિલસૂફીને 'એકીકૃત માનવતાવાદ' કહેવામાં આવે છે, જેનો હેતુ તેના વિકાસના કેન્દ્રમાં 'સ્વદેશી સામાજિક-આર્થિક મોડેલ' રજૂ કરવાનો હતો. વર્ષ 1942માં તેઓ રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘમાં પૂર્ણકાલીન કાર્યકર (સંઘ પ્રચારક) તરીકે જોડાયા હતા. ત્યારબાદ તેમણે 1940ના દાયકામાં લખનઉથી 'રાષ્ટ્ર ધર્મ' નામનું માસિક મેગેઝિન પ્રકાશિત કરવાનું શરૂ કર્યું, જેનો હેતુ હિન્દુત્વ રાષ્ટ્રવાદની વિચારધારાને ફેલાવવાનો હતો. આ પછી, તેમણે 'પાંચજન્મ' અને 'સ્વદેશ' જેવા સામયિકો પણ શરૂ કર્યા. 1967માં જનસંઘના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયાના એક વર્ષ બાદ 11 ફેબ્રુઆરી, 1968ના રોજ પટનામાં પ્રવાસ દરમિયાન તેમનું અવસાન થયું હતું.

રહેવા યોગ્ય ગ્રહોની ઓળખ માટે અલગોરિધમ્સ

- આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ આધારિત એલગોરિધમ્સનો ઉપયોગ કરીને, ભારતીય ખગોળશાસ્ત્રીઓએ રહેવા લાયક ઉચ્ચ-સંભાવનાવાળા ગ્રહોની શોધ માટે એક નવી પદ્ધતિ શોધી કાઢી છે. અધ્યયન અનુસાર, લગભગ 5000 માંથી 60 રહેવા યોગ્ય સંભવિત ગ્રહો છે અને લગભગ 8000 સંભવિત ગ્રહો સૂચવવામાં આવ્યા છે. આ મૂલ્યાંકન પૃથ્વી સાથેના તે ગ્રહોની નિકટતા, સમાનતા પર આધારિત છે. આ ગ્રહોને 'બિન-વસવાટયોગ્ય' ગ્રહોના વિશાળ સમૂહમાં વિષમ ઉદાહરણો (એટલે કે રહેવા યોગ્ય) તરીકે જોઈ શકાય છે.
- વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા કૃત્રિમ બુદ્ધિમત્તા આધારિત પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો, જેનું નામ 'મલ્ટિ-સ્ટેજ મેમેટિક બાઈનરી ટ્રી એનોમેની આઈડેન્ટિફાયર' હતું.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

➤ વૈજ્ઞાનિકોના જૂથે કહ્યું કે માત્ર આપણી આકાશગંગામાં જ ગ્રહોની સંખ્યા અબજોમાં છે, જે સંભવતઃ તમામ તારાઓની સંખ્યા કરતા વધારે છે. આ અભ્યાસમાં કેટલાક ગ્રહોની ઓળખ કરવામાં આવી હતી, જે સૂચિત તકનીક દ્વારા પૃથ્વી જેવી જ વિરોધાત્મક લાક્ષણિકતાઓ દર્શાવે છે.

➤ 'હેલિયોસ્વોર્મ' મિશન નવ અવકાશયાનનું એક જૂથ છે, જે 'સૌર પવન'ની ગતિને સમજવામાં મદદ કરશે, જે ચુંબકીય ક્ષેત્રની વધઘટ અને સૌર પવનની અસ્થિરતાના પ્રથમ મલ્ટિસ્કેલ ઈન-સ્પેસ માપન તરીકે ઓળખાય છે.

'મલ્ટિ-સ્વિટ સોલર એક્સપ્લોરર' અને 'હેલિઓવોર્મ' મિશન

➤ અમેરિકાની અવકાશ સંસ્થા નાસાએ સૂર્યની ગતિશીલતા, સતત બદલાતા અવકાશી વાતાવરણ અને સૂર્ય અને પૃથ્વી વચ્ચેના સંબંધ વિશેની આપણી સમજને વધારવા માટે બે વિજ્ઞાન મિશન - 'મલ્ટિ-સ્વિટ સોલર એક્સપ્લોરર' (એમયુએસઈ) અને 'હેલિઓસ્વોર્મ' ની જાહેરાત કરી છે. આ બંને મિશન આપણને બ્રહ્માંડની ઊંડી સમજ આપશે અને અવકાશયાત્રીઓ, ઉપગ્રહો અને જીપીએસ જેવા સંચાર સંકેતોને સુરક્ષિત કરવામાં મદદ કરવા માટે નિર્ણાયક સાબિત થશે. 'મલ્ટિ-સ્વિટ સોલર એક્સપ્લોરર' (એમયુએસઈ) મિશન વૈજ્ઞાનિકોને સૂર્યના કોરોનાને ગરમ કરતા પરિબળો અને તે બાહ્ય ક્ષેત્રમાં વિસ્ફોટોને સમજવામાં મદદ કરશે, જે અવકાશના હવામાનને અસર કરે છે.

'કાર્યક્ષમ' એવોર્ડ

➤ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય (નાસિક)એ માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રીને 'કાર્યક્ષમ' (કાર્યક્ષમ) પુરસ્કાર આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે. જાહેર પુસ્તકાલય નાસિક, જે 'સવાનાહ' તરીકે ઓળખાય છે, તેની સ્થાપના બ્રિટિશરો દ્વારા વર્ષ 1840 માં કરવામાં આવી હતી અને તે રાજ્યની સૌથી જૂની લાઈબ્રેરીઓમાંની એક છે. તે નાસિકના સામાજિક-સાંસ્કૃતિક માળખાનો અવિભાજ્ય ભાગ છે. 18 વર્ષમાં પહેલીવાર મેનેજમેન્ટે આ એવોર્ડ માટે સાંસદની પસંદગી કરી છે. અગાઉ ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કરવામાં આવતી કામગીરી માટે 'સવાનાહ' દર વર્ષે ધારાસભ્યો કે એમએલસીનું સન્માન કરતા હતા.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE® MAGIC

અર્ધવાર્ષિક કરન્ટ અફેર્સ

6 MONTHS
CURRENT AFFAIRS

July to December

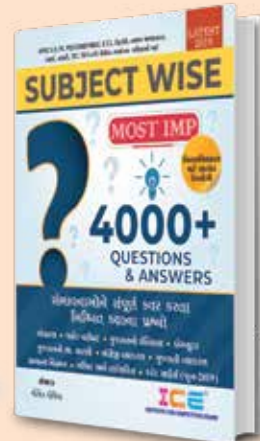
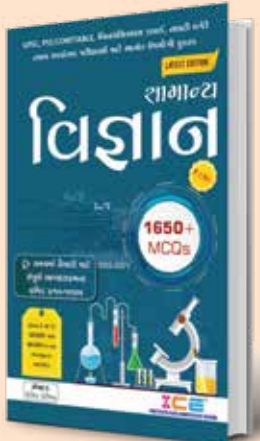
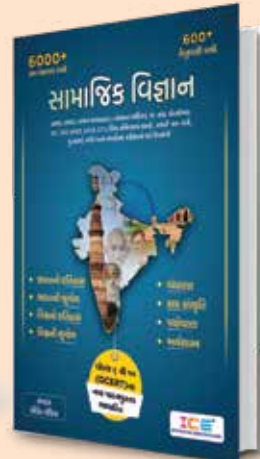
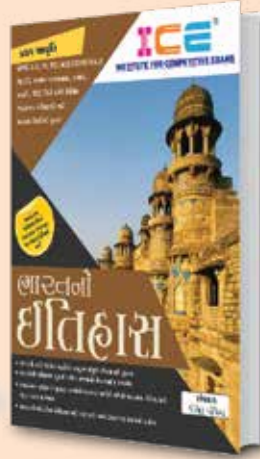
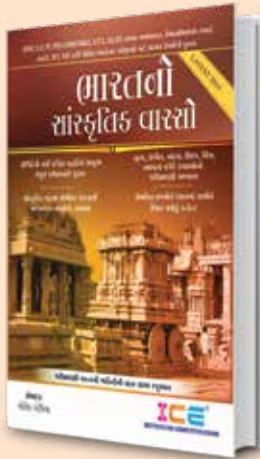
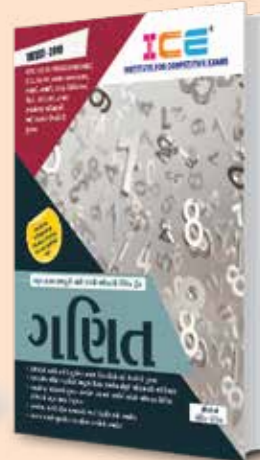
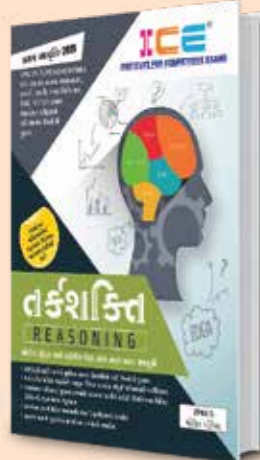
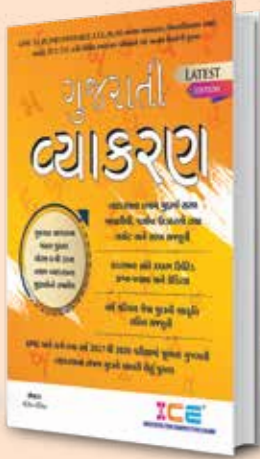
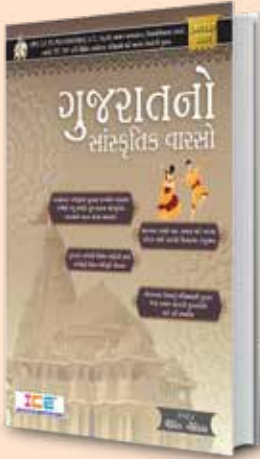
NOW AVAILABLE

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર અને ICEONLINE.IN પર ઉપલબ્ધ છે

GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

ICE દ્વારા GPSC તથા વર્ગ-3ની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ટુ ધી પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી નવું મટીરીયલ્સ

આ પુસ્તકો તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર તથા અમારી વેબસાઇટ iceonline.in પર ઉપલબ્ધ છે.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT